

caragiale

2

«Comediile lui [Caragiale] au rămas în repertoriul Teatrului Național prin forța lor comică nebanuită de către detractori, care-i cobeau neconținut perimarea. Prin adevărul caracterelor, prin neprevăzutul situațiilor și al replicilor, prin pătrunderea în intimitate a resorturilor sociale și morale, comediile lui Caragiale stau încă la temelia teatrului nostru modern.»

ȘERBAN CIOCULESCU

Lei 5

editura minerva

caragiale
o scrisoare pierdută

caragiale

Coperta: *Val Munteanu*

I. I. caragiale

o scrisoare pierdută

TEATRU

PREFĂȚĂ ȘI TABEL CRONOLOGIC DE
ȘERBAN CIOCULESCU

1971

EDITURA MINERVA
BUCUREȘTI

Ediția a II a (B. P. T.)

Textul volumului de față este reprodus după: I. L. Caragiale, *Opere*, ediție critică de Al. Rosetti, Șerban Cioculescu și Lăviu Călin, vol I, E.S.P.L.A., 1959.

PREFATĂ

Ideia politică, obișnuia să spună la cursurile sale esteticianul Mihail Dragomirescu, este simburele tuturor capodoperelor literaturii universale. Exemplele nu-~~i~~ lipseau: *Iliada* în antichitate, *Divina comedie* în evul mediu, ș.a.m.d. până în zilele noastre, la Caragiale. Este sigur că pasiunea politică e firul conducător în cele trei principale comedii ale marelui nostru dramaturg: *O noapte furtunoasă*, *Conu Leonida față cu reacțiunea* și *O scrisoare pierdută* (citeate în ordine cronologică — cea axiologică ar impune o exactă inversare!). Ce este jupînul Dumitrache decît un ambițios, al cărui zel în garda civică, unde funcționează cu gradul de căpitan, ascunde, în subtext, dorința unui „la mai mare!”, de aceea se induplecă atît de lesne să deschidă largi brațe de viitor cumnat lui Rică Venturiano, de a cărui neîndoielnică ascensiune nu se putea să nu profite (vezi situațiile lui viitoare în planurile din proiectata comedie berlineză *Titircă*, *Sotirescu et C-ie*). Pînă și Nae Ipingsescu, ipistatul, e recomandat în lista persoanelor, ca „amic politic al căpitanului”, — căpitan, se înțelege, electiv, prin dominarea cadrelor liberale în garda civică. Se știe că acest ipistat se pune vădit în serviciul partidului pe care însuși se sprijină, cu recrutarea forțată, pînă și a bolnavilor — ce e drept, fără „ceferticat” —, ca în cazul lui Tache Pantofarul „de la Sf. Lefterie”, special vizat, ca „finul lui Popa-Tache”,

vestitul bătauş conservator, rămas de pomină în istoria politică bucureşteană de acum o sută de ani. Mai prudent şi „disponibil“, gata să se pună în serviciul tuturor guvernelor, în rotaţia tradiţională a celor două partide „istorice“, Ghiţă Pristanda nu este afiliat niciunuia, se-nţelege, datorită precarei sale situaţii economice: cu o leafă de 80 de lei, trebuie să ţină 11 guri! Nici Cetăţeanul turmentat nu s-a înregimentat, deşi ţine morţiş să-şi exercite dreptul suveranităţii prin votul său, la alegerile de la colegiul al II-lea, al micii burghezii, sub regimul cenizar al colegiilor. El simbolizează de altfel aşa zisa „zestre guvernamentală“, deoarece, ca „om de ordine“, votează regulat cu partidul de la putere. Zelul său de votant, fie chiar în ultimul sfert de oră, îl integrează în masa personajelor din *O scrisoare pierdută*, din care nici unul nu este apolitic. Însăşi Zoe se agită politiceşte, dar, credem, nu numai din interesul special, al recuperării scrisorii compromiţătoare, ci în calitate de femeie „cu influenţă“, de femeie de mare voinţă. Spre deosebire de ea, nici Veta şi Ziţa, din *O noapte furtunoasă*, nici Coana Efimiţa, din *Conu Leonida faţă cu reacţiunea*, nu manifestă nici un fel de interes pentru problemele politicii. Nu acelaşi este însă cazul celor două eroine galante din *D-ale carnavalului*, ba chiar dimpotrivă, considerînd că sînt singurele personaje din comedie care se declară politiceşte, spre deosebire de bărbaţii care gravitează în jurul lor. În textul primei publicări a comediei (*Convorbiri literare* din 1 mai 1885, în fruntea revistei), Didina Mazu e prezentată ca „nihilistă din Bucureşti“, iar Miţa Baston ca „republicană din Ploieşti“, fapt care, explicabil, l-a indispus profund pe Gherea.

Nu vom merge mai departe cu analiza implicaţiilor social-politice ale teatrului lui Caragiale, care au făcut obiectul unor numeroase cercetări şi discuţii. La pasiunea politică a eroilor lui Caragiale, cărora li se alătură o singură femeie, cum s-a văzut, Zoe, se adaugă ca un element de aceeaşi

greutate pasiunea dragostei, de la care nu se exceptează nici una din eroinele acestui „theatron politikon“.

Ponderea elementului feminin pasional nu a fost îndeajuns remarcată. Veta trece ca un personaj comic, înțocmai ca și Zița, sora ei mai tânără. Publicul suride când ea recită, singură, versuri de dragoste sau când le asociază portretului lui Chiriac, tot așa cum se distrează când Chiriac amenință, în prezența Vetei, să se străpungă cu șpanga, ca să-și dovedească iubirea. Poate că în acest din urmă caz, spectatorii să nu se înșele, dacă ei adulmecă, în subtext, caracterul interesat al legăturii tinărului teighetar cu matura lui patroană. Nu știm vârsta exactă a Vetei, dar bănuim că este mult mai în etate decât sora ei, Zița, care o respectă ca atare. În orice caz, ea se apropie de acea vîrstă la care, mai acum un secol, femeile erau socotite ca „trecute“ și nu mai puteau rîvni la plăcerile, pe atunci oprite, ale dragostei. Veta trăiește cu o deosebită intensitate, la acel prag crepuscular al feminității, ultima și poate unica ei pasiune. A fost măritată de tinără cu Dumitrache, bărbat copticel, pe care nu l-a iubit niciodată, respectîndu-și însă datoria de fidelitate conjugală, pînă l-a cunoscut pe Chiriac, căruia i s-a dăruit cu frenezia așteptării de o viață. Gelozia lui Chiriac (sinceră, să admitem!), departe de a o mîguli și de a o întreține, numai din instinctul tactic al vîrstei critice, sau ca o femeie cochetă, — ceiace nu este, — o chinuie îngrozitor. Dragostea ei profundă pentru Chiriac este un autentic element de dramă în această primă comedie politică a lui Caragiale. Cine iubește cu adevărat, cine este stăpînit de pasiunea sa, se dă ușor de gol, prin imprudențe de tot felul. Nu s-a remarcat cu cită finețe psihologică autorul o face pe Veta să comită o seamă de imprudențe, care într-o dramă propriu-zisă î-ar fi fost de-a dreptul fatale. Să le facem punctajul. În prealabil, fie zis, ea și-a luat o precauție față de zuliarul ei soț, prefăcîndu-se a nu face haz și caz de Chiriac, și a se opune intenției lui Dumitrache de a și-l face „tovarăș la parte“. În scena VII din actul I,

cînd ea intră în scenă, o vedem cuscînd galoanele la mondirul de sergent de gardă civică al lui Chiriac și ascultînd-o distrată pe Zița, care-i povestește, aprinsă, recentul ei incident cu Ghiță Tircădău, fostul ei soț. Veta e o superstițioasă. O întrerupe pe Zița, ca s-o întrebe „ce e“ cînd ți se bate o timplă. Ghicim că i s-a „bătut“ cea stîngă, fiindcă ridică cu interes capul la răspunsul că se va împăca cu o persoană cu care e certată. Ziței îi răspunde totuși, cu prefăcută indiferență, că nu e certată cu nimeni, fapt neadevărat, deoarece Chiriac o bănuiește, ea și Dumitrache, soțul ei, că ține să se ducă la Union ca să-și facă semne cu „craiul“ ei (de fapt al Ziței, Rică!). Zița constată cu uimire că Veta plînge, iar aceasta își justifică lacrimile cu „niște friguri“ imaginare, nu fără să spună mai departe că mai bine ar muri. După ce-i „scapă“ această indirectă mărturie, dă înapoi, spunînd că a glumit și se ceartă cu Zița, comunicîndu-i ferma hotărîre de a nu mai pune piciorul la Union. Desigur o costă bănuiala lui Chiriac, nu a lui Dumitrache, pe care vom vedea că-l sfidează, cînd acesta îl caută turbat pe Rică, văzut de el din stradă, prin perdea, în casă, la miezul nopții. Cînd Chiriac vine să-și ia mondirul, începe scena mare, a IX-a, a „explicației“. Ea îi spune că nu mai poate plînge, că și-a plîns toate lacrimile și că a greșit, punîndu-și mintea cu un copil ca el. Așadar era o notabilă diferență de vîrstă între patroană și teighetar. Ea îi mărturisește, profund afectată de a nu fi crezută că el este marea ei dragoste: „Eu sunt o femeie mincinoasă; n-am simțit nimic cînd ți-am spus că nu știu să mai fi trăit pînă să nu te cunosc pe dumneata“. Întreg paragraful cu care Veta vrea să-și încheie convorbirea cu Chiriac, poartă următoarea indicație de regie: „(cu emoție din ce în ce mai nestăpinită)“. Aflăm din dialogul care continuă că era amanta lui Chiriac de un an: „Ce folos cîntă fericire am avut un an, dacă într-o zi mi-am plîns-o toată!“. Ea regretă că nu poate muri din dragoste: „Ei! bine ar fi să poată muri omul cînd vrea; dar... nu moare nimeni de asta!“. Marea scenă se încheie cu împăcarea, dar efectul

dramatic e obnubilat de comicul situației: din stradă, Dumitrache, care-și face, cu Ipingescu, rondul de noapte, îi strigă lui Chiriac, strâns îmbrățișat cu Veta, să vegheze mereu la „onoarea“ lui de „familist“! Când însă, la întoarcerea inopinată a lui Dumitrache, Zoe îl infruntă, cum spuneam, pe soțul nu fără „rezon“ zular, ea riscă să se dea de gol, ocupându-se mereu de Chiriac. Bărbații se pregătesc să escaladeze schelele, în căutarea „bagabondului“ și Veta îi întreabă: „Sunteți nebuni? Vreți să se rupă schelele cu voi? Chiriac, nu știi că schelele sunt părăsite de trei săptămîni? crei să te prăpădești?“ La răspunsul lui tăios; ea revine cu o altă imprudență, în auzul lui Dumitrache și al lui Ipingescu: „— Iar te iei după vreo bănuială de-a dumnealui, iar? Ai uitat ce...“ (adică: ce mi-ai jurat adineauri, că nu mă vei mai bănuî?). Lesne încrezătorul Dumitrache e acel care-i răspunde, fără să se mire de grija pe care ea i-o poartă lui Chiriac, la stăruința de a-i înlătura acestuia, iar nu lui, bănuielile: „Da, bănuială... cu ochilari la nas și cu giobenu-n cap!“ Chiriac trebuie să se lupte cu Veta, ca să-i scape din mîini, ceea ce putea să-i dea de bănuîț oricărui soț, afară de, bineînțeles, lui Dumitrache, a cărui încredere absolută în Chiriac nu e zdruncinată de nici o evidență. Iar cînd, înșirșit, cei trei bărbați escaladează fereastra, Veta își manifestă cu glas tare grija ei exclusivă, scoțînd capul pe fereastră: „Chiriac! Chiriac! binișor! să nu cazi!“ Cînd vine Zița, e iarăși gata să se dea de gol, reproșîndu-i că și-a găsit „beleaua cu Chiriac...“ din cauză că a dus-o la „Iunio“. — Cu Chiriac? se miră Zița, necunoscîndu-i legătura. Veta „(dregînd-o) Cu dumnealui, cu Chiriac, cu toți“. De fapt, un singur om o interesează și o stăpînește: Chiriac. Ziței îi spune, cu privire la primejdia care-l amenință pe Rică, urmărit de cei trei: „Dumnealui e grozav, Chiriac e nebun!“ Primejdia mai mare vine, simțea ea, nu de la bărbatul ei atît de gelos, ci de la amantul care se crede înșelat și care, îi place a crede, este și mai gelos! Cînd în sfîrșit, Rică e prins și numai Ipingescu, recunoscînd

da-l, îi ia apărarea, Veta nu se simte dator să-i explice lui Dumitrache situația, ci se dă pe lângă Chiriac, pe care îl ia „la o parte, necăjită“. Altă imprudență! Iar când ea își dă seama cât de tirziu s-a făcut, întâia ei grijă, fățișă, e tot la Chiriac: „*Veta* (din fund către jupin Dumitrache): Ei! toate bune, frățico, dar noi nu dormim în noaptea asta? *Chiriac* are să se scoale mâine pînă-n ziuă la ezirciț.“ Este ultima ei intervenție scenică orală. Când dau să se retragă, „Rică e cu Zița, *Chiriac* cu *Veta*, jupin Dumitrache suie cu Ipingescu“. Nici această imprudență a Ziței n-are să-i deschidă ochii lui Dumitrache, care mai departe, în ultimele replici se liniștește asupra provenienței legăturii de git străină, găsită de el „pe pernele patului dumneaei“, — se liniștește, firește, când află de la Chiriac că este a acestuia. Iar Veta nu mai spune nici o vorbă, fericită că și-a recuperat definitiv încrederea și dragostea lui Chiriac. Comedia a trecut norocos pe lângă drama, rămasă neobservată de către unanimitatea spectatorilor.

★

Comedie de moravuri politice, *O scrisoare pierdută* este dominată de personalitatea voluntară a Zoei, a coanei Joița, a cărei voință este declanșată de alarmanta perspectivă a publicării scrisorii de dragoste a lui Tipătescu și, subsecvent, a compromiterii ei iremediabile. Drama ei nu este una pasională, ci de ordinul considerației sociale, prin alte cuvinte, al conveniențelor. Ridicată prin căsătorie în virful societății burgheze provinciale, dar măritată cu un bărbat bătrîn și încrezător, Zoe s-a încurcat cu prefectul, din anul chiar al mutării lui în acea „capitală“ a „unui județ de munte“. Legătura lor nu este și nu poate fi secretă, deoarece prefectul nu se ferește față de subalterni ca Pristanda să o numească pe numele ei mic, iar acesta știe tot și răbufnește contra șefului său ierarhic, care n-a avut altceva de lucru decît să-i numere steagurile de la „luminăție“. Una este însă, în toropeala vieții provinciale,

o situație neclară, de mulți bănuită și acceptată, și alta scandalul public al difuzării unei scrisori, care nu putea să rămână fără consecințe de natură de a da satisfacție „morală” tuturor. De aceea, din ceasul când Zoe e pusă în cunoștință de cauză și în alternativa de a fi dezonorată sau de a ceda în fața condițiilor unui arivist politic — Cațavencu, nu șovăie nici un moment. Am întrebuințat cuvântul „dramă”, cu privire la starea sufletească a Zoei, mereu mai înspăimântată, cu cât se apropie clipa publicării acelei scrisori pierdute, clipă care pentru ea ar fi aceea a dezonoarei. Înțelegem cu greu, astăzi, când moravurile s-au modificat profund și când condiția femeii s-a egalizat cu aceea a bărbatului, ce putea însemna pentru o femeie divorțul, în defavoarea ei, pe motiv de adulter. Adulterul se pedepsea cu închisoare, dar efectele lui erau prelungite în deosebi în defavoarea femeii, căreia i se închideau toate ușile familiilor „onorabile” și care era arătată cu degetul și acoperită public cu cele mai murdare calificative. Zoe știe tot ce o așteaptă în cazul publicării bilețelului de dragoste, care nu mai lăsa nici o îndoială asupra relațiilor dintre ea, prima „doamnă” din județ, și prefectul becher Don Juan. În timp ce acesta s-ar fi descurcat cu o mutare din localitate și cu posibilități de tot felul, inclusiv cea conjugală, Zoe rămânea stigmatizată pentru totdeauna, redusă la mila — problematică — a familiei și, în orice caz, la o claustratie pentru care ea, femeia „de lume”, nu-și simțea nici o înclinare. Este cert că în timp ce la Veta lui Dumitrache, mobilul principal este unica ei dragoste, și aceea din pragul vârstei renunțării, pasiunea absorbantă a Zoei nu este amorul, ci dorința de a domina pe planul social, de a fi mereu cea adulată pentru frumusețea și mai ales pentru poziția ei socială. Din cei doi parteneri, adevăratul îndrăgostit pare a fi Tipătescu, iar nu Zoe. În timp ce ea trece prin cele mai cumplite spaime, Tipătescu își păstrează calmul, satisfăcut că cel direct interesat, Trahanache, nu crede în

autenticitatea scrisorii și nu-și bănuiește nici un moment soția, nici amicul.

Zoe are și imaginația infierbîntată, nu fără țemei, privind în față viitorul care pentru ea este o moarte civilă și n-ar putea fi urmată decît de moartea voluntară, de o sinucidere eliberatoare: „...Dumnezeule! Cum or să-și smulgă toți gazeta, cum or să mă sfișie, cum or să rîză!... O săptămînă, o lună, un an de zile n-are să se mai vorbească decît de aventura asta... În orașelul ăsta, unde bărbații și femeile și copiii nu au altă petrecere decît birfirea, fie chiar fără motiv... dar încă avînd motiv... și ce motiv, Fănică!... Ce vuiet! ce scandal! ce cronică infernală!... Și eu, Fănică, în timpul ăsta, ce să fac? Să mor? să mor dacă vrei... pentru că după asta nu o să mai pot trăi“ (Actul II, sc. V). Fănică îi propune, ca o soluție și mai ales ca o dovadă a dragostei lui, să fugă împreună. Altă femeie, pur și simplu îndrăgostită, ar fi acceptat. Zoe răspunde, cu indicația scenică a autorului, „retrăgîndu-se“, adică șocată de această neserioasă, din punct de vedere social, propunere: „Ești nebun? dar Zaharia? dar poziția ta? dar scandalul și mai mare care s-ar aprinde pe urmele noastre?...“ Ca să califice cu atîta luciditate propunerea romanțioasă a lui Tipătescu, Zoe își dezvăluie, cu această justă replică, o altă eminentă calitate: luciditatea, deoarece amorul ei, pare-se, este mai mult epidermic decît pasional și nu-i întunecă deloc puterea de judecată. Zoe este o femeie forte. Pînă la urmă, ea își convinge amantul să susțină candidatura lui Cațavencu, — prețul șantajului în schimbul scrisorii. Mai puțin convins pare Trahanache care, necrezînd în evidenta autenticitate a scrisorii, persistă să creadă că e vorba de o plastografie. Credința lui se preschimbă în certitudine, cînd descoperă două polițefalsificate de același Cațavencu și îl are astfel la mînă, putîndu-i zdrobi cariera. Cînd, la sfîrșitul actului al II-lea, o telegramă de la centru designează candidatul în persoana unui necunoscut, Zoe este singura care se opune și găsește soluția eroică: „A! nu se poate! Vom lupta contra oricui... vom lupta contra guvernului!“

Iar cînd, în sfîrșit, Trahanache comunică Zoei și lui Tipătescu marea lui descoperire, acesta, de bucurie, „sărută repede pe Zoe“, care speriată de imprudența amantului ei, exclamă: „Fănică!“ Să reținem așadar că Tipătescu e acel care comite mici imprudențe ca aceasta, ale unui, pare-se, sincer îndrăgostit, în timp ce Zoe se controlează, mereu grijulie să nu se compromită, mereu atentă la considerația socială. Panica ei crește, în cele două zile ale alegerii, cînd nu se mai știe de urma lui Cațavencu și cînd ea se așteaptă din clipă în clipă să vadă ziarul acestuia cu darea în vileag a legăturii ei culpabile: „Dar aste două zile cum am trăit eu?... Ce stringere continuă de inimă! ce frică! ce tortură!... Fiecare persoană care-mi iese înaintea, fiecare figură pe care o văd, fiecare mișcare ce se face în jurul meu, îmi zdrobește toată puterea... Fănică, ai milă de mine, o zi încă de astfel de chinuri și nu mai pot trăi... înnebunesc...“ Ea trăiește anticipativ drama dezonoarei inevitabile în cazul publicării scrisorii. În fiecare om ea vede dinainte reflexul disprețului insultător cu care este acoperită femeia dovedită de adulter și unanim sancționată. După aceste zile de extremă tensiune, care au un efect covîrșitor asupra sensibilității ei nervoase, greu pusă la încercare, Zoe trece la cealaltă extremă, a bucuriei și a plînsului nestăpînit, cînd recapătă, în sfîrșit, de la Cetățeanul turmentat, documentul care ar fi tras peste viața ei lespeda infamiei.

La premieră, Aristizza Romanescu a jucat în mod superior aparteul din actul final, scena a X-a, cînd Zoe, singură, recitește scrisoarea, o sărută, o recitește, iar o mai sărută, plînge „nervos“, „se scoală rîzînd“, îl cheamă de două ori pe Fănică, dar apoi își vine în fire, recîștigîndu-și în sfîrșit, odată cu fericirea periclitată, stăpînirea de sine, arma ei de totdeauna, cu care își justifică poziția ei socială, dominarea și respectabilitatea. Este o greșală să se facă din Zoe o cochetă sau o mondenă. Ea este personajul cel mai complex și mai studiat din comedie, singurul care îi aduce dimensiunea dramaticului, pe același plan, de altfel,

ca și acela, reprezentat de ceilalți, al comicalului: cel social. Zoe e prin excelență reprezentanta „aparențelor“, a „fațadei“, a „lustrului“ de onorabilitate care acoperă cu strălucire stricăciunea societății burgheze. Pierderea acestei fațade, rar întâmplată, este pentru cine „se respectă“ (socialmente, nu moralicește!) o adevărată catastrofă, pentru că femeia sancționată se prăbușește de pe treapta cea mai înaltă la pământ, unde o așteaptă un șir nesfârșit de umilințe. Zoe scapă ca prin minune, printr-o „fiselă“ teatrală incontestabilă: găsirea de două ori, de către același, a uneia și aceleiași scrisori. Totul e însă condus de o mină expertă, iar valorile teatrale ale capodoperei nu sînt primejduite de un asemenea imprevizibil și neverosimil deznodămînt, deoarece comedia trebuia să se mențină pe terenul ei și să nu alunece în făgașul dramei. Zoe va putea să se „afișeze“ mai departe cu Tipătescu, în modul cel mai cuviincios, fără să se compromită. Cortina cade peste bucuria tuturor, pe cînd „Zoe și Tipătescu contemplă de la o parte mișcarea“.

Paralela dintre Veta și Zoe este în favoarea celei dintîi, dacă dragostea sinceră scuză orice, dar nu se mai poate susține între o femeie oarecare și alta care potențează energia, în aceleași condiții sociale, ale unei etice tranzacționale.

★

Dacă așadar prin cuplurile Veta-Chiriac și Zoe-Tipătescu, dar mai ales prin ardoarea pasională a celei dintîi și prin aprigul complex al considerației sociale la cea de a doua eroină, *O noapte furtunoasă* și *O scrisoare pierdută* își trădeză netăgăduite virtuți dramatice, se pune întrebarea dacă și în *D-ale carnavalului*, Caragiale a dozat cu bună știință pateticul cu comical, așa cum Molière, netăgăduit, a „frizat“ tragicul în marile lui capodopere ale comediei de caracter: *Avarul*, *Mizantropul* și *Tartuŕfe*. De altfel similitudinea dintre cele două genii a fost întîia oară sesizată de alt bărbat de geniu, prevăzut cu un tot atît de acut simț al tragicului ca și al umorului: B.P. Hasdeu, care în biletul de felii-

citare adresat lui Caragiale cu prilejul sărbătoririi a 25 de ani de activitate literară a acestuia (1901), nu se sfiise să scrie: „România are un Molière al ei, un Molière mai leneş, chiar foarte leneş, dar tot Molière. Să trăieşti mulţi ani, iubite Caragiale, şi scutură-te de lene! Din toată inima, Hasdeu. Câmpina“. Să trecem peste aşa zisa lene a lui Caragiale, care îşi respecta prea mult scrisul, ca să rişte primejdia poligrafiei, dar ale cărui *Opere*, totalizînd peste 3.500 de pagini în-8°, nu au fost chiar acelea ale unui scriitor neproductiv, ca să reţinem înalta preţuire a lui Hasdeu, altădată, din adversitate faţă de „Junimea“ şi de Maiorescu, atît de sever cu aşa zisul „garson de talent“, — „garson“, ca patron de bodegă!

Să nu ne oprim prea mult la *Conu Leonida faţă cu reacţiunea*. Nu că am subestima-o! Dimpotrivă. O socotim, prin forţa de concentrare şi de caracterizare, a doua, în ordinea valorii, dintre comediile lui Caragiale. Spaima lui Leonida, provocată de focurile slobozite în noaptea de lăsată secului, n-ar putea fi pusă pe acelaşi plan cu dramatica situaţie a Vetei, bănuită de Chiriac şi în primejdie de a trebui să renunţe la singura ei iubire, sau a Zoei, ameninţată să se prăbuşească de pe culmea ierarhiei sociale, în cazul divulgării adulterului ei. Numai dacă frica i-ar fi sfărîmat gingaşul resort al echilibrului moral, ca lui Leiba Zibal din *O fûolie de Paşte*, lui Stavrache din *În vreme de război* sau lui Anghelache din *Inspecţie*, — memorabila treime de mari nevropaţi din galeria de portrete din nuvele şi „momente“, — l-am putea situa şi pe bunul conu Leonida printre eroii dramatici ai lui Caragiale, alături de Veta şi de Zoe, de care se apropie numai prin faptul că trece printr-un moment greu, de paroxism al labilităţii lui morale.

Caragiale se gîndise, înainte de a găsi nimerita sintagmă *D-ale carnavalului*, să-şi intituleze comedia *Bărbierul*, după profesia protagonistului ei, Nae Girimea, „frizer şi subchirurg“, — în această din urmă calitate, de „felcer“,

chemat să pună lipitori, să extirpeze bătături și să scoată măsele. Dintre personajele feminine ale acestei comedii, numai Mița Baston, „republicana din Ploiești“, are stofă pasională deosebită. Ea-l iubește cu adevărat pe Nae și se spovedește ucenicului acestuia, Iordache, că e „nenorocită“, pentru că amantul ei de inimă o „traduce la sigur“. Expresia pasiunii ei pare dubioasă prin retorismul ei vulgar când exclamă: „Nae! Nae, pe care l-am iubit, pe care l-am adorat pentru eternitate, pînă la nebunie...“ neștiind că iubirea și adorația sînt ipostaze pasionale între ele incompatibile și nebănuind că limbajul ei de periferie nu l-ar putea emoționa nici pe Iordache, care-i răspunde concesiv, cu placiditate: „Ei! da“. Înainte de a căpăta certitudinea, ea simte că este „tradusă“, „i s-a făcut semn“, pentru că „în cărți cade mereu gînd la gînd cu bucurie, cu dragoste, cu temeii, cu întîlnire pe drum de seară cu o damă de verde“. În timp ce blazatul Iordache se arată neîncercător „în mofturile cărților“, — ale cărților de joc, — Mița e o superstițioasă și vorbea celui de mai sus, și-a „făcut spaimă de gelozie“. Este însă semnificativ că această femeie de rînd întreținută de Mahe Razachescu, are o notă comună cu „distinsa“ doamnă Zoe; cînd intră în frizerie un client care ar putea să o cunoască ea se furișează într-o altă încăpere, pentru că, vorba ei, nu vrea să se „compromenteze“. Numai că, pentru ea, compromiterea n-ar fi, ca pentru Zoe, de ordin moral și social, ci numai de ordin economic; și-ar pierde subsidiile și ar rămîne pe drumuri pînă și-ar găsi alt amant de pungă. Ea își găsește un partener de gelozie în Iancu Pampon, trișorul și amantul de pungă al Didinei Mazu, care a găsit biletul lui Nae către aceasta, procurîndu-i astfel Miței Baston dovada trădării. Și el este „turbat de gelozie“. Pentru ea, „cel mai sacru amor“, și-a „sacrificat cariera de militar“, ca fost... „list de vardiști la Ploiești“. Se vede că noțiunile profesionale ale lui Iancu Pampon sînt tot atît de confuze ca și cele pasionale ale Miței Baston. De altfel înseși numele, vociferările și vulgaritatea lor sînt de natură

să pună sub semnul întrebării sinceritatea sentimentelor care-i fac să se agite. Ea însă își verifică profunzimea atașamentului ei față de Nae după numărul nopților nedormite, din gelozie. Criteriul mi se pare inatacabil. Dacă Mița are nopți de insomnie, așteptându-l pe Nae, desigur că-l iubește. Spuneam că limbajul celor doi proaspeți confidenți, Iancu Pampon și Mița Baston, ar fi vulgar. Să ne înțelegem. Ei tind să și-l înalțe cu tot dinadinsul. Când Iancu îi povestește cum a găsit biletul revelator, el îi spune Miței „conița mea“, -- ca unei „cucoane“, iar când vrea să-i spună că Didina, noaptea, în pat, i-a întors spatele, el se rectifică de două ori, cu o pudicitate ce se vrea de „gentleman“, prin perifriza: „se-ntoarge, pardon, cu fața la perete“. Cine nu gustă această fină mostră de limbaj al lumii „bune“ la un periferic ca Pampon, înseamnă că nu-i filolog și nu simte dulceața acadelelor stilistice, în care excelează Caragiale când vrea să arate ambiția mahalagiilor săi de a-și ridica nivelul în toate privințele, în felul burgheziei „mari“.

Un alt nefericit în dragoste, din *D-ale carnavalului*, este Mache Razachescu, omul care primește palme de la Iancu Pampon, înainte de a se împăca cu el și de a-și destăinui seria neagră a nenorocului. El află din biletul cu pricina că e Mangafaoa și plinge, povestindu-i celui ce-l bătuse cum a fost înșelat de opt ori: „Am plîns, cum plîng și acum, căci eu țin mult la amor: am plîns și am iertat-o“. Mache are inimă bună și, înainte de a ține la o femeie, iubește amorul, ca fericitul Augustin, cel dintîi care a descoperit fenomenul psihic atît de relevant! Ironia lui Caragiale este teribilă, la adresa pașnicei gărzi naționale, când îl pune pe Mache, înșelat a șaptea oară cu un neamț, să se înroleze în această formație pseudo-militară, simțindu-și o vocație de... „martir al independenței“. Martirul n-a murit nici de glonțul turcesc, nici de săgeata dulce-veninoasă a Amorului. Aș releva un alt moment duios al acestei confesiuni din *D-ale carnavalului* (actul II, scena IX). Pampon nu mai este aceeași brută din gelozie, care dă palme întîiului bănuît

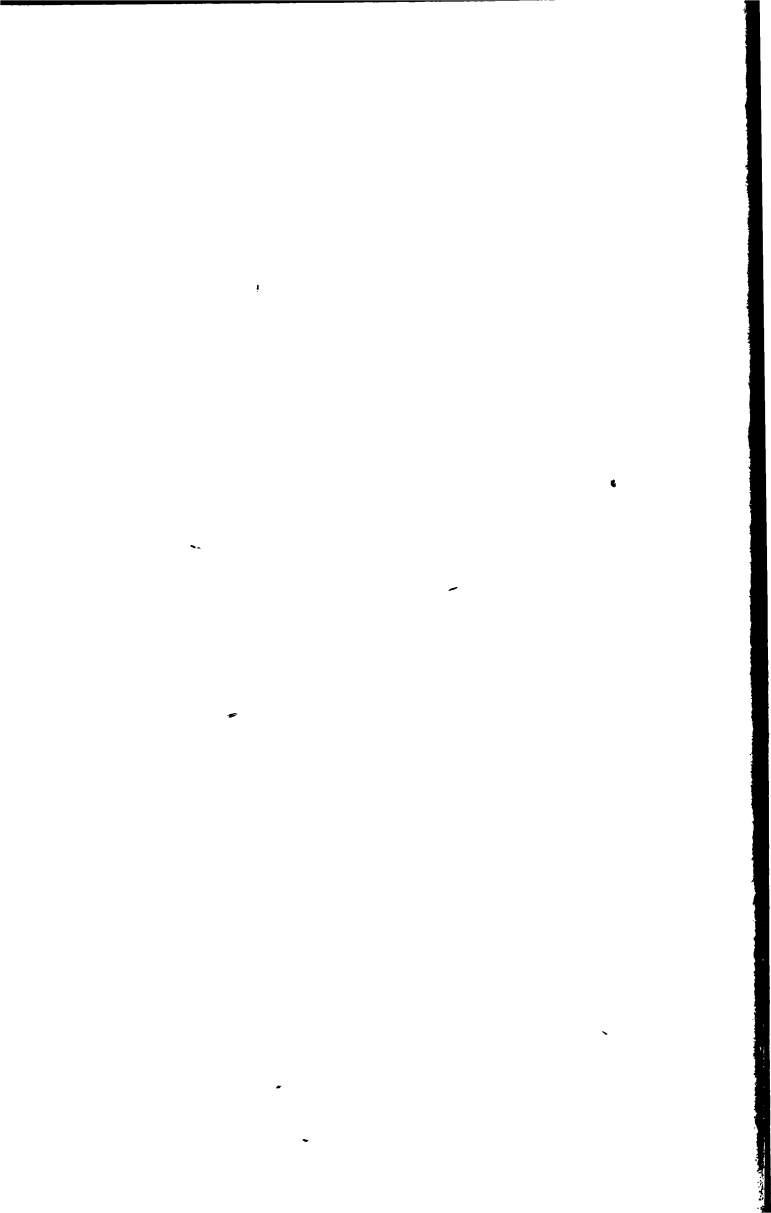
de a-l fi înșelat; dimpotrivă, cînd îl vede pe Mache plîngînd, îl încurajează de trei-patru ori, cu vorbele: „Nu plînge, nu-i frumos! un volîntir!“

El se prefăce a lua în serios voluntariatul lui Mache, numai și numai ca să-l liniștească, să nu-l vadă plîngînd. Iar Mache se afirmă hotărît să se însoare, ca să se asigure în acest mod naiv că nu va mai fi înșelat. Avem, așadar, în *D-ale carnavalului*, un trio pasional care ne face să rîdem, dacă nu ne reculegem să reflectăm asupra dramei interioare a fiecăruia dintre ei: Pampon, Mița și Crăcănel. Cînd cei trei, în scena finală din actul doi, cred că au descoperit în costumul turcului, pe cel vinovat, autorul specifică, în paranteză: „toți trei coboară *melodramatic* în fața Catindatului“, crezînd că este Nae. Această indicație scenică, „melodramatic“, este o vădită șarjă de efect comic, dar nu acoperă mai puțin o certă încărcătură pasională a celor trei înșelați, dintre care doi doresc să se răzbune sîngeros sau cu „vitriol englezesc“, chiar dacă ar intra la „cremenal“, iar numai al treilea este dispus să ierte și să se lege pe veci. Numai caricarea prin limbaj a sentimentelor le bagatelizează pînă la anulare. Nevoia pe de altă parte ca și în celelalte comedii, a unui *happy end*, duce la deznodămîntul vesel, al împăcării generale, proprie comediei ușoare. Ca orice comedie care dă însă de gîndit, atît asupra moravurilor decăzute ale unui moment social, cit și asupra complexității sufletești a eroilor, fiecare dintre comediiile lui Caragiale trece pe lîngă dramă atît cît trebuie, ca să evite confuzia genurilor și să nu deruteze pe spectatori, convocați în definitiv să rîdă, nu ca să-și pună probleme.

Aceasta este limita unui spîrit genial, fără îndoială, ca acela al lui Caragiale. Prin seria de articole *Cercetare critică asupra teatrului românesc din România liberă* (1877—1878) și prin propria lui producție dramatică, a imprimat desigur o nouă direcție în dramaturgia noastră, bîntuită în acea vreme de plaga plagiatelor și a adaptărilor și a pus bazele unui teatru original. Comediile lui au rămas în repertoriul

Teatrului Național prin forța lor comică nebănuită de către detractori, care-i cobeau neconținut perimarea. Prin adevărul caracterelor, prin neprevăzutul situațiilor și al replicilor, prin pătrunderea în intimitatea resorturilor sociale și morale, comediile lui Caragiale stau încă la temelia teatrului nostru modern. Nu i-a lipsit autorului decât credința în puterea ideilor și în valoarea problematicii, ca să-și lărgască sfera viziunii și câmpul observației, și ca să dea măsura întregii sale capacități de creație. O singură dată a îndrăznit și a dat acea capodoperă în vremea ei contestată, dar astăzi netăgăduită: *Năpasta*. Pătimirile lui Ion, patima nestinsă de răzbunare a Ancăi și șovăielile lui Dragomir, gravate cu sobrietatea tragicilor antici, adaugă galeriei de portrete a lui Caragiale dimensiunea în adâncime a unui dramaturg de nesecate resurse.

ȘERBAN CIOCULESCU

TABEL CRONOLOGIC

- 1852* În noaptea de 29 spre 30 ianuarie se naște într-o modestă gospodărie țărănească din satul Haimanale (astăzi I.L. Caragiale) județul Prahova, fiul lui Luca St. Caragiali, secretarul minăstirii închinat Mărgineni și al Ecaterinei, fiica lui Luca Chiriac Caraboa, negustor companist din Brașov.
- 1855* Se naște în același sat Elena (Lenci), din aceiași părinți.
- 1859—1860* Luca este stabilit cu familia la Ploiești, unde exercită profesiunea de avocat. Micul Iancu învață buchile cu părintele Marinache de la biserica Sf. Gheorghe, unde copiii trag elopotele, iar dascălul Haralambie sună limpede toaca de fier.
- 1860—1864* Învățământul primar la Școala Domnească din Ploiești. În clasa a III-a, Iancu are norocul să primească învățătura limbii corecte și a scrisului îngrijit, de la neuitatul institutor de origine ardeleană, Basiliu Drăgoșescu; domnitorul Unirii, Ioan Alexandru Cuza, le

vizitează clasa. La absolvire, Iancu solicită certificatul, printr-o petiție în stil pretențios, poate scrisă sub dictarea tatălui.

1864—1867 Absolvă prima clasă de gimnaziu în particular și celelalte trei la gimnaziul Sfinții Petru și Pavel din Ploești, situându-se printre elevii cei buni. Mai târziu, vrînd să treacă drept un autodidact, afirmă în repetate rînduri că n-a urmat decît școala primară, că s-a format la „școala vieții“.

1868 La 20 decembrie, Luca Caragea (*sic*) este numit prin decret domnesc supleant la Tribunalul Prahova.

1868—1870 Ioan urmează Conservatorul de artă dramatică din București, înscris fiind la cursul de declamație și mimică al unchiului său Costache Caragiali; printre colegii săi figurează unul din fiii acestuia, George. Caragiale n-a împărtășit niciodată nimănui, nici chiar soției sale, intenția lui de a se face actor.

1870 La 28 martie, făcînd parte din trupa unchiului său Iorgu, ca sufler, transcrie acestuia, cu caligrafia sa aleasă, melodrama *Fiul pădurii sau Moartea haiducului Tunsu*, replică dramatică a romanelor lui N.D. Popescu. Este numit, la 20 iunie, copist la Tribunalul Prahova, recunoscîndu-i-se, ca titluri școlare, cinci clase de liceu. La 8 august ia parte la mișcarea revoluționară a lui Alexandru Candiano-Popescu și se distinge încîngîndu-se cu sabia unui subcomisar de serviciu, care o uitase în cui, dar este reținut a doua

zi în casă de mama lui. La 10 septembrie moare de hidropisie Luca Caragiali; din actul lui de deces reiese că se născuse la Constantinopol în 1812, așadar ca întiiul născut al lui Ștefan, — care avea să vină în țară la sfârșitul anului, în suita lui Caragea, ca bucătar, — și al Mariei, bunica și nașa lui Iancu (după actul lui de botez de la 7 februarie 1852). Părăsindu-și serviciul din ziua morții lui Luca, Iancu este destituit la 24 octombrie. Rămîne timp de 15 ani singurul susținător al mamei și surorii lui, necruțindu-și energia și încercînd toate meseriile.

1871—1872 Sufler și copist al doilea, în locul ocupat cu doi ani înainte de Eminescu, la recomandarea lui Mihail Pascaly, concesionarului Teatrului Național din București.

1873—1875 Întîile încercări literare în *Ghimpele*, semnate cu inițiale, cu abreviativul *Car*, sau cu transparentul pseudonim *Palicar*. De atunci îi spuneau unii prieteni *Greco*, alții *Luca*, cei mai mulți însă ca acasă, *Iancu*.

Moment liric excepțional, cu tendințe elegiace și pesimiste, denotînd poate secreta ambiție de a se afirma ca poet original, în poema *Versuri* (*Revista contemporană* de la 4 octombrie 1874).

1875—1876 „Girant responsabil“, din fericire fără consecințe penale, la *Alegătorul liber*, organ al opoziției liberale vehemente, împotriva regimului de autoritate al lui Lascar Catargiu.

1876—1877 Corector la ziarul grupării tinerilor liberali, *Unirea democratică*. Redactează sin-

gur, din mai în iunie 1877, spîrituala revistă umoristică în format minuscul,— 32, *Claponul*. Codirector, cu pòligraful Frédéric Damé, viitorul lexicograf, al cotidianului *Națiunea română*, suprimat după șapte numere, la 1 septembrie, pentru știrea falsă a căderii Plevnei, dată de un corespondent special. La sfîrșitul anului, *Calendarul Claponului*, cu anecdota — simbură a acțiunii din *O noapte furtunoasă* în care Jupîn Dumitrache se cheamă Ghiță Calup.

1877—1878 În decembrie-ianuarie, fără semnătură, în *România liberă*, seria epocală de foiletoane *Cercetare critică asupra teatrului românesc*, întîia afirmare răspicată în direcția unei dramaturgii originale, cu părăsirea neîngăduitelor adaptări nemărturisite, adevărate plagiate. După cîteva luni de la primirea șefiei de redacție la *Timpul*, Eminescu îl atrage la acest jurnal, alături de I. Slavici și de Scipione Bădescu. Fără să apară pe afiș ca traducător al tragediei în versuri *Roma învinsă*, de D. Alexandre Parodi, în care se afirmă în roluri secundare debutanții Aristizza Romanescu și Constantin I. Nottara, Caragiale este unanim elogiat pentru măiestria tîlmăcirii lui, între alții de V. Alecsandri și de Titu Maiorescu. La 26 mai, prima lui intrare la lecturile săptămînale ale „Junimii” bucureștene. Folosit de direcția Teatrului Național cu prețuri modice, traduce drama eroică *Hatmanul* de Paul Déroulède și comedia lui Scribe *Une camaraderie*, și corectează traducerea lui Ion Panu, *Juneta lui Mirabeau* de M. Aylic-Langlé. Înainte de banchetul anual

al „Junimii“ din Iași, la 12 noiembrie, citește cu mare succes *O noapte furtunoasă sau Numărul 9*; comedie în care asistența salută o strălucită afirmare a dramaturgiei noastre originale.

1879 La 18 ianuarie, întâia reprezentare a comediei la Teatrul Național din București; o nepoată a lui Bălcescu a consemnat epistolar „tracul“ autorului. La a doua reprezentație, Ion Ghica, directorul general al teatrelor, modifică scena finală, fără consultarea autorului, spre a satisface prevențiile „morale“ ale unor recenzenți rigoriști, printre care și Ion Slavici. Incident în cabinetul directorului, urmat de scoaterea piesei de pe afiș. Până la sfârșitul direcției Ion Ghica, comedia face o carieră mare, pe scenele teatrelor particulare din București, iar Eminescu relevă, în polemică cu Damé, semnificația tipologică a lui Rică Venturiano. Marii protagoniști ai piesei se afirmă Ștefan Iulian și Mihai Mateescu, până la moartea lor prematură (1891—1892), — în rolul lui Ipingescu și Rică. De Paști, ca invitat al lui Maiorescu, călătorește la Viena, unde asistă la spectacolul feeriei shakespeariene *Visul unei nopți de vară*. Citește în același cerc literar *Conu Leonida față cu reacțiunea* și „aforisme“. Detașat de *Timpul*, în aprilie, la conducerea ziarului *Doljul*, se stabilește la Craiova câteva luni.

1881 Se retrage de la *Timpul* înainte de 7 iulie, când cere învățătorului D. Scureiu, fost coleg de gimnaziu al lui Eminescu, un modest împrumut ca să trimită ajutorul lunar așteptat

de mama și de sora lui. Este în acest moment inspector-achizitor la Dacia-România, societatea de asigurare, unde face o cerere similară. Numit de istoricul V.A. Urechia, ministru al instrucției publice, în octombrie, revizor școlar al județelor Suceava și Neamțu, în locul lui Scipione Bădescu. Episodul scurtei legături cu Veronica Micle, care-și cere și obține iertarea de la Eminescu.

1882 Mutat în februarie, la cerere, în circumscripția Argeș-Vilcea. La 18 februarie, reprezentația farsei fanteziste *Soacră-mea Fifina*, pe care mai târziu autorul avea s-o treacă în cronologia operelor lui dramatice, ca întâia încercare, cu titlul *O soacră*, din anul 1876. La cursurile de vară cu preoții și învățătorii de sub controlul său, Caragiale face două izbutite lecții-model, de care-și aduce aminte peste treizeci de ani, cu admirație, fostul institutor și poet N. Piperescu, viitorul general căzut în 1946.

1883 La 23 februarie, Iacob C. Negruzzi, în numele comitetului Teatrului Național din Iași, îi oferă direcția de scenă, pe care nu o primește. Prietenul său ieșean, profesorul Petre Th. Misir îl recheamă la cuminenie în momentul de „rabie amoroasă” pentru Leopoldina Reinecke, vara primară a compozitorului Eduard Caudella, tinăra pentru care scriitorul amenința la 31 martie „ori mă împușc, ori rămîi cel mai ticălos om din lume”. De la aceste gânduri sinistre îl îndepărtează viața de petreceri a Craiovei, unde Caragiale, eliberat din funcția de control, preia încăodată pentru cîteva luni

direcția ziarului *Doljul*, în vederea campaniei împotriva revizuirii Constituției.

1884 Întia reprezentație, la 1 martie, a operei bufe *Hatmanul Baltag*, în care Iacob C. Negruzzi scrie versurile, iar Caragiale proza. La 17 martie, ieșire la „Junimea”, în prezența festivă a lui V. Alecsandri, în favoarea lui Eminescu. Intră funcționar la Regie, unde cunoaște printre lucrătoare pe Maria Constantinescu. Lectură, la aniversarea „Junimii”, la Iași, a comediei *O scrisoare pierdută*, la 6 octombrie, avind ca tovarăș de drum la dus pe Delavrancea, care semnează strălucitul reportaj al călătoriei și al ședinței în *România liberă*. Întia reprezentanție, la 13 noiembrie, cu un foarte mare succes, confirmat printr-o serie de 11 spectacole consecutive, în trei săptămâni, blocindu-se două „marți” de premiere „hai-lai!”, spre scandalul presei respective, a lumii snobe și mondene. Vlahuță asistă în decembrie la reprezentația aceleiași comedii la Iași, apreciată cu tot jocul, în acel moment nesatisfăcător. Ulterior, repertoriului caragialian i se vor devota la Iași echipe succesive, începînd cu aceea a lui Mihail Arceleanu, Dimitrie Pruteanu, Ghiță Dumitrescu, Vasile Hasnaș, Luța Botez, Athena Georgescu și Elena Lașcu-Evolschi. În același timp la Craiova, comici ca Anestin, Thănăsescu, Fărcășeanu, Petreanu, Petrescu, Ionescu și Rahoveanu, unii cu soțiile lor, au avut ambiția să rivalizeze cu emulii teatrelor naționale din cele două capitale.

1885 Nașterea lui Matei, fiu natural al Mariei Constantinescu cu I.L. Caragiale, care declară

copilul la oficiul stării civile, la 13 martie și își dă aceeași adresă cu mama, în acel moment „rentieră“, domiciliată în str. Frumoasă nr. 14. Martori, Matei Smedeanu, care va fi și nașul copilului, și Alexandru Dumitrescu, profesorul (în intimitate „Infamul“!). După premierea la 25 ianuarie, de către un juriu compus din Alecsandri, Hasden, Maiorescu, V.A. Urechia, C.I. Stăncescu, Gr. Ventura și C. Cantacuzino, a comediei *D-ale carnavalului*, are loc la 8 aprilie întâia reprezentație. Piesa este fluierată în urma unei cabale conduse de criticul dramatic D.D. Racovitză-Sphynx. În iunie-octombrie, articole literare și politice la ziarul liberal *Voința națională*, cu încuviințarea lui P.P. Carp. La 9 noiembrie moare la București bogata vară primară a mamei lui Caragiale, Ecaterina, văduva lui Girolamo Momolo Cardini, fostul restaurator și antreprenor al Teatrului celui Mare, lăsând unui număr de șase succesori de același grad, o avere de patru milioane. Averea ei ispitise în 1878 pe vestitul bandit Iorgu Serdaru, care o călcase și o prădase cu suma de 20.000 de galbeni în aur și bonuri. O serie lungă de procese, cu moștenitori din țară, din Austro-Ungaria și din Serbia, va dura până după întiul război mondial, cîștigul rămînînd al primilor șase succesori, printre care figura și pictorul Constantin Lecca, tatăl Cleopatrei Poenaru și al avocatului Constantin C. Lecca.

1887 La 26 ianuarie, Eminescu scrie de la Mănăstirea Neamțului lui Vlahuță, cerîndu-i „adresă lui Iancu Caragiale“, avînd „a-i aduce aminte o promisiune care mi-a făcut-o“. În „Biblio-

teca poporală a *Tribunei*", îngrijită de I. Slavici la Sibiu, apare traducerea dramei *Roma învinsă*. Melomanul, fervent beethovenian pînă la sfîrșitul zilelor lui, primește să facă parte din Asociația prietenii lui Richard Wagner, filială bucureșteană a centrului mîunchenez „Wagner-Verein“, prezidată de compozitorul și dirijorul Eduard Wachmann.

1888 Moare la 3 iunie, în vîrstă de 73 de ani, Ecaterina, soția nelegitimă a lui Luca Caragiale, căruia îi purtase însă numele. După stăruinți îndelungate, Caragiale e numit de Titu Maiorescu, ministru al instrucției publice, director general al teatrelor, printr-un decret cu data de 2 iulie, după ce luase în primire la 26 iunie. Noul director al Teatrului Național răspunde la 28 august printr-o *Scrisoare program*, refuzată de majoritatea presei și pentru acest motiv tipărită în foi volante, criticilor ce i s-au adus înainte de începutul stagiunii. În septembrie, organizează la Sinaia reprezentații de teatru și de balet în cinstea principelui de Walles, viitorul rege Eduard VII al Angliei. Stagiunea teatrală se deschide la 1 octombrie cu *Manevrele de toamnă*, localizare după *Krieg im Frieden* de autorul vienez G. Moser, făcută de Paul Gusty, care-și începe cu acest succes de regie, lungă și strălucita carieră de director de scenă. Repertoriu comic precumpănitor, — din cauza părăsirii teatrului de către Nottara, din motive personale, precum și de către Aristizza Romanescu și Grigore Manolescu în urma unui proces scandalos, — cu angajați noi, ca N. Hagiescu și Ion Anestin. Caragiale are împotriva lui

apropo de toată presa, iar dintre prieteni, atacă și Delavrancea, semnând *Viator* la *Democrația*.

1889 Căsătoria lui Caragiale, la 7—8 ianuarie, cu Alexandrina Burelly, fiica arhitectului Gaeetano Burelly. Direcția interimară, compusă din D.R. Rosetti-Max și N. Petrașcu, în timpul călătoriei de nuntă în Italia a directorului general, obține întoarcerea în teatru a marilor artiști dramatici transfugi. Stagiunea se încheie într-o atmosferă de presă mereu ostilă care-l silește pe Caragiale să demisioneze la 5 mai, după o direcție foarte criticată, dar remarcabilă prin încercarea de a introduce ordine, regularitate și disciplină în instituție. În aceeași lună apare în editura Socec volumul de *Teatru*, cu prefața lui Titu Maiorescu. La moartea lui Eminescu, publică în *Constituționalul*, splendidul necrolog *În Nirvana* și face parte din comitetul de ridicare a unui monument în amintirea genialului dispărut. Serie de articole politice și literare în același ziar, din iunie în octombrie, cu semnătura C. și cu pseudonimele *Hans*, *Falstaff* și *Zoil*.

1890 Succes de stimă, dar cu mari rezerve din partea criticii (cu excepția lui Gherea și a lui N. Iorga) și fără priză asupra publicului, la întâia reprezentare a dramei *Năpasta* la 3 februarie. Nottara are o puternică creație în rolul lui Ion nebunul, *Aristizza*, în rolul Ancăi, cel mai mare eșec din carieră, mărturisit de ea însăși. Piesa apăruse în ajun în editura Haimann. La azilul Domnița Bălașa, moare,

la 2 august, aproape octogenară, oarbă și oloagă, Caliopi, soția legitimă a lui Luca Caragiali, din 1838, de care trăise despărțită după o conviețuire de zece ani.

1891 La începutul lunii februarie, unele ziare înregistrează cu emoție știrea fixării lui Caragiale la Sibiu. Caragiale precizează că își oferise „Astrei” serviciile ca profesor de limba franceză. Cererea a rămas fără urmare. Academia Română, în ședință plenară, la 14 aprilie, respinge cu un vot masiv (20 contra și numai 3 pentru), — de la premiul Ion Heliade Rădulescu, volumele de *Teatru* și *Năpasta*, după raportul nefavorabil al lui Hasdeu, intervenția neprietenoasă a lui G. Sion și discursul veninos al lui D.A. Sturdza, secretarul-general atotputernic, care învinuiește opera dramatică a lui Caragiale de imoralitate și calomniere a tuturor valorilor naționale. Zadarnică apărare a lui Iacob C. Negruzzi, care avertizează Academia să nu se depărteze de spiritul public, printr-un vot negativ, unanim dezaprobat în afară de aula ei.

1892 Ruptura lui Caragiale de cercul literar al „Junimii” în martie prin conferința de la Ate-neu, cu titlul *Gaște și giște literare* și prin articolul *Două note*, în care este acuzat Maiorescu de falsificarea textelor lirice eminesciene și de profituri personale, rezultate din editarea lor. La 21 martie, scrisoare către profesorul Ioan C. Panțu din Brașov, întrebându-l dacă ar putea trăi în acel oraș din produsul muncii lui, el dând lecții de limba franceză și cea română „pentru începători în familii” iar soția lui „de limba engleză, franceză și de pia-

no". Ar scrie și „o lucrare mai largă“ în afară de țară „unde de-atîta vreme puternicii deosebiți ce s-au perindat la putere vor sistematic, sub fel de fel de cuvinte“, să-l țină „într-o poziție umilitoare și inferioară“. Căldul apel, în vederea acestui „exil voluntar“, care i-ar „da multă energie de lucru“, n-a fost ascultat.

1893 Contractează la 22 ianuarie cu frații Șaraga, editori la Iași, retipărirea teatrului complet, în două volume, cu tiraj mare și preț accesibil. Scoate dimpreună cu umoristul Anton (Toni) Bacalbașa ca prim-redactor, *Moftul român*, de la 24 ianuarie la 23 iunie, la început calul de bătaie fiind spiritismul lui Hasdeu și al adepților lui, iar apoi poezia decadentă a lui Macedonski — Macabronski și acoliții — în pastișarea căreia Caragiale se afirmă ca întiul parodist al nostru și creator al genului autohton. La Clubul muncitorilor ține o conferință, la 8 mai, despre „Prostie și inteligență“, îndreptată contra lui Maiorescu. Încearcă fără succes crearea unui teatru muncitoresc, cu o trupă alcătuită din lucrători. După ce, în iarna trecută, pierduse două fetițe, răpuse de tuse convulsivă, i se naște la 2 iulie un fiu, Luca (Lucky). În asociere cu hotelierul și restauratorul Mihalcea, din Gabroveni, deschide în noiembrie o berărie, cu care ocazie Anton Bacalbașa crede nimerit să anunțe decesul lui literar, iar Macedonski intervine, cerînd de la guvern mai multă atenție față de scriitorii de talent. Frații Șaraga, la 19 noiembrie, îl somează prin portărei, să depună manuscrisul lucrării contractate. La 1 de-

decembrie ca antreprenor al Tunelului Caragiale, din Gabroveni, e primit în „Societatea internațională a chelnerilor din București” (din care este exclus, la 1 ianuarie, 1895 pentru neplata cotizațiilor).

1894. Apare la 1 ianuarie revista *Vatra*, sub conducerea lui Slavici, Coșbuc și Caragiale, a cărui contribuție nu este din cele mai însemnate. Se anunță, la Starea civilă, Mișcarea populației pe ziua de 8 februarie, decesul, printre alții, al lui Iorgu Caragiali, în vîrstă de 68 de ani. Se naște la 30 mai Ecaterina I.L. Caragiale, actuala d-nă P. Logadi. În august, presa înregistrează cu exagerări de calcul fantastic, pretențiile în justiție ale unui creditor, care-l împrumutase pe Caragiale în 1875 cu suma de 70 de lei. Cămătarul a trebuit să se mulțumească cu 140 de lei, cît îi restituie Caragiale. Desfăcut de Mihalcea, scriitorul deschide în apropiere un mic local cu firma „Bene bibentî”, un moment punctul de atracție al scriitorilor și artiștilor. În asociație cu cumnatul său, Teodor Duțescu-Duțu, Caragiale conduce din toamnă, timp de un an, restaurantul gării Buzău, altă afacere în pagubă.

1895 Acțiune în justiție, în aprilie, împotriva unor actori ai Teatrului Național, care au reprezentat în turneu, fără autorizația autorului, *Scrisoarea pierdută*, compunîdu-și măștile unor oameni politici în viață, „bufonerie menită să parodieze în treacăt persoane reale”. În septembrie, se înscrie în partidul radical al lui G. Panu, care preconizează votul universal și exproprierea. Serie în noiembrie-decembrie la ziarul liberal *Gazeta poporului*, fapt pentru

care este atacat de Anton Bacalbașa în *Moș Teacă*, cu o pagină ilustrativă a oscilațiilor lui politice. Se anunță în noiembrie apariția revistei umoristice *Nea Ion*, condusă de Caragiale și ilustrată de Jiquidi, care-l și creionează pe director, în costum arnăuțesc, cu revista subsuoară. În traducerea lui Adolf Last se reprezintă la Cernăuți *Năpasta*, sub titlul *Unheil* la 29 decembrie.

1896 Se anunță că la 24 ianuarie va apărea „negreșit” *Prostia română*, revistă ilustrată, „hebdomadară deocamdată”, cu Caragiale ca secretar de redacție. Colaborează, din ianuarie în aprilie, la revista umoristică a dr. Alceu Urechia, *Lumea veche*, sub pseudonimele transparente *Ion* și *Luca*. Din februarie în martie, articole politice de Caragiale în *Ziua* lui G. Panu, reportajul la moartea lui Odobescu și strălucitul pamflet *Culisele creștinii naționale*, împotriva ciracului sturdzist, Eugen Brote. Îl urmează pe G. Panu, cu prilejul fuziunii radicalilor cu conservatorii. Articole în *Adevărul*, semnate *Luca*, la rubrica *Cronica de joi*. În aprilie apar în „Biblioteca pentru toți”, nr. 58, *Schițe ușoare*. Din aprilie în iunie, conduce *Epoca literară*, cu St.O. Iosif ca secretar. Vara, de la Tușnad, apeluri bănești stăruitoare, printre alții, către Gherea. În septembrie, la deschiderea noului local al Teatrului Național din Iași stăruie pe lângă primar, scriitorul N. Gane, oferindu-și serviciile ca director, iar la refuz, în deridare, cere posturile de intendent și de controlor. Colaborase, din octombrie în noiembrie, la ziarul ieșean, *Sara*. Începe de la 15 noiembrie, în

Epoca seria de articole politice săptămânale, unele răsunătoare.

1897 În tiraj restrins și format — 32°, apare, cu data tipăririi 27 februarie, *Sfint-Ion, baladă haiducească*, compusă în 1890 și inspirată de o pățanie a profesorului I. Suchianu, povestită și de către memorialist peste 45 de ani. La 23 martie, ia cuvântul la banchetul lui Coșbuc, premiat de Academia Română cu marele premiu Năsturel-Herăscu, pentru traducerea *Iliadei*, salutînd actul ca un succes moral de breaslă. În primăvară, conferințe în mai multe centre din țară, în folosul ridicării monumentului lui Al. Lahovari, om politic, prieten al scriitorilor. La Iași, unde conferențiază despre *Opinie*, cu lecturi literare, se remarcă absența foștilor prieteni junimiști. La *Epoca*, după 13 aprilie, cînd articolul-pamflet *O lichea*, contra lui D.A. Sturdza, indispuie conducerea, continuă cu articole literare. La 29 iunie, *Opinia* din Iași anunță pregătirea unui volum de versuri, *Flori otrăvite*. Mai apar în „Biblioteca pentru toți“ nr. 121—122 *Notițe și fragmente literare*, la Șaraga, *Schițe*, precum și *Calendarul Dacia* pentru anul 1898, redactat literar în întregime de Caragiale. Cu prilejul emoției generale, stîrnite de condamnarea memorandiștilor, Caragiale rostește la 28 septembrie, cu ocazia unei întruniri studențești, cuvintele: „Românii subjugăți ne sunt indispensabili ca aerul“ și cere sprijinirea Ligii culturale de către public, statul oficial neputînd interveni. Părăsește redacția *Epoca*, după uciderea în duel a lui George Em. La-

hovari, de către N. Filipescu; publică în *Dracul* câteva articole, în noiembrie-decembrie.

1898 De la 29 ianuarie la 3 martie, serie importantă de articole despre criza Teatrului Național din București, în *Evenimentul* de la Iași, cu lipsa concluziilor anunțate. Incident în septembrie cu noua direcție generală a teatrelor, somație prin portărei, interzicând Teatrului Național din București reprezentarea pieselor lui; împăcare cu bine intenționatul director P. Grădișteanu. Obține de la comitetul teatral, la 29 octombrie, înaintarea talentatului actor Iancu Brezeanu și redactează personal, deși fără calitate, procesul-verbal. Conferință la Constanța, despre *Seriozitate*, în folosul cercului literar „Ovidiu”, la 22 octombrie. La sfârșitul lunii, același Brezeanu anunță în *Adevărul*, o nouă piesă de teatru a lui Caragiale, în care va juca.

1899 Se reprezintă la 1 februarie la Teatrul Național „revista istorică națională a secolului XIX” cu titlul *100 de ani*, comandă executată de Caragiale în silă, cu însăilări de texte străine. Piesa este atacată mai ales pentru absența voievodului Unirii, dar atrage prin montare și figurație. La 8 iunie, Caragiale este nevoit să primească postul de registrator în administrația centrală a regiei, oferit de generalul G. Manu. G. Ranetti, în *Moș Teacă*, îi îndulcește pilula, relevând spiritual monopolul deținut de Caragiale cu „literatura bectimis”, cu „glumele sărate” și cu „spiritul scînteietor ca un chibrit”. Se anunță la 15 iunie o piesă mare în cinci acte, de Caragiale, *Rotativa*,

cu înfățișarea moravurilor presei. După 27 noiembrie și în tot cursul anului următor la *Universul*, seria de *Notițe critice*, plătite cu 25 de lei foiletonul. Sub primariatul lui Delavrancea, este numit membru, ca reprezentant al primăriei, în comitetul Teatrului Național, instituție care se simte ofensată de foiletonul de la 19 noiembrie.

1900 În mai, propune primarului Capitalei înființarea unei orchestre comunale și a unui teatru comunal, depunând un raport cu propuneri concrete. Delavrancea îi acordă la 30 iunie o indemnizație în acest scop și un termen de patru luni pentru prezentarea studiului asupra teatrului popular. Face parte din comitetul sărbătoririi semimileniului lui Gutenberg; la 11 iunie, în cuvîntul festiv către tipografi, relevă pentru breaslă importanța unei instrucții temeinice și eminentul ei rol cultural. Figurează printre semnatarii telegrammei către primarul din Maienta.

1901 Sărbătorirea lui Caragiale, la 22 februarie, de către Ateneul Român din București și filialele provinciale, cu ocazia jubileului de 25 de ani de activitate literară. Sărbătoritului i se oferă o pană de aur. A doua zi seara, balet în sala Gheanțu, cu toasturile lui P. Grădișteanu, Take Ionescu, Barbu Delavrancea, Al. Ciurcu, din partea Sindicatului ziaristilor, dr. Alceu Urechia, Const. Mille, Iancu Brezeanu, George Ranetti, Radu D. Rosetti, etc. Hasdeu trimite o carte de vizită, în care-l proclamă pe Caragiale un Molière al nostru și-l îndeamnă să se senture de „lene”. S-a răs-

pîndit și un număr unic al ziarului *Caragiale*, cu articole și versuri ocazionale, cu ilustrații de Jiquide și de N.S. Petrescu-Găină. La 1 aprilie este pus în disponibilitate de noul guvern liberal, în cadrul unei politici de economie. În aceeași zi, Caragiale scoate seria a II-a a revistei *Moftul român*, care își încetează apariția la 18 noiembrie. Deschide, în primăvară, Berăria Cooperativă, în piața Teatrului Național. *Epoca* anunță la 8 mai că *Năpasta* se va juca în toamnă la Teatrul Național din Budapesta, că marea artistă Iaszai a declarat traducătorului că va fi unul din cele mai frumoase roluri ale ei. La 10 octombrie, în editura Socec, apare volumul de schițe *Momente*, despre care G. Ranetti spune: „nu *Momente*, monumente!” Lichidarea Berăriei Cooperative și deschiderea berăriei Gambrinus, cu bere de Azuga. Proces de calomnie intentat la 18 decembrie lui C.A. Ionescu-Caion, pentru acuzația de plagiat, după un autor maghiar inexistent, Istvan Kemeny. În *Forța morală*, „diar encyclopedic septamănal”, Macedonski, inspiratorul foii, sub semnătura *Luciliu*, susține cu ardoare cauza lui Caion. Apar succesiv: *Două bilete pierdute*, în format-32°, ca supliment la *Moftul român*, *Calendarul Moftului român 1902* și, cu prilejul revelionului, broșura *Mitică* în format-32°, în editura berăriei Gambrinus, cu urări de Anul Nou.

1902 Înainte de proces, G. Ranetti găsește cheia afacerii Caion: „Kemeny este un copil făcut de Macedonski cu Caion”. La 14 martie, Curtea de Jurați, după strălucita pledoarie a lui Delavrancea în favoarea tezei originalității lui

Caragiale, condamnă pe Caion în lipsă la trei luni de închisoare corecțională, cinci sute de lei amendă și zece mii de lei daune-interese. La 24 martie, comisia de premii a Academiei Române respinge raportul favorabil al lui D.C. Ollănescu-Ascanio pentru acordarea premiului Năsturel-Herăscu lui Caragiale, ca autor al *Momentelor*, preferindu-i o culegere de documente maramureșene! Se reprezintă în aprilie, la Berlin, la Secessions-Theater, *Năpasta*, sub titlul *Anca*. La 10 iunie, Caion este achitat, în opoziție, de Curtea cu jurați din Ilfov. Generoasă declarație a lui Caragiale, după proces, lui Al. Antemireanu, afirmând că e satisfăcut de sentință. Cutezanța falsificatorului, concretizată în broșura: *Originalitatea lui Caragiale, două plagiate*, de inspirație macedonskiană. În ziarul parizian *La Paix* (reproducere *Epoca*, 9 iunie) se comentează depunerea *Năpastei*, în traducerea d-nei Hortense Pasquier, la Teatrul Antoine. Se sugerează reprezentarea piesei în Rusia, de compania doamnei Javorska.

1903 Turneu în țară cu actorul Leonescu-Vampiru, cu lecturi ale autorului precedând reprezentația *Scrisorii pierdute*. Caragiale vizitează Clujul în cursul verii și discută cu fruntașii vieții publice române despre o eventuală stabilire a lui în acel centru, dându-i-se speranțe. În toamnă, presa comentează actul puțin corect al dramaturgului André de Lorde, care a scos o adaptare de teatru terifiant cu titlul *l'Idiot* după *Năpasta*, pe o scenă pariziană.

1904 Repetă, la 8 martie, aceeași propunere, lui Ilie Dăianu, din Cluj, pentru găsirea unui „liman ocrotitor“, care l-ar „vindeca în liniște de atâtea ș-atâtea ofense, mihniri și amărăciuni“, îngăduindu-i totodată desăvârșirea carierei literare „atit de des întreruptă de adincă descurajare“. Călătorește primăvara cu familia în Italia, Franța și Germania, în căutarea unui loc mai nimerit de fixare definitivă. Din „lume“, serie iar la Cluj, la 1 mai, că proiectul „rămîne în picioare“.

1905 După nereușita încercare de a se așeza acolo, reîntors la București, Caragiale se hotărăște pentru Berlin, locul cel mai curat și mai liniștit, propriu meditației și reculegerii creatoare. La 14 martie scrie lui Alceu Ureche din gara Breslau: „Plinge-mă! În acest moment pun în gură prima franzelă a exilului“. Leagă relații strinse cu ginerele lui Gherea, filologul Paul Zarifopol, stabilit la lipsa. Serie prietenilor că lucrează la comedia *Titircă*, *Sotirescu & C-ie*, cu eroii din *O noapte furtunoasă* și *O scrisoare pierdută* ajunși mari petroliști și în fruntea treburilor publice. Comedia rămîne în stare de proiect. În iulie, vizita lui Delavrancea la Berlin, în drum spre Paris, unde Cella studiază pianul. Matei, dovedit a nu fi călcat cu piciorul la Facultatea de Drept din Berlin, unde ceruse a fi înscris, este trimis în țară, să-și facă serviciul militar. Moartea, la 24 august, în vîrstă de 85 de ani, a Anastasiei Caragiali, sora lui Luca; proces cu succesorii

ceilalți, care-i contestă lui Caragiale filiația legitimă. Venit la București, cu familia Caragiale asistă pe Lenci, bolnavă de cancer, în agonia ei, care ia sfârșit la 5 septembrie. Lenci l-a lăsat unic moștenitor. Vânzarea părții indivize de proprietate din moștenirea Momuloaei, casele cu loc viran din str. Batiște 1—3.

1906 Moare la 22 ianuarie și cealaltă soră a lui Luca, Ecaterina, în vîrstă de 90 de ani. Cu ocazia jubileului, apare în ziarul antidinastic *Protestarea*, la 28 iunie, la rubrica *Pamflete*, poezia lui Caragiale *Mare actor! mari gogomani!* cu retușe redacționale. Lungă scrisoare către Gherea, la 1 iulie, despre „lenea” sa — *pigritia orientalis fetida*. Vilegiatură în Baltica, la Travemünde.

1907 Zguduit la știrea răscoalelor țărănești, Caragiale publică în ziarul *Die Zeit* din Viena, la 3 aprilie stil nou, sub semnătura *un patriot român*, întia parte din scrierea politică 1907. Fabule inspirate de același eveniment în *Convorbiri*, revista lui Mihail Drăgomirescu. Broșura 1907, *din primăvară pînă-n toamnă* este primită cu mult interes de public, dar politicienii noi monstruoase coaliții organizează împotriva ei conspirația tăcerii. Contractarea cu editura Minerva pentru editarea operelor literare complete.

1908 Puternic impresionat de sfârșitul lui Ronetti-Roman, Caragiale se oferă să îngrijească de

editarea operei lui complete. În februarie, înscrierea în partidul conservator-democrat al lui Take Ionescu. Participare activă la turneele politice ale noii organizații, din martie în toamnă, de la Turnu-Severin la Dorohoi. Vinzarea, la 16 aprilie, a părții indivize din moșia Frățești-Vlașca, rămasă de la Momuloaia, dar grevată, în interval de 23 de ani, cu multe ipotecă. Apar la Minerva, cele trei volume de *Opere complete* de I.L. Caragiale, fără îngrijirea personală a autorului.

1909 Serie bogată de foiletoane, din februarie până în mai anul viitor, la *Universul*, cu schițe, povestiri și corespondența cu Vlahuță: *Politică și literatură* în care combate teza apolitismului și *Morală și educație*. Noua direcție îi plătește foiletonul cu 50 de lei. Incident cu Pompiliu Eliade, directorul general al teatrelor în mai; retragerea „bietelor capodopere“, după expresia profesorului. Refuzat de directorul *Universului*, Caragiale oferă *Noii reviste române*, în iunie, articolul prin care salută înființarea teatrului particular de sub conducerea lui Al. Davila. În septembrie, compania Davila își deschide stagiunea cu „instantaneul“ lui Caragiale: *Începem!*...

1910 Apare culegerea de *Schițe nouă* în editura *Adevărul*, cu atenta corectură a autorului, care a dat cu *Kir Ianulea* și *Calul dracului*, două din cele mai bune povestiri ale sale. În mai Caragiale urmărește la București, cu Vlahuță,

evoluția cometei Halley. La sfârșitul anului și la începutul anului viitor proiectează revista literară *Momente libere* la Budapesta, cu concursul lui D. Birăuțiu.

1911 Colaborează din februarie în mai la *Românul* din Arad, combătînd acțiunile centrifugale de la *Tribuna*. Teleor anunță în *Minerva*, la 16 martie, că teatrul Davila își va deschide stagiunea cu „piesa cea nouă a genialului Caragiale“, care ar fi gata, însă fără titlu (*Titircă, Sotirescu et C-nia!*). La Karlsbad, vara, vorbește cu Coșbuc despre un proiect de dramă istorică în versuri, cu subiectul din viața Didonei, regina Cartaginei. Participarea, între 28 și 30 august, la serbările semicentenarului „Astrei“, la Blaj urmărește cutremurat de emoție, zborul lui Aurel Vlaicu.

Meticuloasă corespondență de afaceri, din septembrie pînă în ianuarie, cu Emil Gîrleanu, directorul Teatrului Național din Craiova, despre organizarea unei „săptămîni Caragiale“.

1912 Cu toate stăruințele prietenilor, respinge proiectul de sărbătorire, cu ocazia vîrstei de 60 de ani, iar la invitația lui Gîrleanu, președinte al Societății Scriitorilor Români, de a participa la festivalul de la Teatrul Comedia, sub „înalț“ patronaj, pretextează o criză acută de sciatică. Festivalul se ține în absența lui la 31 ianuarie, urmat a doua zi de o șezătoare literară la Constanța. În noaptea evenimentului, Caragiale compune o fabulă, dedicată

lui Vlahuță, parafrază a parabolei fiului risipitor. Marele scriitor refuză subscripția publică, propusă de prof. C. Rădulescu-Motru. În primăvară, oferă *Vieții românești* un grup masiv de poezii ale lui Matei I. Caragiale, care apar în numărul de la 1 aprilie. În ultima scrisoare, cu data de 8/2 iunie, trimisă unui ucenic literar ardelean, profesorul Al. Ciura (Țura), încurajează acea „călă vrednică“, în „vremea noastră — de cîrpăcerie — cînd ciubotarii eroiesc nădragi și croitorii tălpuiesc ciubote“. Moare subit în noaptea de 8—9 iunie, după o seară de lungă convorbire cu Lucki, recapitulîndu-și viața cu înfrîngerile ei și slăvind geniul lui Shakespeare. Înmormîntarea provizorie, în capela cimitirului protestant (erster Schöneberger Friedhof), în prezența familiei, a lui Vlahuță, Delavrancea, Gherea și I.C. Bacalbașa, directorul general al teatrelor. În cursul lunii iunie, teatrul Variétés din Paris dă spectacole cu drama într-un act *Un soir de Pâques*, „légende roumaine“, de fapt *O făclie de Paște* în adaptarea numiților Albert Keim și Alfred Gragnon, cu actorul De Max în rolul lui Avram (Leiba Zibal). Matei Rusu denunță în *Rampa* de la 28 iunie, scandalosul plagiat. La 1 septembrie se inaugurează stagiunea cu „Săptămîna Caragiale“. După repetatele stăruințe ale văduvei — în ultimul moment către Gherea, — sicriul cu rămășițele lui Caragiale este adus în țară la 18 noiembrie, depus la biserica Sf. Gheorghe și urmat pînă la cimitirul Bellu, în ziua de

22 noiembrie, de numeroși prieteni și admiratori, în pofida ploii reci de toamnă.

Osemintele lui se odihnesc astăzi lângă acelea ale lui Eminescu și Coșbuc.

S.C.

O NOAPTE FURTUNOASĂ

COMEDIE ÎN DOUĂ ACTE

(1879)

PERSOANELE

JUPÎN DUMITRACHE TITIRĂ INIMĂ-REA, che-
restigiu, căpitan în garda civică

NAE IPINGESCU, ipistat, amic politic al căpitanului

CHIRIAC, tejghetar, om de încredere al lui Dumitrache,
sergent în gardă

SPIRIDON, băiat pe procopseală în casa lui Titircă

RICĂ VENTURIANO, arhivar la o judecătorie de ocol,
student în drept și publicist

VETA, consoarta lui Jupîn Dumitrache

ZIȚA, sora ei

În București, la Dumitrache

ACTUL I

O odaie de mähala. Uşă în fund, dînd în sala de intrare; de amîndouă părţile uşii din fund, cîte o fereastră. Mobile de lemn şi paie. La stînga în planul întîi şi-n planul din fund, cîte o uşă; în dreapta pe planul al doilea, altă uşă. În dreapta în fund, răzemată de fereastră, o puşcă de gardist cu spunga atîrnată lingă ea.

SCENA I

JUPÎN DUMITRACHE, în haine de căpitan de gardă fără sabie, şi *NAE IPINGESCU*

JUPÎN DUMITRACHE (*urmînd o vorbă începută*): Iaca nişte papugii... nişte scirţa-scirţa pe hirtie! 'I ştim noi! Mănincă pe datorie, bea pe veresie, trag lumea pe sfoară cu pişicherlicuri... şi scara... se gătesc frumos şi umblă după nevestele oamenilor să le facă cu ochiul. N-ai să mai ieşi cu o femeie pe uliţă, că se ia bagabonţii laie după dumneata. Un ăla... un prăpădit de amplotiat, n-are chioară în pungă şi se ţine după nevestele negustorilor, să le spargă casele, domnule!

IPINGESCU: Nu se ia după toate, jupîn Dumitrache; după cum e și femeia: dacă trage la ei cu coada ochiului și face fasoane, vezi bine! bagabonții atît așteaptă.

JUPÎN DUMITRACHE: Ba să am pardon! Știu eu ce vrei dumneata să zici... Dar nevastă-mea nu-i d-alea, domnule.

IPINGESCU: Vai de mine! jupîn Dumitrache, adică, gîndești că am vrut pentru ca să-ți fac un atac? Îmi pare rău!

JUPÎN DUMITRACHE: Nu, nene Nae; dar vreau să zic adică că nevasta mea nu-i d-alea cum ziseși, și iaca, după mine de ce s-a luat?

IPINGESCU: S-a luat bagabonții și după dumneata?

JUPÎN DUMITRACHE: S-a luat și se ia...

IPINGESCU: Și cum ești dumneata!...

JUPÎN DUMITRACHE: Eu am ambiț, domnule, cînd e vorba la o adică de onoarea mea de familist...

IPINGESCU: Rezon!

JUPÎN DUMITRACHE: Apoi să știu de bine că intru în cremenal! Să mai văz eu numai că se ține bagabontul după mine, și lasă-l...

IPINGESCU: Care bagabont?

JUPÎN DUMITRACHE: Ei! iaca... un bagabont! de unde-l cunosc eu?

IPINGESCU: Apoi, dacă nu-l cunoști, de unde știi că-i bagabont?

JUPÎN DUMITRACHE: Asta-i! Una vorbim și bașca ne-nțelegem. Dar de! ai dreptul; nu știi ce mi s-a întîmplat, nu știi cum mă fierbe el pe mine de două săptămîni de zile... Nu că mi-e frică de ceva, adică de nevastă-mea... să nu...

IPINGESCU: Aida de! Coana Veta! Mie-mi spui? n-o știu eu?...

JUPIN DUMITRACHE: Nu că-mi-e frică... dar am ambiț, domnule; cînd e vorba la o adică de onoarea mea de familist...

IPINGESCU: Rezon!

JUPIN DUMITRACHE: Bagabontul...

IPINGESCU: Că bine zici! începuseși să-mi spui istoria.

JUPIN DUMITRACHE: Stai s-o iau de la cap.

IPINGESCU: Stau.

JUPIN DUMITRACHE: Știi dumneata că la lăsată-secului am mers la grădină la „Iunion“; eram eu, consoarta mea și cumnată-mea Zița. Ne punem la o masă, ca să vedem și noi comediile alea de le joacă Ionescu¹. Trece așa preț ca la un sfert de ceas, și numai ce mă pomenesc cu un ăla, cu un bagabont de amplotiat...

IPINGESCU: De unde știi că era amplotiat?

JUPIN DUMITRACHE: După port nu semăna a fi negustor. Mă pomenesc că vine și se pune la altă masă alături, cu fața spre masa noastră și cu spatele la comédie. Șade rezemat într-un peș², șade, șade, șade, și se uită lung și galiș la cocoane, se uită, se... Eu, cum m-a făcut Dumnezeu cu ambiț, mă scol ca să plecăm; cocoanele nu! că să mai ședem, că încă nu s-a isprăvit comedia. Încep să mă-ncruntz la bagabontul și mai că-mi venea să-l cirpesc, dar mi-era rușine de lume; eu del negustor, să mă pui în public cu un coate-goale nu vine bine... Mai mă uit eu încolo, mai mă fac că nu mă sinchisesc de el... bagabontul cu ochii zgîiți la cocoane; ba încă-și pune și ochilarii pe nas. Tii! frate Nae, să fi fost el aici să mă

¹ I.D. Ionescu, cîntăreț și director de trupă în acea vreme.

² Latură, coastă.

fiarbă așa, că-i sărea ochilarii din ochi și giubenul din cap de auzea cîinii în Giurgiu.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÎN DUMITRACHE: În sfîrșit, se isprăvește comedia. Ne sculăm să plecăm; coate-goale se scoală și dumnealui. Plecăm noi, pleacă și dumnealui după noi. Eu îl vedeam cu coada ochiului; dar nu vream să le spui cocoanelor, ca să nu le rușinez. Știi cum e Veta mea... rușinoasă.

IPINGESCU: Mie-mi spui? n-o știi eu?... Ei?

JUPÎN DUMITRACHE: Ei! Apucăm pe la Sfîntul Ionică ca să ieșim pe Podul-de-pămînt — papugiul cît coala după noi; ieșim în dosul Agiei¹ — coate-goale după noi; ajungem la Sfîntul Ilie în Gorgani, — moftangiul după noi; mergem pe la Mihai-vodă ca să apucăm spre Stăvilament — mațe-fripte după noi... Eu trăgeam cu coada ochiului... fierbeam în mine, dar nu vream să spui cocoanelor...

IPINGESCU: Rezon! ca să nu le rușinezi.

JUPÎN DUMITRACHE: Știi cum e Veta mea...

IPINGESCU: Rușinoasă, mie-mi spui?

JUPÎN DUMITRACHE: Cînd să apucăm de la Stăvilament în sus, mă uit înapoi cu coada ochiului și nu mai văd pe coate-goale. Mai mergem ce mai mergem, mă uit iar... mă iertase bagabontul.

IPINGESCU: Jupîn Dumitrache, adică să am pardon de impresie, eu gîndesc că numa ți-ai făcut spaimă degeaba. Poate că omul o fi sezînd prin partea locului, pe Dealul Spirii. Ei! a venit și el la grădină ca și dumneavoastră,

¹ Prefectura de poliție.

a stat și el pină la isprăvitul comediei, și s-a nemerit să apucați tot pe-un drum ca săvă înturnați la domiciliu. El a rămas la al lui și dumneavoastră ați mers înainte.

JUPIN DUMITRACHE: Așa am crezut și eu întâi, dar stai să vezi!... A trecut după aia o săptămână la mijloc. Îmi cam și uitasem eu de istoria bagabontului; gindeam și eu: poate e-o fi stînd coate-goale prin partea locului, — bunioară vorba dumitale. Așa zice cumnată-mea ieri: „Nene, hai deseară la «Iunion» la Ionescu!” Cum auzii eu de „Iunion”, mă făcui verde la față. „Ce să mai căutăm la comedii alea nemțești¹, niște mofturi; dăm parale și nu înțelegem nimica; mai bine punem banii în buzunarul ălălalt și zicem că ne-am dus.” — „Aide, nene, zău! parol! să n-ai parte de mine și de Veta!” Ei! cînd am auzit așa vorbă mare, n-am putut pentru ea s-o tratez cu refuz.

IPINGESCU: Rezon!

JUPIN DUMITRACHE: Ei! haidel!... dar unde mă gindeam eu că o să mi se întîmple un așa ceva. Ne ducem. Ședem la o masă mai la o parte; ședem cit ședem, și începe comedia. Nu știu cum mă-ntorc eu ochii înapoi, și pe cine gîndești că văz la masa de la spate?...

IPINGESCU: Pe bagabontul...

JUPIN DUMITRACHE: Pe coate-goale, domnule, pe moftangiul, pe mațe-fripte, domnule! Fir-ai al dracului de pungaș!... Bagabontul, nene, cu sticlele-n ochi, cu giubenul în cap și cu hasmaua iac-așa scoasă. Cum m-a văzut — că trebuie să fi fost schimbat la față, cum sunt

¹ Repertoriul trupei lui I.D. Ionescu conținea cîtece în mai multe limbi: română, germană, idiș, franceză și engleză; „nemțești” termen popular generic pentru „străine”.

eu cînd mă necăjesc (*își mîngîie favoritele*) — cum m-a văzut, a sfeclit-o... A întors capu-ncolo și a început să bea din țigară știi așa, niznai. Dar mă trăgea cu coada ochiului. Măntorc eu iar la loc și mă fac că mă uit la comédii, se-ntoarce și bagabontul iar cu ochii la cocoane!... mă uit iar la el, iar se-ntoarce-ncolo... mă-ntorc iar la comédii, iar se uită la cocoane... mă uit iar la el, iar se-ntoarce-ncolo; mă-ntorc iar la comédii...

IPINGESCU: Iar se uită la cocoane...

JUPÎN DUMITRACHE: Ei! Iac-așa m-a fierț fără apă toată seara...

IPINGESCU: În sfîrșit?

JUPÎN DUMITRACHE: În sfîrșit... plecăm; coate-goale după noi. Era să mă-ntorc în poarta „Iunionului“, să-i zic numa: „Ce poștești, mă musiu?“ și să-l și umflu; dar știi, am ambiț; m-am gîndit: eu negustor... să mă pui în public cu un bagabont ca ăla, nu face...

IPINGESCU: Rezon!... Ei! pe urmă?

JUPÎN DUMITRACHE: Pe urmă s-a ținut iar gaie după mine.

IPINGESCU: Pină la Stabilament...

JUPÎN DUMITRACHE: Da, pină la Stabilament! S-a ținut după mine pină la răscruci, știi, unde vrei s-apuci spre cazarmă. Ce ziceam eu? „Haide, drace, haide! să intri tu pe strada lui Marcu Aoleriu ori Catilina și lasă!“ Aveam de gînd să intru cu cocoanele în casă, să trimit repede pe Chiriac pe poarta de din dos pe maidan să-i iasă înainte, și eu să-l iau pe la spate... să-l apucăm la mijloc pentru ca să-l întreb: „Ce poștești, mă musiu?“ și să-l și umflu!... Și dacă nu-i ajungea, să-mi tai mie favoritele! (*Își mîngîie favoritele.*)

IPINGESCU: Ei! dacă nu-i ajungea, despărțirea¹ e aproape; să fi poftit la mine la despărțire cu lăcrămație, că-i împlineam eu cit fi mai lipsea.

JUPÎN DUMITRACHE: A avut noroc! mare noroc a avut bagabontul; a scăpat!

IPINGESCU: Iii! păcat... Cum?

JUPÎN DUMITRACHE: Cînd am trecut eu de răscruci cu cocoanele, și bagabontul era să intre după noi în uliță, a ieșit haita de ciini de la maiorul din colț, și i-a tăiat drumul lui coate-goale. Am lăsat pe Zița acasă, m-am suit degrab' cu Veta sus, am trimis pe Chiriace repede în maidan, eu i-am ieșit înainte peste ulucitoc-mai pe la prăvălia lui Bursuc; dar... geaba! pînă să ieșim noi, fugise bagabontul!

(Se aude glasul lui Chiriace strigînd afară: „Spiridoane!“
Spiridoane!“)

IPINGESCU: Iacătă vine Chiriace. Să n-auză.

JUPÎN DUMITRACHE: Aș! de el nu mă sfiesc. La din contra, el știe toată istoria, i-am spus-o de la început... Atîta om de încredeream... Băiat bun!... ține la onoarea mea de familist. Dacă nu l-aș fi avut pe el, mi-ar fi mers treaba greu. Eu, știi, cu negustoria, maimergi colo, mai du-te dincolo, mă rog, ca omul cu daraveri, toată ziua trebuie să lipsesc de-acasă. Pe de altă parte, ce să-ți spui! am ambiț, țiu cînd e vorba la o adică la onoarea mea de familist. De! cînd lipsesc eu de-acasă, cine să-mi păzească onoarea? Chiriace săracul! N-am ce zice! onorabil băiat! De-aia m-am hotărît și eu, cum m-oi vedea la un

¹ Circumscripție.

fel cu meremetul¹ caselor, îl fac tovarăș la parte și-l și înșor!

IPINGESCU: Da... coana Veta ce zice?

JUPÎN DUMITRACHE: Consoarta mea?... Ce să zică?... De! ca muieră... mai ursuză. Am cam băgat eu de seamă că nu-l prea are ea la ochi buni pe Chiriac; dar — știi cum m-a făcut Dumnezeu pe mine, nu-i trec muierii nici atitica din al meu, — i-am zis pe șleau: „Nevastă, e băiat onorabil și credincios; n-ai ce-i face: ce-i al omului e al omului!“

IPINGESCU: Rezon!

SCENA II

ACEIAȘI CHIRIAC

CHIRIAC (*intrînd prin fund*): Jupîne, trebuie să facem mandat de arestare pentru Tache pantofarul de la Sf. Lefterie; nu vrea să iasă mîine la izireiț cu nici un preț.

JUPÎN DUMITRACHE: Dar pentru ce nu vrea?

CHIRIAC: Zice că-i bolnav. Am trimis gornistul de trei ori la el cu biletul, și l-a primit cu refuz. Zice mă-sa că nu poate umbla, că de-abia s-a sculat după lingoare.

IPINGESCU: Să dea cefertică medical.

CHIRIAC: M-am dus eu la el chiar în persoană; zic: „Pe ce bază nu vrei să vii mîine la ezireiț, domnule?“ zice: „Sunt bolnav, domnule sergent — zice — de-abia mă țin pe picioare, nu pot să merg nici pîn' la prăvălie“, zice; zic: „Nu cunosc la un așa rezon fără motiv“;

¹ Reparația.

zice: „Aduc martori, domnule sergent, că am zăcut o lună de zile — zice — întreabă și pe popa Zăbavă de la Sfintul Lefterie — zice — alaltăieri m-a grijit, m-a spovedit“; zic: „N-am eu de-a face cu popa Zăbavă, nu-l am pe listă, zic, eu pe dumneata te am pe listă; să te prezanți mâine la companie“. — Acu, trebuie să-i dăm mandat, pentru ca să-l iau mâine dimineață.

JUPÎN DUMITRACHE: Să-i dăm, să-l iei! Ala-i de-al ciocailor¹, îl știu eu; cit a umblat dinsul fel și chip să scape de gardă...

IPINGESCU: Și eu îl am însemnat pe musiu Tache la catastiful meu; e finul lui popa Tache.

JUPÎN DUMITRACHE: Ei! vezi!

CHIRIAC: Lasă-l că nu se sfintește el cu mine, jupine, îl pocăiesc eu... Ei! după aia pe nea Ghiță Țircădău nu l-a putut găsi gornistul de loc. A fost la el și ieri, și astăzi cu biletul; cică n-a dat pe-acasă de trei zile!

JUPÎN DUMITRACHE: Pricopsitul de cumnatu-men, n-aș fi mai avut parte de el! Cine știe în ce circumă s-a-nfundat!...

IPINGESCU: L-am văzut eu azi-dimineață, trecea pe la despărțire.

CHIRIAC: Mă duc să-i trimet gornistul cu biletul pentru mâine. (*Iese repede.*)

IPINGESCU: Era afumat rău nenea Ghiță.

JUPÎN DUMITRACHE: Ei! bravos! asta e una la mină. Om stricat, domnule! Păi de ce am dezvorțat-o pe Zița de el, gindești? Nu mai putea trăi cu mitocanul, domnule...

IPINGESCU: Rezon!

JUPÎN DUMITRACHE: Fată frumoasă, modistă și învățată și trei ani la pasion, să-și mănince

¹ Din partidul conservator.

ea tinerețele cu un ăla... Tot gîndeam la început, că del e tînăr, o să-i treacă mai încolo, o să-și vie la pocăință. Aș, ți-ai găsit! Țîrcădău și om de treabă! Eu, ca ăla, cumnat mai mare, cum am zice ca și un frate, tot i dam povețe fetii să mai rabde, să nu strice casa. Cu azi, cu mîine, a răbdat biata fată — biată să nu fie! — a răbdat cît a răbdat, pînă m-am pomenit într-o zi că vine țîpînd la mine, pe cum că: „Nene, moartă, tăiată, nu mai stau cu mitocanul, scapă-mă de pastramagiul! să știu de bine că mă duc la mănăstire, pline și sare nu mai mănînc cu el!“ Ei! dacă am văzut ș-am văzut, zic: „Lasă, Zîto — zic — îți găsești tu norocul, n-a intrat zilele-n sac! acu e vremea ta! Lac să fie, că broaște destule!“ — ș-am și dezvorțat-o. Apoi nu mai era de suferit așa trai. N-o mai maltrata, domnule, măcar cu o vorbă bună. Mă rog, o dată ce nu e bărbatul levent, ce fel de casă să mai fie ș-aia?

IPINGESCU: Mie-mi spui? Nu i-am încheiat eu procesul-verbal atuncea noaptea, cînd a tratat-o cu insulte și cu bătaie?

(Chiriac reintră.)

JUPÎN DUMITRACHE: Apoi del n-a avut dreptul muierea să-l lase? Om fără ambiț, domnule, nu ținea la onoarea lui de familist! Un mitocan, mă rog; zice că-i negustor, alege-s-a praful!

CHIRIAC: Jupîne, da deseară știi că ești de rond... mergi?

JUPÎN DUMITRACHE: Mai e vorbă! cum să nu merg?
De ce m-am îmbrăcat? nu vezi?

CHIRIAC: Jupine, da faci toate posturile? nu-i așa?
Nu sunt multe... pînă pe la două după două-
spce le isprăvești.

JUPÎN DUMITRACHE: Așa, cam pe la două după
douăspce, ca totdeauna... Chiriac băiete (*îl
trage la o parte*), ia vezi tu... mă știi că am
ambiț, cînd e vorba la o adică, țiu la...

CHIRIAC: Lasă, jupîne, că doar nu mă cunoști de
ieri de-alaltăieri.

SCENA III

ACEIAȘI, SPIRIDON, aducînd o gazetă

JUPÎN DUMITRACHE (*lui Spiridon*): Dar mai mult
nu puteai să șezi, mă?

SPIRIDON: Vezi că era mulți muștirii, jupine,
pînă să-mi dea madama gazeta.

(Ipingescu ia gazeta.)

JUPÎN DUMITRACHE: Mă Spiridoane, fii băiat de
treabă, mă, că iau pe sfîntul Niculae din cui;
știi că i-am pus sfîrcul nou de ibrișim, să nu-
fac sîftea pe spinarea ta!

SPIRIDON: Da de ce, jupîne?

JUPÎN DUMITRACHE: Atîta-ți spui eu ție: aida!
du-te iute și cere cocoanii să-mi dea sabia și
cintironul. (*Spiridon pleacă.*) Chiriac băiete
(*îl ia la o parte*), ia vezi, știi că am ambiț,
țiu cînd e la o adică...

CHIRIAC: Lasă, jupîne, mă știi că consimț la onoa-
rea dumitale de familist.

JUPÎN DUMITRACHE: Ei! ia vezi...

CHIRIAC: N-ai grije, jupîne... Eu mă duc să închiz
cantorul și magazia. (*Cătră Ipingescu, care,*

de cînd a adus Spiridon gazeta, a sorbit-o cu ochii pe toate fețele:) Bonsoar, nene Nae.
IPINGESCU: Salutare, onorabile!

(Chiriac iese, prin fund, după ce a schimbat gesturile de înțelegere, despre onoarea de familist, cu Jupîn Dumitrache.)

SPIRIDON *(vine din dreapta cu sabia și cintironul)*: Iaca, na, jupîne, poftim.

JUPÎN DUMITRACHE: Ce făcea cocoana, mă?

SPIRIDON: Cosea galoanele la mondirul lui nea Chiriac.

JUPÎN DUMITRACHE: Ce a zis?

SPIRIDON: Zicea că să vii mai devreme la noapte că-i e urît singură-n casă.

JUPÎN DUMITRACHE: Uite mă! Ce ți-e cu muierea fricoasă! *(Strajnic:)* Da Chiriac nu-i aicea?

SPIRIDON: Jupîne, nea Chiriac mi-a zis să-nchidem mai degrabă, că ai să pleci de rond.

JUPÎN DUMITRACHE: Du-t' de ado cheile și le du lui Chiriac jos. *(Spiridon iese.)* Nene Nae, auziși cum îmi poartă Chiriac de grija rondului? Ei! i-e tot frică să nu uit reglementul. Are ambiț băiatul, ca să fie compania noastră ceva mai abitir din toate. Gîndești dumneata că mai primeam eu să fiu căpitan dacă nu-l alegea pe el sergent? Știi cum a regulat compania? E prima, domnule, poci să zic...

IPINGESCU: Bravos!

JUPÎN DUMITRACHE: Face să-i dea și dicorăției!

IPINGESCU: Să-i dea! de ce să nu-i dea? Și el e d-ai noștri, băiat din popor...

JUPÎN DUMITRACHE: Firește, dicorățiile nu sunt făcute tot din sudoarea poporului?

IPINGESCU: Rezon!

SPIRIDON *(venind din fund)*: S-a închis, jupîne! acuma eu... mă duc să mă cule?

JUPÎN DUMITRACHE: Da, dar tutun și cărticică
ți-ai luat? chibrituri ai?

SPIRIDON: Ce tutun, jupîne?

JUPÎN DUMITRACHE: Te faci că nu înțelegi, ai?
Nu știi ce tutun? Eu n-am aflat că tragi
țigară? Aoleo, Spiridoane, nu te-oi prinde
odată!... Săracul sf. Niculae! i știi tu păpara
lui!...

SPIRIDON: Zău, jupîne.

JUPÎN DUMITRACHE: Haida, pleacă. (*Spiridon
pleacă.*) Mă! spune lui nen'tu Chiriac să nu
uite de ce ne-a fost vorba... să fie cu ochii-n
patru.

SPIRIDON (*ieșind*): Bine, jupîne.

SCENA IV

IPINGESCU, JUPÎN DUMITRACHE

JUPÎN DUMITRACHE (*șezînd pe scaun*): Heil! ia să
vedem acu ce mai zice politica. Citiși ceva?

IPINGESCU: Bravos ziar, domnule! Țsta știu că
combate bine.

JUPÎN DUMITRACHE: Apoi nu-i zice lui degeaba
Vocă patriotului național!... Ia citește.

IPINGESCU (*citește greoi și fără interpunctație*):
„București 15/27 răpciune”. — Amicul și col-
laboratorele nostru R. Vent., un june scriitor
democrat, a cărui asinuitate o cunoaște de
mult publicul cititor, ne trimite următoarea
prefațiune a unui nou op al său. I dăm astăzi
locul de onoare, recomandînd cu căldură
poporului suveran scrierea amicului nostru.
Republica și Reacțiunea sau Venitorele și Tre-

¹ După calendarul popular, „răpciune” e luna septembrie.

cutul. — Prefațiune. — «Democrațiunea romană, sau mai bine zis ținta democrațiunii romane este de a persuade pe cetățeni, că nimeni nu trebuie a mânca¹ de la datoriile ce ne impun solemnaminte pactul nostru fundamentale, sfinta Constituțiune»...

JUPÎN DUMITRACHE (*mulțumit*): Ei, bravos! Aici a adus-o bine.

IPINGESCU (*căutînd șirul unde a rămas*): „...A mânca... sfinta Constituțiune...”

JUPÎN DUMITRACHE (*cam nedomirit*): Adică, cum s-o mănînce?

IPINGESCU: Stai să vezi... că spune el... „Sfinta Constituțiune, și mai ales cei din masa poporului...”

JUPÎN DUMITRACHE (*nedomirit*): E scris adînc.

IPINGESCU: Ba nu-i adînc de loc. Nu pricepi? Vezi cum vine vorba lui: să nu mai mănînce nimeni din sudoarea bunioară a unuia ca mine și ca dumneata, care suntem din popor; adică să șază numai poporul la masă, că el e stăpîn.

JUPÎN DUMITRACHE (*lămurit*): Ei! așa mai vine de-acasă. Bravos! Zi-i nainte.

IPINGESCU: Stai să vezi: acum vine un ce și mai tare.

JUPÎN DUMITRACHE: Ei?

IPINGESCU (*urmînd citirea*): „...A mânca poporul mai ales, este o greșală neiertată, ba putem zice chiar o crimă...”

JUPÎN DUMITRACHE (*cu deplină aprobare*): Știi că și aici lovește bine! Da! cine mănîncă poporul să meargă la cremenal!

IPINGESCU (*bătînd cu mîna-n gazetă*): Apoi de ce scrie el, sireacul!

¹ A manca, franțuzism, de la *manquer*, a lipsi.

JUPÎN DUMITRACHE: Dă-i nainte, că-mi place.
IPINGESCU „...Ba putem zice chiar o crimă. (*Schimbind tonul și mai grav:*) Nu! Orice s-ar zice și orice s-ar face, cu toate zbieretele reacțiunii, ce se zvircolește sub disprețul strivitor al opiniei publice; cu toate urletele acelora ce cu nerușinare se intitulează sistematici opozanți...”

JUPÎN DUMITRACHE (*care la fiecare accent al lui Ipingescu a dat mereu din cap în semn de aprobare, îl întrerupe cu entuziasm*): Hahahaha! i-a-nfundat!

IPINGESCU (*urmînd cu tărie*): „...Nu! în van! noi am spus-o și o mai spunem: situațiunea Romaniei nu se va putea chiarifica; ceva mai mult, nu vom putea intra pe calea viritabilului progres, pînă ce nu vom avea un *sufragiu* universale...” *Amîndoi rămîn foarte încurcați.*)

JUPÎN DUMITRACHE: Adicătele, cum vine vorba asta?

IPINGESCU (*după adîncă reflecție*): A! înțeleg! bate în ciocoi, unde mănîncă sudoarea poporului suveran... știi: masă... *sufragiu*¹...

JUPÎN DUMITRACHE: Ei! acu înțeleg eu unde bate vorba lui! Ei! bravos! bine vorbește...

IPINGESCU: Țsta combate, domnule, nu ți-am spus eu!

JUPÎN DUMITRACHE: Apoi, nu-i zice lui degeaba *Vocea patriotului național!*

IPINGESCU: „...Pînă ce nu vom avea un *sufragiu* universale. Am zis și subsemnez! R. Vent., student în drept și publicist.”

(*Cînd încă nu sfirșește bine Ipingescu de citit, se aude afară, în stradă la dreapta, ceartă mare.*)

¹ Confuzie între *sufrăgiu* (vot) și *sufragiu* (servitor).

UN GLAS DE BĂRBAT (*de afară*): Lasă, cocoană!
Poate că să mor și să nu ți-o fac!
GLASUL ZIȚII (*de afară*): Mitocane! pastramagiule!
la polițiune! (*Amîndouă glasurile vorbesc deo-
dată.*) Nene Dumitrache!

(*Jupin Dumitrache și Nae Ipingescu rămîn uimiți.*)

JUPIN DUMITRACHE (*ascultînd*): Săi, nene Nae
IPINGESCU: Urgent! *Strînge repede gazeta și scoate
fluierul de la cheotoarea mondirului. Amîndo-
ies fuga prin fund, Ipingescu șuierînd signalu
de alarmă.*)

SCENA V

SPIRIDON (*singur, intră din dreapta făcîndu-și
țigară*): Măă! al dracului rumân și jupînu
nostru! Bine l-a botezat cine l-a botezat „Ti-
tircă Inimă-Rea“. Ce are el cu mine? Zău
biata cocoană și cu nea Chiriac! cu ei mîi am
noroc, ei mai mă scapă de afurisitul, că despre
partea lui jupîn Titircă Inimă-Rea, halal să
fie de oasele mele! m-ar cotonogi. Ieri săptă-
mîna, cînd s-a întors de la grădină cu cocoa-
nele, m-a găsit deștept: „Bravos, musiu Spi-
ridoane! zice, nu te-ai culcat pîn-acuma
mîine dimineată jupînul săracul să deschiză
prăvălia; ai stat pîn-acuma să bei la tutun,
ai?“ — „Nu, jupîne — zic — da dacă nu mi-e
somm.“ — „Nu ți-e somm, ai? stăi că-ți fac
eu ție poftă de culcat!“... Bietul nea Chiriac
m-a scăpat, că luase pe sfîntul Niculae din-
cui... Ieri seară m-a găsit dormind: „Bravos,
musiu Spiridoane! zice; dormi, ce-ți mai
pasă! tutun-ai tras destul, acum te-ai pus să

tragi la aghioase; trai, neneaco, cu banii băbachii! — „Nu, jupine, da dacă mi-a fost somn“, zic. „Somn, ai? Te trage traiul ăl bun la somn! (Auzi, cu sfântul Niculae trai bun, cădea-i-ar bunul pe inimă lui jupînul!) Tragi la somn? Stai că am eu leac să-ți tai de piroteală.“ Și mi-a și pus mîna-n păr. Dacă nu era cocoana să sară pentru mine tocmai la aproponț, mă rupea, că nu-ș' ce-avea, era turbat rău de tot. (*S-aude zgomot.*) Auliul vine! (*Stinge repede țigara cu degetele și o bagă în buzunar.*)

SCENA VI

SPIRIDON, ZIȚA intră agitată

ZIȚA: Auzi mizerabilul! să se-ntinză pînă-ntr-atîta ca să-mi facă un afront.

SPIRIDON: Dumneata ești, cocoană Zițo? Bine că veniși. Eu n-am putut să viu. Mi-era frică să nu mă spuie nea Chiriace lui jupînul, că am umblat noaptea pe drum...

ZIȚA (*repede*): Ei! l-ai găsit? i-ai vorbit? i-ai dat? i-ai spus?

SPIRIDON, Da cocoană.

ZIȚA: Ce-a zis?

SPIRIDON: „Mersi!“

ZIȚA: Și tu ce i-ai spus?

SPIRIDON: „Pentru puțin.“

ZIȚA: Nu i-ai spus cum ți-am zis eu?

SPIRIDON: Ba da, l-am luat să-i arăt casa.

ZIȚA: Nu mai trebuia să-i arăți nimic, că-i scrisesem eu în bilet unde să vie.

SPIRIDON: Așa mi-a zis, să-i arăt casa, ca să meargă la sigur... Dar cînd să ies de pămăidan cu dumnealui, tocmai trecea jupînul de la vale; am lăsat pe persoana în chestie să m-aștepte pe măidan și eu am sărit peste uluci prin fundul curții, că mi-era frică să nu dea jupînul cu ochii de mine, ori să vie acasă și să nu mă găsească.

ZIȚA: Prostule! nu știi că nenea e de rînd la noapte? nu mai dă pe-acasă pînă la ziuă.

SPIRIDON: Dar dacă mă găsea pe uliță, plăteai dumneata pielea mea?

ZIȚA: Eil și zi persoana în chestiune așteaptă pe măidan?

SPIRIDON: Da, și mi-a dat și biletul ăsta ca să ți-l aduc.

ZIȚA (*luînd biletul*): Și nu mi-l dai mai curînd! Adu să văz. (*Merge la o parte și citește:*) „Angel radios! de cînd te-am văzut întîiași dată pentru prima oară, mi-am pierdut uzul rațiunii... (*Își comprimă palpitațiile.*) Te iubesc la nemurire. *Je vous aime et vous adore: que prétendez-vous encore?*¹ Inima-mi palpită de amoare. Sunt într-o pozițiune pitorescă și mizericordioasă² și sufăr peste poate. O, da! Tu ești aurora sublimă, care deschide bolta azurie într-o adorațiune poetică infinită de suspine misterioase, pline de reverie și inspirațiune, care m-a făcut pentru ca să-ți fac aci anexata poezie:

„Ești un crin plin de candoare, ești o fragilă zambilă,
Ești o roză parfumată, ești o tînără lălea!
Un poet nebun și tandru te adoră, ah! copilă!

¹ Te iubesc și te ador: altceva ce mai preținzi? (Fr.)

² Care trezește mila.

De a lui pozițiune turmentată fie-ți milă;
Te iubesc la nemurire și îți dedic lira mea!
Al tău pentru o eternitate și *per toujours*¹,”

☞ (*Foarte aprinsă, își face vînt cu scrisoarea și se plimbă repede.*)

Spiridoane băiete, du-te, du-te iute; te așteaptă siguramente... du-te... spune-i să aștepte, viu și eu după tine numaidecît, numai să vorbesc cevașilea cu țătica.

SPIRIDON: Nu pot, cocoană, să mă duc, pînă nu mi-o da voie ori nea Chiriac, ori cocoana.

ZIȚA: Unde-i Chiriac?

SPIRIDON: Nu știu, pîn curte.

ZIȚA: Dar țăta?

SPIRIDON: Lucrează dincolo. (*Zița pornește spre ușa din stînga, cînd ușa se deschide și Veta intră.*) Iacătă-i cocoana.

SCENA VII

ACEIAȘI, VETA

VETA (*intră cu lucrul în mînă; coase galoanele la un mondir de sergent de gardă civică; este oboșită și distrată, vorbește rar și încet*): Cine-i aici? (*Văzînd pe Zița.*) A! tu erai? mă miram cine-i. (*Trece încet să șază cu lucrul la masa din dreapta.*)

ZIȚA: Eu, țătico; te rog lasă pe Spiridon să se ducă pin' la mine acasă, ca să-mi aducă mantelul; bate vîntul și mi-e frică să nu răcesc cînd m-oi

¹ Formă stilcîtă a expresiei franceze „*pour toujours*” (pentru totdeauna), în care „*pour*” francez este înlocuit prin latinescul „*per*”.

intoarce... (*Tăcere. Veta șade la dreaptă și lucrează adâncită în gânduri.*) Îl lași, țațo?
(*Se apropie de ea.*)

VETA: Ai? ce să las?

ZIȚA: Să lași pe Spiridon să-mi aducă ceva de acasă.

VETA: Da, îl las.

ZIȚA: Du-te, Spiridoane.

(*Spiridon, după ce schimbă priviri și semne cu Zița, iese.*)

VETA: Dar tu, Zițo, la ce-ai venit? (*Lucrează înaintea ei.*)

ZIȚA: Stai să-ți spui... Dar nu mă-ntrebi, țațo, să-ți povestesc ce am pățit cu mitocanul! Să vezi, e halima... Auzi, mizerabilul! să-n-drăznească să mi-ție drumul ca să-mi facă un atac... Stai, țațo, să-ți spui și să te crucești, nu altceva. Mai adineaori ședeam acasă. Tușica, cum știi c-a făcut-o Dumnezeu, se culcă o dată cu găinile. Eram ambetată¹ absolut. *Dramele Parisului*², cîte au ieșit pînă acuma, le-am citit de trei ori. Ce să fac? n-aveam ce citi. Zic: hai să mă duc la țața, dacă nu s-o fi culcat, să mai stăm de vorbă. Scoț ivărul de la salon și plec. Cînd să trec pe maidan, mă pomenesc cu mitocanul, cu pricopsitul de Țircădău, că-mi taie drumul. „Bonsoar-bonsoar“, și știi așa deodată, sanfaso³: „Hei cocoană — zice — mai bine ți-e acuma văduvă?“ — „Pardon, domnule — zic — n-am de-a face cu dumneata, și mai întîi cînd e la o adică, nu sunt văduvă, sunt liberă, trăiesc

¹ Plictisită, iritată.

² Romane populare, făcute după modelul răsunătoarelor *Mystères de Paris* de Eugène Sue.

³ Forma stilizată a expresiei franceze „sans façon“ — în mod familiar, fără mofturi.

cum îmi place, cine ce are cu mine! acu mi-e timpul: jună sunt, de nimini nu depand, și cînd oi vrea, îmi găsește nenea Dumitrache bărbat mai de onoare ca dumneata.“ — „Mi că t-ei căil“ Zic: „Pardon, domnule, nu-ți permit să te-ntinzi mai mult la un așa afront; mă-nțelegi?“ Zice...

VETA (*întrerupînd-o scurt*): Zițo... ce e cînd ți se bate tîmpla a dreaptă?

ZIȚA: Îți vine o bucurie.

VETA: Mie, bucurie?... nu crez.

ZIȚA: Da de ce nu?

VETA: Dar cînd ți se bate a stîngă?

ZIȚA: Te-mpaci cu o persoană cu care ești certată.

VETA (*ridicînd capul cu mult interes*): Da? (*Dînd din umeri.*) Cu cine să mă-mpac?... nu sunt certată cu nimeni.

ZIȚA: Așa... zic mitocanului... țațo, că era trăsnit... Am auzit că de la o vreme-ncoace într-o băutură o duce. Uf! țățico, mașer, bine că m-a scăpat Dumnezeu de traiul cu pastramagiul! Să trăiesc eu cu un mitocan! Nu era de mine; eu sunt o persoană delicată; bine că m-am văzut liberă!... Așa — să nu-mi uit vorba — zic mitocanului: „Nu-ți permit, domnule, să te naintezi la un așa afront!“ Da el: „Gîndești — zice — că o să te măriți, cocoană? — „Asta mă-mportă pe mine, cine ce treabă are!“ — „Să te măriți, ai? cit o trăi Ghiță Țircădău, ori să te-nhăitezi cu vreunul? Săracul! Dar să știu de bine că merg cu el de git pînă la Dumnezeu, tot n-ai dumneata parte de un așa ceva; încai dacă m-ai lăsat pe mine, să te duci la mănăstire, că așa te lăudai la trebunar!...“ — „Mitocăne, pastra-

magiule! la polițiune! vardist! nene Dumitrache!..." Am avut, țăto, parte că a sărit nenea Dumitrache și cu Nae ipistatul! aminteri, mitocanul scosese șicul¹ de la baston pentru ca să mă sinucidă... Ei! ce zici dumneata, țătico, de nasul care și l-a luat mitocanul? (*Veta nu răspunde; Zița s-apropie de ea și o observă.*) Țațo! ce ai? plîngi?

VETA (*ștergîndu-se la ochi*): Eu? de ce să plîng? Mă doare capul, mi-e cam rău.

ZIȚA: Îți sunt ochii turburi grozav...

VETA: Nu-ș' ce am; parcă mă-ncearcă niște friguri.

ZIȚA: Nenea e de rond la noapte?

VETA: Da. (*S-apucă iar de lucru.*) Tu mai stai, Zițo?

ZIȚA: Nu, țăto; o să mă duc și eu să mă culc; trebuie să fie tîrziu.

SPIRIDON (*intră și trece repede lângă Zița*): Coccoană! (*Încet:*) Pînă acu am așteptat degeaba. L-am căutat peste tot, și pe maidan, și pe uliță, nu e nicăieri.

ZIȚA (*încet*): Biletul, zici că i l-ai dat.

SPIRIDON: Nu știi? I l-am dat de cînd m-am dus la tutungerie, cînd m-a trimes jupînul. (*Iese în dreapta.*)

ZIȚA: Bine. (*Cătră Veta:*) Ei! țăto, eu mă duc, bonsoar, alevoa. Culcă-te și matale, nu mai lucra dacă ți-e rău.

VETA: Lasă să-mi fie rău. (*Rîzînd silit.*) Mai bine ar fi să mor.

ZIȚA: Vai de mine! Ce vorbă-i asta? Ce, ți-e rău de tot? Să trimitem să caute pe nenea.

VETA: Aș! ești nebună! nu vezi că glumesc. Mă doare capul; nu ți-am spus? Am lucrat mult

¹ Vergea de fier ascuțită, prinsă într-un mîner, care este și capul bastonului.

la luminare. (*Are un fior.*) M-a tras și fe-
reastra... Cum m-oi culca, îmi trece.

ZITA: Atunci, alevoa, bonsoir, țațo. (*Pleacă și
se întoarce.*) A! să nu uit; mine ne vedem, știi
că-i sărbătoare. Să ne legăm de nenea să ne
ducă la „Iunion“.

VETA (*repede*): La „Iunion“? nu, Zito, nu mai
merg la „Iunion“.

ZITA: Da de ce?

VETA: Pentru că... pentru că nu-mi face nici o
plăcere acolo, nu-nțeleg comediile alea... Eil
ce să-ți spui! nu voi.

ZITA: Ei, doamne! țațo, parol, știi că ești curioasă!
Ce, pentru comediile alea mergem noi? Mer-
gem să mai vedem și noi lumea. Ce, adică toți
cîți merg acolo înțeleg ceva, gindești? Merg
numai așa de un capriț, de un pamplezir; de
ce să nu mergem și noi?

VETA: De ce, de ne-ce, nu voi să merg.

ZITA: Aide, zău, țațo; i zic eu lui nenea... vrei?

VETA: Nu voi, ți-am spus o dată, și nici dumnealui
nu mai vrea să meargă; mi-a spus de azi-di-
mineață: degeaba-i zici.

ZITA: Zău! țățico, parol! să mă-ngropi!

VETA: Nu merg, Zito, nu. Mă știi tu; cînd zic o
vorbă e vorbă.

ZITA: Zi, nu vrei să mergi, țațo?

VETA: Nu.

ZITA (*obidindu-se treptat*): Nu?

VETA: Nu.

ZITA (*podidind-o plînsul*): Fir-ar a dracului de
viață ș-afurisită! că m-a făcut mama fără
noroc! (*Pleacă.*) N-am avut parte și eu pe
lume măcar de o compătimire! (*Iese, plî-
gînd și trîntînd ușa, prin fund. — Spiridon
intră din dreapta.*)

SCENA VIII

SPIRIDON, VETA

VETA (*lasă mondirul din mână*): Spiridoane băiete, tu de ce mai stai? mai ai vreo treabă?

SPIRIDON: Nu, cocoană.

VETA: Apoi, du-t' te culcă, ce mai aștepti? Domnul Chiriac unde este?

SPIRIDON: E jos pînă curte; adineaori sedea pe lavița de la poartă. Dar... nu știu ce o fi avînd nea Chiriac, cocoană... parcă nu-i sunt toți boii acasă...

VETA: Cine știe ce-o fi avînd și dumnealui.

SPIRIDON: E necăjit foc; un ceas s-a tot plimbat pe jos; cînd am trecut pînă curte, umbra de colo pînă colo, parcă vorbea singur și se bătea cu pumnii-n piept...

VETA: O fi supărat, cine știe!... Spune-i să-nchiză poarta. Galoanele i le-am cusut; uite mondirul, să i-l duci.

SPIRIDON: Bine, cocoană. (*Vrea să plece cu mondirul.*)

VETA: Pe urmă, să-i spui... nu; pe urmă, să te duci să te culci, nu-mai ai ce căuta p-aci. Să nu vie dumnealui să te găsească deștept, că iar o pați.

SPIRIDON (*aparte*): Ei, că parcă dacă m-o găsi dormind nu-i tot un drac!

VETA: Aide, du-te.

SPIRIDON: Mă duc; noapte bună, cocoană.

VETA: Noapte bună, Spiridoane. (*Spiridon iese.*)
Noapte bună!... Săracul Spiridon! nu știe el ce-i pe sufletul meu, nu știe el cum rîde de mine! Eu și noapte bună!... (*Merge încet la fereastra din dreapta ușii din fund, se uită în curte, apoi se-ntoarce tot adîncită în gîn-*

duri.) Eil iacă nu vrea omul, nu vrea! dragoste cu sila nu se poate. Nu-i mai place, nu mai vrea!... bine! n-o să mor nici eu!... De unde știi? poate mai bine că s-a întâmplat așa... Al de ce mai dă Dumnezeu omului fericire, dacă e să i-o ia înapoi!? De ce nu moare omul cînd e fericit!? De ce am mai trăit eu s-ajung la așa ceva!?... (Plînge; se aude zgomot.) Vine! (Se șterge la ochi repede și vrea să plece.) Nu! nu mai voi să fiu proastă: dragoste cu sila nu se poate! (Pornește să iasă spre stînga, cînd intră Chiriac, care rămîne un moment la ușă. Veta stă locului. Tăcere.)

SCENA IX

CHIRIAC, VETA, apoi de afară JUPÎN DUMITRACHE și IPINGESCU

CHIRIAC: Dumneata m-ai chemat?

VETA: Eu?... nu.

CHIRIAC: Spiridon mi-a spus că...

VETA: Da... am zis lui Spiridon să-ți ducă mondiul; l-am cusut.

CHIRIAC: Mersi!

VETA: Pentru puțin.

(Pauză)

CHIRIAC: Poartă... am închis-o.

VETA: Bine. *(Întoarce capul în fața scenii; e mișcată.)*

CHIRIAC: Alt nimic nu mai ai să-mi poruncești?

VETA: Cel eu să-ți poruncesc dumitale?

CHIRIAC: Să-mi poruncești, firește; nu-mi ești stăpînă?... nu sunt slugă în casa dumitale, cu simbrie?

VETA (*întorcîndu-se cu fața spre Chiriac*): Bine domnule Chiriac, bine; zi înainte, că n-ai zis destule.

CHIRIAC (*înaintează*): Ei! de ieri-seara pînă acum ai petrecut? Ți-e mai bine așa?

VETA (*scoborînd un pas spre a se depărta de el*): Da.

CHIRIAC: Îți pare bine de ce-ai făcut?

VETA: Nu mă știu să fi făcut nimic; dar nu-mi pare rău că s-a-ntîmplat așa.

(*Pauză*)

CHIRIAC (*mai apropiîndu-se*): Mîine seară mergi iar la „Junion“?

VETA: Dacă o vrea dumnealui să mergem, trebuie să merg, firește.

CHIRIAC: Ca să te curtezi cu ampoiul dumitale?

VETA (*tresărînd și ridicînd capul spre el*): Domnule, te-am rugat să fii bun să nu-mi mai zici vorba asta. Dacă n-ai avut destulă vreme să mă cunoști, păcat! Eu te credeam pe dumneata mai deștept.

CHIRIAC (*stă la îndoială, apoi se mai apropie*): Jură-te încă o dată!

VETA: Să mă mai jur — eu?... Nu m-am jurat? n-am plîns? Cu ce m-am ales? Nu mai mă jur, pentru că nu mă crezi; de plîns aș mai plînge, dar nu mai pot... Dar... în sfîrșit, nu strici dumneata... eu stric... nu trebuia să-mi pui mîntea cu un copil ca dumneata... D-aia zic și eu mai bine că s-a întîmplat așa. Tot trebuia să isprăvim odată... Am isprăvit...

CHIRIAC: Jură-te încă o dată și...

VETA (*cu emoție din ce în ce mai nestăpînită*): Ce folos! Dumneata crezi mai mult în prostiile și în bănuielile lui bărbatu-meu decît în jură-

mîntul meu, și gîndesc că trebuia să ne cunoști destul de bine și pe mine, și pe dînsul. Dar... foarte bine ai făcut să nu mă crezi. Așa e. Eu sunt o femeie rea; am vrut numai să rîz de dumneata. Eu te las pe dumneata ca p-o slugă „cu simbrie“ să păzești casa, și tirăse pe dumnealui pe la grădini ca să mă curtez cu alții. Eu sunt o femeie mincinoasă; n-am simțit nimic cînd ți-am spus că nu știu să mai fi trăit pînă să nu te cunosc pe dumneata... Toate le-am făcut pentru dumneata numai din prefăcătorie... totdeauna alta ți-am spus, și alta am gîndit; te-am mințit, te-am amăgit, am rîs de dumneata atîta vreme... Acuma, bine că ți-ai deschis și dumneata în sfîrșit ochii ca să vezi cine sunt. Del ți-am făcut rău, dar... ai scăpat de mine. Lasă! ce-a fost a trecut... Bonsoar. (*Vrea să plece spre stînga.*)

CHIRIAC (*ieșindu-i cu un pas înainte*): Te duci?

VETA (*stă*): La ce să mai stau? Ce mai am eu cu dumneata?

CHIRIAC: Nu-mi mai zice „dumneata“.

VETA: Cum poftesti să-ți zic?

CHIRIAC: Cum mi-ai zis pînă ieri.

VETA: Azi e azi, ieri a trecut. (*Pornește să iasă.*)

CHIRIAC (*tăindu-i drumul*): Și nu vrei să se mai întoarcă?

VETA (*scoboară un pas, depărtîndu-se de el la dreapta*): Nu.

CHIRIAC (*apropiîndu-se*): Veto!

VETA: Nu; lasă-mă... Ce folos cîtă fericire am avut un an, dacă într-o zi mi-am plîns-o toată! Nu, nu mai voi; mai bine mi-este așa cum sunt.

CHIRIAC: Dar eu... eu ce să fac?

VETA: Ce fac și eu... Învățul are și dezvăț, nu știți dumneata?

CHIRIAC: Dezvăț! Iesne din gură. Îi scoți rumănului ochii și după aia-i zici: „Lasă că nu e rău și fără să mai vezi... mai bine că s-a întâmplat așa! n-o să mori fără luminile ochilor!... Învățul are și dezvăț!...“ Dar dacă n-oi vrea eu să mai trăiesc așa!... care va să zică să mor, ai?

VETA: Ei, bine ar fi să poată muri omul cînd vrea; dar... nu moare nimeni de asta!

CHIRIAC: Dar dacă eu oi muri? (*Se repede și ia spanza de la pușcă.*) Vezi dumneata spanza asta!

VETA (*se repede la el și vrea să i-o smucească*): Chiriac!

CHIRIAC (*luptîndu-se cu ea*): Fugi!... lasă-mă!...

VETA (*luptîndu-se*): Nu te las! te știu eu cine ești. Nu te las! Nu voi să ți se tragă moartea de la mine.

CHIRIAC: Lasă-mă! lasă-mă!... (*Se luptă.*)

VETA (*desperată*): Chiriac! (*Înecîndu-se.*) Dacă vrei să te omori, omoară-mă întîi pe mine! (*Se luptă din putere.*) Chiriac!... Nu ți-e milă ție de mine? Toate, toate de un an și mai bine le-ai uitat într-o zi?... Chiriac!...

CHIRIAC: Tocmai pentru că nu le-am uitat, vreau mai bine să mor. Dacă nu mai este nimic între noi, spune-mi dumneata cum să mai trăiesc! Dacă mă lași, dacă nu mai mă vrei, tot mort sunt eu; mai bine, lasă-mă: adio, viață! (*Se smucește.*) Lasă-mă!

VETA (*ținîndu-l strîns*): Chiriac! Vrei să strig? ești nebun?

CHIRIAC: Da! sunt nebun, firește că sunt nebun; m-ai înnebunit dumneata; dumneata să-mi

tragi păcatul! Cite gânduri și dor m-a ars pe mine, nu mă-ntrebi?

VETA: Dar tu pe mine nu mă-ntrebi?

CHIRIAC: Nu mai voi să știu de nimic, nu mai știu cine sunt! Am vrut să mă omor adineiori în curte, dar ți-am văzut trecind umbra peste perdeaua de la fereastră, ș-am vrut să te mai văz o dată. Încăi să mor lângă tine, cum am trăit. *(Cu vorbele acestea Chiriac s-a mai domolit.)*

VETA: Chiriac, ascultă. Nu mi-ai zis tu să mai mă jur încă o dată? Dacă m-oi jura, mă crezi?

CHIRIAC: Te crez.

VETA *(repede)*: Dragă Chiriac, să n-am parte de ochii mei, să n-am parte de viața ta, să nu mai apuc măcar o zi fericită cu tine — na! ce mai vrei? — dacă știu eu ceva la sufletul meu din câte ți le-a sporit dumnealui.

CHIRIAC: De ce te-ai dus la grădină?

VETA: M-am dus numai de gura sorii-mii Ziții. Era lume multă, de n-aveam unde sta; cînta muzica; juca comedii; n-am auzit nimic, n-am văzut nimic. Toată seara în uietul grădinii m-am gândit numai la tine; parcă dormeam și visam ceva... Știam eu că o să mi se întîmple mie un neîcăz mare; mi se făcuse semn: răsturnasem de dimineată candela... Încă dumnealui, dacă m-a văzut că mă speriu, zice: „Ei ce e dacă s-a răsturnat! nu mai crede în prostii de-alea. Cel ce-o să ni se-ntîmple? să-mi arză cherestigiria? arză sănătoasă! Nu m-a făcut ea pe mine! este asiguripsită... Atita pagubă!...” Răsturnasem candela; pe urmă ochiul ăl drept mi se bătea într-una de vreo trei zile. Pe tine te lăsasem acasă ștergîndu-ți pușca: știi că ruginise încărcătura înăun-

VETA: Ce fac și eu... Învățul are și dezvăț, nu știți dumneata?

CHIRIAC: Dezvăț! Iesne din gură. Îi scoți rumănului ochii și după aia-i zici: „Lasă că nu e rău și fără să mai vezi... mai bine că s-a întâmplat așa! n-o să mori fără luminile ochilor!... Învățul are și dezvăț!...“ Dar dacă n-oi vrea eu să mai trăiesc așa!... care va să zică să mor, ai?

VETA: Ei, bine ar fi să poată muri omul cînd vrea; dar... nu moare nimeni de asta!

CHIRIAC: Dar dacă eu oi muri? (*Se repede și ia spanza de la pușcă.*) Vezi dumneata spanza asta!

VETA (*se repede la el și vrea să i-o smucească*): Chiriac!

CHIRIAC (*luptîndu-se cu ea*): Fugi!... lasă-mă!...

VETA (*luptîndu-se*): Nu te las! te știu eu cine ești. Nu te las! Nu voi să ți se tragă moartea de la mine.

CHIRIAC: Lasă-mă! lasă-mă!... (*Se luptă.*)

VETA (*desperată*): Chiriac! (*Înecîndu-se.*) Dacă vrei să te omori, omoară-mă întîi pe mine! (*Se luptă din putere.*) Chiriac!... Nu ți-e milă ție de mine? Toate, toate de un an și mai bine le-ai uitat într-o zi?... Chiriac!...

CHIRIAC: Tocmai pentru că nu le-am uitat, vreau mai bine să mor. Dacă nu mai este nimic între noi, spune-mi dumneata cum să mai trăiesc! Dacă mă lași, dacă nu mai mă vrei, tot mort sunt eu; mai bine, lasă-mă: adio, viață! (*Se smucește.*) Lasă-mă!

VETA (*ținîndu-l strîns*): Chiriac! Vrei să strig? ești nebun?

CHIRIAC: Da! sunt nebun, firește că sunt nebun; m-ai înnebunit dumneata; dumneata să-mi

tragi păcatul! Cite gânduri și dor m-a ars pe mine, nu mă-ntrebi?

VETA: Dar tu pe mine nu mă-ntrebi?

CHIRIAC: Nu mai voi să știu de nimic, nu mai știu cine sunt! Am vrut să mă omor adineauri în curte, dar ți-am văzut trecind umbra peste perdeaua de la fereastră, ș-am vrut să te mai văz o dată. Încăi să mor lângă tine, cum am trăit. *(Cu vorbele acestea Chiriac s-a mai domolit.)*

VETA: Chiriac, ascultă. Nu mi-ai zis tu să mai mă jur încă o dată? Dacă m-oi jura, mă crezi?

CHIRIAC: Te crez.

VETA *(repede)*: Dragă Chiriac, să n-am parte de ochii mei, să n-am parte de viața ta, să nu mai apuc măcar o zi fericită cu tine — na! ce mai vrei? — dacă știu eu ceva la sufletul meu din câte ți le-a sporit dumnealui.

CHIRIAC: De ce te-ai dus la grădină?

VETA: M-am dus numai de gura sorii-mii Ziții. Era lume multă, de n-aveam unde sta; cînta muzica; juca comedii; n-am auzit nimic, n-am văzut nimic. Toată seara în uietul grădinii m-am gândit numai la tine; parcă dormeam și visam ceva... Știam eu că o să mi se întîmple mie un neîcăz mare; mi se făcuse semn: răsturnasem de dimineată candela... Încă dumnealui, dacă m-a văzut că mă speriu, zice: „Ei ce e dacă s-a răsturnat! nu mai crede în prostii de-alea. Cel ce-o să ni se-ntîmple? să-mi arză cherestigiria? arză sănătoasă! Nu m-a făcut ea pe mine! este asiguripsită... Atita pagubă!...” Răsturnasem candela; pe urmă ochiul ăl drept mi se bătea într-una de vreo trei zile. Pe tine te lăsasem acasă ștergîndu-ți pușca: știi că ruginise încărcătura înăun-

ACTUL I I

(Aceeasi odaie. O lampă cu gaz arde pe masă)

SCENA I

VETA, CHIRIAC

VETA: Du-te, puiule, du-te; fii cuminte, sunt aproape de unsprezece... cine știe? vine fără veste!

CHIRIAC: Aș! mai are două ceasuri bune de alergat; nu poate veni așa degrab'.

VETA: De unde știi ce se-ntîmplă? paza bună trece primejdia rea.

CHIRIAC: N-ai grijă, dragă, cînd îți spui eu că nu vine; are să meargă pînă la Cotroceni, ce te gîndești? nu-l știi pe el că umblă agalea?...

VETA: Bine, dar aș vrea și eu să mă culc; zău, sunt obosită grozav. Știi tu că de ieri-seară de cînd ne-am certat, pînă acum n-am închis ochii?

CHIRIAC: Ei! d-apoi eu i-am închis!

VETA: Tocmai d-aia; sărută-mă încă o dată și du-te și tu de te culcă. Mîine ai să ieși la ezir-

ciț; ai uitat că trebuie să te scoli pînă-n ziuă?

CHIRIAC: Bine zici! Cum să uit, se poate? Mîine trebuie să mă scol la patru ceasuri. Are să vie gornistul, să mergem să luăm doi oameni din companie, ca să ridicăm pe Tache panto-farul de la Sfîntul Lefterie.

VETA: Apoi mi-a spus Ielița Safta că-i bolnav de lingoare.

CHIRIAC: Ce treabă am eu cu boala lui? ce, eu sunt bolnav? nu mă privește pe mine. Îl am pe listă, trebuie să se prezante la ezirciț.

VETA (*tresărind, ca cum ar fi auzit ceva*): Ia tacil (*Ascultă.*) Mi s-a părut că umblă cineva pe portiță. Aide, Chiriac, sărută-mă și du-te.

CHIRIAC (*o sărută*): Mîine seară nu te mai duci la „Iunion“?

VETA: Nu, nu mai mă duc fără tine... Dar tu... nu uiți ce mi-ai făgăduit — n-o să mă mai necăjești niciodată?

CHIRIAC: Niciodată. (*O sărută, o strînge-n brațe și pleacă.*) Bonsoar. (*Se mai întoarce spre a repeta jocul și iese în stînga planul din fund.*)

VETA (*singură, fredonează încet, coborînd la masă*):

„Într-un moment de fericire,
Stelele s-au umplut de dor
Și, printr-o perlă de iubire,
Mi-au revărsat razele lor.“

(*Fredonează din ce în ce mai încet.*) Trebuie să fie trecute de unsprezece... Să mă cule... Ce obosită sunt! Nu mai pot... (*Șade lîngă masă, deschide albumul și dă de portretul lui Chiriac.*) Ah! Ah! Chiriac! (*Fredonează întîia strofă din Portretul de d. G. Sion:*)

„Cînd ore de-ntristare vor tulbura vreodată
Frumoasa-ți inimioară, tu vezi portretul meu,
Și crede că eu sufer cu tine deodată,
Și c-amîndoi atuncea compătimim mereu.“

*(Urmează mai încet; micșorează lumina lămpii de tot
și începe a se pregăti de culcare. Ușa din fund se des-
chide încet în vremea asta, și se arată Rică Venturiano;
odaia este foarte slab luminată de flacăra închisă a
lămpii.)*

SCENA II

VETA și RICĂ VENTURIANO, apoi JUPÎN
DUMITRACHE și IPINGESCU *de-afară*

RICĂ *(intră, se oprește pe prag, vede pe Veta în spate,
răsufală din adînc, pune mîna la inimă și înain-
tează în vîrfurile degetelor pînă la spatele scaunului
ei; cade în genunchi și începe cu putere)*: Angel
radios!

VETA *(dă un țipăt, se scoală și fuge în partea ceai-
laltă a scenei făcîndu-și cruce și scuipîndu-și
în sîn)*: A!

RICĂ *(întorcîndu-se în genunchi spre partea unde a
fugit ea)*: Angel radios! precum am avut onoa-
rea a vă comunica în precedentă mea epistolă,
de cînd te-am văzut întîiași dată pentru
prima oară mi-am pierdut uzul rațiunii; da!
sunt nebun...

VETA: Nebun! *(Strigînd:)* Săriți, Chiriac! Spiri-
doane!

RICĂ: Nu striga, madam *(se trăște un pas în ge-
nunchi)*, fii mizericordioasă! Sunt nebun de
amor; da, fruntea mea îmi arde, tîmplele-mi
se bat, sufer peste poate, parcă sunt turbat.

VETA: Turbat?... Domnule, spune-mi degrab', c-a-minteri, strig: cine ești, ce poțtești, ce cauți pe vremea asta în casele oamenilor?

RICĂ (*se ridică și se apropie de dînsa, tăindu-i drumul*): Cine sunt? mă întrebi cine sunt? Sunt un june tînăr și nefericit, care suferă peste poate și iubește la nemurire.

VETA: Ei! ș-apoi? ce-mi pasă mie! (*După o mică reflecție*;) Vai de mine! ăsta e vun pungaș: a aflat că nu-i dumnealui acasă și umblă să ne pungășească. (*Tare, strigînd*;) Chiriac! Spiridoane! săriți! hoții!

RICĂ (*cu mîinile rugătoare*): Nu striga! nu striga! fii mizericordioasă; aibi pietate! M-ai întrebat să-ți spui cine sunt, ți-am spus. Mă întrebi să-ți spui ce caut... Ingratol! nu mi-ai scris chiar tu însuți în original?

VETA: Eu?

RICĂ: Da! (*Se ridică*.) Nu mi-ai scris să intru fără grijă după zece ceasuri la numărul 9, strada Catilina, cînd oi vedea la fereastră că se micșorează lampa? Iată-mă. M-am transportat la localitate pentru ca să-ți repet că te iubesc precum iubește sclavul lumina și orbul libertatea.

VETA: Adevărat, domnule, parol că ești nebun. Visezi; ți-am scris eu dumitale vreo scrisoare? Auzi obraznicie! Știi dumneata cu cine vorbești?

RICĂ: Cum să nu știu? În van te aperi. Și tu mă iubești pe mine, nu mai umbla cu mofturi. Te-am văzut d-atunci seara de la „Iunion“...

VETA: De la „Iunion“? (*Caută cu gîndul*.)

¹ Confuzie între cuvintele fr. *pitié* (milă) și *piété* (cucericie). Aici cu sensul: miloasă.

RICĂ: Da; chiar de atunci seara, cînd privirile noastre s-au întîlnit, am citit în ochii tăi ce-i sublimi că și tu corespunzi la amoarea mea. M-am luat după tine chiar în seară aceea pînă la Stabiliment. Simțisem că mitocanul de cumnatu-tău mă mirosise, știa că mă ții după voi; și, abandonîndu-mă curajul de a mai intra într-o stradă fără lampe gazoase, m-am întors îndărăt, pentru că-mi era frică să nu paț vîm conflict cu mitocanul. Alaltăieri seară, amoarea mi-a inspirat curaj; m-am ținut după voi pînă în această suburbie, în colțul stradei; dar cînd să-ți văz justaminte adresa, mi-a tăiat drumul niște ciini. Cînd am aflat că șezi pe aci, te-am căutat la nemurire și m-am informat prin băiatul de la cherestegeria lui cumnatu-tău cum stai cu familia ta. Am aflat că acum ești liberă, ți-am scris prima mea epistolă într-un moment de inspirațiune, ai primit-o, mi-ai răspuns să viu, și am venit... pentru ca să-ți repet că (*cade iar în genunchi*): nu, orice s-ar zice și orice s-ar face, eu voi susținea, sus și tare, că-tu ești aurora, care deschide bolta instelată într-o adorație poetică, plină de... (*Urmează declarația foarte iule pînă ce-l întrerupe Veta.*)

VETA (*a ascultat cu mult interes toată tirada lui Rică și-l întrerupe izbucnind de rîs*): Ha! ha! ha! acu înțeleg eu tot! ha! ha! ha!

RICĂ: Rizi, rizi, ingrato, de amoarea mea?

VETA: Da cum, doamne iartă-mă! să nu rîz?... vezi bine că rîz. Apoi știi dumneata cu cine vorbești?... mă cunoști?... știi bine cine sunt?

RICĂ: Cum să nu știu! tu ești angelul visurilor mele, tu ești steaua, pot pentru ca să zic chiar

luceafărul, care strălucește sublim în noaptea tenebroasă a existenței mele, tu ești...

VETA (*care trece la lampă, i mărește focul și se pune cu chipul în bătaia luminii*): Zău? ia uite-te bine! (*Ride.*)

RICĂ (*foarte încurcat, se scoală de jos și se dă înapoi împiedecându-se*): Madam! să am pardon! scuzați! Cocoană! considerind că... adică, vreau să zic, respectul... pardon... sub pretext că și pe motivul... scuzați... pardon...

VETA (*rizind*): Bine, pardonul că pardonul, dar te rog, dacă ții la pielea dumitale, să te duci mai degrabă, să ieși curînd din casa asta, că, doamne ferește! de te-o călca aici bărbatu-meu (*accentuînd*), mitocanul... de!...

RICĂ: Scuzați... pardon...

VETA: Apoi zău, nu știu ce s-o mai alege de dumneata. Bărbatu-meu suferă grozav de gelozie și e în stare a fi capabil să te omoare.

RICĂ (*speriat*): Să mă omoare!

VETA: Deja alaltăieri-seara ai avut noroc de ți-a tăiat drumul cîinii și nu te-a lăsat să intri în ulița noastră. Aminteri, dumnealui s-a suit repede sus, a deșteptat pe Chiriac...

RICĂ: Chiriac!

VETA: Da, tejghetarul nostru, și au ieșit amîndoi, unul pe maidan și altul pe la poartă, ca să te prinză în uliță. Încă Chiriac luase și levorverul; dar pînă să iasă ei, dumneata fugiseși...

RICĂ (*îngrijat*): Levorverul!... Madam, vă rog binevoîți a-mi da drumul d-aici de urgență...

VETA: Ei! știi că-mi place! Ce! te țiiu eu? Du-te, ușa-i deschisă; du-te repede, și bagă de seamă la poartă să nu dai piept în piept cu dumnealui, că de-acum încolo trebuie să se întoarcă acasă. Apucă pe maidan și ieși devală spre

Antim. Bagă de seamă să nu te întâlnești cu bărbatu-meu, că te cunoaște, și cum te-o vede, zău! te umflă.

RICĂ: Mă umflă!... (*Vrea să plece, apoi stă și se întoarce.*) Cocoană, ești o damă venerabilă; profit de ocaziune, spre a vă ruga (*cu multă volubilitate*) să primiți asigurarea înaltei stime și profundului respect, cu care am onoare a fi al domniei-voastre preasupus și preaplecăt, Rică Venturiano, arhivar la judecătoria de pace circumscripția de galben, poet liric, colaborator la ziarul *Vocea patriotului național*, publicist și student în drept...

VETA: În drept, în strîmb, ce-mi pasă mie! du-te odată, ori ți s-a făcut pesemne de vun conflict...

RICĂ: Nu, madam, nu; eu sunt june cu educație, nu voi să paț nici un conflict!

VETA: Apoi, atunci du-te! ce mai stai?

RICĂ: Mă duc; scuzați, pardon, bonsoar!

VETA: Aide! (*Vrea să-l conducă pînă la ușă; cînd vrea să deschiză ușa ca să-i dea drumul, s-aude glasul lui Jupîn Dumitrache în curte. Rică și Veta coboară înspăimîntați.*)

JUPÎN DUMITRACHE (*afară în curte*): Îți spui că i-am văzut eu capul pe fereastră. E aici în casă. Chiriac! Spiridoane!

VETA (*îngrozită*): Musiu! domnule! m-ai nenorocit, și dumitale atîta ți-a fost! fugi, fugi, că te omoară!

RICĂ: Aoleo! (*Se repede să fugă pe ușă.*)

VETA (*oprindu-l*): Nu p-acolo!

JUPÎN DUMITRACHE (*d-afară*): Dacă nu i-o ajunge ce i-oi da eu mostangiului, să-mi tai mie favuridele!

IPINGESCU (*tot d-afară*): Rezon! (*Se aud pași repezi suind scările.*)

RICĂ (*desperat*): Madam, cocoană! ai mizericordie de un june român în primăvara existenței sale! de-abia douăzeci și cinci de roze și jumătate innumăr, douăzeci și șase le împlinesc tocmai la sfântul Andrei... Șcapă-mă!

VETA: Da... dar pe unde? Al pe fereastra asta; ieși curînd, treci binișor pe schele la stînga, lasă-te pe scară în capătul binalii; jos e o porțiță scurtă, care dă în maidan... Fugi iute!...

RICĂ (*iese pe fercastră, se lovește cu capul de zid și-și turtește pălăria*): Pardon!... scuzați!... bonsoar! (*Dispare pe fereastră, pașii se apropie.*)

SCENA III

VETA singură, apoi DUMITRACHE și IPINGESCU

VETA: A scăpat sărmanul... Ce comédie! Doamne sfinte! dacă-l prindea Chiriac, îl omora. Vezi dumneata cine mi-a fost soră-mea Zița! D-aia se ținea dumneei de capul meu să tot batem grădinile; era amoretată. Și eu, proastă, să nu știu nimic, și să-mi fac zile amare cu Chiriac din pricina lui musiu ăsta... Bine că a scăpat, vai de el; acum trebuie să-i sfîrșie călciile pe maidanul lui Bursue. (*Coboară la masă și se face că lucrează. Ușa din fund se deschide de perete și intră furioși Jupîn Dumitrache și Ipingescu cu săbiile scoase.*)

JUPÎN DUMITRACHE (*înaintează strajnic*): Cocoană! Cine a fost acum aici? (*Ipingescu caută cu*

ochii în toate părțile, se uită pe sub pat, pe sub masă, peste tot.)

VETA: Cine să fie?

JUPÎN DUMITRACHE (*fierbînd*): Cine să fie?... Știu eu cine să fie? Dacă aș ști, nu te-aș întreba.

IPINGESCU: Rezon! (*Caută mereu.*)

VETA: Ei! știi că ești nu știu cum! Ce vîi așa turbat? Uite, cu sabia scoasă, ca la bătălie.

JUPÎN DUMITRACHE: Nu rîde, cocoană, după ce că paț un afront tocmai la ce-am ținut eu, nu rîde; du-te dincolo, cocoană!... De ce nu te-ai culcat pîn-acum?

VETA: Zău că nu ești în toată firea! auzi că de ce nu m-am culcat: pentru că nu mi-a fost somn. Ce! vrei să mă culc și să-mi las lucru? Mîine e sărbătoare, trebuie să mă gătesc să merg la biserică.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÎN DUMITRACHE: Cocoană, du-te dincolo, aci avem treabă; du-te curînd. (*Umblă agitat, strigînd:*) Spiridoane! Spiridoane! Chiriace! Spiridoane! Chiriace! (*Către Veta:*) Rău ai făcut, cocoană!

VETA: Ce rău? ce visezi? ce-am făcut?

JUPÎN DUMITRACHE: Știi dumneata bine! Dumneata să tragi păcatul de ce s-o întîmpla (*sinistru*), că are să se întîmple lucru mare, cocoană, măcar să știu de bine că merg la cremenă!

VETA: Ești nebun! (*Aparte:*) Acu nu mai mi-e frică.

JUPÎN DUMITRACHE (*străjnic la culme*): Du-te cocoană, și nu rîde.

VETA: Iaca, mă duc, (*Iese rîzînd în stînga, planul întîi.*)

SCENA IV

JUPÎN DUMITRACHE, NAE IPINGESCU, apoi
SPIRIDON

JUPÎN DUMITRACHE: Știi (*se îneacă de emoție*), mă stăpînesc, adică-i vorbesc cu perdea, nu voi să-i isplíc lucru formal, ca să n-o rușinez.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÎN DUMITRACHE: Știi cum e dînsa...

IPINGESCU: Coana Veta? rușinoasă... mie-mi spui?

JUPÎN DUMITRACHE (*plimbîndu-se agitat*): Adică chiar în casa mea să nu pot eu pune mîna pe bagabontul? că n-a avut pe unde ieși; altă scară nu mai are casa. (*Strigă:*) Spiridoane! Chiriac! Chiriac! Spiridoane!

SPIRIDON (*vine din dreapta, cu părul vîlvoi, sculat zăpăcit din somn*): Ce-i porunca, jupîne?

JUPÎN DUMITRACHE: Porunca? vino să-ți dau poruncă. (*Îl ia de păr.*)

IPINGESCU: Hahahaha! dă-l, dă-l cățeaua¹!

JUPÎN DUMITRACHE: Apoi parcă ne-a fost vorba, musiu Spiridoane băiete, să nu te mai găsesc dormind cînd mă-ntorc acasă! Na poruncă! na poruncă! mai na poruncă! să-ți mai treacă de piroteală!

SPIRIDON (*plîngînd*): Auliu, jupîne, auliu! Ce ți-am făcut eu, jupîne, dacă am dormit?

IPINGESCU (*strajnic cătră Spiridon*): Pentru ce nu ești prezent la apelul nominal?...

SPIRIDON: Auliu! (*Se jelește.*)

JUPÎN DUMITRACHE: Tacil Unde-i Chiriac?

SPIRIDON (*fugind într-un colț*): Nu știu...

JUPÎN DUMITRACHE (*se repede la el; Spiridon fuge*): Da să mănînci și să dormi știi?

¹ Păruiește-l.

SPIRIDON: Doarme în odaia dumnealui, jupîne.
 JUPÎN DUMITRACHE: Doarme? Toți dormiți, dormi-
 mire-ați somnul ăl lung! Pînea știți să mi-
 mincați. Cheamă pe Chiriac degrabă... mergi.
 IPINGESCU (*cătră Spiridon, bătîndu-i din picior*):
 Urgent! (*Spiridon iese degrab' în stînga.*)
 JUPÎN DUMITRACHE: Chiriac! Chiriac!... Eu arz
 în foc și toți trag la aghioase! Eu arz de onoa-
 rea mea de familist și lor de somn le arde..
 Chiriac!

SCENA V

ACEIAȘI, CHIRIAC apoi SPIRIDON

CHIRIAC (*ștergîndu-se la ochi, în costum de noapte,
 vine moale de somn, din stînga*):

Ce-i, jupîne? ce s-a aprins? arde? unde arde?

JUPÎN DUMITRACHE (*luîndu-l de mină și aducîndu-l în fața scenii*): Chiriac! (*Scurt:*) M-am
 nenorocit!

CHIRIAC: Pentru ce?

JUPÎN DUMITRACHE: S-a dus ambițul!

CHIRIAC: Cum?

JUPÎN DUMITRACHE: Tocmai la ce am ținut...

CHIRIAC: Ce?

JUPÎN DUMITRACHE: Mi s-a necîstit onoarea de
 familist!

CHIRIAC: Aș! nu se poate; ți s-a părut!

JUPÎN DUMITRACHE: Am văzut cu ochii.

CHIRIAC: Aș! așa m-ai speriat și alaltăieri-seara;
 așa ți se năzare dumitale.

JUPÎN DUMITRACHE: Chiriac, întreabă și pe nenea
 Nae!

IPINGESCU (*grav*): Aprob pozitiv.

CHIRIAC (*dezmeticit*): Cum? cînd? unde? cine?

JUPÎN DUMITRACHE: Bagabontul!

CHIRIAC: Ei?

JUPÎN DUMITRACHE: Mațe-fripte, Chiriace puile,
I-am văzut din uliță pe fereastră aici în casă...
cu ochelarii pe nas, cu giubenu-n cap.

IPINGESCU: Idem.

(*Spiridon intră din dreapta.*)

CHIRIAC: Aici în casă? nu mă băga-n păcate, jupî-
ne!

SPIRIDON (*aparte*): Cu ochelari? Cu giuben? E per-
soana cocoanii Ziții. (*Iese pe furiș prin fund.*)

JUPÎN DUMITRACHE: L-am văzut cu ochii mei, și
nu se poate să fi ieșit d-aici, că n-avea pe unde!
Pe scară m-am suit eu cu nenea Nae, trebuia
să dau piept în piept cu el. Trebuie să fie aici
în casă ascuns. Trebuie să-l găsim. (*Iese în
dreapta.*)

CHIRIAC (*bătîndu-se-n piept*): Las' pe mine, jupîne.

IPINGESCU (*care se află la fereastră din stînga*):
Să am pardon: fereasta asta dă pe schele, sche-
lele merg pînă-n capătul binalii.

(*Jupin Dumitrache reintră și iese căutînd în stînga*)

CHIRIAC: Da.

IPINGESCU Ei! acolo nu-i scară? Dacă o fi ieșit pe
aici pe fereastă, s-a dus, a scăpat pe maida-
nul lui Bursuc.

CHIRIAC: Nu se poate să fi găsit scara. Schelele
se-îfundă în podul grajdului; podul nu-i po-
dit pînă acuma, e gratie numa, și scara este
în partea ailaltă, în dosul binalii.

JUPÎN DUMITRACHE (*reintră din stînga desperat*):
Mi s-a dus ambițul, nu mai voi să știu de ni-
mie! mi s-a necînstit onoarea de familist,

acum nu mai îmi pasă, măcar să intru și-n cremenal! (*Căutînd cu ochii, găsește bastonul lui Rică, uitat pe scînduri lingă scaunul unde acesta a căzut în genuchi la intrare, Chiriac și Ipingescu caută și ei în toate părțile.*) Chiriac! Chiriac! puiule, uitel! (*Arată bastonul.*) Mai zi că mi s-a părut.

CHIRIAC (*se repede și ia pușca, acumă cu spanga pusă*): Jupîne, vrei să punem mina pe el? după mine curînd! Nene Nae, ațîn'te după noi! Odaia lui Spiridon (*arată în dreapta*) dă tot pe scara a mare. Pe scara pe unde ați venit, n-a putut fugi. Pe aici, pe schele, a ieșit. Trebuie să fie ascuns în podul grajdului la capătul binalii. Aideți iute după mine. Tii! nu scapă el din gheara mea nici mort! (*Vor să sară pe fereastră.*)

SCENA VI

ACEIAȘI, VETA, din stînga

VETA: Ce e, frate, ce e?

CHIRIAC (*cu putere cătră ea*): Nu scapă el, cocoană, nici mort din gheara mea!

JUPÎN DUMITRACHE (*asemenea*): Da, cocoană, nici mort.

IPINGESCU (*asemenea*): Absolut!

CHIRIAC: Aide, jupîne, aide, nene Nae! (*Vrea să se repează peste fereastră cu pușca-n mînă.*)

VETA (*aleargă și se pune în dreptul ferestrii*): Sunteți nebuni? Vreți să se rupă schelele cu voi? Chiriac, nu știi că schelele sunt părăsite de trei săptămîni? vrei să te prăpădești?

CHIRIAC: Lasă-ne, cocoană! (*Vrea s-o dea în lături, ea nu se lasă.*)

JUPÎN DUMITRACHE (*asemenea*): Lasă-ne, cocoană!

IPINGESCU (*asemenea*): Pardon!

VETA (*lui Chiriac*): Iar te ici după vreo bănuială de-a dumnealui, iar? Ai uitat ce...

JUPÎN DUMITRACHE: Da, bănuială... cu ochilari la nas și cu giobenu-n cap!

CHIRIAC (*se luptă cu Veta*): Lasă-mă, cocoană! (*Scapă din mîinile ei și iese pe fereastră.*)

VETA (*șovăie și cade pe scaun*): Chiriac!

JUPÎN DUMITRACHE: Înainte, Chiriac! Înainte, nene Nae! (*Iese pe fereastră, Nae Ipingscu îl urmează.*)

VETA (*sculindu-se șovăind, scoate capul pe fereastră*): Chiriac! Chiriac! binișor! să nu caz!

SCENA VII

VETA, ZIȚA

ZIȚA (*intră prin fund repede*): Ce e, țațo? ce s-a întimplat? mi-a spus Spiridon...

VETA (*sculindu-se repede de pe scaun*): Zițo, Zițo, tu mi le faci toate, tu m-ai dus la „Iunio” tu ai dat nas angajatului să se ție după noi, de mi-am găsit beleaua cu Chiriac...

ZIȚA: Cu Chiriac?

VETA (*dregînd-o*): Cu dumnealui, cu Chiriac, cu toți; l-ai chemat să vie, și în loc să vie la tine a venit aici.

ZIȚA: Și?...

VETA: Și tocmăi cînd să-i dau drumul înapoi pe ușe, iacă-tă-i dumnealui cu Nae ipistatul se suia pe scară strigînd ca niște turbați...

ZIȚA: Și pe urmă?

VETA: L-am făcut scăpat pe fereastră, i-am dat drumul pe schelă, ca să iasă pe la spatele binalii, pe porțița dinspre maidan.

ZIȚA (cu spaimă): Pe porțița dinspre maidan!

VETA: Da, pentru că pe scara a mare s-ar fi întins piept în piept cu dumnealui.

ZIȚA (zdrobită): Țațo! *per l'amour di Dieu!*¹ porțița dinspre maidan e încuiată; adineaori am vrut să viu eu p-acolo, ca să nu mai ocolesc și a trebuit să mă întorc iar pe uliță ca să intru în curte.

VETA: Încuiată? și ulucile sunt de doi stinjeni! Atunci persoana în chestie n-a putut fugi! Zițo, Zițo! e primejdie! dumnealui e grozav! Chiriac e nebun!

ZIȚA: Vai de mine! monșerul meu! mi-l omoară!

VETA: Chiriac a luat pușca cu spangă și dumnealui a scos sabia...

ZIȚA: Nu mai spune, țațo, că mor! (*Se aude o dărîmare de scînduri.*)

VETA: Taci! (*Ascultă amîndouă.*)

JUPÎN DUMITRACHE (de afară): Ațîn'te, Chiriae!

IPINGESCU (de afară): Stai! în numele Constituțiunii!

VETA (îngrozită): L-a prins!

ZIȚA (asemenea): Ah! mor!

VETA: Sunt în curte, aide să mergem degrabă. Tu ai făcut încurcătura, tu s-o descerci! Aide repede de scapă omul din primejdie.

ZIȚA: Aidel! (*Amîndouă pornesc să iasă prin fund; cînd ele vor să pășească pragul, s-aude alt zgomot afară și strigăte.*)

¹ Formă stilcită a expresiei franceze *Pour l'amour de Dieu!* — Pentru numele lui Dumnezeu!

GLASUL LUI JUPIN DUMITRACHE: Nu te lăsa, Chiriac! (Zgomot, strigăte și o detunătură de pușcă).
VETA: Chiriac!
ZETA: Monșerul meu! (Ies amîndouă desperate.)

SCENA VIII

RICĂ VENTURIANO, apoi SPIRIDON

RICĂ (Coboară încet pe fereastră pe unde a ieșit; este prăfuit de var, ciment și cărămidă; părul îi este în neorînduială; pălăria ruptă; e galben și tras la față; tremură și i se încurcă limba la vorbă; i se nălucește o spaimă din cînd în cînd și îl apucă slăbiciune la încheieturi.): Am scăpat pînă acum! Sfinte Andrei, scapă-mă și de acu încolo: sunt încă june! Geniu bun al venitorului României, protege-mă; și eu sunt român! (Răsuflă din greu și își apasă palpi-tațiile.) O, ce noapte furtunoasă! Oribilă tragedie! (I se pare că aude ceva și tresare). Ce de peripețiuni!... Ies pe fereastră și por-nesc pe dibuițe pe schele! mă țiiu binișor de zid și ajung în capătul binalii... Destinul mă persecută implacabil... Schelele se-nfundă; nici o scară... Cooana perfidă mă indusese în eroare... Vreau să mă-ntorc și d-odată auz pe inimici venind în fața mea pe schele. O iau înapoi fără să știu unde merg; mă împie-dec de un butoi cu țiment... O inspirațiune... — eu, ca poet, am totdeauna inspirațiuni! — m-ascunz în butoi! Pașii inamicilor s-apropie în fuga mare, mulți înși trec iute pe lingă bu-

toiul meu injurindu-mă; eu, ca june cu educațiune, mă fac că n-auz... Toți se depărtează. Auz un zgomot, strigăte, țipete de femei, în fine o împușcătură. Zgomotul apoi cu încetu se stinge, totul rămâne într-un silențiu lugubru, numai din depărtare se aude orologiu de la Stabiliment bătînd unsprezece și douăzeci... oră fatală pentru mine! Ies binișor din butoiul meu, mă tirăsc de-a bușele pe scel și mă pomenesc înapoi aci... Ce să fac? pe unde să ies? Îmi trebuie o inspirațiune ingenioasă... (*Pune mîna la frunte și caută în gînd.*) Da, am găsit-o! să ies pe ușe. (*Merge repede în vîrfurile degetelor la ușa din fund, o deschide; afară, în sală, e beznă.*) Obscuritate absolută! (*Merge la fereastră.*) Ah! auz pași vine cineva pe schele. (*Se repede la ușa din dreapta, a odăii lui Spiridon.*) P-aici! (*Spiridon intră în același moment repede, și se lovesc amîndoi în piept.*) Ah! cum m-ai speriat! (*Îi vine rău.*)

SPIRIDON: Domnule, musiu, tot aici ești? E foc mare, trebuie să fugi! dacă o pune mîna pe dumneata, te omoară...

RICĂ: Mă omoară?... Scapă-mă, băiete, scoate-mă de aici... Pe unde să ies? (*Pornind spre ușa din dreapta, pe unde a intrat Spiridon.*) Pe aici...

SPIRIDON: Nu se poate. (*Îi taie drumul.*) Odaia d-acolo răspunde tot pe scara a mare; vrei să te-nțilnești cu ei piept în piept?

RICĂ: Nu, nu voi; dar atunci ce-i de făcut? ! existența mi-este periclitată. Voi să scap. Scapă-mă: îți dau bacșiș trei sferturi de rublă.

SPIRIDON: Trei sferturi de rublă: șase pachete de tutun! te scap.

RICĂ: Cum? pe unde? spune-mi iute, că mi-e degrabă, îmi vine stenahorie.

SPIRIDON: Dumneata stăi aici. Eu mă duc coala în odăiță (*la dreapta*), deschiz ușa care dă în scară, cum i-oi vedea că se urcă sus, te chem în odaie, închidem ușa de la mijloc, și cînd or intra cu toții aici, îți dau drumul pe dincolo pe scară, te cobori și ieși repede pe poartă... Lasă că te scap, n-ai grijă.

RICĂ: Da, du-te degrabă!

SPIRIDON (*cu șiretărie*): Apoi, nu-mi dai?

RICĂ: Ce?

SPIRIDON: Ce mi-ai făgăduit.

RICĂ: Ba da, îți dau. (*Să caută în toate buzunarele și completează suma din mărunțele; Spiridon o socotește cu scumpătate.*) Băiete, (*solemn*), tinărul! știi tu în ce pozițiune mă găsesc? știi tu ce pericol mă amenință?

SPIRIDON: Ba bine că nu! Dacă n-oi ști eu păpara lui jupînul!... hehei! lasă; dacă n-ai putea scăpa...

RICĂ: Ai? (*Șovăie.*)

SPIRIDON: Ai să vezi și dumneata al dracului ce e... De ce-î zice lui „Titircă Inimă-Rea“?

RICĂ: Nu, nu voi să văz, scapă-mă.

SPIRIDON (*cam rece*): Ei! lasă, dacă oi putea, te scap eu, firește.

RICĂ: A! (*Șovăie.*) Auz zgomot pe scară; se suie... (*Șovăie.*) Aleargă; scapă-mă! (*Spiridon iese încet în dreapta, numărînd gologanii; Rică îl zorește de la spate.*)

SCENA IX

*RICĂ, DUMITRACHE, CHIRIAC, IPINGESCU,
ZIȚA și apoi VETA*

RICĂ (*o clipă singur; joc de scenă mută; deodată se aud în odaia din dreapta palme, și Spiridon tipînd*): A! (*Pași pe scară; Rică se repede la ușa din dreapta.*)

JUPÎN DUMITRACHE (*întîmpinîndu-l cu sabia scoasă*): Stăi!

RICĂ (*dîndu-se înapoi*): Sunt mort, sfinte Andrei! (*Se repede la fereastra schelelor în stînga.*)

CHIRIAC (*întîmpinîndu-l, sare pe fereastră în scenă, cu pușca cu baionetă în mînă, ca de asalt*): Stăi!

RICĂ (*dîndu-se înapoi șovăind*): Geniu bun al viitorului României! (*Se repede la ușa din fund.*)

IPINGESCU (*întîmpinîndu-l cu sabia scoasă*): Stăi! (*Recunoscînd pe Rică, îi cade sabia din mînă.*)

Nu mă nebuni, onorabile! Dumneata ești?

RICĂ (*tremurînd grozav*): Eu!

(*Zița intră prin fund*)

JUPÎN DUMITRACHE: Ce poștești, mă musiu? (*Se repede să-l umfle. Zița-i sare-n piept și-l oprește.*)

CHIRIAC (*trîntește pușca și sculpă în palme*): Lasă-mi-l mie, jupîne! (*Se repede și el să-l umfle.*)

IPINGESCU (*sărind și oprind în piept pe Chiriac*): Nu da, onorabile!... îl cunosc eu.

CHIRIAC (*lui Ipingescu*): Dă-te la o parte!

ZIȚA (*lui Jupîn Dumitrache*): Nene Dumitrache, nu-mi asasina viitorul! (*Se luptă cu el.*)

JUPÎN DUMITRACHE: Lasă-l să-l întreb numai: ce poștești, mă musiu?

CHIRIAC: Lasă-mă, nene Nae, să-l învăț eu pe matre-fripte să mai umble după nevestele negustorilor!

IPINGESCU (*strigînd tare ca să acopere toate strigătele*): Stați! stați! că e-ncurcătură! Pe dumnealui îl cunosc eu! Dumnealui nu-i de-i de care credeți dumneavoastră; e cetățean onorabil.

CHIRIAC: Da' de onorabil n-are-ncotro! (*Vrea să se repează.*)

IPINGESCU (*oprindu-l*): E d-ai noștri, e patriot!

JUPÎN DUMITRACHE: Dacă-i patriot, de ce umblă să-mi strice casa? de ce mă atacă la onoarea de familist? (*Vrea să se repează; Veta intră prin fund.*)

ZIȚA: Nene! nene! iartă-mă! nu e ce crezi dumneata.

JUPÎN DUMITRACHE: Dar ce e?

CHIRIAC: Ce e?

VETA (*trecînd lingă Chiriac și luîndu-l la o parte necăjită*): Ce e, ce e! oameni în toată firea și nu-nțelegeți ce e! Umblați ca nebunii! (*Șoptindu-i repede:*) Iaca ce e! tînărul umblă după Zița, s-a amoretat cu ea de la „Junion“, știi din seara cînd s-a luat după noi, și-a trimis unul la altul bilete de amor, și-n loc să meargă la ea acasă, a greșit și-a venit aici. Nu ți-am spus eu că e tot o bănnială proastă de-a dumnealui! Mă faci să intru în alte alea cu nebuniile tale. Iaca ce e; ai văzut? (*În timpul acesta Jupîn Dumitrache, cam încurcat de potolirea lui Chiriac, vrea să asculte și el explicația.*)

CHIRIAC (*domirindu-se*): A!

JUPÎN DUMITRACHE (*trecînd lingă Veta*): Ei! ce e?

(*În timpul acesta, scenă mută între Ipingescu, Rică și Zița mai în fund.*)

- VETA (*cătră Chiriac*): Spune-i ce e. (*Trece în fund.*)
- CHIRIAC (*luînd la o parte pe Jupîn Dumitrache și șoptindu-i*): Ce e, ce e! Oameni în toată firea și nu înțelegem! Umblăm ca nebunii! iaca ce e! tînărul umblă după Zița; s-a amoretzat cu ea de la „Iunion“, știi, din seara aia cînd s-a luat după dumneavoastră, și-a trimes unul la altul bilete de amor, și în loc să meargă la ea acasă, a greșit și-a venit aici. Nu ți-am spus eu, jupine, că așa îți cășunează dumitale! M-ai făcut să alerg ca nebunii, să-mi rup gitul! Doamne ferește! dacă făceam și moarte de om? Iacă ce e; ai văzut?
- JUPÎN DUMITRACHE (*înseninat și domirit*): A! (*Căutînd la Zița cu coada ochiului*.) Ei! bată-te Zițo, să te bată! (*Chiriac trece lîngă Ipîngescu.*)
- ZIȚA (*plecînd ochii cu nevinovăție*): Nene!
- JUPÎN DUMITRACHE (*cu părinție*): Ei! nu te rușina! ale tinereții valuri! (*Cătră public*.) Fată romantioasă! D-aia dumneaei: „Ai, nene, la «Iunion», parol! să mă-ngropi!“
- (*În timpul acesta, cei ce n-au vorbit sunt grupați în fund: Rică încă nu-și poate veni bine în fire.*)
- IPINGESCU (*înaintînd lîngă Jupîn Dumitrache*): Onorabile! (*Cu ifos*.) Știi cine-i tînărul ăsta? (*Arată pe Rică.*)
- JUPÎN DUMITRACHE: Cine?
- IPINGESCU: Țsta e al care serie la Vocea patriotului național.
- JUPÎN DUMITRACHE: Nu mă nebuni!
- IPINGESCU: Parol.
- JUPÎN DUMITRACHE: Ei, fugi că mor!
- IPINGESCU: D-apoi ce crezi! chiar el însuși în persoană: e băiat bun, d-ai noștri, din popor.

El combate în articolul ăl de astă-seară, știi cu „sufragiul“.

JUPÎN DUMITRACHE (*încîntat*): Ei bravos! (*Încet:*) Apoi de! să facem cunoștință. Cum e amorezat cu Zîța, mai știi? de unde a fost să iasă norocul fetii!

IPINGESCU: Rezon! aia ziceam și eu. (*Cătră Rică:*) Onorabile domn, permite-mi pentru ca să-ți prezant pe cetățeanul Dumitrache Titircă comersant, apropiatar și căpitan în gvarda civică. (*Cu importanță:*) E d-ai noștri. (*Grupul din fund înaintează.*)

RICĂ: Sunt încîntat. (*Se confundă în complimente.*) Mersi de cunoștință.

IPINGESCU: Dumnealui este cetățeanul Rică Venturiano, amplotiat judiciar, student la Aca-demie — învață legile — și redactor la *Vocea patriotului naționale*... (*Cu putere:*) E d-ai noștri... ce să mai stăm să mai vorbim... îl știi... (*Amîndoi recomandății se complimen-tează și-și dau mîna.*)

JUPÎN DUMITRACHE (*cu respect amestecat cu sfială*): Da, tocmai astă-seară citeam cu nenea Nae, în gazeta dumneavoastră, cum scriți despre ciocoi că mînincă sudoarea poporului suveran. Ei, bravos! îmi place! bine combateți reac-țiunea, nu pot să zic, știi coela, verde, româ-nește. Să vă ajute Dumnezeu ca să scăpați poporul de ciocoi!

RICĂ (*prinzînd limbă, după ce a zîmbit cu multă satisfacție de vorbele lui Jupîn Dumitrache*): Domnule, Dumnezeuul nostru este poporul: *vox populi, vox dei!*¹ Noi n-avem altă credință, altă speranță decît poporul. (*Jupîn Dumit-*

¹ Formă schimonosită a dictonului latin „*Vox populi, vox dei!*“ -- „Glasul poporului e glasul lui Dumnezeu!“

trache ascultă uimit.) Noi n-avem altă politică decât suveranitatea poporului; de aceea în lupta noastră politică, am spus-o și o mai spunem și o repetăm neconținut tuturor cetățenilor: „Ori toți să muriți, ori toți să scăpăm!”

JUPÎN DUMITRACHE (*răpit*): Bravos! să trăiești! (*Bate-n palme, încet către Ipingescu:*) Vorbește abilit, domnule. Țsta e bun de dipotat.

IPINGESCU: Hei! lasă-l că ajunge el și dipotat curînd-curînd...

(*În timpul acesta Rică a venit lângă Zița.*)

JUPÎN DUMITRACHE: Cum combate el, poate să ajungă și ministru. (*Tare către Rică, care stă tot în grup:*) Mă rog, onorabile, eu îmi cer iertare, știți că poate, adineaori, cum ți eu la... poate, v-am adus un afront; dar e și vina dumneavoastră; nu știam că veniserăți pentru Zița...

RICĂ: Mă rog, pardon, vina nu este nici a mea, nici a dumatăle, nici a madam Ziții: este a tăbliții de la poartă... Dumneaei îmi scrisese că șade la numărul 9... am văzut la poartă numărul 9 și am intrat. (*Vorbește încet cu Zița, Veta și Chiriac.*)

JUPÎN DUMITRACHE (*către Ipingescu*): Așa e; asta meșterul Dincă binagiul mi-a făcut-o; a ten-cuit zidul la poartă și mi-a bătut numărul 6 d-a-ndoaselea; să-l pui mîine să mi-l întoarcă la loc, să nu mi se mai întîmple vreun conflict.

CHIRIAC (*care s-a găsit în fund cu Veta, Zița și Rică*): Lasă că-i spui eu și eu cocoana, dacă vă e rușine. (*Coboară cu Veta; Rică și Zița se țin în fund.*) Jupîne.

VETA: Frate.

JUPÎN DUMITRACHE: Ce-i, Chiriac, puiule? ce-i, Veto?

VELA: Avem să te rugăm ceva.

CHIRIAC: Da... să nu ne tratezi cu refuz.

JUPÎN DUMITRACHE: Orice; mă știi cum ții la nevastă și la tine.

VELA: Uite ce e: musiu Rică și cu Zița compătinesc împreună.

JUPÎN DUMITRACHE (*încântat*): Ei! așa e, ale tine-reții valuri!

CHIRIAC: Și le e rușine să-ți spuie că ar vrea să...

JUPÎN DUMITRACHE: Să... ce?

CHIRIAC: Ei! nu știi dumneata? să puie pirostriile!... vrei și dumneata?

JUPÎN DUMITRACHE (*răpit*): Dacă dumnealui cabulipsește¹ să ne onoreze cu atita cinste... de! Zestrea nu-i așa mare, și dumnealui e... știi ceva mai sus... noi suntem negustori.

RICĂ (*coborînd*): Cetățene, suntem sub regimul libertății, egalității și fraternității: unul nu poate fi mai sus decît altul, nu permite Constituția.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÎN DUMITRACHE (*lui Ipingescu*): Bine vorbește, domnule, bravos!

RICĂ: Eu, dacă compătinește și madam Zița la suferința mea...

JUPÎN DUMITRACHE: Mai e vorbă! cum să nu compătinească? Zițo nene, ia vino-ncoa. (*Zița vine rușinoasă.*) Ei! nu-ți mai fie rușine: ale tinereții valuri... Vrei?

ZIȚA: Eu fac ce vrei dumneata; imi ești ca și un frate mai mare.

JUPÎN DUMITRACHE: Ei! să vă fie de bine, și ceasul ăl bun să-l dea Pronia. (*Încet Ziții:*) Să-ți

¹ Binevoiește, consimte.

cinstești bărbatul: ăsta e om, nu glumă; ți-ai găsit norocul.

ZIȚA: Mersi, nene. (*Trece în fund.*)

JUPÎN DUMITRACHE: Pentru puțin. (*Lui Rică:*) Ei, acum, cumnate, ia să vorbim o vorbă colea între bărbați, cocoanele să nu asculte; știi dumneata, nene Nae, cum sunt cocoanele...

IPINGESCU: Rușinoase... mie-mi spui?

JUPÎN DUMITRACHE (*lui Rică, care a venit lângă ei*): Toate ca toate, dar la onoarea de familist să ții.

RICĂ: Da, familia e patria cea mică, precum patria e familia cea mare; familia este baza societății.

JUPÎN DUMITRACHE: Așa e, bravos! (*Lui Ipingescu:*) Toate le știe, îmi place...

IPINGESCU: Apoi dacă-i jurnalist...

VETA (*din fund către Jupîn Dumitrache*): Ei! toate bune, frățico, dar noi nu dormim în noaptea asta? Chiriac are să se scoale mâine pînă-n ziuă la ezirciț.

JUPÎN DUMITRACHE: Mai e vorbă, soro, cum să nu?

(*Toți se dispun a se retrage; Rică e cu Zița, Chiriac cu Veta, Jupîn Dumitrache suie cu Ipingesou.*)

IPINGESCU (*lui Jupîn Dumitrache*): Onorabile, îndatorează-mă cu o țigară de tutun.

JUPÎN DUMITRACHE: Și cu două, nene Nae. (*Bagă mîna să scoată tabacherea și se oprește încruntat cu mîna în buzunar.*) Nene Nae! Chiriac!

CHIRIAC (*coborînd lângă Jupîn Dumitrache*): Ce-i, jupîne?

JUPÎN DUMITRACHE (*luînd pe Chiriac și pe Ipingescu de mîna și aducîndu-i dramatic în fața scenii*): Toate le-am lămurit; bine, de cumnatul Rică nu mai am ce să zic; dar să vă arăt

ce am găsit pe pernele patului dumneaei...
că uitasem... îmi vine să intru la bănuiele
rele.

CHIRIAC (*înfiorat*): Ce-ai găsit, jupîne?

JUPÎN DUMITRACHE: Uite. (*Scoate din buzunar o
legătură de gît.*)

IPINGESCU: Frumoasă legătură, de șic!

CHIRIAC: Aș! ado-ncoa, jupîne; asta-i legătura mea,
n-o știi dumneata?

JUPÎN DUMITRACHE (*lămurit*): Ei, bată-te să te
bată! de ce nu spui așa, frate? (*Lui Ipingescu,
cu filozofie:*) Ei! vezi?... Uite așa se orbește
omul la necaz!

IPINGESCU: Rezon!

(*Pornesc cu toții veseli spre fund.*)

(C o r t i n a)

CONU LEONIDA
FAȚĂ CU REACȚIUNEA

FARSĂ ÎNTR-UN ACT
(1880)

PERSOANELE

CONUL LEONIDA, pensionar — 60 de ani
COANA EFIMIȚA, consoarta lui — 56 de ani
SAFTA, slujnica lor

În București, la Leonida

O odaie modestă de mahala. În fund, la dreapta, o ușă; la stînga o fereastră. De-o parte și de alta a scenii cîte un pat de culcare. În mijlocul odăii o masă împrejurul căreia sunt așezate scaune de paie. Pe masă, o lampă cu gaz; pe globul lămpii un *abat-jour* cusut pe canava. În planul întii, la stînga, o sobă cu ușa deschisă și cu cîțiva tăciuni pîlpîind. Leonida e în halat, în papuci și cu scufia de noapte: Efimița în camizol, fustă de flanelă roșie și legată la cap cu tulpă alb. Amîndoi șed de vorbă la masă.)

SCENA I

LEONIDA: Așa, cum îți spusei, mă scol într-o dimineață, și, știi obiceiul meu, pui mîna întii și-ntii pe *Aurora democratică*, să văz cum mai merge țara. O deschiz... și ce citesc? Uite, țiu minte ca acuma: „11/23 făurar¹... a căzut tirania! Vivat Republica!”

EFIMIȚA: Auzi colo!

¹ Februarie, după calendarul popular; aici e vorba de răsturnarea de către monstruoasa coaliție a domnitorului Al.I. Cuza, la 11 februarie 1866.

LEONIDA: Răposata dumneei — nevastă-mea a d-ntii — nu se sculase încă. Sar jos din pat și-i strig: „Scoală, cocoană, și te bucură, că ești și dumneata mumă din popor; scoală, c-a venit libertatea la putere!“

EFIMIȚA (*afirmativ*): Ei!

LEONIDA: Cînd aude de libertate, sare și dumneei răposata din pat... că era republicană! Zic: „gătește-te degrab’, Mițule, și... hai și noi pe la revoluție“: Ne îmbrăcăm, domnule, frumos, și o luăm repede pe jos pin’ la teatru... (*Cu gravitate*.) Ei, cînd am văzut... știi că eu nu intru la idee cu una cu două...

EFIMIȚA: Ți-ai găsit!... dumneata nu ești d-ăia. Ehe! Ca dumneata, bobocule, mai rar cineva.

LEONIDA: Ori să zici nu știu ce și nu știu cum, că adicătele, „acu, unde ești tu republican, ții parte națiunii...“

EFIMIȚA: Aș!

LEONIDA: Dar, cînd am văzut, am zis și eu: să te ferească Dumnezeu de furia poporului!... Ce să vezi, domnule? Steaguri, muzici, chiotе, tîmbălău, lucru mare, și lume, lume... de-ți venea amețală, nu altceva.

EFIMIȚA: Bine că n-am fost în București pe vremea aia! cum sunt eu nevrîcoasă, doamne ferește! păteam alte alea...

LEONIDA: Ba nu zi asta; puteai trage un ce profit. (*Schimbînd tonul*.) Ei, cit gindești c-a ținut toiul revoluției?

EFIMIȚA: Pînă seara.

LEONIDA (*zîmbind de așa naivitate, apoi cu seriozitate*): Trei săptămîni de zile, domnule.

EFIMIȚA (*minunîndu-se*): Nu mă-nnebuni, soror!

LEONIDA: Ce te gîndești dumneata, că a fost așa un bagadel lucru? Fă-ți idee: dacă chiar Galibardi, de-acolo, de unde este el, a scris atunci o scrisoare către națiunea română.

EFIMIȚA (*cu interes*): Zău?

LEONIDA: Mai e vorbă!

EFIMIȚA: Adică cum?

LEONIDA: Vezi dumneata, i-a plăcut și lui cum am adus noi lucrul cu un sul subțire ca să dăm exemplu Evropii, și s-a crezut omul dator, ca un ce de politică, pentru ca să ne fîrîtisească...

EFIMIȚA (*curioasă*): Da... ce spunea în scrisoare?

LEONIDA (*cu importanță*): Patru vorbe, numai patru, da vorbe, ce-i drept! Uite, ții minte ca acum: „Bravos națiune! Halal să-ți fie! Să trăiască Republica! Vivat Prințipatele Unite!” și jos iscălit în original „Galibardi.”

EFIMIȚA (*satisfăcută*): Apoi, atunci dacă-i așa, a vorbit destul de frumos omul!

LEONIDA: Hehei! unul e Galibardi: om, o dată și jumătate! (*Cu mîndrie și siguranță:*) Ei! giantă latină, domnule, n-ai ce-i mai zice. De ce a băgat el în răcoari, gîndești, pe toți împărații și pe Papa de la Roma?

EFIMIȚA (*mirată*): Și pe Papa de la Roma? Auzi, soror?

LEONIDA: Ba încă ce! i-a trăs un tighel, de i-a plăcut și lui. Ce-a zis Papa — iezeit, amintiri nu-i prost! — cînd a văzut că n-o scoate la căpătîi cu el?... „Mă, nene, ăsta nu-i glumă; cu ăsta, cum văz eu, nu merge ca de cu fitecine; ia mai bine să mă iau eu cu politică pe lîngă el, să mi-l fac cumătru.” Și de colea pînă colea, tura-vura, c-o fi tunsă, c-o fi rasă, l-a pus pe Galibardi de i-a botezat un copil.

EFIMIȚA (*cu ironie*): Și-a cunoscut omul nașul!
LEONIDA: Vezi bine!... Acu ia spune, cam câți oameni te bate gîndul că să aibă Galibardi?

EFIMIȚA: Sumedenie!

LEONIDA: O mie, domnule, numa o mie.

EFIMIȚA: Ei! fugi că mor! și adică numa cu o mie să...

LEONIDA (*întrerupînd-o*): Da, da întreabă-mă să-ți spun ce fel de oameni sunt.

EFIMIȚA: Ceva tot unul și unul.

LEONIDA: Ai mai prima, domnule, aleși pe sprinceană, care mai de care, dă cu pușca-n Dumnezeu; volintiri, mă rog: azi aici, mîine-n Focșani, ce-am avut și ce-am pierdut!

EFIMIȚA: Ei! așa da.

LEONIDA: Și toți se-nchină la el ca la Christos de hatîrul lui, sunt în stare, trei zile d-a rîndul, să nu mănînceși să nu bea, dacă n-or avea ce.

EFIMIȚA: Ce spui, soro?

LEONIDA: Ce-ți spui eu, și cîte și mai cîte altele și mai și.

EFIMIȚA: Bravos!

(*O mică pauză și căscături de amîndouă părțile.*)

LEONIDA: Trebuie să fie tîrziu, Mișule; ne culcăm!

EFIMIȚA (*se scoală și se uită la ceas*): Douăspre trecute, bobocule.

LEONIDA (*sculîndu-se și el și mergînd spre patul din stînga*): Vezi dumneata cum trece vremea cu vorba...

EFIMIȚA (*dregîndu-și patul*): Ei! cum le spui dumneata, să tot stai s-asculți; ca dumneata, bobocule, mai rar cineva.

LEONIDA (*la pat și întrînd sub plapumă*): Mișo, aî zis matale fetii să vie mîine mai de dimineață ca să facă focul?

EFIMIȚA (*stingînd lampa*): Da. (*Se-nchină și se așază în pat la dreapta.*)

(*Odaia rămîne luminată numai de flacăra tăciunilor din sobă.*)

LEONIDA (*după ce s-a învîrtit în pat pînă să-și facă culcușul, cu satisfacție*): A! aașa!

(*Un moment pauză, în timp ce fiecare se așază bine în așternutul său.*)

EFIMIȚA (*din așternut*): Și zi așa cu Galibardi, ai?

LEONIDA (*asemenea*): Așa zău!... Ei! mai dă-mi încă unul ca el, și pînă mîine seara — nu-mi trebuie mai mult — să-ți fac republică... (*Cu regret:*) Da nu e! Da o să-mi zici că cu încetul se face oțetul, ori că mai rabdă, că n-a intrat zilele-n sac. (*Cu tărie:*) D-apoi bine, frate, pînă cînd tot rabdă azi, rabdă mîine? că nu mai merge, domnule, s-a săturat poporul de tiranie, trebuie republică!

EFIMIȚA: Adică, zău, bobocule, de! eu, cu mintea ca de femeie, pardon să te-ntreb și eu un lucru: ce procopseală ar fi și cu republica?

LEONIDA (*minunat de-așa întrebare*): Ei! bravos! ș-asta-i bună! Cum ce procopseală? Vezi asta-i vorba: cap ai, minte ce-ți mai trebuie? Apoi, închipuiește-ți dumneata numai un condei, stăi să-ți spui: mai întîi și-ntîi că dacă e republică, nu mai plătește niminea bir...

EFIMIȚA: Zău?

LEONIDA: Zău... Al doilea că fieștecăre cetățean ia cîte o leafă bună pe lună, toți într-o egalitate.

EFIMIȚA: Parol?

LEONIDA: Parol... Par egzemplu, eu...

EFIMIȚA: Pe lingă pensie?

LEONIDA: Vezi bine; pensia e bașca, o am după legea a veche, e dreptul meu; mai ales când e republică, dreptul e sfânt: republica este garanțiunea tuturor drepturilor.

EFIMIȚA (*cu toată aprobarea*): Așa da.

LEONIDA: Și al treilea, că se face și lege de murături¹.

EFIMIȚA: Cum lege de murături?

LEONIDA: Adicătele că nimini să nu mai aibă drept să-și plătească datoriile.

EFIMIȚA (*crucindu-se de mirare*): Maică Precistă, doamne! apoi dacă-i așa, de ce nu se face mai curînd republică, soro?

LEONIDA: Hei! te lasă reacționarii, domnule? Fi-
rește, nu le vine lor la socoteală să nu mai
plătească niminea bir! e aproape de mintea
omului: de unde ar mai mînca ei lefurile cu
lingura?

EFIMIȚA: Așa e... da... (*reflectînd mai adînc*)...
un lucru nu-nțeleg eu.

LEONIDA: Ce lucru?

EFIMIȚA: Dacă n-o mai plăți niminea bir, soro, de
unde or să aibă cetățenii leafă?

LEONIDA (*în luptă cu somnul*): Treaba statului,
domnule, el ce grije are? pentru ce-l avem
pe el? e datoria lui să-ngrijească să aibă oa-
menii lefurile la vreme...

EFIMIȚA (*lămurită*): Așa da... vezi, mie nu-mi dă-
dea-n gînd. (*După o pauză de reflecție:*) Ce
bine ar fi! unde dă Dumnezeu odată să o
mai vedem ș-asta, republica! (*Leonida începe
să sforăie.*) Dormi, soro?... (*Leonida sforăie-
nainte.*) A adormit.

¹ Lege de moratoriu — lege pentru amînarea plății da-
toriilor.

SCENA II

(Coana Efimița se așază pe o ureche și adoarme și ea. Unul după miezul nopții sună rar în vecinătate: patru bătăi pentru sferturi, apoi o bătaie mai gravă pentru ceas. În orchestră melodramă „misterioso”. Cîteva momente pauză, după care s-aud în depărtare două-trei detunături de pușcă și chiote surde; apoi, altele mai multe și strigăte mai distincte, și încă o dată.)

EFIMIȚA (se deșteaptă și se ridică-n pat, privind cu nedomirire către ușe și întrebînd cu neastîmpăr): Cine e? (Pauză.) Cine e? (Pauză; sare din pat, aleargă repede la ușă și o încearcă dacă e bine încuiată, asemenea la fereastră, și se-ntoarce mai puțin îngrijată să se așeze iar la loc, făcîndu-și o cruce.) Cine știe ce-oi fi visat!... (Se culcă și ațipește iar; în orchestră melodramă; pauză; o salvă de detunături și strigăte înmulțite; cocoana sare din pat cît colo.)... Cine e?... (O pauză; merge tremurînd la masă, caută p-întunerec chibriturile și aprinde lampa; foarte emoționată, încearcă încă o dată ușa, merge în vîrf de degetelor la dulapul de haine, îl încuie repede, ca și cum ar fi prins pe cineva în el, și ascultă cu palpitație ce se petrece înăuntru; se uită apoi pe sub paturi și prin toate colțurile, stinge lampa, se-nchină și se urcă iar în pat.) Ce-o fi ș-asta? (Deodată, s-aud o nouă salvă și chiote prelungite; coana Efimița sare jos și rămîne înmărmurită în picioare ascultînd; o altă salvă și strigăte.) Leonido! (Zgomotul se repetă.) Leonido!! (Pauză; zgomotul se repetă cu putere; cocoana se repede peste un scaun cu exasperare,

se împiedecă și cade peste patul lui Leonida.)
Leonido!!!

SCENA III

LEONIDA (*sculîndu-se din somn spăimîntat*): Ai! ce e?

EFIMIȚA: Leonido! scoal' că-i foc, Leonido!

LEONIDA (*speriat*): Unde-i foc?

EFIMIȚA: Scoal' că-i revoluție, bătălie mare afară!

LEONIDA: Aș! vorbă să fie! Ce te pomenești vorbind, domnule?

EFIMIȚA: Bătălie la toartă, soro: pistoale, puști, tunuri, Leonido; țipete, chiote, lucru mare, de am sărit din somn!

LEONIDA (*luînd-o cu binîșorul*): Mițule, nu-i nimica; știi cum ești dumneata nevriceasă, unde am vorbit toată seara de politică, t-ei fi culcat și cu fața-n sus și ai visat cine știe ce.

EFIMIȚA (*impacientată*): Leonido, deșteaptă sunt eu acum?

LEONIDA: Apoi de! Mițule, asta dumneata știi.

EFIMIȚA (*atînsă*): Bravos, bobocule! nu m-așteptam ca tocmai dumneata să te pronunți cu așa iluzii¹ în contra mea; te credeam mai altfel... îmi pare rău!... Coccoane Leonido, sunt deșteaptă; am auzit cum te-auz și m-auzi... revoluție, bătălie mare!

LEONIDA: Bine, Mițule, stăi, nu te importa² degeaba. De cînd m-ai deșteptat pe mine, ai mai auzit ceva?

EFIMIȚA: Nu.

¹ Aluzii.

² Nu te „amporta“, de la franc. *s'emporter*, a se enfuria.

LEONIDA: Apoi de! cum vine treaba asta? spune matale...

EFIMIȚA (*cam în nedomirire*): De, soro, știu și eu?

LEONIDA: Apoi, vezi? Dar... s-o mai luăm și pe partea ailaltă, să vedem ce-ai să mai zici. Bine, chiar revoluție să fi fost, să zicem... nu știi dumneata că n-are nimini voie să descarce focuri în oraș? e ordin de la poliție...

EFIMIȚA (*aproape răscovinsă*): De! bobocule, să zic și eu cum zici, că după cum le spui dumneata, una și cu una fac două, n-are de unde să te mai apuce omul... (*Stînd la gînduri și iar îndoindu-se:*) Da bine, soro, am auzit, am a-u-zit; cum s-auz ce nu era? ce-am auzit dacă nu era nimica?

LEONIDA: Ei! domnule, cîte d-astea n-am citit eu, n-am păr în cap! Glumești cu omul! Se-ntimplă... (*cu tonul unei teorii sigure*) că fiincă de ce? o să mă-ntrebi... Omul, bunioară, de par egzemplu, dintr-un nu-știu-ce ori ceva, cum e nevricos, de curiozitate, intră la o idee; a intrat la o idee? fandacsia e gata; ei! și după aia, din fandacsie cade în ipohondrie. Pe urmă, firește, și nimica mișcă.

EFIMIȚA: Comédie, soro! (*Minunîndu-se:*) Așa o fi!

LEONIDA: Bunioară și la dumneata acum, o ipohondrie trecătoare; nu-i nimica... Hai să ne culcăm: noapte bună, Mițule.

EFIMIȚA: Noapte bună. (*Încă nedomirită oarecum, stinge lampa și se vîră în pat.*)

LEONIDA (*după o pauză*): Nu te mai culca cu fața-n sus, Mițule, că iar visezi.

(*Cocoana s-așază p-o ureche; în odaie întunec, în orchestră melodramă; o pauză, după care dodată se aud în depărtare chiote, strigăte și detunături.*)

SCENA IV

EFIMIȚA: Ai auzit?

LEONIDA: Ai auzit?

Amândoi, dodată, se ridică înfiorați. Zgomotul s-apropie.

EFIMIȚA (*sărint din pat*): E idee, Leonido?

LEONIDA (*cu spaimă*): Aprinde lampa... (*Sare și el din pat.*)

(Zgomotul mai aproape.)

EFIMIȚA (*aprinzînd lampa*): E fandacsie, bobocule?

LEONIDA (*tremurînd*): Nu-i lucru curat, Mițule!

(Zgomotul tot mai tare.)

EFIMIȚA: E ipohondrie, soro?

(Zgomotul crește mereu.)

LEONIDA: E primejdie mare, domnule! Ce să fie?

EFIMIȚA: Ce să fie? dumneata nu vezi ce să fie?

Revoluție, bătălie mare, Leonido!

LEONIDA (*ciudindu-se*): Bine, frate, revoluție ca revoluție, da nu-ți spusei că nu-i voie de la poliție să dai focuri în oraș?

(Zgomotul crește înainte.)

EFIMIȚA (*tremurînd*): Voie, ne-voie, auzi?

LEONIDA (*asemenea*): Auz; da nu e, nu se poate să fie revoluție... Cîtă vreme sunt ai noștri¹ la putere, cine să stea să facă revoluție?

EFIMIȚA: De! întreabă-mă să te-ntreb... (*Zgomot mare.*) Auzi?

LEONIDA: Unde mi-este gazeta? (*nervos*) că dacă o fi să fie revoluție, trebuie să spuie la „Ul-

¹ Partidul liberal, în timpul lungii guvernări a lui I.C. Brătianu (1876—1888).

timele ştiri“. Unde mi-e gazeta? (*Merge la masă, ia gazeta, îşi aruncă ochii pe pagina a treia şi dă un ţipăt.*) A!

EFIMIȚA: Ei!

LEONIDA (*pierdut*): Nu e revoluție, domnule, e reacțiune; ascultă! (*Citește tremurind:*) „Reacțiunea a prins iar la limbă. Ca un strigoi în întunec, ea stă la pândă ascuțindu-și ghearele și așteptând momentul oportun pentru poștele ei antinaționale... Națiune, fii deșteaptă!“ (*Cu dezolare:*) Și noi dormim, domnule!

EFIMIȚA (*asemenea*): Cine strică, soro, dacă nu mi-ai citit gazeta de cu seara!

(*Zgomot tare.*)

LEONIDA (*prăpădit*): Și pe mine mă știu toți reacționarii că sunt republican, că sunt pentru națiune.

EFIMIȚA (*tremurind și începînd să plîngă*): Ce-i de făcut, soro?

LEONIDA (*stăpînindu-se, ca să-i facă curaj*): Nu te speria, Mițule, nu te speria...

(*Salve și chiote foarte apropiate.*)

EFIMIȚA: Iute, soro, pune mina.

(*Amîndoi trag cearșafurile din paturi în mijlocul casii, golesc dulapul, scrinul, și fac două legături mari; apoi baricadează ușa cu paturile și cu mobilele.*)

LEONIDA (*lucrînd*): Mergem la gară pînă dosul Cișmegiului, și plecăm pînă-n ziuă cu trenul la Ploești... Acolo nu mai mi-e frică: sunt între ai mei! republicani toți¹, săracii!

(*Zgomot și mai aproape.*)

¹ Aluzie la mișcarea condusă de Al. Candiano-Popescu, carea proclamat republica la Ploești, în ziua de 8 august 1870.

EFIMIȚA (*îngrozită, oprindu-se din lucru și ascultînd*): Soro! soro! auzi dumneata? Zăvragiii¹ vin încoace!

LEONIDA (*asemenea*): Auz... (*Tremură.*) Și cum sunt eu deocheat, drept aicea vin; să ne dă-rime casa.

EFIMIȚA (*îndoindu-se de genuchi și înecîndu-se*): Nu-mi spune, soro, că mor!

LEONIDA: Fă iute, iute!

(*Zgomotul și mai aproape; Leonida cade-n genunchi.*)

EFIMIȚA: Soro, mor! a intrat în ulița noastră...

LEONIDA: Stinge lampa!

(*Cocoana suflă iute în lampă; zgomotul este sub fereastre. Amîndoi sunt trăsniți. O pauză, zgomot și apoi cîteva bătăi în ușa d-afară.*)

EFIMIȚA (*șoptind*): Sunt la ușă.

LEONIDA (*asemenea*): Atît mi-a fost!... Nu te mișca. (*Bătăile se repetă mai tare; zgomotul s-a cam depărtat.*) Să ne ascundem în dulap...

EFIMIȚA: Să lăsăm calabalicul și să sărim pe fereastră...

(*Bătăile în ușă se îndesesc cu nerăbdare; zgomotul se depărtează mereu.*)

LEONIDA: Dar dacă or fi intrat în curte?

UN GLAS DE FEMEIE (*d-afară*): Dar asta, comédie!

EFIMIȚA (*cu uimire, plecîndu-se spre ușă s-asculte*): Ai?

LEONIDA (*oprind-o*): St! nu te mișca!

(*Pumni tari în ușă; zgomotul și mai departe.*)

GLASUL (*d-afară*): Ei! doamne! (*Strigînd:*) Co-niță!

¹ Revoluționari, de la zaveră, mișcarea eteristă pentru eliberarea Greciei.

EFIMIȚA (*uimită*): E slujnica, Leonido, Safta.

(*Chiotele și impușcăturile d-abia se mai aud foarte departe.*)

LEONIDA: St! parcă s-a mai depărtat zavera!

(*Bătăi desperate în ușă.*)

GLASUL (*d-afară*): Deschide, cocoană, să fac focul.
(*O pauză. Leonida și Efimița ascultă uimiți, neștiind ce să creadă.*) Vai de mine! nu-i bună asta! a pățit boierii ceva!

EFIMIȚA: E Safta... (*Vrea să meargă la ușă.*)

LEONIDA (*oprind-o*): St! nu deschide o dată cu capul!

EFIMIȚA (*nemaiputînd răbda și smucindu-se*): Trebuie să deschiz, soro, că-ncepe dobitoaca să țipe și-i mai rău: ne dă de gol la zavrăgii!

(*Bătăi din toate puterile în ușă.*)

LEONIDA (*comprimîndu-și inima și cu un ton de supremă resignare*): Deschide!

EFIMIȚA (*mergînd în vîrful degetelor la ușă, întreabă cu gura jumătate*): Cine e?

GLASUL (*d-afară*): Eu, cocoană; am venit să fac focul.

EFIMIȚA (*stă un minut la îndoială, apoi se hotărăște și, dînd în lături baricada, deschide, și cu glasul alterat*): Haide, intră.

(*În odaie e întunec. Coana Efimița ține piept Saftii la ușă.*)

SCENA V

EFIMIȚA (*mișcată, cu tonul misterios*): Ce-î afară, Safto?

SAFTA (*care a intrat cu un braț de lemn*): Bine, co-
coană, ce să fie! Da pîn-acuma n-am putut
închide ochii: toată noaptea a fost masă mare
la băcanul din colț; acu d-abia s-a spart che-
ful. Adineaori a trecut p-aici vreo cîțiva, se
duceau acasă pe două cărări; era și Nae Ipîn-
gescu, ipistatul, beat frînt; chiuia și trăgea la
pistoale... obicei mitocănesc.

LEONIDA (*nedomirit*): Ce obicei?

SAFTA: Știi, a făcut oamenii chef, c-aseară a fost
lăsată-secului.

EFIMIȚA (*înseninîndu-se și prinzînd limbă, către
Leonida cu umor*): A fost lăsată, secul!

LEONIDA (*îmbărbătat*): Ei vezi? (*Plin de triumful
teoriei.*) Tot vorba mea, domnule! Omul,
bunioară, de par egzemplu, dintr-un nu-știu-ce
ori ceva, cum e nevricos, de curiozitate, intră
la o idee; a intrat la o idee? fandacsia e gata;
eil și după aia, din fandacsie cade în ipohon-
drie. (*Către cocoana.*) Văzuși?

EFIMIȚA (*cu chef*): Ei! sorol! parcă ziceai că nu e
voie de la poliție să se dea cu pistoale în oraș?

LEONIDA (*sigur*): Apoi bine, nu vezi dumneata
că aici a fost chiar poliția în persoană...

EFIMIȚA: Ei, bobocule, apăi cum le știi dumneata
toate, mai rar cineva! (*Aprinde lampu.*)

(*Amîndoi sunt foarte veseli. Safta rămîne incremenită
căzînd răsturnarea odăii.*)

(C o r t i n a)

O SCRISOARE PIERDUTĂ

COMEDIE ÎN PATRU ACTE

(1884)

/

-

PERSOANELE

ȘTEFAN TIPĂTESCU, prefectul județului
AGAMEMNON DANDANACHE, vechi luptător de la 48
ZAHARIA TRAHANACHE, președintele Comitetului per
manent, Comitetului electoral, Comitetului școlar
Comișiiului agricol și al altor comitete și comiții
TACHE FARFURIDI, avocat, membru al acestor comitete
și comiții
IORDACHE BRÎNZOVENESCU, asemenea
NAE CAȚAVENCU, avocat, director-proprietar al ziarului
Răcnetul Carpaților, preșident-fundator al Societății
enciclopedice-cooperative „Aurora economică română”
IONESCU, institutor, colaborator la acel ziar și membru
al acestei societăți
POPESCU, institutor, asemenea
GHIȚĂ PRISTANDA, polițaiul orașului
UN CETĂȚEAN TURMENTAT
ZOE TRAHANACHE, soția celui de sus
UN FECIOR
ALEGĂTORI, CETĂȚENI, PUBLIC

În capitala unui județ de munte, în zilele noastre

ACTUL I

O anticameră bine mobilată. Ușă în fund cu două ferestre mari de laturi. La dreapta, în planul din fund, o ușă, la stînga, altă ușă, în planul din față. În stînga, planul întîi, canapea și un fotoliu.

SCENA I

TIPĂTESCU, puțin agitat, se plimbă cu Răcnetul Carpaților în mînă; e în haine de odaie; PRISTANDA în picioare, mai spre ușă, stă rezemat în sabie.

TIPĂTESCU (*terminînd de citit o frază din jurnal*): „...Rușine pentru orașul nostru să tremure în fața unui om!... Rușine pentru guvernul vi-treg, care dă unul din cele mai frumoase județe ale României pradă în ghearele unui vampir!...” (*Indignat:*) Eu vampir, ai?... Caraghioz!

PRISTANDA (*asemenea*): Curat caraghioz!... Pardon, să iertați, coane Fănică, că întreb: bampir... ce-i aia, bampir?

TIPĂTESCU: Unul... unul care sugă sîngele poporului... Eu sug sîngele poporului!...

PRISTANDA: Dumneata sugi singele poporului!
Aoleu!

TIPĂTESCU: Mișel!

PRISTANDA: Curat mișel!

TIPĂTESCU: Murdar!

PRISTANDA: Curat murdar!

TIPĂTESCU: Ei! nu s-alege!

PRISTANDA: Nu s-alege!

TIPĂTESCU: Cu toată dăscălimăa dumnealui, cu
toată societatea moftologică a dumnealui...
degeaba! să-mi rază mie mustățile!

PRISTANDA: Și mie!

TIPĂTESCU: Dar în sfârșit, las-o asta! lasă-l să urla
ca un ciine!

PRISTANDA: Curat ca un ciine!

TIPĂTESCU: Începuseși să-mi spui istoria de aseară.
(Șade.)

PRISTANDA: Cum vă spuneam, coane Fănică (*se
apropie*), aseară, ațipisem nițel după-masă,
precum e misia noastră... că acumă dumnea-
voastră știți că bietul polițai n-are și el ceas
de mincare, de băutură, de culcare, de scu-
lare, ca tot creștinul...

TIPĂTESCU: Firește...

PRISTANDA: Și la mine, coane Fănică, să trăiți
greu de tot... Ce să zici? Familie mare, renu-
meratie mică, după buget, coane Fănică.
Încă d-aia nevastă-mea zice: „Mai roagă-te
și tu de domnul prefectul să-ți mai mărească
leafa, că te prăpădești de tot!...” Nouă copii,
coane Fănică, să trăiți! nu mai puțin... Sta-
tul n-are idee de ce face omul acasă, ne cere
numai datoria; dar de! nouă copii și optzeci
de lei pe lună: familie mare, renumeratie
mică, după buget.

TIPĂTESCU (*zîmbind*): Nu-i verbă, după buget e mică, așa e... decît tu nu ești băiat prost; o mai cîrpești, de ici, de colo; dacă nu curge, pică... Las' că știm noi!

PRISTANDA: Știi! Cum să nu știi, coane Fănică, să trăiți! tocma dumneavoastră să nu știți!

TIPĂTESCU: Și nu-mi pare rău, dacă știi să faci lucrurile cuminte: mie-mi place să mă servească funcționarul cu tragere de inimă... Cînd e om de credință...

PRISTANDA: De credință, coane Fănică, să trăiți!

TIPĂTESCU: Nu mă uit dacă se folosește și el cu o para, două... mai ales un om cu o familie grea.

PRISTANDA: Nouă suflete, coane Fănică, și renumerație...

TIPĂTESCU: După buget!...

PRISTANDA: Mică sărut mina, coane Fănică.

TIPĂTESCU: Lasă, Ghiță, cu steagurile de alaltăieri ți-a ieșit bine; ai tras frumușel condeiu!

PRISTANDA (*uitîndu-se pe sine și rîzînd*): Curat condei! (*Luîndu-și numaidecît seama, naiv:*) Adicăte, cum condei, coane Fănică?...

TIPĂTESCU: Contul jidanului s-a plătit la Comitet pe patruzeci și patru de steaguri...

PRISTANDA (*naiv*): Da.

TIPĂTESCU: Ei?... s-a pus patruzeci și patru de steaguri?

PRISTANDA (*cu tărie*): S-a pus, coane Fănică, s-a pus... Poate unul-două să le fi dat vîntul jos... da s-a pus...

TIPĂTESCU: Patruzeci și patru?

PRISTANDA: Patruzeci și patru în cap, coane Fănică.

TIPĂTESCU (*rîzînd*): Nu umbla cu mofturi, Ghiță. Nu m-am plîmbat eu la lumină în trăsura cu Zoe și cu nenea Zaharia în tot orașul?

Tocmai ea, cum e glumeață, zice: „Ia să numărăm steagurile lui Ghiță...”

PRISTANDA (*mîhnit*): Îmi pare rău! tocmai coana Joitica, tocmai dumneei, care de!... să ne așteptăm de la dumneei la o protecție...

TIPĂTESCU: Apoi, ea n-a zis-o cu răutate, a zis-o de glumă. Nu știe și nenea Zaharia și ea că ești omul nostru...

PRISTANDA: Al dumneavoastră, coane Fănică, și al coanii Joitichii, și al lui conul Zaharia... Ei? și le-ai numărat, coane Fănică?... Ei? așa ești patruzeci și patru...

TIPĂTESCU: Vreo paispce... cinspce.

PRISTANDA: Apoi să le numărăm, coane Fănică; să le numărăm; două la prefectură.

TIPĂTESCU: Două...

PRISTANDA: Două pe piața lui 11 Februarie...

TIPĂTESCU: Patru.

PRISTANDA (*căutînd în gînd*): Două la primărie...

TIPĂTESCU: Șase...

PRISTANDA (*același joc*): Unul la școala de băieți...

TIPĂTESCU: Șapte...

PRISTANDA: Unul... la școala de fete...

TIPĂTESCU: Opt...

PRISTANDA: Unul la spital...

TIPĂTESCU: Nouă...

PRISTANDA: Două... la catrindală, la Sf. Niculae...

TIPĂTESCU: Unsprezece.

PRISTANDA: Două la prefectură... paispce...

TIPĂTESCU (*rizînd*): Le-ai mai numărat pe ale de la prefectură.

PRISTANDA: Nu, coane Fănică, să trăiți! (*Continuă repede, pe nerăsuflăte*;) Două la primărie, optspce, patru la școli, douăzeci și patru, două la catrindală la Sf. Niculae, treizeci...

TIPĂTESCU (*rîzînd*): Le-ai mai numărat o dată pe toate astea și aduni rău...

PRISTANDA: Doamne păzește, coane Fănică, să trăiți, patruzeci și patru, în cap... patruzeci și patru... Cum zic, unul-două, poate vîntul ... ori cine știe...

TIPĂTESCU (*rîzînd*): Ghiță... apoi nu mă orbi de la obraz așa.

PRISTANDA (*schimbînd deodată tonul, umilit și naiv*): Famelie mare... renumerație după buget mică...

TIPĂTESCU (*uitîndu-se la ceas*): Ia să lăsăm steagurile, Ghiță...

PRISTANDA: Curat să le lăsăm, coane Fănică.

TIPĂTESCU: Spune odată istoria de-aseară, că mă grăbesc.

PRISTANDA: Bine ziceți, coane Fănică. Aseară pe la zece și jumătate, mă duc acasă, îmbuc ceva și mă dau așa pe-o parte să ațipesc numai un minutel, că eram prăpădit de ostenit de la foc. Nevasta zice, pardon: „Dezbracă-te, Ghiță, și te culcă“. Eu, nu; eu, la datorie, coane Fănică, zi și noapte la datorie. Așa, mă scol cam pe la douăspce fără un sfert, și, pardon, mă dezbrac de mondir, scoț chipiul, mă-mbrac țivilește și plec... la datorie, coane Fănică. Pînă să plec se făcuse vreo unul după douăspce. O iau prin dosul primăriei, și apuc pe maidan ca să ies la bariera Unirii. Cînd dau să trec maidanul, văz lumină la ferestrele de din dos ale lui d. Nae Cațavencu, și ferestrele vraște. Ulucile înalte... dacă te sui pe uluci, poți intra pe fereastră în casă. Eu, cu gîndul la datorie, ce-mi dă în gînd ideea? zic: ia să mai ciupim noi ceva de la onorabilul, că nu strică... și binișor, ca o

pisică, mă sui pe uluci și mă pui s-asculț: auzeam și vedeam cum v-auz și m-auziți, coane Fănică, știți, ca la teatru.

TIPĂTESCU (*interesîndu-se*): Ei, ce?

PRISTANDA: Jucaseră stos¹.

TIPĂTESCU: Cine era?

PRISTANDA: Cine să fie? dăscălimea: Ionescu, Popescu, popa Pripici...

TIPĂTESCU: Și popa?

PRISTANDA: Da, popa și d. Tăchiță, și Petcuș, și Zapisescu, toată gașca-n păr. Jocul era pe isprăvite... și fumărie de tutun... ieșea pe fereastră ca de la vapor. Mai juca popa și cu Petcuș. Ăilalți ședeau de vorbă.

TIPĂTESCU: Și Cațavencu mă-njura?

PRISTANDA: Grozav, coane Fănică, pe guvern și pe dv. ... și-și număra voturile.

TIPĂTESCU: Dăscălimea, popa și moflujii².

PRISTANDA: Curat moflujii!

TIPĂTESCU: Las' că le dau eu voturi.

PRISTANDA: Da să vedeți ce s-a-ntîmplat... coane Fănică. Din vorbă-n vorbă, Cațavencu zice: „Mă prinț cu d-voastră că o să voteze cu noi cine cu gîndul nu gîndiți, unul pe care contează bampirul — și acolo, pardon, tot bampir vă zicea — pe care contează bampirul ca pe Dumnezeu... și cînd l-om avea pe ăla, i-avem pe toți... Ia ascultați scrisoarea asta“... și scoate o scrisorică din portofel... „Ia ascultați...“ Diavolul de popă, n-are de lucru? se scoală repede de la joc și zice: „Să mă-n-gropi, sufletul meu, Năică, nu citi... stăi, s-o ascult și eu... să-mi aprinz numai țigara...“

¹ Joc de cărți.

² Faliții, cei nemulțumiți.

Și coane Fănică, se scoală de la joc, aprinde chibritul, trage din țigară și vine să arunce chibritul aprins pe fereastră drept în ochii mei... Mă trag înapoi, alunec de pe uluci și caz pe maidan, peste un dobitoc, care pesemne trecea ori ședea lângă uluci. Dobitocul începe să strige, toți din casă sar năvală la fereastră eu, cum căzusem, mă ridic degrabă, o iau pituliș pe lângă uluci și intru în curtea primăriei.

TIPĂTESCU (*interesându-se de povestire*): Ei?

PRISTANDA: M-am mai întors eu, dar închiseseră ferestrele și lăsaseră perdelele.

TIPĂTESCU: Cine să fie? Ce scrisoare? Nu pricep... Ghiță, eu trebuie să mă duc la dejun, să nu fac pe nenea Zaharia și pe Zoe să m-aștepte. Ei nu dejunează fără mine, și nenea Zaharia nu iese înainte de dejun. Și mai ales cum e Zoe nerăbdătoare...

PRISTANDA: Ce-mi ordonați, coane Fănică?

TIPĂTESCU: Să-mi afli ce scrisoare e aia și de cine e vorba.

PRISTANDA: Ascult, coane Fănică.

TIPĂTESCU: Dacă s-ar putea să punem mîna și pe firul ăsta — nu doar că mi-e teamă de intri-gile proaste ale lui Cațavencu — dar n-ar fi rău să-l dezarmăm cu desăvîrșire, ș-apoi să-l lucrăm pe onorabilul!

PRISTANDA: Curat să-l lucrăm!

TIPĂTESCU: Stăi un minut pînă să-mi schimb haina; ieșim împreună; am să-ți mai spun ceva.

PRISTANDA: Stau, coane Fănică.

(*Tipătescu iese în stînga.*)

SCENA II

PRISTANDA (*singur*): Grea misie, misia de polițai... Și conul Fănică cu coana Joițica mai stau să-mi numere steagurile... Tot vorba bieteii neveste, zice: „Ghiță, Ghiță, pupă-l în bot și-i papă tot, că sătulul nu crede la ăl flămînd...” Zic: curat! De-o pildă, conul Fănică: moșia moșie, funcția funcție, coana Joițica, coana Joițica: trai neneaco, cu baniș lui Trahanache... (*luîndu-și seama*) babachii... Da eu, unde? famelie mare, renumerație după buget mică. (*Șade în fund pe un scaun la o parte.*)

SCENA III

ZAHARIA TRAHANACHE, GHIȚĂ PRISTANDA,
apoi TIPĂTESCU și ZOE

TRAHANACHE (*intră prin fund, fără să ia seama la Ghiță, care se ridică răpede la intrare. Trahanache e mișcat*): Al ce coruptă soțietate!... Nu mai e moral, nu mai sunt prințipuri, nu mai e nimic: enteresul și iar enteresul... Bine zice fiu-meu de la facultate alaltăferi în scrisoare: vezi, tînăr tînăr, dar copt, serios băiat! zice: „Tatișo, unde nu e moral, acolo e corupție, și o soțietate fără prințipuri, va să zică că nu le are!...” Auzi d-ta mișelie, infamie. (*Vede pe Ghiță.*) Aici erai, Ghiță? (*Se stăpînește*).

PRISTANDA: Aici, sărut mîna, coane Zahario.

TRAHANACHE: Fănică a ieșit?

PRISTANDA: Ba nu, coane Zahario, vine numaidecît
momental, e dincolo... A! iată conul Făni-
că...

TIPĂTESCU *(cu pălăria și haina de oraș vine din
stînga, e surprins la vederea lui Zaharia)*: Neica
Zaharia! Cum se poate? Ai ieșit înainte de
dejun? Ce e?

TRAHANACHE: E comédie, mare comédie, Fănică,
stăi să-ți spui. *(Îi face semn să expedieze pe
Pristanda.)*

PRISTANDA *(răpede)*: Mai aveți ceva să-mi ordonați,
coane Fănică?

TIPĂTESCU: Nu... Nu uiți de ce-am vorbit. Trebuie
să avem dezlegarea istoriei cît mai degrabă.

PRISTANDA: Ascult.

TIPĂTESCU: Nene Zahario, e lung ce ai să-mi spui?
Nu mi-o poți spune la dejun?

TRAHANACHE: Ai puținică răbdare... Nu trebuie
să știe Joițica... E comédie mare, Fănică.
(Șede pe canapea, cu spatele spre fund.)

TIPĂTESCU *(uitîndu-se la ceas)*: Atuncea treci,
Ghiță, pe la nenea Zaharia p-acasă și lasă-i
vorba coanei Joițichii — nu-i așa, nene Za-
hario? — să fie așa de bună să nu se supere
dacă om întîrzia de la dejun... avem ceva
politică de vorbit între bărbați.

PRISTANDA: Ascult, coane Fănică.

*(Pristanda pleacă spre fund. Tipătescu se întoarce
spre Trahanache și coboară. Cînd Pristanda vrea să
iasă prin fund, ușa din dreapta se deschide puțin, Zoe
scoate capul, cheamă pe Pristanda: „Pst! Pst!” și
încinde repede ușa. Tipătescu se întoarce și îl vede
pe Pristanda lîngă ușa din deapta.)*

TIPĂTESCU: A? Un' te duci?

PRISTANDA (*făcîndu-i semn să tacă și arătîndu-i pe Trahanache*): Unde mi-ați ordonat.

TIPĂTESCU (*fără a înțelege*): De ce nu ieși prin față?

PRISTANDA (*urmîndu-și jocul*): Da, prin față...

(Se-ntoarce spre ușa din fund. Tipătescu se-ntoarce iar spre Trahanache. Jocul Zoi se repetă. Fănică se-ntoarce iar. Ghiță, care este iar lingă ușa din dreapta, iese năvală pe acolo. Tipătescu, dînd din umeri, fără să-nțeleagă, se coboară să așază pe fotoliu, lingă Trahanache.)

SCENA IV

TIPĂTESCU, TRAHANACHE

TIPĂTESCU: Ei! neică Zahario, ce e? ia spune, te văz cam schimbat!...

TRAHANACHE: Ai puținică răbdare, să vezi... Azi-dimineață, pe la opt și jumătate, intră feciorul în odaie — nici nu-mi băusem cafeaua — îmi dă un răvășel și-mi zice că așteaptă răspuns... De la cine era răvășelul?

TIPĂTESCU: De la cine?

TRAHANACHE: De la onorabilul d. Nae Cațavencu.

TIPĂTESCU: De la Cațavencu?

TRAHANACHE: Zic: ce are a face Cațavencu cu mine și eu cu Cațavencu, nici în clin, nici în mîneci, ba chiar putem zice, dacă considerăm după prințipuri, dinpotrivă.

TIPĂTESCU: Firește... Ei?

TRAHANACHE: Stăi, să vezi. (*Scoate un răvășel din buzunar și-l dă lui Tipătescu.*)

TIPĂTESCU (*luînd răvășelul și citînd*): „Venerabilului d. Zaharia Trahanache, prezident al Comitetului permanent, al Comitetului școlar,

al Comitetului electoral, al Comițiului agricol și al altor comitete și comiție... Loco. (*Scoate hîrtia din plic.*) Venerabile domn, în interesul onorarii d-voastre de cetățean și de tată de familie, vă rugăm să treceți astăzi între orele 9 jum. și 10 a.m. pe la biurul ziarului *Răcnetul Carpaților* și sediul Societății enciclopedice-cooperative „Aurora economică română”, unde vi se va comunica un document de cea mai mare importanță pentru d-voastră... Al d-voastre devotat, Cațavencu, director-proprietar al ziarului *Răcnetul Carpaților*, președinte fondator al Societății enciclopedice-cooperative „Aurora economică română...” Ei? ce document?

TRAHANACHE: Ai puținică răbdare! Să [vezi... M-am gîndit: să nu mă duc... să mă duc... să nu mă duc... ia, numai de curiozitate, să mă duc, să văz ce moft mai e și ăsta. Mă îmbrac degrabă, Fănică, și mă duc.

TIPĂTESCU: La Cațavencu?

TRAHANACHE: Stăi, să vezi... la Cațavencu. Cum intru se scoală cu respect și mă poștește pe fotel. „Venerabile“-n sus, „venerabile“-n jos. „Îmi pare rău, că ne-am răcit împreună — zice el — că eu totdeauna am ținut la d-ta ca la capul județului nostru...” și în sfîrșit o sumă de delicatături... Eu, serios, zic: „Stimabile, m-ai chemat să-mi arăți un document, arată documentul!” Zice: „Mi-e teamă — zice — că o să fi o lovitură dureroasă pentru d-ta, și ar fi trebuit să te pregătesc mai dinainte, d-ta un bărbat așa de, și așa de...” și iar delicatături. Zic iar: „Stimabile ai puținică răbdare, documentul...” El iar:

„...că de, damele...” Să vezi unde vrea să m-aducă mișelul!... Biata Joița! să nu cumva să-i spui, să nu care cumva să afle! cum e ea simțitoare!...

TIPĂTESCU: Ce! a cutezat? mizerabilul! (*Se ridică turburat.*)

TRAHANACHE (*oprindu-l*): Stăi, să vezi! „...că de, damele — zice — nu înțeleg totdeauna meritele și calitățile morale ale bărbatului, și respectul care va să zică, ce trebuie să-i poarte...” În sfârșit (*Tipătescu fierbe*), ce s-o mai lungesc degeaba! După ce-i pui piciorul în prag și-i zic: „Ia ascultă, stimabile, ai puținică răbdare: documentul!” vede mișelul că n-are încotro, și-mi scoate o scrisorică... Ghici a cui și către cine?

TIPĂTESCU (*de abia stăpînindu-și emoția*): A cui? a cui, nene Zahario?

TRAHANACHE: Stăi să vezi. (*Răspicat și rîzînd:*) A ta cătră nevastă-mea, cătră Joița! scrisoare de amor în toată regula... Ai? ce zici d-ta de asta?

TIPĂTESCU (*turburat rău*): Nu se poate, nu se poate!

TRAHANACHE: Am citit-o de zece ori poate: o știu pe dinafară! ascultă: „Scumpa mea Zoe, venerabilul (adică eu) merge deseară la întrunire (întrunirea de alaltăieri-seara). Eu (adică tu) trebuie să stau acasă, pentru că aștept depeși de la București, la care trebuie să răspunz pe dată; poate chiar să mă cheme ministrulla telegraf. Nu mă aștepta, prin urmare, și vino tu (adică nevastă-mea, Joița), la cocoșelul tău (adică tu), care te adoră, ca totdeauna, și te sărută de o mie de ori, Fănică...” (*Privește lung pe Tipătescu, care e în culmea agitației.*)

TIPĂTESCU (*primblându-se înfuriat*): Nu se poate!
O să-i rup oasele mizerabilului!... Nu se poate!

TRAHANACHE (*placid*): Firește că nu se poate; dar ți-ai fi închipuit așa mișelie... (*Cu candoare*.) Bine, frate, înțeleg plastografie, pînă unde se poate, dar pînă aci nu înțeleg... Ei, Fănică, să vezi imitație de scrisoare! să zici și tu că e a ta, dar să juri, nu altceva, să juri! (*Oprindu-se și privind pe Tipătescu, care se primblă cu pumnii încheștați; cu mirare și ciudă*.) Uite-te la el cum se turbură! Lasă, omule, zi-i mișel, și pace! Ce te aprinzi așa? Așa e lumea, n-ai ce-i face, n-avem s-o schimbăm noi. Cine-și poate închipui pînă unde poate merge mișelia omului!

TIPĂTESCU (*același joc*): Mizerabilul!

TRAHANACHE: Măi omule, ai puținică răbdare, zi-i ce i-am zis eu: „Ești tare, stimabile, la machiaverlicuri, tare, n-am ce să zic; dar nu ți-ai găsit omul...” Ei, dacă a văzut că nu i se trece cu mine, știi la ce-a ajuns? Mi-a spus că, dacă nu dau eu importanță lucrului, o să-i dea publicul, pentru că scrisoarea o să se publice duminică la gazetă și o să fie pusă în cercevea, ca s-o vadă oricine-o pofti.

TIPĂTESCU (*turbat*): Îl împușc! îi dau foc! trebuie să mi-l aducă aci numaidecît, viu ori mort, cu scrisoarea. (*Se răpede în fund.*) Ghiță! Ghiță! Să vie polițaiul!

TRAHANACHE (*după el pînă în fund*): Ai puținică..., (*Întorcîndu-se singur în scenă.*) E iute! n-are cumpăt. Aminteri bun băiat, deștept, cu carte, dar iute, nu face pentru un prefect. Într-o

soțietate fără moral și fără prințip... trebuie să ai și puținică diplomatie!

TIPĂTESCU (*întorcându-se din fund*): Infamul! Canalia!

TRAHANACHE: Ei, astimpără-te, omule, și lasă odată mofturile, avem lucruri mai serioase de vorbit. Deseară e întrunire. S-a hotărît? Punem candidatura lui Farfuridi? Ce facem? Deseară, am aflat că dăscălimea cu Cațavencu și cu toți ai lor vor să facă scandal. Trebuie să-i spunem lui Ghiță să îngrijească. Mișelul de Cațavencu o să ia deseară cuvîntul ca să ne combată...

TIPĂTESCU (*fierbînd mereu*): Nu te teme, nene Zahario, deseară d. Cațavencu nu o să fie la întrunire, o să fie în altă parte — la păstrare.

TRAHANACHE: Aide, mergi la dejun?

TIPĂTESCU: Nu, neică Zahario, mulțumim, am treabă. Du-te dumneata singur; sărutări de mîini coanii Joițichii.

TRAHANACHE: Bine, dar la prînz desigur. Deseară eu mă duc la întrunire, trebuie să stai cu Joițica, i-e urît singură. După întrunire avem preferanță¹...

TIPĂTESCU (*ametit*): Da, neică Zahario.

TRAHANACHE: La revedere, Fănică.

TIPĂTESCU: La revedere, neică Zahario...

TRAHANACHE (*mergînd spre ușe, condus de Tipătescu*): Și nu te mai turbura, neică, pentru fitece mișelie. Nu vezi tu cum e lumea noastră? Într-o soțietate fără moral și fără prințip, nu merge s-o iei cu iuteală, trebuie să ai (*cu fineță*) puținică răbdare... (*Iese în fund.*)

¹ Joc de cărți.

SCENA V

TIPĂTESCU (*vine amețit și-mpleticindu-se din fund și cade pe un scaun cu capul în mâni*): Ce să fac? Ce să fac? și nu mai vine Ghiță!...

ZOE (*ieșind din dreapta misterios și coborînd repede lângă el*): Fănică! Fănică!

TIPĂTESCU (*ridicîndu-se iute*): Zoe!... Știi?

ZOE (*dezolată*): Știu! Sunt nenorocită, Fănică. Știu... am fost dincolo în odaie, am intrat pe scări-cica din dos... Am venit numaidecît după Zaharia. N-am avut curaj să dau ochii cu el, măcar că nu crede... Am auzit tot, tot, tot. Sunt nenorocită, Fănică... Cînd a plecat Ghiță, l-am chemat dincolo (*Tip[ătescu] înțelege*), i-am spus tot: numai el ne poate scăpa.

TIPĂTESCU: De unde aflaseși?

ZOE: Eu am știut numaidecît după Zaharia... Uite!... (*Îi dă o scrisoare. Scena aceasta se face cu multă nervozitate.*)

TIPĂTESCU (*citind*): „Stimabilă doamnă, la redacția noastră se află un document iscălit de amabilul nostru prefect și adresat d-voastre. Acest document vi s-ar putea ceda în schimbul unui sprijin pe lângă amabilul în cestiune. Binevoii dar a trece îndată pe la biurul nostru, spre a regula această afacere într-un chip mulțumitor pentru amîndouă părțile...” (*Cu desperare:*) Cum? cum? cînd ai pierdut bilețul, Zoe?

ZOE (*încetă*): Nu știu... alaltăieri-seara, cînd am plecat de la tine, îl aveam; cînd am ajuns acasă, nu știu dacă-l mai aveam; poate să fi scos batista pe drum și mi-a căzut scrisoarea: le aveam tot într-un buzunar!

soțietate fără moral și fără prințip... trebuie să ai și puținică diplomatie!

TIPĂTESCU (*întorcându-se din fund*): Infamul! Canalia!

TRAHANACHE: Ei, astimpără-te, omule, și lasă odată mofturile, avem lucruri mai serioase de vorbit. Deseară e întrunire. S-a hotărît? Punem candidatura lui Farfuridi? Ce facem? Deseară, am aflat că dăscălimea cu Cațavencu și cu toți ai lor vor să facă scandal. Trebuie să-i spunem lui Ghiță să îngrijească. Mișelul de Cațavencu o să ia deseară cuvîntul ca să ne combată...

TIPĂTESCU (*fierbînd mereu*): Nu te teme, nene Zahario, deseară d. Cațavencu nu o să fie la întrunire, o să fie în altă parte — la păstrare.

TRAHANACHE: Aide, mergi la dejun?

TIPĂTESCU: Nu, neică Zahario, mulțumim, am treabă. Du-te dumneata singur; sărutări de mîini coanii Joițichii.

TRAHANACHE: Bine, dar la prînz desigur. Deseară eu mă duc la întrunire, trebuie să stai cu Joițica, i-e urît singură. După întrunire avem preferanță¹...

TIPĂTESCU (*ametit*): Da, neică Zahario.

TRAHANACHE: La revedere, Fănică.

TIPĂTESCU: La revedere, neică Zahario...

TRAHANACHE (*mergînd spre ușe, condus de Tipătescu*): Și nu te mai turbura, neică, pentru fitece mișelie. Nu vezi tu cum e lumea noastră? Într-o soțietate fără moral și fără prințip, nu merge s-o iei cu iuteală, trebuie să ai (*cu fineță*) puținică răbdare... (*Iese în fund.*)

¹ Joc de cărți.

SCENA V

TIPĂTESCU (*vine amețit și-mpleticindu-se din fund și cade pe un scaun cu capul în mâni*): Ce să fac? Ce să fac? și nu mai vine Ghiță!...

ZOE (*ieșind din dreapta misterios și coborînd repede lângă el*): Fănică! Fănică!

TIPĂTESCU (*ridicîndu-se iute*): Zoe!... Știi?

ZOE (*dezolată*): Știu! Sunt nenorocită, Fănică. Știu... am fost dincolo în odaie, am intrat pe scări-cica din dos... Am venit numaidecît după Zaharia. N-am avut curaj să dau ochii cu el, măcar că nu crede... Am auzit tot, tot, tot. Sunt nenorocită, Fănică... Cînd a plecat Ghiță, l-am chemat dincolo (*Tip[ătescu] înțelege*), i-am spus tot: numai el ne poate scăpa.

TIPĂTESCU: De unde aflaseși?

ZOE: Eu am știut numaidecît după Zaharia... Uite!... (*Îi dă o scrisoare. Scena aceasta se face cu multă nervozitate.*)

TIPĂTESCU (*citind*): „Stimabilă doamnă, la redacția noastră se află un document iscălit de amabilul nostru prefect și adresat d-voastre. Acest document vi s-ar putea ceda în schimbul unui sprijin pe lângă amabilul în cestiune. Binevoii dar a trece îndată pe la biurul nostru, spre a regula această afacere într-un chip mulțumitor pentru amîndouă părțile...” (*Cu desperare:*) Cum? cum? cînd ai pierdut bilețul, Zoe?

ZOE (*încetă*): Nu știu... alaltăieri-seara, cînd am plecat de la tine, îl aveam; cînd am ajuns acasă, nu știu dacă-l mai aveam; poate să fi scos batista pe drum și mi-a căzut scrisoarea: le aveam tot într-un buzunar!

BRÎNZOVENESCU: Se aude... cum că partidul nostru dă la colegiul II¹ ajutor lui Cațavencu...

TIPĂTESCU (*mișcat*): Care partid? Care Cațavencu?

BRÎNZOVENESCU: Cum care partid?

FARFURIDI: Adică partidul nostru: madam Trahanache, dumneata, nenea Zaharia, noi și ai noștri... să ducem pe brațe pe d. Cațavencu.

TIPĂTESCU: Și cine spune asta? (*Ride silit.*)

BRÎNZOVENESCU: Nu râde, stimabile, nu râde; a început să se vorbească...

FARFURIDI: Și de!... ce să zicem! lumea are pentru ce să intre la bănuieli.

BRÎNZOVENESCU: D. Trahanache la vizită la d. Cațavencu...

TIPĂTESCU: Ei?

FARFURIDI: Madam Trahanache la vizită la d. Cațavencu...

TIPĂTESCU: Ei?

BRÎNZOVENESCU: D. Ghiță polițaiul la vizită la d. Cațavencu...

FARFURIDI: De unde și pînă unde?

BRÎNZOVENESCU: Noi, ce să zicem — ne temem de ce spune lumea...

TIPĂTESCU (*nervos*): Ei, ce spune lumea?

FARFURIDI: Vrei să vorbească curat și deslușit, stimabile? Ne temem de trădare... Na!

TIPĂTESCU (*după ce s-a întors cînd la unul, cînd la altul, supărat cătră Farfuridi*): Amice, d-le Farfuride, nu ți se pare d-tale că te faci mai catolic decît Papa?

FARFURIDI (*hotărît*): Da, cînd e vorba de prințipuri, stimabile, da, mă fac, adică nu, nu mă

¹ În epoca *Scrisorii pierdute*, se vota pe colegii censitare. Cetățenii erau împărțiți, pe criterii social-economice, în trei categorii. Majoritatea nu puteau vota decît indirect, prin delegați (colegiul III).

fac, sunt cînd e vorba de asta, sunt mai catolic decît Papa...

TIPĂTESCU (*supărat*): Domnilor, nu primesc acasă la mine astfel de observații, pe care, dați-mi voie să vă spui, le consider ca niște insulte...

FARFURIDI: Să nu ne iuțim, stimabile...

TIPĂTESCU: Cum să nu mă iuțesc, onorabile? D-voastră veniți la mine acasă, la mine, care mi-am sacrificat cariera și am rămas între d-voastră, ca să vă organizeze partidul — căci fără mine, trebuie să mărturisiți că d-voastră n-ați fi putut niciodată să fiți un partid — d-voastră veniți la mine acasă să mă numiți pe față trădător... A! asta nu pot să v-o permit...

BRÎNZOVENESCU (*scoțînd o hîrtie din buzunar*): Mă rog, iată ce se împarte acum prin tîrg, din partea lui d. Cațavencu... E tipărit, stimabile!

TIPĂTESCU (*mișcat, îi smulge hîrtia*): Tipărit?

FARFURIDI (*smulgîndu-i-o el*): Da, tipărit, dă-mi voie... (*Citește:*) „Dăm ca pozitivă știrea cum că desigur candidatura amicului nostru politic d. Cațavencu, prezidentul grupului independent, este pusă la adăpost de orice loviri din partea administrației. *Din contra*, avem cuvinte puternice pentru a crede că atît bătrînul și venerabilul d. Trahanache, prezidentul Comitetului electoral, cît și *junele și onorabilul* nostru prefect ar fi convinși *în fine* că în împrejurările prin care trece țara, județul nostru nu poate fi mai bine reprezentat decît de un bărbat independent ca amicul nostru de d. Ca-ța-ven-cu... D. Cațavencu va lua cuvîntul la întrunirea de deseară... Comitetul grupului independent.“ (*Vorbit:*)... Aud?

TIPĂTESCU (*aparte*): Nu mai rămîne nici o clipă de pierdut. (*Tare:*) Domnilor, vă rog, niște afaceri importante mă cheamă numaidecît la telegraf... Mă scuzați... dar... (*Merge la o masă și trage clopoțelul, apoi iese în fund.*)

BRÎNZOVENESCU: Așa scurt?

FARFURIDI: Adică, cum am zice, poștiți pe ușe afară... Bine?

TIPĂTESCU (*apare în fund cu un fecior*): Unde e Ghiță?

FECIORUL: L-am căutat în tot tîrgul, coane Fănică, nu e. (*Vorbesc încet în fund.*)

BRÎNZOVENESCU (*care a vorbit încet cu Farfuridi*): Aide la Trahanache... Aici am aflat tot... Aide...

FARFURIDI: Brînzovenescule, mi-e frică de trădare... Cîte ceasuri sunt?

BRÎNZOVENESCU: Douăsprece trecute...

FARFURIDI: Douăsprece trecute?... Eu, la douăsprece trecute fix...

TIPĂTESCU (*coborînd între ei*): Astfel dar, d-lor...

BRÎNZOVENESCU: Ne ducem, ne ducem, stimabile, nu voim să facem deranj...

FARFURIDI (*grav*): Ne ducem, dar gîndește-te, stimabile, că suntem membrii acelui-ași partid... Cum ziceam adineaori amicului Brînzovenescu: trădare să fie (*cu oarecare emoție*), dacă o cer interesele partidului, dar s-o știm și noi... De aceea eu totdeauna am repetat cu străbunii noștri, cu Mihai Bravul și Ștefan cel Mare: iubesc trădarea (*cu intenție*), dar urăsc pe trădători... (*Schimbînd tonul, cu dezinvoltură*): Salutare, salutare, stimabile!...

BRÎNZOVENESCU (*asemenea*): Salutare!...

TIPĂTESCU (*închizînd ușa după ei, grozav de plictisit*): A! (*Coboară.*)

SCENA VII

TIPĂTESCU, ZOE, apoi CETĂȚEANUL TURMENTAT

ZOE (*ieșind din stînga repede*): S-a dus?... Ai văzut, Fănică? Ai auzit? Și Ghiță nu mai vine... Fănică, Fănică, ne amenință o nenorocire grozavă...

TIPĂTESCU: Tac! vine cineva. E Ghiță desigur. (*Se repede la ușa din fund, prin care apare Cetățeanul turmentat.*)

CETĂȚEANUL (*șovăind*): Sluga! (*În tot jocul sughite și șovăie.*)

ZOE: Cine e ăsta?

TIPĂTESCU: Ce poștești d-ta?

CETĂȚEANUL: Eu?... (*Sughite.*) Eu sunt alegător...

TIPĂTESCU (*nervos*): Cum te cheamă?

CETĂȚEANUL: Cum mă cheamă? Ce trebuie săspui cum mă cheamă... vorba e, sunt alegător? (*Șovăie.*)

ZOE: E turmentat?

TIPĂTESCU: Dracul să-l ia! nu e nimeni afară: lasă să-mi intre aici toți nebunii, toți bețivii... Aide, ieși!

CETĂȚEANUL: Nu sunt turmentat... (*zîbind*) coană Joițico... Las' că ne cunoaștem... Mă cunoaște conul Zaharia de la 11 februarie¹... Nu e vorba, ținem la d. Nae Cațavencu... e din Societate... dar vorba e, eu alegător... eu... (*sughite*) apropitar, eu pentru cine votez? (*sughite*) d-aia am venit. (*Șovăie.*)

ZOE: Trimite-l, Fănică, dă-i drumul... e amețit de tot...

¹ 11 februarie 1866, data complotului reacționar încheiat cu detronarea lui Al.I. Cuza.

TIPĂTESCU (*luîndu-l cu binişorul*): Fii bun, cetăţene, du-te. Aldată mai vorbim.

CETĂŢEANUL: Dar ce să vorbim aldată?

ZOE: A!

CETĂŢEANUL: Acu ce treabă avem?... Nu vă uitaţi la mine că sunt aşa de... Am făcut-o de oaie de tot. Să vezi d-tă cum de a devenit la băutură... (*sughite*) că a fost lată de tot...

TIPĂTESCU (*necăjit*): Fii bun, omule, şi-nţelege. (*Vrea să-l apuce.*)

CETĂŢEANUL: Eu am găsit (*sughite*) o scrisoare...

TIPĂTESCU şi ZOE: O scrisoare!

CETĂŢEANUL: Da. (*Cătră Tip[ătescu]:*) A d-tale cătră coana Joiţica... Am găsit-o alaltăieri-seara pe drum, cînd ieşeam de la întrunire... Fă-ţi idee (*sughiţă*), de alaltăieri-seara pînă azi-dimineaţă s-o duci într-un chef!...

TIPĂTESCU (*răpezindu-se şi apucîndu-l cu amîndouă mîinile de gît*): Mizerabile!

CETĂŢEANUL: Nu mă zgudui (*sughite*), că ameteşc...

ZOE: Lasă-l, Fănică, să vedem...

CETĂŢEANUL: Lăsaţi-mă să vedeţi. Cînd am găsit-o, de curiozitate am deschis-o şi m-am dus sub un felinar, s-o citesc. N-apucasem s-o isprăvesc bine... şi haţ! pe la spate, d. Caţavencu dă să mi-o ia.

TIPĂTESCU: Şi (*desperat*) ţi-a luat-o?

ZOE (*acelaşi joc*): Ți-a luat-o?

CETĂŢEANUL: Aş! Am băgat-o în buzunar. Zice d. Nae: „Aşa? faci parte din Societatea noastră şi primeşti scrisori de la prefectul, cetăţene, bravos!” Zic (*sughite*): Aş! de la prefectul!” Zice: „I-am cunoscut slova... Ia arată-mi-o.” — „Doamne păzeşte!” Ba că dă-mi-o, ba că nu ţi-o dau, din vorbă-n vorbă, turavura, ne-am abătut pe la o ţuică... una-două-

trei... pe urmă dă-i cu bere, dă-i cu vin, dă-i cu vin, dă-i cu bere... A făcut cinste d. Nae... l-am băut... oo! l-am băut!

ZOE: Dar scrisoarea?

TIPĂTESCU: Scrisoarea (*se repede la el strigînd*), unde e scrisoarea?

CETĂȚEANUL: Nu striga (*sughite*), că ameteșc!... O am la mine scrisoarea. (*Amîndoi îl ascultă și-l privesc cu îndoială și nerăbdare nervoasă.*) Da.

ZOE și TIPĂTESCU: S-ar putea!

CETĂȚEANUL: Da... o am la mine. (*Căutîndu-se prin buzunare.*) Ehe! d. Nae zicea că-mi dă zece poli pe ea; zic: nu trebuie, onorabile, parale... slava domnului... apropiat sunt (*sughite*), alegător... (*Sughite și se caută mereu.*) Vorba e... cu (*sughite*), eu pentru cine votez? (*Se oprește din căutat și cu simplitate:*) Am pierdut-o! (*Se mai caută, apoi cu hotărîre:*) Am pierdut-o!

TIPĂTESCU: A!

ZOE: Ți-a furat-o Cațavencu!

CETĂȚEANUL: Adică d. Nae. Se prea poate... că am și dormit... Vezi d-ta (*Zoe și Tipătescu își frîng minile*), fă-ți idee... dă-i cu bere... dă-i cu vin... dă-i cu vin... dă-i cu...

TIPĂTESCU (*apucîndu-l și zguduindu-l*): Mizerabile! Ce ai făcut?

CETĂȚEANUL (*căzînd pe un scaun*): Nu mă zgudui!

SCENA VIII

ACEIAȘI, GHIȚĂ PRISTANDA

PRISTANDA (*intră gîfîind într-un suflet, prin fund*): Coane Fănică! Coană Joițico!

TIPĂTESCU și ZOE: Ghiță!

PRISTANDA: Vine! vine conul Zaharia!

CETĂȚEANUL (*pufnind*): Conul Zaharia?... nu mai spune (*sughite*), că amețesc...

TIPĂTESCU (*lui Pristanda, arătînd pe Cetățeanul turmentat*): Ia-l pe nenorocitul ăsta, și...

ZOE: Și dă-i drumul prin dos, pe scara a mică.

PRISTANDA (*ridicînd pe Cetățeanul turmentat*): Aide, cetățene! (*Îl împinge spre dreapta.*)

CETĂȚEANUL: Nu mă-mpinge (*sughite*), că amețesc.

PRISTANDA (*același joc*): Aide!

- CETĂȚEANUL: Vorba e... eu pentru cine votez?...

PRISTANDA: Aide!

CETĂȚEANUL: Nu mă-mpinge (*sughite*), că amețesc.
(*Iese, împins de Pristanda.*)

SCENA IX

ZOE, TIPĂTESCU, apoi GHIȚĂ PRISTANDA și
TRAHANACHE

TIPĂTESCU (*răpede Zoi*): De Zaharia nu avem teamă: știe tot, dar nu crede nimica... N-ai auzit?

ZOE: Fănică! Fănică! (*Ghiță intră din dreapta.*)
Ce-ai făcut, Ghiță? Ai fost la Cațavencu?

PRISTANDA: Am fost, coană Joițico... Se lasă greu, greu de tot: ori o mie de poli, ori deputăția...

TIPĂTESCU: Trebuie să punem mîna pe el. (*Hotărît:*) Du-te, Ghiță, ia jandarmi... viu ori mort, trebuie să mi-l aduci la poliție, acum într-un moment...

ZOE: Fănică!...

TIPĂTESCU: Du-te.

PRISTANDA: Ascult! (*Vrea să pornească spre fund, în momentul acesta intră Trahanache cu aerul triumfător.*)

TRAHANACHE: L-am prins cu alta mai boacăină!

ZOE (*începînd să se jelească și căzîndu-i ca leșinată în brațe*): Nene! nene!

TRAHANACHE: Joițico! (*Către Tip[ătescu]*): A aflat?

TIPĂTESCU: Știe tot!

TRAHANACHE (*îngrijind-o, după ce a pus-o cu ajutorul lui Pristanda pe fotoliu*): Bine, omule, nu ți-am zis să nu-i spui? o știam eu cît e de simțitoare! Iaca vezi! (*Toți o îngrijesc.*) Ei! Ți-am spus că l-am prins pe onorabilul cu alta mai boacăină... Ghiță, iute un pahar cu apă. (*Ghiță iese în stînga.*)

TIPĂTESCU (*bătînd în palmele Zoi*): Care onorabil?

TRAHANACHE (*același joc*): Ei, ai puținică' răbdare... Cațavencu, de...

TIPĂTESCU: Cu ce alta?

TRAHANACHE (*bătînd cu putere în palmele Joițichii*): Cu altă plastografie... Ce plastograf!

PRISTANDA (*care a venit cu paharul cu apă*): Curat plastograf!

(Cortina cade)

ACTUL II

(Același salon)

SCENA I

TRAHANACHE, FARFURIDI și BRÎNZOVENESCU stau împrejurul unei mese rotunde, studiind listele electorale; fiecare are câte un creion colorat în mână

BRÎNZOVENESCU: Șaizeci și nouă cu roșu, buni... unsprece cu albastru... ai lor...

FARFURIDI: Doisprezece...

TRAHANACHE: Ai puțintică răbdare... unu, doi, cinci... șapte... zece... unsprezece.

FARFURIDI: Doisprezece...

TRAHANACHE: Cu Ienache Siripeanu.

BRÎNZOVENESCU: Nici nu mai are drept de vot, de cînd și-a măritat fata... Nu i-a dat casele de zestre? Ei? Dacă votează, merge la pușcărie onorabilul.

TRAHANACHE: Ai puțintică răbdare... Da dacă-l putem aduce să voteze cu noi?

FARFURIDI: Altă vorbă... Să voteze cu noi, e ușor; are procesul cu epitropia bisericii, săptămîna viitoare... dar să voteze cu noi? Adică cum să voteze cu noi?...

BRÎNZOVENESCU: Adică cum să voteze cu noi?

TRAHANACHE: Să voteze cu noi.

BRÎNZOVENESCU: Nu pricepi, neică Zahario, vorba noastră? Adică „noi“, partidul nostru, pentru cine votăm noi, pentru cine lucrăm noi? Noi încă nu știm...

TRAHANACHE: Mă rog, aveți puținică...

FARFURIDI: Nu știm...

TRAHANACHE: Mă rog, aveți...

FARFURIDI: Ba eu merg și mai departe și zic, cum ziceam lui amicul meu Brînzovenescu: mă tem de trădare...

TRAHANACHE: Cum de trădare?

BRÎNZOVENESCU: De-aia noi astăzi cînd am mirosit ceva cumva...

FARFURIDI: Ceva cumva...

TRAHANACHE: Ceva cumva?

BRÎNZOVENESCU: Dacă e ceva la mijloc...

FARFURIDI: Ceva la mijloc...

TRAHANACHE: Ceva la mijloc?

FARFURIDI: Da, așa, dacă e trădare, adică dacă o cer interesele partidului, fie!

BRÎNZOVENESCU: Dar cel puțin s-o știm și noi!
(*Trahanache vrea să-i întrerupă, fără să izbu-
tească.*)

FARFURIDI: Pentru că eu am zis-o cu străbunii noștri, cu Mircea cel Bătrîn și cu Vlad Țepeș, neică Zahario: îmi place trădarea, dar...

TRAHANACHE: Mă rog, ai puținică...

BRÎNZOVENESCU: Ce răbdare, neică Zahario! Nu mai e vreme de așa lucru... Astă-seară e întru-
nire?

FARFURIDI: Mîine începe alegerea?

TRAHANACHE: Da...

FARFURIDI: Ei! pentru cine votăm?

BRÎNZOVENESCU: Pentru cine votăm?

TRAHANACHE: Aveți puținică răbdare! Pentru cine ați mai votat și pînă acum?

BRÎNZOVENESCU: Nu înțeleg.

FARFURIDI: Nici eu.

TRAHANACHE: Mă rog, ia să ne tălmăcim noi puțințintel...

FARFURIDI: Să ne tălmăcim, da, să ne tălmăcim, asta o cerem și noi.

TRAHANACHE: Ce sunteți d-voastră, mă rog? Văgabonți de pe uliță? nu... Zavragii? nu... Căuzași? nu... D-voastră, adică noi, suntem cetățeni, domnule, suntem onorabili... Mai ales noi trei suntem stîlpii puterii: proprietari, membrii Comitetului permanent, ai Comitetului electoral, ai Comitetului școlar, ai Comitetului pentru statua lui Traian, ai Comițiului agricol și ețetera. Noi votăm pentru candidatul pe care-l pune pe tapet partidul întreg... pentru că de la partidul întreg atîrnă binele țării și de la binele țării atîrnă binele nostru..

BRÎNZOVENESCU: Așa e...

FARFURIDI: Așa e, dar...

TRAHANACHE: Dar ce? Numele candidatului poate să fie al meu, al d-tale, ori al d-sale, după cum cer enteresurile partidului. Din moment în moment așteptăm să-l știm... Prefectul trebuie să vie; nu-l așteptăm să vie de la telegraf? Ei? Nu bate telegraful?... Bate; ce treabă alta are? Poate că acum a cînd noi vorbim, poate să fi și sosit numele... pe sîrmă, stimabile... Da, pe sîrmă, ce crezi d-ta?

FARFURIDI: Toate bune și frumoase cum le tălmăcești d-ta, neică Zahario, dar nouă... nouă ni e frică de trădare...

BRÎNZOVENESCU: Nu din partea d-tale...

FARFURIDI: Nu din a d-tale...

TRAHANACHE: Da'din a cui?

FARFURIDI: Din a cui, din a cui? știi d-ta din a cui...

TRAHANACHE: Să n-am parte de Joița, dacă știu.

BRÎNZOVENESCU: Ei, stimabile, prea te faci chinez, dă-mi voie...

FARFURIDI: Știi ce, venerabile neică Zahario, ia să dăm noi mai bine cărțile pe față.

TRAHANACHE: Dă-le, neică, să vedem.

FARFURIDI: Ți-am spus că mi-e frică de trădare... Ei?

BRÎNZOVENESCU: Ei?

TRAHANACHE: Ei?

FARFURIDI: Ei? ni-e frică din partea amicului.

TRAHANACHE: Care amic?

BRÎNZOVENESCU: Care amic, care amic? Știi d-ta...

TRAHANACHE: Să n-am parte de Joița, dacă știu.

FARFURIDI: Iar te faci chinez...

TRAHANACHE: Zău nu...

FARFURIDI: Din partea amicului... Fănică...

TRAHANACHE (*surprins*): Ce?

BRÎNZOVENESCU: Din partea prefectului.

TRAHANACHE (*încruntat*): Cum?

FARFURIDI (*scurt*): Nouă ni-e frică... del că-și dă coatele cu Cațavencu...

TRAHANACHE (*urmează jocul crescendo*): Cu Cațavencu?

FARFURIDI: Cu moftologul...

BRÎNZOVENESCU: Cu nifilistul...

TRAHANACHE (*de-abia stăpînindu-și indignarea*): Cu Cațavencu? trădare? Fănică trădător! Ei, bravos! Ei! asta mi-a plăcut! Ei! nu m-așteptam! Ei! ne-am procopsit!

FARFURIDI: Del noi...

BRÎNZOVENESCU: Ce ne-am zis?...

TRAHANACHE (*biruit din ce în ce mai mult de indignare*): Ai puțințică răbdare, stimabile. Nu

dau voie nimănui să-și permită, mă-nțelegi, să bănuiască măcar cituși de puțin pe Fănică. Pentru mine, stimabile, mă-nțelegi, să vie cineva să-mi bănuiască nevasta, pe Joița...

BRÎNZOVENESCU: Pe coana Joița, onorabile...

FARFURIDI: Îmi pare rău, neică Zahario, noi nu...

TRAHANACHE (*și mai indignat*): Ai puținică răbdare... zic: pentru mine să vie cineva să bănuiască pe Joița, ori pe amicul Fănică, tot una e... E un om cu care nu trăiesc de ieri, de alaltăieri, trăiesc de opt ani, o jumătate de an după ce m-am însurat a doua oară. De opt ani trăim împreună ca frații, și nici un minut n-am găsit la omul ăsta măcar atîtîca rău... Credeți d-voastră că ar fi rămas el prefect aici și nu s-ar fi dus director la București dacă nu stăruiam eu și cu Joița... și la dreptul vorbind, Joița a stăruit mai mult...

FARFURIDI: Ei! se-nțelege, damele sunt mai ambițioase...

TRAHANACHE (*și mai indignat*): Ai puținică răbdare... Nu de ambiț că ni era prieten — pentru enteresul partidului. Cine altul ar fi putut fi prefect al nostru?

FARFURIDI: S-ar mai fi găsit, poate.

TRAHANACHE: Să-mi dai voie să nu te crez. Un om endependent, care a făcut servicii partidului, județului, țării... și mie, ca amic, mi-a făcut și-mi face servicii, da!... și să veniți d-voastră, tot din partid (*cu ton de mustrare aspră*) și să bănuți că... să vă pronunțați cu astfel de cuvinte neparlemantare... Îmi pare rău...

BRÎNZOVENESCU: În sfîrșit, noi...

TRAHANACHE: Ai puținică răbdare... Îmi pare rău... (*Indignat rău de tot:*) Care va să zică

unde nu înțelegeți d-voastră politica, hop! numaidecît trădare! Ne-am procopsit! Ce soțietate! Adevărat, bine zice fiu-meu de la facultate: unde nu e moral, acolo e corupție și o soțietate fără prințipuri, va să zică că nu le are. (*În culmea indignării:*) Trădare! Bravos! Fănică trădător! Frumos! (*Pleacă.*) Salutare! salutare, stimabile! (*Iese foarte turburat prin fund.*)

SCENA II

FARFURIDI, BRÎNZOVENESCU stau un minut, privind unul la altul

FARFURIDI: Ei!... ți-a plăcut venerabilul?

BRÎNZOVENESCU: E tare... tare de tot... Solid bărbat! Nu-i dăm de rostul secretului. Trebuie să mai așteptăm.

FARFURIDI: Să mai așteptăm? Pînă cînd să mai așteptăm?... Deseară, la sfîrșitul întrunirii, parcă-l văz pe venerabilul că se scoală și trage clopoțelul: „Stimabililor, aveți puținică răbdare: Candidatul Comitetului nostru este onor. d. Nae Cațavencu...”

BRÎNZOVENESCU: Moftologul!

FARFURIDI: Nifilistul! Și bravo-n sus, și bravo-n jos, și miine și poimîine, nenea Ghiță polițaiul aleargă pînă-i iese limba de un cot și ți-l toarnă pe d. Cațavencu, care ne-a înjurat și ne-a batjocorit de atîta vreme pe toate tonurile, deputat la colegiul II... Și noi... să stăm cu mîinile în sîn?... peste poate!...

BRÎNZOVENESCU: Ce-o să faci? Te joci cu puterea?

FARFURIDI: Cesă fac?... Batem o depeșă la București, la Comitetul central, la minister, la gazete, scurt și cuprinzător (*bătînd cu pumnul drept în palma stîngă, ca un telegrafist pe aparatul lui, sacadat, tot textul-proiect al depeșii*): „Trădare! Prefectul și oamenii lui trădează partidul pentru nifilistul Cațavencu, pe care vor să-l aleagă la colegiul II... trădare! trădare! de trei ori trădare!”

BRÎNZOVENESCU (*scurt*): E tare! prea tare! n-o iscălesc.

FARFURIDI (*cu tărie, impunător*): Trebuie să ai curaj, ca mine! trebuie s-o iscălești: o dăm anonimă!

BRÎNZOVENESCU: Așa da, o iscălesc!

FARFURIDI: O iscălim: „Mai mulți membri ai partidului...”

BRÎNZOVENESCU: Da dacă ne cunoaște slova la telegraf?

FARFURIDI: Punem pe altcineva s-o scrie.

BRÎNZOVENESCU: Pe cine?

FARFURIDI: Trebuie să găsim pe cineva să ni-o dea la telegraf! Aide, Brînzovenescule.

BRÎNZOVENESCU: Numai să nu pățim ceva.

FARFURIDI (*impunător*): Trebuie să ai curaj, anonimă. Cîte ceasuri sunt?

BRÎNZOVENESCU: Cinci.

FARFURIDI: Aide degrab', între cinci și șase fix se-nchide telegraful... (*Ies cu grabă.*)

SCENA III

GHITĂ PRISTANDA (*singur, intră prin dreapta, e puțin mișcat*): O făcurăm și p-asta... și tot degeaba. Am pus mîna pe d. Cațavencu...

Cînd am asmuțit băieții de l-a umflat, striga cît putea: „Protestez în numele Constituției! Asta e violare de domiciliu!“ Zic: „Curat violare de domiciliu! da umflați-l!“ Și l-au umflat. L-am turnat la hîrdăul lui Petrache. M-a nîntors cu birja acasă la el, am căutat prin toate colțișoarele, am ridicat dușamelele, am destupat urloaiele sobii, am scobit crăpăturile zidului: peste putîntă să dau de scrisoare. M-am întors la poliție, l-am scotocit prin buzunare, peste tot: nu e și nu e. L-am amenințat că am poruncă de la conul Fănică să-l chinuiesc ca pe hoții de cai... degeaba: nu spune decît numai și numai coanii Joițichii. O caut și nu o găsesc; acasă nu-i, aici nu e... A! iacăt-o... Coană Joițico!

SCENA IV

PRISTANDA și ZOE

ZOE (*venind repede din fund*): Ghiță, bine că te găsesc.

PRISTANDA: Și eu vă căutam, coană Joițico...

ZOE: Ghiță, Ghiță, ce-am aflat? ce ați făcut? Ați înnebunit? Adineaori, cînd ieșeam de-acasă, am aflat de la doctorul că te-ai dus cu jandarmii, ai călcat casa lui Cațavencu, l-ai luat pe sus și l-ai dus la poliție, la arest! Cum ai făcut asta?

PRISTANDA: Ordin verbal de la conul Fănică.

ZOE: Unde e Fănică?

PRISTANDA: Nu știu, îl caut și eu.

ZOE: Și pentru ce l-ați arestat pe Cațavencu?

PRISTANDA: Pentru ca să-i apucăm scrisoarea.

ZOE: Și ai apucat-o?

PRISTANDA: Nu, coană Joițico, după cît am căutat și pe dinsul, și la el acasă, scrisoarea este ascunsă altundeva.

ZOE: Ghiță, m-ați nenorocit! Scrisoarea o să fie publicată miine și ați făcut și scandal degeaba. Dăscălimea o să urmeze înainte cu gazeta și în lipsa lui... Ce-o să zică la București guvernul cînd o afla că ați violat domiciliul lui Cațavencu și l-ați arestat în ajunul alegerilor, după ce guvernul era asigurat că toate au să se petreacă cu bine și cu liniște?... Cum o să mai poată rămîne Fănică prefect?

PRISTANDA: Coană Joițico, am uitat să vă spui: după cîte făgăduieli și amenințări i-am făcut lui Cațavencu, mi-a răspuns că în zadar mai stăruiesc și că la urma urmelor nici nu mai vrea să stea de vorbă cu nimini, dar cu nimini, decît numai cu d-voastră.

ZOE: Cu mine?... Du-te, Ghiță, du-te degrabă, dă-i drumul și roagă-l din partea mea să poftască aici... Îl aștept...

PRISTANDA: Numai dacă conul Fănică...

ZOE: Dacă ții la tine, dacă ții la familia ta, Ghiță...

PRISTANDA: Cum să nu ții, coană Joițică? unsprece suflete!

ZOE: Du-te degrabă, într-un suflet, și să nu vii fără Cațavencu. Poartă-te bine cu el. Ia o birjă și vino-ntr-o clipă.

PRISTANDA: Ascult!

ZOE: Ai venit?

PRISTANDA: M-am dus!...

SCENA V

ZOE (*singură; agitată, scoate gazeta și citește*): „În numărul de mîine al foii noastre vom reproduce o interesantă scrisoare sentimentală a unui înalt personaj din localitate către o damă de mare influență. Originalul va sta de mîine la dispoziția curioșilor, în biuroul nostru de redacție. Atît pentru astăzi. *A bon entendeur, salut!*...¹” Ce mai e de făcut?... (*Se primblă agitată, apoi se oprește ca în fața unei inspirații.*) Trebuie să alegem pe Cațavencu. Nu mai încape vorbă, nu mai e vreme de stat la gînduri. Cu un mișel ca el, cînd ne ține la mîină așa de bine, lupta ar fi o copilărie, o nebunie... Fănică... trebuie să se învoiască... trebuie... Ei! și-apoi mai la urmă Cațavencu poate fi tot așa de bun deputat ca oricare altul... Dar unde e Fănică? unde poate să fie?...

SCENA VI

ZOE și TIPĂTESCU venind din fund

TIPĂTESCU: Zoe! aici ești?

ZOE: Fănică!... te așteptam... Ce ai făcut? Ai arestat pe Cațavencu. Te-ai gîndit bine la ce ai făcut? Cum ți-a venit să faci una ca asta? Pentru ce ai făcut-o?

TIPĂTESCU (*nervos*): Pentru ce? pentru ce? Tu mă întrebi pentru ce? Pentru nerozia care ai făcut-o tu, pentru ca să evit nenorocirea pe care ai cauzat-o tu din neglijență. Se poate

¹ Corespunde preceptului biblie „Cine are urechi de auzit, să audă!...”

atita distracție! atita nebăgare de seamă! o scrisoare de amor s-o arunci în neștire într-un buzunar cu batista, și s-o pierzi ca și cum ai pierde o hirtie indiferentă, ca un afiș, după ce ai ieșit de la reprezentatie... La atita lipsă de judecată, să-ți spui drept, nu m-așteptam! Ce Dumnezeu! ești femeie în toată firea, nu mai ești copil. Atita neglijență nu se pomeneste nici în romane, nici într-o piesă de teatru.

ZOE: Judecă-mă, Fănică, judecă-mă... (*Plînge.*) Da, așa e... am fost o copilă... am făcut o nerozie fără seamăn; dar acuma trebuie îndreptată. Fănică, dacă mă iubești, dacă ai ținut tu la mine măcar un moment în viața ta, scapă-mă... scapă-mă de rușine! Tu ești bărbat, nu-ți pasă! Pentru tine, afișarea intrigii noastre n-ar fi o nenorocire... dar pentru mine... Fănică, gîndește-te... gîndește-te. (*Plînge.*)

TIPĂTESCU: Tocmai de-aia m-am asigurat de persoana lui Cațavencu...

ZOE: În zadar, Fănică; Cațavencu poate muri astăzi, mîine gazeta lui tot o să publice scrisoarea noastră. Dumnezeu! Cum or să-și smulgă toți gazeta, cum or să mă sfișie, cum or să rîză!... O săptămînă, o lună, un an de zile n-o să se mai vorbească decît de aventura asta... În orașelul ăsta, unde bărbații și femeile și copiii nu au altă petrecere decît birfirea, fie chiar fără motiv... dar încă avînd motiv... și ce motiv, Fănică!... Ce vuiet! ce scandal! ce cronică infernală!... Și eu, Fănică, în timpul ăsta, ce să fac? Să mor? Să mor dacă voiești... pentru că după asta nu o să mai pot trăi.

TIPĂTESCU: Atunci, dacă nu e altă scăpare... Zoe!
Zoe! mă iubești...

ZOE: Te iubesc, dar scapă-mă.

TIPĂTESCU: Să fugim împreună...

ZOE (*retrăgându-se*): Ești nebun? dar Zaharia? dar poziția ta? dar scandalul și mai mare care s-ar aprinde pe urmele noastre?...

TIPĂTESCU (*descurajat*): Atunci nu ne mai rămîne nimica de făcut?

ZOE: Ba da!

TIPĂTESCU: Ce?

ZOE: Să sprijinim candidatura lui Cațavencu!

TIPĂTESCU (*sărind*): Peste puțință!

ZOE: Să-l alegem!

TIPĂTESCU: Niciodată.

ZOE: Trebuie.

TIPĂTESCU: O dată cu capul! Te gîndești la ce spui? Iată pe ce depeșe am pus mîna adineaori, a adus-o la telegraf canalia care a găsit scrisoarea ta, bețivul de ieri. E o depeșe anonimă. Am oprit-o și am dat ordin la telegraf să nu mai expedieze nimica fără știrea mea; dar știu eu ce poate conține o depeșe cu cheie?... Iată: „Trădare! Prefectul și oamenii lui trădează partidul pentru nifilistul Cațavencu, pe care vor să-l aleagă la colegiul II. Trădare, trădare, de trei ori trădare... Mai mulți membri ai partidului...” ...Orice s-ar întîmpla, nu se poate să sprijinim pe mizerabilul, nu, nu, nu!... Spune-mi, să căutăm, să găsim alt mijloc?

ZOE (*zdrobotită*): Alt mijloc nu văz... alt mijloc nu este.

TIPĂTESCU: Atunci...

ZOE: Atunci... (*înecată*) lasă-mă, lasă-mă în nenorocire... lasă-mă să mor de rușine... Omoară-

mă pe mine, care te-am iubit, care am jertfit tot pentru tine... Iată unde m-ai adus! iată cît plăteau jurămintele tale! M-ai adus la moarte — pentru că (*hotărîtă*) mă omor înainte de izbucnirea scandalului, astăzi, acuma, aici! — m-ai adus la moarte, și mă poți scăpa, și mă lași să mor... (*Plînge.*)

TIPĂTESCU: Zoe! Zoe!

ZOE: Lasă-mă... Dacă ambiția ta, dacă nimicurile tale politice le pui mai presus de rușinea mea, de viața mea, lasă-mă! Să mor... (*Plîgînd.*) Să mor cu siguranța că opt ani de zile m-ai amăgit în fiecare minută, că nu m-ai iubit niciodată... niciodată... niciodată...

TIPĂTESCU: Zoe! să vedem, să ne mai gîndim!

ZOE: Nu mai e vreme de gîndit, Fănică! Fiecare minută care trece mă apropie de pieire... Trebuie să te hotărâști!

TIPĂTESCU (*în luptă cu el însuși*): Să mă hotărâsc! să mă hotărâsc...

ZOE (*înecată*): Adineaori, în Lipscani, am aflat de arestarea lui Cațavencu. Am alergat ca o nebună la redacție. Iată ce foaie au scos comitetul lor. (*Îi dă foaia, Tipătescu o citește încet.*) Înțelegi la ce trebuie să ne așteptăm după arestarea lui.

TIPĂTESCU: Omul ăsta își joacă viața!

ZOE: Nu și-o joacă pe a lui, Fănică, o joacă pe a mea; pentru că încă o dată îți spui... din două una: ori tu mă iubești și eu trăiesc, și atunci lupta e peste putință cu Cațavencu — trebuie să-mi cedezi; ori nu, și atuncia mor, și dacă mă lași să mor, după ce-oi muri poate să se-ntîmple orice... (*Zdrobită:*) Sunt hotărîtă... (*Revenindu-i deodată toată energia:*) Da, sunt

hotărită, dar nu voi să mor pînă nu voi fi luptat cu toate împrejurările (*cu energie crescîndă*) și am să lupt! și cu tine am să lupt din toate puterile, cu tine, om ingrat și fără inimă! cu tine să lupt, pentru că acum tu ești piedica a mai grea, care mă oprește să-mi capăt iar liniștea!... Da, sunt hotărită, și trebuie să biruiesc tot, și pe tine... așa de hotărită sunt, încît adineaori am poruncit lui Ghiță să meargă să dea drumul lui Cațavencu și să-l poștească aici din partea mea...

TIPĂTESCU: Femeie nebună! Ce ai făcut?

ZOE: Am făcut ce am crezut că trebuie să fac. Dacă tu nu vrei să sprijini pe Cațavencu, dacă tu nu vrei să-l alegi, ca să mă scapi — atunci eu, care voi să scap, îl sprijin eu, îl aleg eu...

TIPĂTESCU: Cum?

ZOE: Da, îl aleg eu. Eu sunt pentru Cațavencu, bărbatul meu cu toate voturile lui trebuie să fie pentru Cațavencu. În sfîrșit, cine luptă cu Cațavencu luptă cu mine... Aide, Fănică, luptă, zdrobește-mă, tu, care ziceai că mă iubești! Să vedem! (*Pleacă spre dreapta.*)

TIPĂTESCU: Zoe!

ZOE: Lasă-mă! (*Iese.*)

TIPĂTESCU (*urmărind-o*): Zoe! Zoe! (*Iese după ea. O clipă scena goală.*)

SCENA VII

GHITĂ PRISTANDA și CAȚAVENCU

PRISTANDA (*apărînd în fund și făcînd loc cu respect lui Cațavencu să treacă*): Poftiți, cocoane Nicule, poftiți... (*umilit*) și zău, să pardonăți,

în considerația misiei mele, care ordonă (*serios*) să fim scrofuloși la datorie. D-voastră știți mai bine ca mine... așa e polițaiul: tată să-ți fie — trebuie să-l ridici? îl ridici! n-ai ce-i face: e misie. De aia (*foarte rugător*) mă rog să pardonați...

CATAVENCU: Îmi pare rău, Ghiță, că mai stăruiești cu scuzele tale... Adică noi nu știm cum merge poliția? (*Sentențios:*) Într-un stat constituțional un polițai nu e nici mai mult, nici mai puțin decît un instrument!

PRISTANDA: Curat instrument!

CATAVENCU: Nu brațul care lovește, voința care ordonă e de vină... Eu chiar am scris un articol în privința asta. Nu știu dacă l-ai citit?

PRISTANDA: Trebuie să-l fi citit, coane Nicule; eu gazeta d-voastră o citesc ca *Evangelhia* totdeauna; că să nu vă uitați la mine... adică pentru misie... (*misterios*) altele am eu în sufletul meu, dar del n-ai ce-i face: famelie mare, renumerație după buget mică...

CATAVENCU: Și în sfîrșit, cum ar fi posibil martiriul, dacă n-ar exista călăul?

PRISTANDA: Curat, coane Nicule!

CATAVENCU (*schimbînd tonul*): Cetățene, nu uita condiția cu care am venit aici! Am venit în casa prefectului, nu voi însă să dau ochii cu el, nă mă pot așa de ieftin compromite. Am venit chemat de doamna Trahanache, pe dînsa voi s-o văz.

PRISTANDA: Mai e vorbă, coane Nicule, pe coana Joițica, pe dumneei... conul Fănică nici nu e aicea... Poștiți, poștiți, ședeți, coane Nicule, mă duc să spuî coanii Joițichii că ați venit... (*Vrea să plece.*)

CATAVENCU: Poți să-i adaogi chiar că mă grăbesc să mă întorc în temnița unde m-a aruncat dizgrația dumneei.

PRISTANDA: Ascult. (*Aparte:*) Mare pișicher! Strajnic prefect ar fi ăsta! (*Iese aruncînd priviri furișe de admirație către Cațavencu.*)

SCENA VIII

CATAVENCU (*singur*): În sfîrșit, capitulează! Se putea altfel?... Iubitul, scumpul, venerabilul nenea Zaharia (*ride*) parcă-l auz deseară proclamîndu-mă candidat al colegiului. Sărmanul Farfuridi!... (*Grav:*) Scopul scuza mijloacele, a zis nemuritorul Gambetta¹!... Amabilul Fănică trebuie să facă venin de moarte... atît mai bine pentru mine! Își pierde mințile, atît mai rău pentru el! Mă arestează, atît mai bine pentru mine! Coana Joița, mai cuminte ca toți, mă cheamă, și eu, politicoș, iată-mă, gata să-i sărut mîna cu respect.. Mă rog, n-ai ce-i face: mîna care-ți dă mandatul!... Dar... unde e coana Joița?... nu văz pe coana Joița... (*Se-ntoarce spre fund, apoi spre stînga, în fine spre dreapta. În momentul acest apare Tipătescu în ușa din dreapta, unde stă un moment nemișcat. Gest de surpriză din partea lui Cațavencu. Aparte:*) Tipătescu! O preferam pe ea!

¹ Confuzie, ilustrînd pretențiile de cultură ale lui Cațavencu. Aceste cuvinte aparțin de fapt lui Machiavelli. Gambetta, om politic francez chiar din acea vreme, era însă mai cunoscut eroilor lui Caragiale.

SCENA IX

CAȚAVENCU, TIPĂTESCU

TIPĂTESCU (*a apărut în dreapta cu aerul încruntat și pumnii încheștați, a stat în ușe, a mers apoi liniștit la ușa din fund, măsurînd din ochi pe Cațavencu, și s-a oprit în fund un moment; aparte*): Ține-mă, doamne!

CAȚAVENCU (*jenat*): Stimabile domn, scuzați-mă dacă v-ar părea că mă prezint la d-voastră astfel, într-un mod neregulat... Trebuie să vă spun că am fost adus aici din arest de polițaiul d-voastre, după ordinele... și nu m-așteptam să vă întilnesc...

TIPĂTESCU (*aparte*): Impertinent!

CAȚAVENCU: Pentru că mi se spusese că eram chemat de... altfel nici nu aș fi venit... În fine, dacă sunt aici prizonier, rămii... dacă sunt liber — și nu cer nimic mai mult — mă retrag îndată...

TIPĂTESCU (*care a tot bătut din călcii cu impaciență, coboară încet, rar și cu dinții strînși*): Iubite și stimabile d-le Cațavencu, nu înțeleg pentru ce între doi bărbați, cu oarecare pretenție de seriozitate, să mai încapă astfel de meșteșuguri și rafinării de maniere, astfel de tirade distilate, cînd situația lor e așa de limpede... Eu sunt un om căruia-i place să joace pe față... Să-mi dai voie să-ți spui ceva... Ia poftim, ia poftim, mă rog. (*Îi oferă un scaun, aparte*;) Să fiu cuminte. Ce bine că-i Zoe dincolo!

CAȚAVENCU: Stimabile domn, d-tale îți place să joci pe față, primesc; mie-mi place să joc scurt, scurt. (*Gest de rețezare*): Situația noas-

tră o putem dezlega numaidecit. (*Tipătescu îi oferă jețul, el îl respinge ușor.*) Mulțumesc!

TIPĂTESCU (*același joc*): Ia poftim, mă rog, ia poftim!

CAȚAVENCU (*același joc*): Mulțumesc!

TIPĂTESCU (*privind țintă la Cațavencu și cu tonul mîriit*): Poftim de!...

CAȚAVENCU (*care s-a retras puțin, cedează în sfîrșit și cade pe fotoliu cam fără voie*): Mulțumesc.

TIPĂTESCU: Așa. (*Șade aproape de el, Cațavencu se cam retrage. Tipătescu se îndeară spre el, Cațavencu același joc, și iar.*) Astfel dar, onorabile domn, d-ta — prin ce mijloace nu-mi pasă! — posedezi o scrisoare a mea, care poate compromite onoarea unei familii...

CAȚAVENCU (*gest*): A!

TIPĂTESCU: Mă iartă că te-am ofensat. Să fiu și mai scurt... Iată: d-ta ești un om practic, d-ta posedezi un lucru care-mi trebuie mie și știi cît îmi trebuie... Eu viu și-ți zic (*cu multă afabilitate*): mă rog, onorabile domn, ce-mi ceri d-ta în schimbul acelui lucru?

CAȚAVENCU (*naiv*): Cum, nu știi?

TIPĂTESCU (*asemenea*): Nu...

CAȚAVENCU (*asemenea*): Nici măcar nu vă dă-n gînd?

TIPĂTESCU (*asemenea*): Nu... d-aia întreb...

CAȚAVENCU: Stimabile domn (*cu dignitate*), un om politic...

TIPĂTESCU (*cu pofidă*): Adică d-ta...

CAȚAVENCU: Dă-mi voie... Un om politic trebuie mai ales în niște împrejurări politice ca acelea prin care trece patria noastră, împrejurări de natură a hotărî o mișcare generală, mișcare ce, dacă vom lua în considerație trecutul ori-

căruia stat constituțional, mai ales un stat
tînăr ca al nostru...

TIPĂTESCU (*impacientat, bătînd din călci*): Mă
rog, onorabile, încă o dată (*răspicat*)... ce-mi
ceri d-ta în schimbul acelei scrisori? Scurt!
scurt! (*Repetă gestul de rețezare al lui Cațavencu.*)

CAȚAVENCU: Ei?... dacă este așa, dacă vrei
scurt, iată: voi (*rugător*) să nu mă combați,
ceva mai mult, să-mi sprijini candidatura...

TIPĂTESCU (*vrînd să izbucnească*): Candidatura
d-tale! (*Stăpînindu-se*) Onorabile domn, nu
ți se pare că ceri prea mult?...

CAȚAVENCU: Atuncea d-ta, care mi-ai propus schim-
bul, care-mi faci întrebarea, trebuie să răs-
punzi...

TIPĂTESCU (*apropiindu-se și îndesîndu-se înspre
Cațavencu, se repetă jocul de scenă de mai sus*):
Ba zău, spune, nu ți se pare prea mult? Ai?
Ce zici?

CAȚAVENCU (*naiv*): Nu.

TIPĂTESCU (*cu insinuare*): Dacă s-ar retrage Comi-
tetul permanent și am rezerva un loc pentru
preaiubitul d. Cațavencu?...

CAȚAVENCU (*zîmbind și cu bonomie*): E un nimic,
stimabile...

TIPĂTESCU: Dacă în postul de avocat al statului
s-ar numi același d. Cațavencu?...

CAȚAVENCU (*asemenea*): E puțin, onorabile...

TIPĂTESCU: Dacă în locul de primar, vacant acum,
și în locul de episcop-efor la Sf. Nicolae s-ar
numi tot nenea Cațavencu? Ai? (*Cațavencu
surîde cu un gest de refuz.*) Și dacă și moșia
Zăvoiu din marginea orașului...

CAȚAVENCU (*zîmbind asemenea*): Dă-mi voie, sti-
mabile, un om politic trebuie, este dator, mai

ales în împrejurări ca acele prin care trece patria noastră, împrejurări de natură a hotări o mișcare generală, mișcare (*mîngîie și umflă cuvintele distilîndu-și tonul și accentul*) ce, dacă vom lua în considerație trecutul unui stat constituțional, mai ales un stat tînăr ca al nostru, de-abia ieșit din...

TIPĂTESCU (*bătînd impacient din călcîi și întrerupîndu-l*): Ei! să lăsăm frazele, nene Cațavencule! Astea sunt bune pentru gură-cască... Eu sunt omul pe care d-ta să-l îmbeți cu apă rece?... Spune, unde să fie? bărbătește: ce vrei de la mine? (*Se ridică fierbînd.*)

CAȚAVENCU (*ridicîndu-se și el*): Ce vreau? ce vreau? Știi bine ce vreau. Vreau ce mi se cuvine după o luptă de atîta vreme; vreau ceea ce merit în orașul ăsta de gogomani, unde sunt cel d-întîii... între frunțașii politici... Vreau...

TIPĂTESCU (*fierbînd*): Ce vrei?

CAȚAVENCU (*asemenea*): Vreau... mandatul de deputat, iată ce vreau: nimic altceva! nimic! nimic! (*După o pauză, cu insinuare caldă și crescîndă:*) Mi se cuvine!... Te rog!... Nu mă combate... Susține-mă... Alege-mă. Poimîine, în momentul cînd voi fi proclamat cu majoritatea cerută... în momentul acela vei avea scrisoarea (*cu multă căldură*)... pe onoarea mea!

TIPĂTESCU (*aproape să izbucnească*): Pe onoarea ta?... Și dacă nu pot să te aleg?...

CAȚAVENCU: Poți!

TIPĂTESCU (*pierzîndu-și cumpătul din ce în ce*):

Și dacă nu voi? — zi că nu voi să te aleg?

CAȚAVENCU (*îndîrjit*): Trebuie să vrei.

TIPĂTESCU (*d-abia mai stăpinindu-se*): Uîți că nu e bine să te joci cu un om ca mine astfel. Nu nu! nu poți să te aleg!

CAȚAVENCU: Trebuie!

TIPĂTESCU: Nu!

CAȚAVENCU: Trebuie să vrei, dacă ții cituși de puțin la onoare...

TIPĂTESCU (*izbucnind*): Mizerabile! (*Cațavencu face un pas înapoi.*) Canalie nerușinată! Nu știu ce mă ține să nu-ți zdrobesc capul... (*Se repede, ia un baston de lingă perete și se întoarce turbat către Cațavencu.*) Mișelule! trebuie să-mi dai aci scrisoarea, trebuie să-mi spui unde e scrisoarea... ori te ucid ca pe un cîinel (*Se repede năvală la el. Cațavencu ocolește masa și canapeaua, răstoarnă mobilele și se repede la fereastră, pe care o deschide de perete îmbrîncind-o în afară.*)

CAȚAVENCU (*tremurînd, strigă la fereastră în afară*): Ajutor! Săriți! Mă omoară vampirul! perfectul asasin! ajutor!

SCENA X

ACEIAȘI, ZOE venind repede din dreapta

ZOE (*repeșindu-se între Cațavencu și Tipătescu, rugătoare și foarte emoționată*): Domnule Cațavencu, domnule, pentru Dumnezeu! te rog, nu striga... Fănică, ai înnebunit?... Domnule Cațavencu... mă rog...

CAȚAVENCU (*emoționat și el*): Cum să nu strig, doamnă?

TIPĂTESCU (*zdrobit de mișcare, ștergîndu-și fruntea și căzînd pe un scaun la dreapta*): Mișel! mișel! mișel!

ZOE (*rugătoare*): Domnule Cațavencu, cer scuze eu pentru momentul de iuțea care l-a făcut pe Fănică să uite...

CAȚAVENCU: Nu încap scuze, doamnă... trebuie să ies d-aci numaidecît: nu mai pot sta un moment într-o casă unde-mi este viața în primejdie! ..

ZOE: Domnule Cațavencu, în sfîrșit d-ta ești un om cuminte, un om practic, d-tale îți este indiferent de la cine ți-ar veni aceea ce-ți trebuie așa de neapărat...

CAȚAVENCU: Nu-nțeleg...

ZOE: Ai cerut, în schimbul scrisorii de care e vorba, mandatul de deputat. Ai jurat pe onoarea d-tale că poimîine, cînd ai fi proclamat, vei da scrisoarea aceluia ce te-ar face să fii ales... Ei! eu te aleg, eu și cu bărbatul meu; mie să-mi dai scrisoarea... Primești?...

CAȚAVENCU (*ca lovit de o idee*): Primesc...

ZOE (*încet către Tipătescu, care stă cufundat în gînduri pe fotoliu*): Și înțelegi că atunci, cînd, luptînd cu tine, voi căpăta scrisoarea... tot... tot... Fănică, va fi isprăvit între noi. (*Tare:*) Suntem deplin înțelegi, domnule Cațavencu...

CAȚAVENCU: Da, madam, pe deplin... dar... (*Îi face semn către Tipătescu.*)

ZOE (*stăruind lingă Tipătescu*): Fănică! Fănică! hotărăște-te! Poți fi tu dușmanul liniștii mele?... Spune!... (*Rugîndu-l frumos:*) Fănică!...

TIPĂTESCU (*nemaiputînd lupta și sculîndu-se*): În sfîrșit, dacă vrei tu... fie!... Întîmple-se orice s-ar întîmpla... (*Cu hotărîre:*) Domnule Cațavencu, ești candidatul Zorii, ești candi-

datul lui nenea Zaharia... prin urmare și al meu! Poimiine ești deputat!...

ZOE (*triumfătoare*): A!

CAȚAVENCU: Poimiine veți avea... (*Se aude zgomot afară, vocea lui Trahanache: „Ai puțintică răbdare!”*)

ZOE: Nenea!

TIPĂTESCU: Zaharia!

CAȚAVENCU: Venerabilul!

TIPĂTESCU: Repede, ascundeți-vă amîndoi... Nu trebuie să vă văză...

(*Zoe iese degrabă în stînga, Tipătescu cu Cațavencu la dreapta.*)

SCENA XI

TRAHANACHE (*singur*): Nimeni?... și dobitocul de fecior mi-a spus că Fănică și Zoe sunt aici... (*Merge la ușa din dreapta și bate cu discreție.*) Nimeni! (*Asemenea în stînga.*) Nimeni! (*Vrea să plece prin fund, și ca și cînd și-ar aduce aminte de ceva:*) A! era să uit! (*Șade la masa de scris, ia condei și hîrtie și scrie, citind:*) „Dragă Fănică, te-am căutat! Mă întorc peste o jumătate de ceas. Trebuie să ne vedem înainte de întrunire. Așteaptă-mă negreșit; nu ieși: ai puțintică răbdare... Trahanache...” (*Pune scrisoarea la vedere pe masă.*) Acuma să dăm de căpătîiele firelor iubitului nostru d. Cațavencu. (*Iese prin fund repede. Un moment scena goală; apoi ușile din dreapta și din stînga se deschid binișor. Din stînga iese Zoe, din dreapta Tipătescu și Cațavencu.*)

SCENA XII

TIPĂTESCU, CAȚAVENCU, ZOE, apoi CETĂȚEANUL TURMENTAT

TIPĂTESCU: Blestemată politică! un moment să n-ai pace! (*Merge la ușa din fund și o închide.*) Suntem în liniște... (*Lui Cațavencu:*) Eu merg la telegraf să-ți anunț la București candidatura... d-ta așteaptă acasă un cuvânt al meu... Deseară, la întrunire, fii cu tact... trebuie mult tact. (*Se aud în fund bătăi în ușă; toți din scenă tac și nu mișcă, iar bătăi, apoi trei fluierături.*) E Ghiță, ăsta e semnalul lui! (*Merge și deschide ușa din fund, prin care apare Cetățeanul, fluierând ca de mirare.*)

TIPĂTESCU: Iar? (*Se dă înapoi.*)

CAȚAVENCU: Omul meu! (*Se dă cam la spatele Zoi.*)

CETĂȚEANUL: Da, iar eu! (*Sughite.*) Am venit pentru istoria aia de care am vorbit az-dimineață... Ce facem? Iacă, mâine începe... Eu... pentru cine votez?

TIPĂTESCU (*ținându-i calea să nu coboare în scenă*): Pentru cine? pentru cine? Lasă-mă în pace, cetățene: ai ajuns de nesuferit... Votează pentru cine poștești...

CETĂȚEANUL: Eu nu poftesc pe nimeni, dacă e vorba pe poftă...

TIPĂTESCU: Ei! lasă-mă-n pace, administrația nu voiește să influențeze cituși de puțin pe nimini.

CAȚAVENCU (*intervenind*): Pardon, dați-mi voie: mie-mi pare din contra că într-un stat constituțional, mai ales într-un stat tinăr ca al nostru, administrația ar trebui să...

ZOE (*asemenea*): Se-nțelege...

CETĂȚEANUL (*cătră Cațavencu*): Ei! onorabilul
nu te vedeam; sluga! o mie de ani pace! Și
zi, mă lucrași, ai? Adică, dă-i cu bere, dă-i
cu vin, nu, pentru cinstea obrazului... pentru
ca să-mi faci pontul cu scrisoarea... bravos!
dom'le Nae.

CATAVENCU: A! a!

ZOE: Fănică! Fănică! trimite-l... e nesuferit!

TIPĂTESCU (*nervos*): 'În sfîrșit, cetățene, te rog
lasă-ne cu binișorul, lasă-ne... Ce poștești de
la mine?

CETĂȚEANUL: Nu ți-am spus? (*Sughite.*) Miine
începe... Ei? (*Sughite.*) Eu pe cine aleg? Pen-
tru cine?... (*Face semnul votării și sughite.*)

ZOE: Pentru d. Nae Cațavencu.

CETĂȚEANUL: Pentru... (*Sughite și pufnește de ris.*)
Nu mă-nnebuni, că amețesc...

TIPĂTESCU (*din ce în ce mai nervos, luînd pe Cetă-
țeanul de mîină și zguduindu-l*): Pentru că
ești om vițios...

CETĂȚEANUL: Nu mă smuci, că amețesc!

TIPĂTESCU (*asemenea*): Pentru că te-ai lăsat să-ți
ia din buzunar, să-ți fure scrisoarea...

CETĂȚEANUL: Ei! nu face nimica, poate mai găsim
alta...

TIPĂTESCU: Lasă-mă să vorbesc... pentru că ești...

CETĂȚEANUL: Alegător...

TIPĂTESCU: Nu... bețiv... vițios... păcătos.

ZOE: Fănică! ...

TIPĂTESCU: Da, bețiv... uite și acum ești turmen-
tat, ești băut...

(*Cațavencu rîde.*)

CETĂȚEANUL: Aș!

TIPĂTESCU (*cu dezgust*): Uite, nenorocitul! miroși
cale d-o poștă... (*Îl împinge.*)

CETĂȚEANUL (*șovăind*): Țsta este mirosul meu
naturel...

TIPĂTESCU: Miroși a rom...

CETĂȚEANUL: Ei! bravos! Vrei să miros a gaz?

TIPĂTESCU: Ei! pentru toate astea trebuiesă-ți
dai votul lui onorabilul d. Cațavencu... Pen-
tru așa alegător, mai bun ales nici că se pu-
tea...

ZOE: Fănică!...

CATAVENCU: Totdeauna ironic (*zîbind*), stima-
bile!

SCENA XIII

*ACEIAȘI, FARFURIDI, BRÎNZOVENESCU și
TRAHANACHE*

TIPĂTESCU (*montîndu-se treptat*): Da, pentru d. Ca-
țavencu lucrăm noi, pe d-sa noi îl sprijinim,
pe d. Cațavencu să-l alegeți d-voastră. Și
nu-l sprijinim de silă, îl sprijinim pentru că
dumnealui este cel mai onest concetățean al
nostru...

ZOE: Fănică, fii calm...

TIPĂTESCU: Da, sunt calm... Pentru că dumnealui
(*Farfuridi, Brînzovenescu și Trahanache apar
în fund și ascultă. Cei dintîi arată tot ce se
petrece în scenă celui d-al treilea*) nu e ca alții
mișel, pentru că nu e ca alții canalie, nu e
ca alții infam (*se montează din ce în ce*)...
pentru că, încă o dată, la alegători ca d-ta,
cu minte, cu judecată limpede, cu simț poli-
tic nu se poate mai bun reprezentant decît

d. Cațavencu (*apăsînd*), *onorabilul d. Cațavencu!* (*Tipătescu împinge cu scîrbă pe Cetățeanul turmentat.*)

CATAVENCU (*zîmbind cu bonomie*): Ce răutăcios!

BRÎNZOVENESCU (*din fund*): A!

FARFURIDI (*lui Trahanache*): Iacă trădarea! Cînd îți spuneam, venerabile!... (*Coboară toți.*)

TRAHANACHE: Ei! ai puținică răbdare!

ZOE: Nene! (*Se repede la Trahanache și-l trage deoparte, unde-i vorbește încet și cu multă mișcare. Cațavencu și Cetățeanul turmentat vorbesc de altă parte asemenea.*)

TIPĂTESCU: Ei! lăsați-mă toți în pace!

FARFURIDI: Te lăsăm, stimabile, dar mergem la București...

BRÎNZOVENESCU: Și vom spune tot...

TIPĂTESCU (*aparte*): Duceți-vă la dracul! (*Trece lîngă Trahanache și Zoe.*)

FARFURIDI: La ziare!

BRÎNZOVENESCU: La Comitetul electoral central!

FARFURIDI: La guvern!

CETĂȚEANUL (*arătînd pe Farfuridi și Brînzovenescu lui Cațavencu*): Oleu!... fugi, că amețesc! (*Cațavencu și Cetățeanul turmentat convorbesc foarte mișcat deoparte cu Farfuridi și Brînzovenescu.*)

TRAHANACHE: În sfîrșit, ce e, Fănică?

TIPĂTESCU: Nu mă-ntreba pe mine, nene Zahario!

ZOE (*cu energie*): Nici o vorbă, nene, trebuie...

TRAHANACHE: De ce?

ZOE (*precipitată*): Dacă mă iubești, dacă ții la mine, acum tăcere; îți spun pe urmă tot. (*Vorbesc încet toți trei.*)

CATAVENCU (*cătră Farfuridi și Brînzovenescu*): Dați-mi voie, stimabile, nu d-voastră veți avea mai multă încredere față cu înaltele locuri

decît onorabilul (*toți ascultă, Tipătescu se plimbă agitat în fund*) d. Tipătescu, prefectul cel mai onest!...

TRAHANACHE: Da!

CAȚAVENCU: Cel mai integru!...

TRAHANACHE: Da!

CAȚAVENCU: Cel mai credincios!...

ZOE: Firește!

CAȚAVENCU: Dați-mi voie să vă spun că toate zbuciumările d-voastră sunt numai și numai chestii personale, și cînd vin niște asemenea persoane... ca d-voastră...

CETĂȚEANUL: Nanana!

FARFURIDI: Care va să zică și insulte!

BRÎNZOVENESCU: Bravos!

CAȚAVENCU: Chestie de tarabă, onorabile! daraveri de clopotniță, stimabile!

ZOE (*cătră Trahanache*): Se-nțelege!

CAȚAVENCU: Alegătorii vor vorbi...

ZOE (*îndemnînd pe Cetățeanul turmentat și pe Trahanache*): Da, alegătorii vor vorbi.

TRAHANACHE: Da, alegătorii vor vorbi, firește!

CETĂȚEANUL (*serios*): Da, noi vom vorbi!

SCENA XIV

ACELAȘI, GHIȚĂ PRISTANDA venind fuga din fund, cu o depeșă-n mînă

PRISTANDA: Coane Fănică! o depeșă fe-fe urgentă!

ZOE: O depeșă! (*Se-ntorc toți spre fund.*)

TIPĂTESCU (*deschide nervos depeșa și citește*): „Cu orice preț, dar cu orice preț, colegiul d-voastră al II-lea trebuie să aleagă pe d. Agamemnon Dandanache. (*Toți mișcare.*) Se face din

aceasta pentru d-voastră o înaltă și ultimă chestie de încredere..." A!

FARFURIDI și BRÎNZOVENESCU: Aha!

ZOE (*cu toată energia*): A! nu se poate! Vom lupta contra oricui... Vom lupta contra guvernului!... (*Tipătescu a căzut obosit pe un scaun.*)

TRAHANACHE: Ai puținică răbdare!

ZOE: Da, nene! vom lupta contra guvernului!

CATAVENCU: Da, vom lupta contra guvernului! (*Cațavencu, Zoe și Trahanache de o parte, Farfuridi, Brînzovenescu, frecîndu-și mîinile cu satisfacție, de altă parte; Ghiță în fund; Tipătescu obosit, pe scaun, ca și cum n-ar lua parte la ce se petrece. Cetățeanul turmentat în mijloc.*)

CETĂȚEANUL (*tîrît de curent*): Da! vom lupta contra (*sughițînd și schimbînd tonul*)... adică nu... Eu nu lupt contra guvernului!...

(C o r t i n a)

ACTUL III

(Teatrul înfățișează sala cea mare a pretoriului primăriei, un fel de exagon din care se văd trei laturi. Trei uși în fund; cea din mijloc dă în coridorul de intrare; pe cea din dreapta se citește: „Ofițer țivil“; pe cea din stînga: „Arfiva“. În stînga la planul al doilea, o ușă cu inscripția „Cabinetul primărelui“. În dreapta, același plan, altă ușă cu inscripția: „Registratura“. Partea din stînga pînă la ușa „Arfivei“ este despărțită de scenă cu un grilaj de lemn acoperit cu perdeluțe de chembrică¹ verde. Lîngă grilaj, la stînga, în scenă, este o estradă pe care sunt așezate masa și jețul prezidențial. Înaintea mesei, puțin mai jos, este tribuna. Pe masă sunt două candelabre, hîrtie, călimări și un clopoțel. Pe tribună o sticlă și un pahar de apă. De partea dreaptă sunt bănci dese și scaune; sub estradă, asemenea. Peste tot sunt bănci și scaune, afară de o cărare lăsată liber de la ușa de intrare din fund prin mijlocul scenii, pe unde vine și se duce lumea. Pe pereți cîteva lămpi atîrnate în cuie. Lumină cam săracă. La ridicarea perdelii, Trahanache este la masa prezidențială în jețul său, la spatele tribunei. Împrejurul mesii, Brînzovenescu și alți cetățeni. Înaintea tribunii, cu spatele spre dînsa, alegători, cetățeni, public, unii șezînd jos, alții în picioare.

¹ Pinză subțire de bumbac.

Pe bănci, pe scaune și împrejur asemenea. În capul băncilor din față, e Cațavencu împreună cu Ionescu, Popescu și alți dascăli și partizani. Farfuridi e la tribună. Perdeaua se ridică asupra unei întreruperi. În toată sala e rumoare. Prezidentul agită clopoțelul.)

SCENA I

TRAHANACHE, CAȚAVENCU, BRÎNZOVESCU, FARFURIDI, IONESCU, POPESCU, CETĂȚENI, ALEGĂTORI, PUBLIC — rumoare

FARFURIDI (*de la tribună*): Dați-mi voie! (*Gustă din paharul cu apă.*) Dați-mi voie! (*Rumoare.*)

TRAHANACHE (*trăgîndu-și clopoțelul*): Stimabili! onorabili! (*afabil*) faceți tăcere! Sunt cestiuni importante, arzătoare la ordinea zilei... Aveți puținică răbdare... (*Cătră Farfuridi:*) Dă-i înainte, stimabile, aveți cuvîntul!

FARFURIDI (*cătră adunare*): După ce am vorbit dar din punctul de vedere istoric, din punctul de vedere de drept, voi încheia cît se poate mai scurt...

POPESCU: Parol?... Numai dacă t-ei ținea de vorbă. (*Risete în partea unde sunt dascălii.*)

FARFURIDI: Rog, nu mă-nterupeți, dați-mi voie...

TRAHANACHE (*cătră partea unde e Popescu*): Stimabile, nu-nterupeți...

FARFURIDI: După ce am vorbit dar din punctul de vedere istoric și din punctul de vedere de drept, voi încheia, precum am zis, cît se poate mai scurt. (*Bea o sorbitură, apoi, reluîndu-și răsufarea, rar ca și cum ar începe o poveste:*) La anul una-mie-opt-sute-două-zeci-și-unu...

fix... (*Rumoare și protestări în grupul lui Cațavencu: „A! A! A!”*)

POPESCU: Dacă ne-ntoarcem iar la 1821 fix, ne-am procopsit. (*Rumoare și protestări.*)

FARFURIDI: Dați-mi voie... La una-mie-opt-sute...

TOȚI (*în cor, cu tonul lui*): Douăzeci-și-unu fix... (*Rumoare și protestări.*)

FARFURIDI: Dați-mi voie...

TRAHANACHE (*clopoțel*): Stimabile, onorabile! Nu intrerupeți... Aveți puținică...

CAȚAVENCU: Ce răbdare, venerabile domnule pre-
zident! Ceasurile sunt înaintate. Sunt și alți
oratori înscriși să vorbească...

TOȚI DIN GRUP: Da! Da!

CAȚAVENCU: Onorabilul orator a promis să încheie
cît se poate mai scurt: apoi ce fel de scurt
este asta, s-o luăm a doua oară de la 1821?
A! A! A!

TOȚI DIN GRUP: A! A! A! (*Rumoare.*)

FARFURIDI: Dați-mi voie...

TRAHANACHE (*cătră Farfuridi cu dulceață, ridicîndu-se peste masă cătră tribună*): Stimabile...
eu gîndesc că nu ar fi rău să sărim la 48...

CAȚAVENCU (*strigînd*): Mai bine la 64...

POPESCU, IONESCU și TOȚI DIN GRUP: Da! da! la
64...

TRAHANACHE (*ridicîndu-se ca și cînd ar consulta adu-
narea*): Adică... la plebiscit?¹

TOȚI: Da, la plebiscit! (*Zgomot.*)

FARFURIDI (*întorcîndu-se cu spatele spre adunare și
cu fața la prezident*): Dați-mi voie, domnule

¹ Este vorba despre plebiscitul inițiat de A.I.I. Cuza și M. Kogălniceanu în 1864, prin care s-a aprobat prima reformă agrară.

- prezident; mi-ați acordat cuvîntul: îmi pare
că un prezident o dată ce acordă cuvîntul...
- TRAHANACHE (*sculîndu-se și punînd, peste masă,
mîinile pe umerii lui Farfuridi, mîngîietor*):
Dacă mă iubești, stimabile, fă-mi hatîrul...
să trecem la plebicist... dorința adunării!...
- FARFURIDI: Dar, domnule prezident...
- TRAHANACHE (*și mai rugător*): Să trecem la ple-
bicist! (*Îl întoarce binișor de umeri cu fața
spre adunare.*)
- TOTI (*cu putere*): Da! la plebicist! la plebicist!
- FARFURIDI (*soarbe o dată și cu aerul resignat*):
Ce ziceam dar? la 1864, vine, mă-nțelegi, oca-
ziunea să se pronunțe poporul printr-un ple-
bicist... Să vedem însă mai-nainte... să ne
dăm seama bine de ce va să zică... de ce este
un plebicist...
- IONESCU: Știm ce este plebicistul! Mersi de expli-
cație!
- TOTI: Nu trebuie explicație... (*Rumoare.*)
- FARFURIDI (*cătră întrerupători*): Dați-mi voie!
(*Cătră Trahanache:*) Domnule prezident!...
- TRAHANACHE (*clopoțel*): Stimabili, onorabili, rog
nu întrerupeți pe orator (*foarte afabil*), faceți
tăcere; sunt cestiuni arzătoare la ordinea
zii; aveți puținică răbdare. (*Cătră Farfu-
ridi:*) Aveți cuvîntul, stimabile, dați-i îna-
inte!
- FARFURIDI (*luînd vînt*): Cînd zicem dar 64, zicem ple-
bicist, cînd zicem plebicist, zicem 64... Știm,
oricine dintre noi știe ce este 64, să vedem ce
este plebicistul... (*Cu tărie începînd fraza:*)
Plebicistul!...
- CAȚAVENCU: Aci nu e vorba de plebicist...
- FARFURIDI: Dați-mi voie (*discutînd cu Cațavencu*):
mi se pare că atunci cînd zicem 64... (*cu*

energică convingere)... și să nu căutați a încerca măcar să mă combateți; vă voi dovedi cu date istorice că toate popoarele își au un 64 al lor...

CATAVENCU: Dați-mi voie; nu e vorba de 64. (*Rumoare aprobativă pentru Catavencu.*)

FARFURIDI: Dați-mi voie... (*Toate colocviile și intreruperile se fac avocățeste, cu multă vioiciune și cu tonul înțepat și volubil.*) Domnule preșident!...

TRAHANACHE (*clopoțel*): Stimabile, onorabile, faceți tăcere... avem cestiuni arzătoare...

CATAVENCU (*ridicându-se în capul băncii*): Cum, domnule preșident? De unde pînă unde 64 chestie arzătoare la ordinea zilei? Dacă nu mă-nșel, îmi pare că suntem în anul de grație 1883... Ce arc a face? Chemați pe onorabilul orator la cestiune...

TRAHANACHE (*ridicându-se iar peste masă și atingându-l pe umere pe Farfuridi*): Stimabile (*afabil și rugător*)... să lăsăm plebicistul, dacă mă iubești; să trecem la cestiune.

FARFURIDI (*obosit de intreruperi, întorcându-se cu fața spre Trahanache și cu spatele la adunare*): Domnule preșident, ați binevoit a-mi acorda cuvîntul... Eu cred c-ar trebui...

CATAVENCU (*strigînd*): Nu trebuie, onorabile

TOȚI DIN GRUP: Nu, nu trebuie!

TRAHANACHE (*punînd minile, peste masă, pe umerii lui Farfuridi, și foarte dulce*): Mă rog, dacă mă iubești, fă-mi hatîrul... dorința adunării, stimabile... (*Îl întoarce de umeri binișor cu fața spre adunare.*)

TOȚI: Da! la chestiune! la chestiune!

FARFURIDI (*foarte obosit, soarbe și se resignează*):
Ajungem dar la chestiunea revizuirii Constitu-
țiunii și Legii electorale...

TOȚI (*cu satisfacție*): A! Așa da!

TRAHANACHE (*asemenea*): A! (*Clopoțel.*) Ei! acu
aveți puținică răbdare... (*Cătră Farfuridi:*)
Scurt, stimabile, scurt, dacă mă iubești:
dorința adunării.

FARFURIDI (*asudă, bea și se șterge mereu cu basmaua*):
Mă rog, dați-mi voie! Știți care este opinia
mea în privința revizuirii?

TOATĂ SALA: Nu!... Să vedem!... Spune!

CATAVENCU (*batjocoritor*): Să vedem opinia lui
d. Farfuridi. (*Trahanache clopoțește.*)

FARFURIDI (*asudă mereu și se emoționează pe văzuțe*):
Opinia mea este aceasta: e vorba de revizuire,
da?

TOȚI (*puternic*): Da! Da!

FARFURIDI (*emoționat și asudînd*): Atunci, iată ce
zic eu, și împreună cu mine (*începe să se înece*)
trebuie să se [*sic*] zică asemenea toți aceia care
nu vor să cază la extremitate (*se îneacă mereu*),
adică vreau să zic, da, ca să fie moderați...
adică nu exagerațiuni!... Într-o chestiune po-
litică... și care, de la care atîrnă viitorul, pre-
zentul și trecutul țării... să fie ori prea-prea,
ori foarte-foarte (*se încurcă, asudă și înghite*)...
încît vine aci ocazia să întrebăm pentru ce?...
da... pentru ce?... Dacă Europa... să fie cu
ochii ațintiți asupra noastră, dacă mă pot
pronunța astfel, care lovesc soțietatea, adică
fiindcă din cauza zguduirilor... și... idei sub-
versive (*asudă și se rătăcește din ce în ce*)...
și mă-nțelegi, mai în sfîrșit, pentru care în
orice ocaziuni solemne a dat probe de tact...
vreau să zic într-o privință, poporul, națiu-

nea, România (cu tărie)... țara în sfârșit... cu bun-simț, pentru ca Europa cu un moment mai înainte să vie și să recunoască, de la care putem zice depandă (*se încurcă și asudă mai tare*)... precum — dați-mi voie — (*se șterge*) precum la 21, dați-mi voie (*se șterge*), la 48, la 34, la 54, la 64, la 74 asemenea și la 84 și 94, și ețetera, întru cît ne privește... pentru ca să dăm exemplul chiar surorilor noastre de ginte latine însă! (*Foarte asudat, se șterge, bea, iar se șterge și suflă foarte greu. Trahanache a urmărit cu mîna tactul sacadelor oratorice ale lui Farfuridi. Bravo și aplauze în fund, conduse de Brînzovenescu; risete și sîsiituri în grupul lui Cațavencu. Clopoțelul lui Trahanache de abia se mai aude. După ce s-a mai oprit zgomoțul, cu multă aprîndere:*) Dați-mi voie! Terminîndată! mai am două vorbe de zis. (*Zgomotul tace.*) Iată dar opinia mea. (*În supremă luptă cu oboseala care-l biruie:*) Din două una, dați-mi voie: ori să se revizuiască, primesc! dar să nu se schimbe nimica; ori să nu se revizuiască, primesc! dar atunci să se schimbe pe lci pe cîlo, și anume în punctele... esențiale... Din această dilemă nu puteți ieși... Am zis!

(*Aplauze în fund, sîsiituri în față. Farfuridi coboară zdrobit, ștergîndu-se de sudoare, și merge în fund. Brînzovenescu și alți alegători îl înțîmpină și-i strîng mina. Rumoare. Mai mulți din auditoriu se scoală și strică rîndurile. Cațavencu suie de la dreapta în mijloc, unde vorbește încet cu grupul său gesticulînd viu. Cu un alt grup mai în fund Farfuridi și Brînzovenescu asemenea. Pristanda iese misterios din cabinetul primarului, trece prin ușcioara grilajului, care este la spatele tribunii, și trage de pulpană pe Trahanache, care sună clopoțelul.*)

SCENA II

ACEIAȘI, PRISTANDA

TRAHANACHE (*lăsînd clopoțelul și întorcîndu-se la spatele mesii*): Ai? Ce e?

PRISTANDA (*misterios și repede*): Coane Zahario! Conul Fănică, coana Joițica!...

TRAHANACHE: Ei? Ce?

PRISTANDA: Sunt dincoace în cabinet... au venit pe din dos, vă așteaptă. Numaidecît să poștiți acolo.

TRAHANACHE (*asemena misterios*): Nu pot să las prezența... să aibă puținică răbdare.

PRISTANDA: Trebuie... numaidecît!... suspandați!

TRAHANACHE (*trage clopoțelul și se ridică*): Stimabilă, onorabilă adunare. După discursul important, pe care l-a ținut respectabilul nostru concetățean și avocat d. Farfuridi, eu cred că ar fi bine să suspendăm ședința pentru cinci minute.

VOCI: Da! Da! pentru cinci minute!...

(*Cațavencu cu grupul său, Farfuridi și Brinzovenescu cu al lor se amestecă în mulțime. Trahanache, care s-a dat jos de pe tribună, a deschis porțița grilajului și a trecut cu Ghiță în partea stîngă despărțită, bate în ușa „Cabinetului primarelui”. Zoe și Tipătescu îi deschid; Trahanache și Ghiță dispar înăuntru; ușa se închide la loc.*)

SCENA III

ACEIAȘI, fără TRAHANACHE și PRISTANDA

CATAVENCU (*cătră grupul lui*): Ei, cum să-l trimeti în Cameră, nene, pe stimabilul? Nu zic, are ideile, opiniile lui — și eu respect ideile,

numai să fie sincere, și el e sincer, n-ai ce zice — respect la orice opinie!... Dar să-ți vie stimabilul cu idei învechite, cu opinii ruginite, și să te sperie mereu cu Europa, cu zguduiri, cu teorii subversive... asta nu mai merge... Astfel de opinii nu le respect, să-mi dea voie să-i spui...

POPESCU: Nu, uite ce susține Farfuridi, n-ai înțeles; susține că adică după istorie — d-aia se teme el de zguduiri — nu trebuie să dăm exemplu rău surorilor noastre de ginte latină. N-ai auzit, chiar a zis-o el: surorile noastre de ginte latină...

IONESCU: Da! a zis-o...

CAȚAVENCU (*cu aer de protecție*): Voi dascălii sunteți băieți buni, dar aveți un cusur mare: cum vă vorbește cineva de istorie, s-a isprăvit, are dreptate. (*Cu putere:*) Ce istorie? Apoi, dacă e vorba de istorie, apoi ce te-nvață istoria mai întâi și-ntîi?

POPESCU: Că România de la Traian...

CAȚAVENCU: Nu-i așa...

IONESCU: Că adică străbunul nostru...

CAȚAVENCU: Ce străbun! ce nostru! Vezi că nu știți! (*Cu tonul retoric:*) Or, mai întâi și-ntîi istoria ne învață anume că un popor care nu merge înainte stă pe loc (*publicul începe să-i ia aminte că perorează și se grupează încet-încet împrejurul lui ca să asculte*), ba chiar dă înapoi, că legea progresului este așa, că cu cît mergi mai iute, cu atît ajungi mai departe. (*Grupul lui Cațavencu aprobă și admiră, grupul lui Farfuridi și Brînzovenescu, care s-au apropiat și ascultă mai dintr-o parte, dă din umeri.*)

IONESCU: Asta e așa.

POPESCU: Nici nu mai încapе vorbă.

- FARFURIDI (*înțepat*): Da! progres! progres fără conservățiune, cînd vedem bine că Europa...
- CATAVENCU (*întrerupîndu-l lătrător*): Nu voi, stimabile, să știu de Europa d-tale, eu voi să știu de România mea și numai de România... Progresul, stimabile, progresul! În zadar veniți cu gogorițe, cu invențiuni antipatriotice, cu Europa, ca să amăgiți opinia publică...
- FARFURIDI (*și mai înțepat*): Dă-mi voie. Mi se pare că altcineva amăgește opinia publică...
- CATAVENCU: Nu voi să știu de ce zici d-ta.
- BRÎNZOVENESCU: Firește că nu vrei să știi... nu-ți vine la socoteală...
- CATAVENCU (*și mai lătrător*): Să-și vază de trebile ei Europa. Noi ne amestecăm în trebile ei? Nu... N-are prin urmare dreptul să se amestece într-ale noastre... D-ta ești avocat, ești confrate cu mine...
- FARFURIDI: Da, sunt avocat, dar nu sunt confrate cu d-ta...
- CATAVENCU (*urmîndu-și jocul*): Știi ca și mine principiul de drept, fiecare cu al său, fiecare cu treburile sale... *oneste bibere*¹...
- FARFURIDI: Da' de onest n-ai încotrol... (*Grupurile Cățavencu și Farfuridi încep a se despărți, fiecare de o parte.*)
- CATAVENCU (*cu tonul înțepător*): Stimabile, nu știu pentru ce d-ta mă prigonești de la o vreme... Ce ai cu mine? Suntem în fața alegătorilor, stimabile: *or*, nu încape pică; să luptăm: d-ta o să-ți pui candidatura, o știm; eu ți-o declar că mi-o pui pe a mea... luptă electorală! și știm că lupta electorală este

¹ Începutul stilcit al maximei latine: „*honeste vivere, neminem laedere, suum cuique tribuere*” („să trăiești cinstit, să nu păgubești pe nimeni, să dai fiecăruia ce e al său”).

viața popoarelor... De ce te revolți contra adevărului? în contra dreptului?... *Oneste bi-bere*, onorabile!... (*Aprobări din partea grupului.*)

FARFURIDI (*izbucnind*): Ia scutește-mă cu mofturile d-tale! Onest d-ta? Pe de o parte *Răcnetul Carpaților*, pe de altă parte chiverniseala confrăților, pe de o parte opoziție la toartă, pe de altă parte teșcherea la buzunar!... Urlă tirgul, domnule...

BRÎNZOVENESCU (*trăgându-l de mîneacă*): Tache! Tache!

FARFURIDI (*smucindu-se*): Ia lasă-mă-n pace, să mă răfuiesc odată cu domnul... Ce adică, noi nu știm, nu vedem, orbi suntem? d-ta ești candidatul prefectului,

CĂTAVENCU (*rizînd*): Eu sunt candidatul grupului tînăr, inteligent și independent... Onorabilul, venerabilul nostru prezident (*il caută cu ochii*) unde e venerabilul prezident? nu-l văz... va proclama, pe cît știm, astă-seară pe candidatul comitetului dv. — comitetul dv. — ...Or, dacă voi avea onoarea ca să mă agreeze și comitetul dv. ...căci e al dv. ...

FARFURIDI (*fierbînd mereu*): Nu mai este comitetul nostru, este al dumitale...

BRÎNZOVENESCU: Tache! Tache, fii cuminte. (*Îl trage de mîneacă, Farfuridi se smucește.*)

CĂTAVENCU (*cu ton batjocoritor*): Adică, dă-mi voie, d-ta nu mai ești al comitetului! (*Grupurile se desinează distinct de două părți și se privesc cu încordare.*)

FARFURIDI: Da, eu nu mai sunt, eu, care am susținut totdeauna partidul... și d-ta, care l-ai înjurat totdeauna... ești!

CATAVENCU: Dă-mi voie!...

FARFURIDI (*furios*): Ce voie! ce voie!... Vii cu moftologii, cu iconomii, cu soțietăți, cu scamatorii, ca să tragi lumea pe sfoară... cu dăscălimea d-tale (*mișcare în grupul Catavencu*), cu moftangiii d-tale...

POPESCU (*violent*): Domnule, retrage-ți cuvîntul!

FARFURIDI (*continuînd*): Cu grupul (*umflînd cuvintele*) inteligent... independent... impertinent! (*Pornește spre fund cu Brînzovenesc și cu grupul lor.*)

TOTI (*din grupul lui Catavencu*): A! a! (*Se reped spre ei, zgomot, învălmășeală și ghiontuieli.*)

FARFURIDI (*ieșind prin fund*): Vă-nvățăm noi, pa-pugiilor!

GRUPUL CATAVENCU: Afară! afară! (*Urmărește în fund pe cei din grupul Farfuridi.*)

(*Toată lumea s-a înghesuit în fund și a ieșit afară cu zgomot. În tot timpul scenii următoare, sala întrunirii e goală. În fund prin ușe, se văd mai mulți alegători primblîndu-se în sus și-n jos, vorbind încet și fumînd.*)

SCENA IV

TRAHANACHE ieșind repede din fund, din cabinetul primarului în partea despărțită cu grilaj, după el FĂNICĂ și ZOE urmărindu-l. Scena aceasta se face misterios și răpede.

TRAHANACHE: Nu! nu se poate...

ZOE (*urmărindu-l*): Nene...

TIPĂTESCU (*asemenea*): Neică Zahario...

ZOE: Dacă ai ținut vreodată la mine...

TIPĂTESCU: Dacă mi-ești prietin...

TRAHANACHE: Ei, aveți puținică răbdare! (*Serios:*) Cum putem noi să punem candidatura unui plastograf?

TIPĂTESCU: Bine, frate, plastograf, așa e; dar pînă să bage lumea de seamă... să-l tragem în judecată...

ZOE: Să ne facem de rîs prin tribunale... nene, gîndește-te...

TRAHANACHE (*după un moment de ezitare*): Ei, nu! Dacă ar fi numai una... aia cu scrisoarea ta către Joița, înțeleg; să zic: pentru politică — unde e în joc enteresul țării, ca oricare român, a încercat omul, ca să te forțeze adică, pentru că te știe că ții la onoarea Joițichii, ca prietin ce-mi ești — a făcut plastografie...

TIPĂTESCU: Se-nțelege!

ZOE: Firește; în politică...

TRAHANACHE: Ei, aveți puținică răbdare... Dar astălaltă? (*Se lovește cu mîna pe buzunarul hainii.*) Apoi, dacă umblă el cu machiavelicuri, să-i dau eu machiavelicuri. (*Schimbînd tonul:*) Martoră mi-e Maica Precista! Să n-am parte de Joița — că e de față — să spuie...

ZOE (*cu sentiment*): Nene!

TRAHANACHE: N-am umblat în viața mea cu diplomăție; dar dacă e vorba să facem pe iezuitul a la Metternich¹, apoi să-i dau eu, neică...

TIPĂTESCU (*impacientat*): Nu pricep, neică Zahario!

ZOE (*asemenea*): Nici eu.

¹ Clement Metternich (1773—1859), om politic reacționar austriac.

TRAHANACHE: Ei, aveți puținică răbdare! (*Scoate o hîrtie din buzunar și o desface — o poliță.*) Asta tot pentru politică e? Girurile astea două, cu care onorabilul d. |Cațavencu a ridicat cinci mii de lei de la Soțietate, sunt tot pentru enteresul țării?

TIPĂTESCU (*luînd degrabă polița și examinînd-o cînd pe-o parte, cînd pe alta*): Suntem scăpați!

ZOE: Scăpați?

TRAHANACHE: Ei apoi? cînd îți spuneam eu să ai puținică răbdare, că l-am prins cu alta mai boacăna...

TIPĂTESCU (*abia stăpînindu-și bucuria*): Nene Zahario, candidatul nostru este d. Agamiță Dan-danache.

TRAHANACHE: Așa da!

ZOE: Mi-e frică!...

TIPĂTESCU: Nu mai avem nici o grijă.

TRAHANACHE: ...Dă-mi înscris pe Gagamiță ăla, să nu-i uit numele... (*Vorbește încet cu Zoe.*)

TIPĂTESCU (*scoate portofelul, rupe o filă și scrie pe ea, apoi o dă lui Zaharia*):
Iată...

TRAHANACHE: Mă duc să deschid ședința.

TIPĂTESCU: Anunță îndată candidatura, ridică ședința și vino să mergem la preferanță, te așteptăm...

TRAHANACHE (*vrînd să treacă prin porțița grilajului în partea tribunii*): A! ți-am dat polița lui Cațavencu... Să nu o pierzi. (*Trece.*)

TIPĂTESCU: N-ai grijă, neică Zahario, eu nu pierz hîrțiile de preț... (*Sărută repede pe Zoe.*)

ZOE: Fănică!

TIPĂTESCU: A! acuma, să-l lucrez eu pe nenea Cațavencu! (*Ies amîndoi iute pe ușa din stînga.*)

SCENA V

TRAHANACHE, care s-a urcat la tribună, apoi CAȚAVENCU, POPESCU, IONESCU, ALEĂTORI, PUBLICUL venind din fund și ocupînd locurile lor din scena I. Intrare zgomotoasă, acompaniată de clopoțelul prezidentului.

TRAHANACHE (*în picioare*): Orele sunt înaintate! poștiți, poștiți, stimabililor: avem cestiuni arzătoare la ordinea zilei... (*Șade.*)

(Toată lumea s-a așezat la locul său.)

CAȚAVENCU (*cu modestie*): D-le președinte, vă rog, cerusem și eu cuvîntul...

TRAHANACHE: Da (*binevoitor*), da stimabile. Aveți cuvîntul. Poștiți la tribună!...

(Mișcare în grupul lui Cațavencu.)

CAȚAVENCU (*ia poză, trece cu importanță pîntre mulțime și suie la tribună; își pune pălăria la o parte, gustă din paharul cu apă, scoate un vraf de hîrtii și gazete și le așază pe tribună, apoi își trage batista și-și șterge cu eleganță avocățească fruntea. Este emoționat, tușește și luptă ostentativ cu emoția care pare a-l birui. Tăcere completă. Cu glasul tremurat*): Domnilor!... Onorabili concetățeni!... Fraților!... (*Plînsul îl înecă.*) Iertați-mă, fraților, dacă sunt mișcat, dacă emoțiunea mă apucă așa de tare... suindu-mă la această tribună... pentru a vă spune și eu... (*Plînsul îl înecă mai tare.*) Ca orice român, ca orice fiu al țării sale... în aceste momente solemne (*de-abia se mai stăpînește*)... mă gîndesc... la țărișoara mea (*plînsul l-a biruit de tot*)... la România (*plînge: aplauze în grup*)... la fericirea ei!...

(același joc de amîndouă părțile) la progresul ei!... (asemenea crescendo) la viitorul ei! (Plîns cu hohot. Aplauze zguduitoare.)

IONESCU, POPESCU, TOȚI (foarte mișcați): Bravo!

CĂȚAVENCU (ștergîndu-se repede la ochi și remițîndu-se dodată; cu tonul brusc, viori și lătrător): Fraților, mi s-a făcut o imputare și sunt mîndru de această!... O primesc! Mă onorez a zice că o merit!... (Foarte volubil:) Mi s-a făcut imputarea că sunt foarte, că sunt prea, că sunt ultraprogresist... că sunt liber-schim-bist... că voi progresul cu orice preț. (Scurt și foarte rețezat:) Da, da, da, de trei ori da! (Aruncă roată priviri scînteietoare în adunare. Aplauze prelungite.)

CĂȚAVENCU: Da! (Cu putere din ce în ce crescîndă:) Voi progresul și nimic alt decît progresul: pe calea politică... (Îngrașă vorbele.)

POPESCU: Bravo!

CĂȚAVENCU: Socială...

IONESCU: Bravo!

CĂȚAVENCU: Economică...

POPESCU: Bravo!

CĂȚAVENCU: Administrativă...

IONESCU: Bravo!

CĂȚAVENCU: Și... și...

IONESCU, POPESCU, GRUPUL: Bravo! bravo!

TRAHANACHE (clopoțînd): Rog, nu întrerupeți pe orator, stimabile...

CĂȚAVENCU (cu tărie): Nu mă tem de întreruperi, venerabile domnule președinte... (Cătră adunare și mai ales cătră grup, cu tonul sigur:) Puteți, d-lor, să întrerupeți, pentru că eu am tăria opiniunilor mele... (reintrînd în tonul discursului și îngrășînd mereu vorbele) și... și... finanțiară. (Aplauze prelungite.)... Da, sun-

tem ultraprogresiști, da, suntem liber-schimbști... Or... conduși de aceste idei, am fundat aci în orașul nostru „Aurora economică română”, societate enciclopedică-cooperativă, independentă de cea din București... pentru că noi suntem pentru descentralizare. Noi... eu... nu recunosc, nu voi să recunosc epitropia bucureștenilor, capitaliștilor, asupra noastră; căci în districtul nostru putem face și noi ce fac dînșii în al lor...

GRUPUL (*aplauze*): Bravo!

CATAVENCU: Societatea noastră are descop să încu-
rajeze industria română, pentru că, dați-mi
voie să vă spui, din punctul de vedere econo-
mic, stăm rău...

GRUPUL (*aplauze*): Bravo!

CATAVENCU: Industria română e admirabilă, e su-
blimă, putem zice, dar lipsește cu desăvîrșire.
Societatea noastră dar, noi, ce aclamăm? Noi
aclamăm munca, travaliul, care nu se face
de loc în țara noastră!

GRUPUL: Bravo! (*Aplauze entuziaste.*)

TRAHANACHE (*clopoțind*): Stimabile... nu...

CATAVENCU: Lăsați, d-le președinte, să întrerupă...
nu mă tem de întreruperi!... În Iași, de exem-
plu — permiteți-mi această digresiune, este
tristă, dar adevărată! — în Iași n-avem nici
un negustor român, nici unul!...

GRUPUL (*mișcat*): Al!

CATAVENCU: Și cu toate aceste toți faliții sunt ji-
dani! Explicați-vă acest fenomen, acest mis-
ter, dacă mă pot exprima astfel!

GRUPUL: Bravo! (*Aplauze.*)

CATAVENCU: Ei bine! Ce zice societatea noastră?
Ce zicem noi?... Iată ce zicem: această stare
de lucruri este intolerabilă! (*Aprobări în*

grup. Cu tărie:) Pînă cînd să n-avem și noi faliții noștri?... Anglia-și are faliții săi, Franța-și are faliții săi, pînă și chiar Austria-și are faliții săi, în fine oricare națiune, oricare popor, oricare țară își are faliții săi. *(Îngrașă corbele:)* Numai noi să n-avem faliții noștri!... Cum zic: această stare de lucruri este intolerabilă, ea nu mai poate dura!... *(Aplauze frenetice. Pauză. Oratorul soarbe din pahar și aruncă iar priviri scînteietoare în adunare. În momentul acesta mai mulți inși se mișcă în fund, pe unde apare Cetățeanul turmentat și Ghiță în țivil.)*

SCENA VI

ACEIAȘI, GHIȚĂ PRISTANDA și CETĂȚEANUL foarte șovăind. Zgomot la intrarea acestora

TRAHANACHE *(clopoțind):* Faceți puținică tăcere...

CATAVENCU *(care, în timpul scurt al rumorii provocate de intrarea lui Pristanda și a Cetățeanului turmentat, și-a consultat hîrtiuțele, cu ton predominant):* Fraților, iată ce spun statutele Soțietății noastre la art. I-i: „Se formează în urbea noastră o soțietate enciclopedică-cooperativă cu numele de «Aurora economică română». Scopul societății este ca România să fie bine și tot românul să prospere!”

CETĂȚEANUL *(care, de la intrare, a venit șovăind pînă în mijloc și s-a turnat pe un scaun în fața tribunii, se scoală și ridică mîna):* Și eu *(sughite)* și eu sunt! *(Șovăie și iar se toarnă pe scaun. Msete în fund, rumoare în față.)*

CATAVENCU *(cătră Trahanache, întorcîndu-se spre masa prezidențială):* Domnule președinte, rog să nu fiu întrerupt...

TRAHANACHE: Parcă ziceai, stimabile, că întreru-
perile...

CATAVENCU: Da (cu dignitate), dar...

TRAHANACHE: În sfârșit... (Clopotînd.) Nu între-
rupeți, mă rog...

CATAVENCU (căutînd șirul): Ziceam dar: „...ca
România să fie bine și tot românul să pros-
pere...”

CETĂȚEANUL (se scoală șovăind și ridică mina):
Și eu sunt! (Sughite rău; rîsete, rumoare.)

TRAHANACHE: A! (Sculîndu-se peste masă.) Ce?
ce ești, d-ta, stimabile?...

CETĂȚEANUL (sughitînd): Mă cunoaște d. Nae...
(Arată pe Cățavencu.) Cioclopedică... (Rîsete,
rumoare.)

CATAVENCU (nervos): Ce?

CETĂȚEANUL: Română!... (Rîsete; sughite.) Auro-
ra!... (Sughite; rîsete, rumoare din ce în ce
mai mare.)

TRAHANACHE (nervos și el, către adunare, clopotînd):
Faceți tăcere, stimabile!... (Către Cetățeanul
turmentat:) Cum?

CETĂȚEANUL (șovăind): Cioclopedică! (Sughite.)
Comportativă! (Sughite.) Economie! (Sughite.)
Societate care va să zică... (Rîsete și rumoare
mare.)

IONESCU: E turmentat!...

POPESCU: E tun! (Grupul se mișcă; unii se scoală.)

CETĂȚEANUL (sughitînd și strigînd): Sunt nembru!

TRAHANACHE (agitînd clopoțelul cu putere, către
Ionescu și Popescu): Stimabile! stimabile (cu
afabilitate), rog, dați afară pe onorabilul!

IONESCU, POPESCU, și GRUPUL: Afară! E turmen-
tat! Afară! (Ionescu și Popescu îl îmbrîncesc:
spre ușă. Cățavencu s-a dat jos de la tribună și
vorbește cu câțiva din grup.)

CETĂȚEANUL (*îmbrîncit de dascăli și opunîndu-se*):

Nu mă-mbrînciți... că amețesc!

IONESCU, POPESCU și GRUPUL: Afară!

CETĂȚEANUL: Nembru!

(Toată scena aceasta a fost însoțită de risete și rumoare. Dascălii au dat afară pe Cetățeanul turmentat. În adunare, mișcare. Pristanda se apropie la tribună, în vreme ce dascălii și grupul lor, în mijloc cu Cațavencu, se agită și-și reiau locurile.)

PRISTANDA (*misterios lui Trahanache*): Coane Zahario, dă-i zor! Trebuie să-l lucrăm pe onorabilul, pe d. Nae Cațavencu; ordinul lui conul Fănică... Sunt la ușă, cînd oi tuși de trei ori, d-ta proclamă catindatul și ieși pe porțiță... și pe urmă-i treaba mea...

TRAHANACHE (*încet*): Bine.

PRISTANDA (*încet*): Cînd oi tuși de trei ori: nu mi-a sosit încă oamenii!... *(Trece lîngă ușa din fund, pe unde intră cu zgomot Farfuridi, Brînzovenescu și alți cîțiva. Pristanda vorbește încet cu dinșii. Toți se aranjează în fund, astupînd ușa de ieșire.)*

SCENA VII

ACEIAȘI, FARFURIDI, BRÎNZOVENESCU și alți alegători și CETĂȚEANUL TURMENTAT, apoi ZOE și TIPĂTESCU, ascunși după grilaj și ascultînd ce se petrece în adunare

TRAHANACHE (*clopoțînd, cătră Cațavencu, care vorbește încet cu grupul lui*): Poștiți la tribună, stimabile!... *(Cațavencu pornește spre tribună.)*

ZOE: Nu mai auz nimic...

TIPĂTESCU: Pesemne n-a sosit încă Ghiță.

CATAVENCU (*de la tribună*): Fraților!

FÂRFURIDI (*aducînd din fund pe Cetățeanul turmentat*): Te-a dat afară? Cum se poate, fraților, să lăsăm să gonească din adunare pe un cetățean onorabil, pe un alegător?

BRÎNZOVENESCU: Pentru că d. Catavencu...

CATAVENCU (*răcnind*): Stimabile! (*Lui Trahanache: Domnule prezident! (Rumoare surdă în fund.)*)

TRAHANACHE: Stimabile (*clopoțind*), aveți puțin-țică răbdare. (*Ghiță tușește cu putere de trei ori.*) Fiindcă orele sunt înaintate...

CATAVENCU: Dați-mi voie...

TRAHANACHE (*ridicîndu-se*): Fiindcă unii dintre domnii alegători au început să plece, ar fi bine, cred, mîine fiind alegerea, ca chiar acuma să rugăm pe onorabilul orator să-și întrerupă discursul un moment, să aibă puțin-țică răbdare, pentru ca să proclamăm numele candidatului propus de comitetul nostru.

CATAVENCU (*cu aer foarte degajat*): Primesc cu mulțumire, d-le președinte. (*Coboară de la tribună, către grupul său.*) Numele candidatului.

TOTI (*din grup și din sală*): Da! numele candidatului!

ZOE (*tremurînd, încet*): Fănică!

TIPĂTESCU (*încet*): Tac! n-ai grijă!

TRAHANACHE (*citind foaia între lumînări*): Stimabile! candidatul pe care-l susține comitetul nostru este domnul...

IONESCU: Nae Caț...

TRAHANACHE (*întrerupîndu-l*): Ai puțin-țică răbdare (*citind*)... domnul...

CATAVENCU: Domnul... *(Toată lumea ascultă cu mare nerăbdare și în deplină tăcere; Zoe se strânge după grilaj lângă Tipătescu.)*

TRAHANACHE: Domnul... Agamiță *[Dandanache*
(Mișcare de satisfacție în fund. În grupul din fața
turburare. Zoe și Tipătescu ascultă mișcați.)

CATAVENCU *(sărind în loc și răcnind)*: Trădare!
(Gesticulează viu în mijlocul grupului său. În
fund aplauze.)

TRAHANACHE *(în picioare)*: Dați-mi voie! *(Clo*
poțind; după un moment de tăcere:) Cine a pro
nunțat cuvîntul trădare? *(Toată lumea e în*
picioare și în fierbere.)

CATAVENCU *(din mijlocul grupului, cu putere)*: Eu
GHIȚĂ, BRÎNZOVENESCU și CETĂȚEANUL TUR
MENTAT și CEI DIN FUND: Afară! afară moșto
logul!

TRAHANACHE *(trăgînd clopoțelul foarte violent, către*
grupul din fund): Aveți puținică răbdare!
(Cătră Catavencu:) Și cine este trădător, sti
mabile?

CATAVENCU *(foarte aprins)*: Acela care falsifică nu
mele candidatului o dată hotărît, acela care
uită, care trădează interesele și onoarea fami
liei sale... *(Cu un gest colosal.)* D-ta!

TRAHANACHE *(trîntind clopoțelul pe masă în culmea*
indignării): Apoi, ai puținică răbdare, sti
mabile! Mă scoți din țîțini... Eu falsificator?...
Pe mine, cetățean onorabil, pe mine, om ve
nerabil, să vie într-o adunare publică, să mă
facă falsificator... cine? *(rumoare mare. Ti*
pătescu și Zoe ascultă palpitînd) cine? *(Cu*
energie:) Un plastograf patentat!

CATAVENCU *(sărind din loc)*: Plastograf!

TOTI DIN FUND (*strigînd amenințător*): Afară plastro-graful!

TOTI DIN FAȚĂ (*asemenea*): Afară falsificatorul! trădătorul! (*Fierbere mare.*)

CAȚAVENCU (*spumînd, se repede din mijlocul grupului său la tribună cu pumnii încheștați și zbierînd febril. Un moment tăcere*): Fraților! domnilor! un moment, onorabili concetățeni! Am voit să acoper o rușine care se petrece de atîta vreme în sinul orașului nostru (*Zoe și Tipătescu mișcare*)... am voit să cruț opinia publică de o lovitură scandaloasă, astăzi însă am fost lovit așa de crud în dignitatea mea, încît nu mai pot tăcea. (*Zoe și Tipătescu mișcare.*) Acest onorabil cetățean (*arată pe Trahanache*), acest om venerabil, d. Zaharia Trahanache...

TRAHANACHE (*cu poșidă*): Ei? Eu...

CAȚAVENCU: Este atît de naiv, încît crede că e plastografie un document olograf...

(*Zoe și Tipătescu mișcare de groază.*)

ZOE: Fănică!!... (*Șovăie.*)

TIPĂTESCU (*sustînînd-o și răcnînd cu o supremă putere*): Ghiță! (*Se repede la porțița grilajului... Zoe se agață de el și-l oprește. Rumoare mare.*)

PRISTANDA (*punînd mîinile amîndouă lingă gură ca o port-voce și strigînd asemenea spre partea de unde i-a venit chemarea*): Prezent! (*Cătră cei din fund:*) Pe el, copii! (*Grupul din fund cu Pristanda, Farfuridi, Brînzovenescu, Cetățeanul turmentat se reped la tribună și pun mîna pe Cațavencu.*)

CAȚAVENCU (*continuînd a zbiera în mijlocul zgomo-tului*): O scrisorică a prefectului cătră...

GRUPUL LUI CAȚAVENCU: Pe ei, fraților. (*Grupul din față dă năvală spre fund.*)

TOATĂ LUMEA: Afară! ho! huideo!

(Zgomot la culme, strigăte, huiduieli, fluierături. Zaharia Trahanache a ieșit repede pe porțișa grilajului, a dat dincolo de Zoe și de Tipătescu, și toți trei ascultă ce se petrece în adunare. Pristanda, Farfuridi, Brînzovenescu au apucat de gît pe Cațavencu și-l tîrăsc afară. Grupul Ionescu și Popescu sunt grămadă peste cei din fund. Toate cuvintele și mișcările acestea din urmă se fac deodată și într-o clipă. Cortina se lasă asupra primei mișcări a scandalului.)

ACTUL IV

(Grădina lui Trahanache, în fund grilaj cu poartă de intrare în mijloc; se vede în fund perspectiva orașelului pe un fundal de dealuri. La dreapta în grădină, pe planul întâi și al doilea, intrarea, cu trei trepte de piatră, în casele lui Trahanache. La stînga boschete. Mobile de grădină.)

SCENA I

ZOE și TIPĂTESCU

ZOE: Unde e? unde poate să fie Cațavencu?

TIPĂTESCU: Nu știu: a fugit, a murit, a intrat în pămînt... *(După o pauză, apropiindu-se de Zoe:)* Ei? și pentru ce voiești să știi? pentru ce să te-ngrijești mai mult acum? Din contra. Eu parcă nu mai am grije... Zoe, gîndește-te: de două zile, oamenii noștri aleg pe Dandanache, pe care-l așteptăm din minut în minut — am ordine să-i fac o primire strălucită...

ZOE: Ei și?

TIPĂTESCU: Ei!... De două zile va să zică, strivesc pe Cațavencu, și el nu e nicăiri. Unde e?

pentru ce nu s-arată?... are scrisoarea, pentru ce nu o publică? Pentru ce a dispărut, nu știu — din ce motive nu publică scrisoarea, nu-mi pasă — destul că nu o publică... Și-l crezi tu pe mișelul capabil să nu o publice pentru altceva decât pentru că nu poate?

ZOE: Ce inimă! ce judecată ai, Fănică? (*Cu frământare concentrată:*) Dar aste două zile cum am trăit eu?... Ce strângere continuă de inimă! ce frică! ce tortură!... Fiecare persoană care-mi iese înainte, fiecare figură pe care o văz, fiecare mișcare ce se face în jurul meu îmi zdrobește toată puterea... Fănică, ai milă de mine, o zi încă de astfel de chinuri și nu mai pot trăi... înnebunesc... (*Își ia capul în mâini și plinge.*)

TIPĂTESCU: Nu fi copilă, Zoe... Zoe...

ZOE (*plînsă*): Tu nu înțelegi, tu nu simți! Peste câteva minute se sfîrșește alegerea și se proclamă deputat al vostru Dandanache; sunt sigură... sigură... că în același moment, mișelul, care s-a ascuns și ne pîndește din întuneric, o să-și împrăstie publicația lui infamă... ca să-și răzbune! Ei... atunci eu?...

TIPĂTESCU (*scoate polița din buzunar și i-o arată*): Nu poate... dacă face asta, e pierdut...

ZOE: Ce-mi pasă! după ce m-o pierde pe mine!... Fănică! n-aș voi să mă răzbuni, aș voi să mă scapi... Prevedeam asta... Presimțeam c-o să ajungem aici, cînd am văzut scandalul de alaltăieri-seara la întrunire... Iată culmea nenorocirii: el nu știe că ai plastografia lui... el nu știe că dacă ar veni aici să primească schimbul acestor două hîrtii, ar scăpa și el, și m-ar scăpa și pe mine... Te-ai bizuit să joci cu Cațavencu și te-ai amăgit, și mi-ai jucat

onoarea mea, rușinea mea, viața mea, și ai pierdut, pentru că sau el joacă mai bine ca tine, sau noi avem mai puțin noroc decât el...
(*Se îneacă de plîns.*) Ce să fac? ce să fac?
TIPĂTESCU: Taci! vine cineva... șterge-te la ochi!

SCENA II

ACEIAȘI, TRAHANACHE și AGAMIȚĂ DANDANACHE, venind din fund

TRAHANACHE (*foarte politico*): Poftim, poftim, stimabile!

TIPĂTESCU: Cine să fie?

ZOE: Un străin?...

TRAHANACHE (*coborînd*): Dă-mi voie, Joițico, să-ți recomand pe d. Agamiță Dandanache!

ZOE și TIPĂTESCU: Dandanache! (*Complimente.*)

TRAHANACHE: Candidatul nostru!... adică ce mai candidat! alesul nostru.

DANDANACHE (*vorbește peltic și sisîit*): Sărut mîna... Și domnul? bărbatul dumneei?

TRAHANACHE: Nu, eu sunt bărbatul dumneei, dumneei este nevasta mea, cum am avut onoarea să vă recomand...

DANDANACHE: Și d-voastră?

TRAHANACHE: Și eu?... bărbatul dumneei... Eu (*serios*), Zaharia Trahanache, președintele Comitetului permanent, Comitetului electoral și... ai puținică răbdare (*se caută în buzunar și scoate o cartă de vizită, pe care i-o dă lui Dandanache*)... sunt aicea toate comitetele...

DANDANACHE (*ia cartă*): Mersi!... Și domnul?...

TRAHANACHE: Domnul Fănică Tipătescu, prefectul nostru, amicul meu și al familiei mele.

DANDANACHE (*lui Fănică*): Îmi pare bine, d-le prezident! (*Îi dă mîna. Trahanache trece lingă Zoe.*)

TIPĂTESCU: Și mie, onorabile, nu mai puțin... Sunt încîntat... Dar cu ce ocazie pe la noi?

DANDANACHE: Cu ocazia aledzerii, neicursorule, cu ocazia aledzerii; stii, m-a combătut opoziția si colo, si dincolo, si dincolo... si rămăsesem eu... care familia mea de la patuzsopt în Cameră... rămăsesem mă-nțeledzi fără coledzi... si asa am venit pentru aledzere.

ZOE (*cu răutate*): Nu trebuia să vă mai deranjați...

DANDANACHE: Ba încă țe deranz, conîța mea! Da stii, nu fătea să nu fațem măcar act de prezență...

TRAHANACHE: Se-nțelege! foarte bine, foarte bine! trebuie, trebuie.

DANDANACHE: Da de deranz... destull! Închipuies-te-ți să vii pe drum cu birza țînți postii, hodoronc-hodoronc, zdronca-zdronca... Stii, m-a zdrunținat!... si clopoțeei (*gest*)... îmi țiuie urechile... stii asa sunt de amețit si de obosit... nu-ți fați o idee, conîța mea (*cătră Trahanache*), nu-ți fați o idee, d-le prefect, neicursorule (*cătră Tipătescu*), nu-ți fați o idee, d-le prezident, puicursorule...

TIPĂTESCU: Firește...

ZOE: Mai e vorbă...

DANDANACHE: Adineaori am sosit, era să trag la otel... dar birzarul... el stia de țe viu, mi-a arătat pe d. prefect. (*Arată pe Trahanache.*)

ZOE (*încet cătră Tipătescu, care rîde*): Și încă mai rîzi, Fănică.

TRAHANACHE: Da, mă duceam pe la alegere să văz cum mergem... Nu-i vorba, de mers, mer-

gem strună... dar știi, de obicei, ca un cap ce sunt al partidului, trebuie să fiu acolo...

DANDANACHE (*strângindu-i mîna*): Bine că te-am găsit, neicusorule, mersi. (*Vorbesc amîndoi deoparte.*)

ZOE (*cătră Fănică încet*): Iată, Fănică, pentru cine mi-am pierdut eu liniștea... Și spune drept dacă nu era mai bun Cațavencu!

TIPĂTESCU (*scurt*): E simplu, dar îl prefer, cel puțin e onest, nu e un mișel!

TRAHANACHE (*lui Dandanache*): Stimabile, eu te las aci cu amicul Fănică și cu Joițica... Eu trebuie să mă duc la alegere: peste o jumătate de ceas se deschide urna; trebuie să fiu acolo... D-ta n-ai nici o grijă, mergem la sigur, la noi opoziție nu încape... suntem tari, stimabile... tari... Nu o să ai majoritate, stimabile...

DANDANACHE: Cum se poate? Să nu te pomenesti cu vrun balotaz? ai?... a mai pățit-o si alții...

TRAHANACHE: Adică, ai puținică răbdare, balotaj la noi?... zic: nu majoritate, unanimitate o să ai, stimabile.

DANDANACHE: A, așa? (*Cu siguranță:*) Se-nțeleddze... Niți nu se putea altfel...

TRAHANACHE: Salutare, stimabile, salutare... La revedere Fănică... La revedere Joițico. (*Iese.*)

SCENA III

ZOE, TIPĂTESCU, DANDANACHE

DANDANACHE: Cum îți spui, să nu m-aleg, puicursorule, nu merdzea... Eu, familia mea, de la

patuzsopt... luptă, luptă si dă-i , si dă-i
si luptă... si eu mă-nțeleddzi tocmai acumă să
remii pe dinafară... fără coledzi!... si cît
p-ați, neicursorule, să nu m-aleg...

ZOE: Să nu te-alegi d-ta, cu meritele d-tale! era
peste puțință...

TIPĂTESCU: Peste puțință...

DANDANACHE: Ei, uite așa, cu meritele mele, co-
niță, vezi! era cît p-ați, dar stii, cît p-ați...
Întreabă-mă, neicursorule, să-ți spui: nu vrea
Comitetul Țentral, și pațe; zîtea că nu sunt
marcant. Auzi, eu să nu fiu marcant... Am avut
noroc, mare noroc am avut. Să vedeți. Într-o
seară... ținevas — nu spui ține... persoană
însemnată... da becher — vine si zoacă la
mine cărți... si cînd pleacă își uită pardesiul
la mine... A doua zi, voi să-l îmbrac... gin-
deam că-i al meu... văz că nu-i al meu; îl
caut prin buzunare si dau... peste țe te gin-
desti?

TIPĂTESCU: Peste?

DANDANACHE (*rîzînd*): Peste o scrisorică.

AMÎNDOI: O scrisorică.

DANDANACHE: De amor...

AMÎNDOI (*mișcați*): O scrisorică de amor?

DANDANACHE: O scrisorică de amor cătră becherul
meu, de la nevasta unui prietin — nu spui
ține... persoană însemnată.

ZOE: Ei și?

TIPĂTESCU: Ei?

DANDANACHE: Ei, țe să-ți mai spui, puicursorule?
Adu o birze, mă, băiete, degrabă... Mă sui
în birze si mă duc la persoana, la becherul
— nu spui ține... e persoană însemnată: —
„Găsește-mi, mă-nțeleddzi, un coledzi, ori dau
scrisoarea la Războiul...” De colea pînă colea...

giri-mir... a trebuit,conița mea, să țedeze,
si tranc! depesa aiți, neicursorule...

ZOE (*agitată treptat, în măsura povestirii lui Dandanache*): A! domnule Dandanache, ai făcut rău...
fapta d-tale este... să-mi dai voie să-ți spui...

TIPĂTESCU (*incet*): Zoe! (*Ea urcă.*)

DANDANACHE: Asa e, puicursorule, c-am întors-o
cu politică. Aud? Țe era de făcut? Aminteri
dacă nu-mi dedea în gînd asta, nu m-aledzeam...
si nu merdzea de loc, neicursorule; fă-ți idee!
familia mea de la patuzsopt (*coborînd cătră
public*), si eu, în toate Camerele, cu toate
partidele, ca rumînul imparțial... si să remii
fără coledzi!

TIPĂTESCU: Vezi bine! (*Mușcîndu-și buzele.*) Dar
nu ne-ai spus sfîrșitul istoriei... scrisoarea...

ZOE: Da, scrisoarea...

DANDANACHE: Care scrisoare?

TIPĂTESCU: Scrisoarea becherului...

DANDANACHE: Care becher?

ZOE (*nervoasă*): Persoana însemnată... scrisoarea...
de amor... arma d-tale politică, cu care te-ai
ales...

TIPĂTESCU: Scrisoarea pe care voiai s-o publici în
Războiul, dacă nu...

DANDANACHE (*aducîndu-și în sfîrșit aminte*): A
da! scrisoarea... da... am pîrîput...

ZOE: Ei! scrisoarea?

TIPĂTESCU: Ce s-a făcut?

DANDANACHE: O am pusă acasă la păstrare... dar
stii, la loc sigur...

ZOE: Nu i-ai înapoiat-o persoanei?

DANDANACHE (*cu mirare*): Cum s-o înapoiez?

TIPĂTESCU: Iată te-alegi, el și-a ținut cuvîntul...

ZOE: Trebuie să i-o dai înapoi...

DANDANACHE: Cum se poate,conița mea, s-o dau înapoi? S-ar putea să fac așa prostie? Mai trebuie s-aldată... La un caz iar... pac! la Războiul. (Coboară.)

ZOE (cu dezgust): A! (Trecînd pe lîngă Fănică, încet și cu tonul lui de mai sus:) E simplu, dar e un om onest! (Tare, către Dandanache:) D-le Dandanache, am să vă fac o rugăciune: o să rămîneți la masă la noi... mă rog să nu povestiți istoria cu scrisoarea becherului d-voastră...

TIPĂTESCU: Știți, asupra alegătorilor, ar face poate rău efect...

DANDANACHE: Nu spui, neicusorule; dar dacă oi uita — amînteri, am memorie bună... dar stii, cum sunt amețit de drum, poate să uit să-nțep — să-mi fațeți semn. Eu la masă o să stau ori lîngă d-ta, ori lîngă consoarta d-tale...

TIPĂTESCU: Care consoarta mea?

DANDANACHE: Doamna.

ZOE (aparte): A! idiot!

TIPĂTESCU (impacientat): Pardon, d-le Dandanache, doamna e soția d-lui preșident al Comitetului, domnul care v-a adus aici (subliniază silabic), domnul Zaharia Trahanache, doamna Zoe Zaharia Trahanache... Eu sunt Ștefan Tipătescu, prefectul județului... cu doamna sunt numai prieten...

DANDANACHE (care a ascultat cu multă atenție): Așa e, bini ziți, puicursorule... bată-vă sănătatea să vă bată... pardon... stii eu... de pe drum (serios), fă-ți idee d-ta: ținți postii, hodoronc-hodoronc, zdronca-zdronca, si clopoțelii... îmi țiuie grozav...

ZOE (*aparte*): Trebuie să-l duc de aici să se liniștească puțin... e amețit rău de tot..

TIPĂTESCU: D-le Dandanache, nu voiți să vă odihniți, să vă liniștiți puțin...

DANDANACHE: Ba da, neicusorule... dar unde?

ZOE: Poftiți cu mine, d-le Dandanache.

DANDANACHE (*dîndu-i brațul și ieșind cu ea la dreapta pe scară*): Stii, conia mea, sunt așa de amețit... stii, trăsura... și clopoșei... stii, îmi țiuiе grozav... grozav îmi țiuiе... (*Ies.*)

SCENA IV

TIPĂTESCU (*singur*): Și-l aleg pe d. Agamiță Dandanache! Iaca pentru cine sacrific de atita vreme liniștea mea și a femeii pe care o iubesc... Unde ești, Cațavencule, să te vezi răzbunat! Unde ești, să-ți cer iertare că ți-am preferit pe onestul d. Agamiță, pe admirabilul, pe sublimul, pe neicusorul, pe puicusorul Dandanache... Ce lume! ce lume! ce lume!...

SCENA V

TIPĂTESCU, ZOE, apoi PRISTANDA

ZOE (*coborînd precipitat treptele*): Ai auzit, Fănică? Ai auzit? Onestul tău d. Agamiță, care reușește, care triumfează, păstrează scrisoarea... Ce trebuie să facă onestul Cațavencu, care n-a reușit, care-și mușcă acum mîinile, își mestecă turbarea și mă ochește din cine știe ce ascunzătoare? (*Agitată:*) Al mi-e groază să mă gîndesc. Ce face Cațavencu? unde e

ascuns șarpele? de unde o să-și arunce veninul asupra mea!

TIPĂTESCU: Zoe! Zoe! fii bărbată...

ZOE (*înecată*): Nu mai pot, nu mai pot. Vorbele lui Dandanache mi-au luat toată puterea, mi-au frint inima... A! înnebunesc de frică. (*Își ascunde obrazul.*)

PRISTANDA (*venind repede din stînga*): Coană Joițico! coană Joițico!...

TIPĂTESCU: Ghiță!

ZOE (*tresărind*): Ghiță... Ce e? Spune!

PRISTANDA (*oprindu-se*): Coană Joițico, voiam să...

ZOE (*fierbînd*): Spune, nu mă chinui! Ce e? A publicat-o? dă-mi-o s-o văz (*foarte agitată*), dă-mi-o, s-o văz!

TIPĂTESCU: Zoe! ești nebună!

PRISTANDA (*aparte*): Curat nebună!

ZOE: Da, sunt nebună! și ție trebuie să-ți mulțumesc de asta.

PRISTANDA (*căutînd s-o calmeze*): Nu, coană Joițico, nu e nimica, nu e nimica publicat... *Răcnetul* nici n-a apărut astăzi... După ce a fugit Cațavencu, dăscălimea s-a apucat la ceartă, s-au bătut, l-au bătut pe popa Pripici, și nici vorbă să mai scoată gazeta... S-a spart partidul independent... s-a spart! (*Încet Zoi, trecînd spre Tipătescu:*) Am să vă spun ceva secret, acu numaidecît!

TIPĂTESCU: Nu spuneam eu! Dar Cațavencu?

PRISTANDA: Nu l-am găsit, coane Fănică, parcă a intrat în pămînt. (*Bătîndu-se repede pe frunte ca și cum și-ar aduce aminte de ceva.*) A! ce-am uitat! Să mă iertați, sărut mină, coane Fănică... Ministrul... nu, miniștrii, toți șapte, vă cheamă la telegraf numaidecît... de-aia vă căutam așa de zor...

TIPĂTESCU: La telegraf? Ce mai vor de la mine?

PRISTANDA: Nu știu, dar bate telegraful de un ceas, coane Fănică trebuie să mergeți.

TIPĂTESCU: A, blestemată politică... Zoe! Zoe, curaj, mă duc...

ZOE: Du-te.

TIPĂTESCU: Mă-ntore îndată. (*Îi sărută mina.*) Zoe, fii cumintel! Nu suntem pierduți; n-ai grijă; la revedere! (*Plăcă prin fund.*)

ZOE: La revedere!... A!... cum pot să iubesc pe omul ăsta! (*Cade pe gânduri. Pristanda urmărește pe Tipătescu pînă la ieșire și se uită după el pînă se depărtează.*)

SCENA VI.

ZOE, PRISTANDA

PRISTANDA (*după ce s-a asigurat că Tipătescu s-a depărtat, coboară degrab'*): Coană Joițico!

ZOE (*tresărind*): Ail! Ghiță! iar m-ai speriat... Ce e? ce vrei? du-te lasă-mă-n pace!

PRISTANDA: Sărut mina, coană Joițico, nu vă supărați. (*Foarte cu binisorul.*) Este cineva... cineva pe care-l știți d-voastră bine... așteaptă aici... ar voi să vă vorbească... dar numai d-voastră... De-aia eu l-am trimis pe conul Fănică la telegraf, pentru ca să rămîneți d-voastră singură... Am mințit... nu-i adevărat că-l cheamă ministrii... Știu că o să mă ocărăscă, o să mă bată că l-am trimis la cai verzi pe păreți, dar lasă să mă ocărăscă... să mă bată... Nu e mai-marele meu? Nu e stăpînul meu, de la care mănînc pîne eu și unsprece suflete? L-am mințit, dar pentru

binele d-voastră, coană Joițico... Îl primiți?...
da?

ZOE (*care a stat pe gânduri și n-a ascultat tirada lui Pristanda*): Pe cine să primesc?

PRISTANDA: Pe cine — pe cine?... pe d. Nae Cațavencu...

ZOE (*sărind din loc*): Pe Cațavencu? E aici? Unde e, Ghiță? Să vie acu, numaidecît: mergi, adu-l iute. (*E în culmea nerăbdării.*)

PRISTANDA: Ascult! (*Merge în fund, la stînga, și aduce pe Cațavencu.*) Poftim stimabile, poftim. (*Îl introduce și iese repede.*)

SCENA VII

ZOE, CAȚAVENCU

ZOE (*repezindu-se la el*): D-le Cațavencu, ai voit să mă pierzi pe mine și te-ai pierdut și pe d-ta. La ce-ai fugit, pentru Dumnezeu! la ce-ai dispărut? Fănică are în mină o poliță, ale cărei giruri le-ai plastografiat, ca să ridici cinci mii de lei de la societate... Știi?

CAȚAVENCU: Știu, madam, că o are (*dezolat*), știu, dar ce e de făcut?

ZOE: Om nebun! ți-ai pierdut mințile? mai întrebi ce e de făcut! Nu știi? Să-ți dau polița: scapă-mă, să te scap! să schimbăm: dă-mi scrisoarea...

CAȚAVENCU (*dezolat*): Madam! madam! peste puțină.

ZOE: Ce?

CAȚAVENCU: Scrisoarea d-voastră...

ZOE: Ei?

CAȚAVENCU: N-o mai am!...

ZOE: Nu se poate!...

CATAVENCU: N-o mai am!...

ZOE: Minți!

CATAVENCU: Nu minț; n-o mai am!...

ZOE: Nenorocitul! ce ai făcut-o?

CATAVENCU: Am pierdut-o!

ZOE (*dînd un țipăt și uitîndu-se pierdută în toate părțile*): Al! de ce nu pot să te omor!

CATAVENCU: Omoară-mă, madam, omoară-mă, dar nu e vina mea!

ZOE: Cum ai pierdut-o? cînd ai pierdut-o? unde ai pierdut-o?

CATAVENCU: În scandalul, în bătaia de alaltăieri seara, de la întrunire, cine nu știu... mi-a smuls pălăria din cap... scrisoarea o aveam în căptușeala pălăriei...

ZOE: Care va să zică, adevărat ai pierdut-o?

CATAVENCU: Da!

ZOE: Mi-ai pierdut scrisoarea.. și nu știi, nu bănuiești pe unde poate rătăci scrisoarea mea?

CATAVENCU: Nu.

ZOE: Nu?

CATAVENCU: Nu...

ZOE (*desperată*): Al! ești un om pierdut!... pierdut!... Eu poate să mai scap... căci poate să mai scap! dar d-ta (*cu putere*)... d-ta ești pierdut!... Cînd te-a arestat Fănică, te-am scăpat eu,.. acum te arestez eu și n-ai să scapi decît atunci cînd mi-oi găsi scrisoarea... pentru că poate să mai ai noroc s-o găsească... Roagă-te la Dumnezeu s-o găsească... Al! s-a întors jocul, d-le Catavencu... începe să te părăsească norocul și să mai treacă și-n partea noastră... Al! ești pierdut! da, pierdut!... (*Strigînd în fund:*) Ghiță! Ghiță!

CATAVENCU: Doamnă, pentru Dumnezeu! (*Se uită-n toate părțile.*)

ZOE: Ghiță! (*Cătră Cațavencu:*) Nu te uita pe unde să scapi... Nu mai e scăpare: plastografii dovedite nu mai au scăpare... s-a mintuit... Ghiță! Ghiță! (*Merge strigînd în fund și se-nfîlnește piept în piept cu Cetățeanul turmentat.*)

SCENA VIII

ACEIAȘI, CETĂȚEANUL TURMENTAT cu pălăria albă a lui Cațavencu

CETĂȚEANUL (*intrînd și coborînd foarte bine dispus*): Nu e Ghiță, eu sunt...

ZOE: Ce cauți?

CATAVENCU (*aparte*): Pălăria mea!

CETĂȚEANUL: Pe d-voastră, coană Joițico!

ZOE: Ce vrei cu mine?

CETĂȚEANUL: Ei! uite și d. Nae. Salutare, onorabile!

ZOE (*nervoasă*): Ce vrei? spune, ce vrei?

CETĂȚEANUL: Ce vreu eu, bine vreu. Eu am o vorbă: o mie de ani pace! (*Gest de impaciență din partea femeii.*) Eu, coană Joițico, am găsit o scrisoare.

ZOE: Pe care ai lăsat-o să ți-o fure onorabilul d. Cațavencu...

CATAVENCU (*zdrobit*): Doamnă!

CETĂȚEANUL: Las-o aia... am mai găsit una!...

ZOE: Ei, ce-mi pasă!

CETĂȚEANUL: Nu vă supărați, coană Joițico, să vedeți... nu v-am spus tot. Eu pînă să nu intru în politică, cum am zice, care va să zică pînă să nu deviu negustor și apropitar, am

fost împărțitor... la poștie... mă cunoaște
conul Zaharia!

ZOE: Ei! ieși odată și lasă-mă... Ghăță!

CETĂȚEANUL: Și d-atunci, care va să zică, eu dau
scrisoarea după andresă. Dacă nu găsesc andri-
santul, scriu pe ea cu plaivaz: „andrisantul
necunoscut“, ori „nu se află“, ori „mort“,
care va să zică fiecare după cum devine (*Zoe
se plimbă impacientată în fund*)... dar dacă
găsesc andrisantul, i-o dau andrisantului...
Bunioară acuma... Eu am găsit alaltăieri, în
invălmășeala de la primărie, o pălărie...

ZOE (*coborînd*): O pălărie?

CAȚAVENCU (*aparte*): Mizerabilul...

CETĂȚEANUL: O pălărie, da, asta... și astăzi tot
îndesînd-o pe capul meu s-o potrivesc — că
mi-era strîmtă — am vrut să-i scot căptușeală
s-o mai lărgesc... cînd colo în căptușeală peste
ce dau?

ZOE: O scrisoare!

CAȚAVENCU: O scrisoare!

CETĂȚEANUL: O scrisoare, da, domnule Nae... Nu
mai mergem pe la o țuică?...

ZOE (*foarte emoționată*): S-o vedem!

CETĂȚEANUL: E de la conul Fănică: andrisantul
sunteți d-voastră.

ZOE: Dă-mi-o, dă-mi-o degrabă!

CAȚAVENCU: Sunt în adevăr pierdut!

ZOE: Degrabă, dacă o ai.

CETĂȚEANUL: O am, n-am pierdut-o... nu m-am
mai întîlnit (*sughite și arată pe Cațavencu*) cu
onorabilul! (*Scoate scrisoarea din căptușeala
pălăriei și i-o dă Zoii.*)

CAȚAVENCU (*aparte*): A! mizerabilul!

ZOE (*care a smucit scrisoarea*): A!

CATAVENCU (*încet către Cetățeanul turmentat, care a trecut lângă el*): Nenorocitul! ți-ai aruncat norocul în gîrlă: te făceam om!

CETĂȚEANUL: Nu puteam... andrisantul cu domiciliul cunoscut. (*Arată pe Zoe.*)

ZOE (*care s-a remis de prima emoție*): Domnule, domnule, ești un om onest, ești un om admirabil, fără pereche. Cum te cheamă, mă rog? spune-mi... recunoștința mea...

CETĂȚEANUL: Ce trebuie să mai spui cum mă cheamă? mă cunoaște conul Zaharia de la 11 februarie! Iacă un cetățean și eu...

ZOE: Cum să-ți mulțumesc? Ce ceri de la mine?

CETĂȚEANUL: Să-mi spui d-ta, pentru cine votez. Iaca, mai e un sfert de ceas și se închide alegerea... Eu... pentru cine votez?...

CATAVENCU (*cu amărăciune*): Pentru d. Agamiță Dandanache.

ZOE (*întorcîndu-se spre el cu o privire de dispreț și amenințare*): Domnule Catavencu! tot mai poți vorbi? și încă ironic. A! ești tare, drept să-ți spui. ..

CETĂȚEANUL: Coană Joițico, adevărat?

ZOE: Da, adevărat, pentru d. Agamiță Dandanache: da, adevărat; poate că e singurul adevăr pe care d. Catavencu l-a spus în viața d-sale...

CETĂȚEANUL: Atunci mă duc să votez (*vrea să plece*)... dar cum îi zice?

ZOE: D-le Catavencu, fii bun, scrie-i, mă rog, votul acestui onest cetățean. (*Catavencu stă pe loc.*) Te rog... (*Îi arată scrisoarea. Catavencu trece la masă, scrie un buletin și i-l dă Cetățeanului turmentat.*) Îmi dai voie? (*Ia buletinul.*) „Agamiță Dandanache...” Bravo, d-le Catavencu, ești un om de bună-credință...

CETĂȚEANUL (*luînd buletinul*): Mă duc, nu mai e vreme.

ZOE (*conducîndu-l*): Te rog să crezi, domnule, că oricînd recunoștința mea...

CETĂȚEANUL (*foarte grăbit*): Nu mai e vreme... se-nchide alegerea. (*Iese ducînd sus biletul.*)

(*Zoe l-a condus cu multă amabilitate pînă la ieșire; se-ntoarce, se oprește în fund, își deschide corsajul, pune scrisoarea în sîn, se încheie la loc și coboară încet și ținută spre Cațavencu. La fiecare pas al Zoii, Cațavencu se-ndoaie de încheieturi; cînd ea s-a apropiat bine, se oprește ȝapăn înaintea lui; el cade în genuchi.*)

SCENA IX

ZOE, CAȚAVENCU

CAȚAVENCU: Iartă-mă, iartă-mă...

ZOE (*rizînd*): Scoală-te, ești bărbat, nu ȝi-e rușinel (*Cu ton aspru:*) Scoală-te!

CAȚAVENCU (*sculîndu-se rușinat*): Iartă-mă...

ZOE (*cu dignitate*): Ești un om rău... mi-ai dovedit-o... Eu sunt o femeie bună... am să ȝi-o dovedesc. Acuma sunt fericită... Puțin îmi pasă dacă ai vrut să-mi faci rău și n-ai putut. Nu ȝi-a ajutat Dumnezeu, pentru că ești rău; și pentru că eu voi să-mi ajute totdeauna, am să fiu tot bună ca și pînă acuma.

CAȚAVENCU (*umilit*): Madam!

ZOE: Nu tremura! Pe parola mea de onoare, ești scăpat...

CAȚAVENCU: Sărut mînile... devotamentul meu...

ZOE: Cu o condiție: după alegere, o să fie manifestație publică... d-ta ai s-o conduci.

CAȚAVENCU (*repede și supus*): O conduc...

ZOE: D-ta o să prezidezi banchetul popular din grădina primăriei...

CAȚAVENCU (*asemenea*): Prezidez...

ZOE: O să chefuiești cu poporul...

CAȚAVENCU (*același joc*): Chefuiesc...

ZOE: Și o să vii aici cu toții, să saluți, în numele alegătorilor, pe deputatul ales și pe prefect...

CAȚAVENCU: Da.

ZOE: Ne-am înțeles?

CAȚAVENCU: Da.

ZOE: Du-te și ia loc în capul mesii; fii zelos, asta nu-i cea din urmă Cameră!

CAȚAVENCU: Madam, madam Trahanache, ești un inger...

ZOE: Mulțumesc, ești prea galant, dar du-te degrabă...

CAȚAVENCU: Mă duc, mă duc, și să vedeți dacă nu v-o plăcea... Sărut minile... sărut minile!... (*Iese repede, zăpăcit, prin fund.*)

SCENA X

ZOE (*singură*): E adevărat, ori visez? (*Șade pe un scaun, scoate scrisoarea, o citește, o sărută.*) Fănică! (*Se scoală rîzînd, o mai citește, o mai sărută de mai multe ori și iar șade.*) Fănică! (*Plîns nervos... după o pauză, se scoală zîmbind, se șterge la ochi și răsufală tare.*) A!... mi-a trecut... Fănică! (*Suie repede scările la dreapta și dispare.*)

SCENA XI

TIPĂTESCU (*singur, intră repede din fund*): A înnebunit Ghiță? Mă trimite la telegraf pentru nimica... Îmi face farse? Ce însemnează... Și Zoe... unde e Zoe? (*Se uită-n toate părțile și iese repede în dreapta.*)

SCENA XII

TRAHANACHE și DANDANACHE *vin din dreapta din grădină, planul al treilea*

TRAHANACHE: A! aici la noi, stimabile, a fost luptă crâncenă, orice s-ar zice... s-au petrecut comedii mari.

DANDANACHE: Tați, frate.

TRAHANACHE: Infamii! Închipuiește-ți d-ta, un caraghios, un mișel, ca să enfluanseze pe Tipătescu... pe Fănică de!... pe prefect. (*Dandanache dă multă atenție, dar pare că nu pricepe.*)

DANDANACHE: A, da! așa! că nu esti d-ța prefectul.

(*Se aude din depărtare entrata unui marș.*)

TRAHANACHE: Or să-l învrăjbească cu mine și cu familia mea... s-apucă și face o scrisorică de amor ca din partea lui Fănică, prefectul... către Zoïtica, nevastă-mea, și-i imitează slova băiatului... știi, să juri, nu altceva... Închipuiește-ți plastografie!

DANDANACHE: Nu mă nebuni, neicusorule! La mine a fost cazul adevărat!...

(*Marșul se apropie, se aud și urule.*)

TRAHANACHE: Cum, cazul adevărat?

DANDANACHE: Scrisoarea era a persoanei... da... becher.

TRAHANACHE: Cum becher?

DANDANACHE: Adică necăsătorit...

TRAHANACHE: Cine?

DANDANACHE: Nu spui ține — persoană însemnată... Cînd i-am pus pițorul în prag — ori coledzi, ori *Războiul*, mă-nțeledzi — tranc! depesa aiți...

TRAHANACHE: Nu-nțeleg. (*Aparte.*) E amețit de drum... căruța... și clopoței.

DANDANACHE (*aparte*): E slab de tot prefectul, îi spui de două ori o istorie și tot nu prițepe...

(*În toată scena aceasta și în cea următoare, pînă la intrarea mulțimii, se aude marșul și uralele treptat, din ce în ce mai aproape și mai distinct.*)

SCENA XIII

ACEIAȘI, ZOE, TIPĂTESCU

ZOE (*coborînd întîi treptele, urmată de Tipătescu, veseli și fără să vadă pe cei din scenă*): Și astfel, cum ai văzut (*văzînd pe Trahanache și Dandanache, schimbă tonul*), d-le prefect, furtuna rea trece curînd... (*Coborînd.*) D-le Dandanache, într-un moment, masa e gata...

DANDANACHE: Tocmai îi spuneam d-lui prefect, și dumnealui îmi spunea...

TIPĂTESCU: D-lui prefect?...

DANDANACHE: Da, d-lui prefect! (*Arată pe Trahanache, care vorbește la o parte cu Zoe.*)

ZOE (*încet*): Îți place, nene, alesul d-voastră?

TRAHANACHE (*încet*): Deștept... dar mi se pare
că e cam șiret.

DANDANACHE (*lui Tipătescu*): Îmi spunea istoriile
de aiți de la aledzeri, cu scrisoarea, cu plasto-
grafia (*mișcarea Zoi*), și eu îi spuneam de
cazul meu... că la mine a fost chiar adevă-
rat... cu becherul...

ZOE (*repezindu-se lângă el, încet*): D-le Dandanache,
mi-ai promis să nu mai pomenești de-istoria
asta...

DANDANACHE: Eu am promis? (*repede*) când am
promis? cui am promis? țe am promis? (*Adu-
cîndu-și deodată aminte.*) A! da! Nu mai... nu
mai...

(*Uralele s-au apropiat cu desăvîrșire. Lumea toată
intră cu muzica.*)

SCENA XIV

**ACEIAȘI, FARFURIDI, BRÎNZOVENESCU,
CAȚAVENCU, CETĂȚEANUL TURMENTAT,
GHIȚĂ PRISTANDA, IONESCU, POPESCU,
ALEGĂTORI, CETĂȚENI, PUBLIC**

*Brînzovenescu și Farfuridi cu alți alegători mai spălați,
în costume de pretenție provincială, intră, venind
din casă, coborînd pe treptele din dreapta; salutări
de toate părțile. Prin fund. Cațavencu, Ghiță polițaiul,
îmbrăcat țivil, Cetățeanul turmentat, Ionescu și Po-
pescu intră, conducînd manifestația publică. Cei ce
vin prin fund sunt toți amețiți, și mai ales Cațavencu
și Cetățeanul turmentat, care înghite și sughite mereu.
După ei vin o mulțime de cetățeni cu ramuri verzi și*

steaguri, asemenea foarte chefuiți. Toată lumea cu borcane de băutură în mâini. Din casă, în urma lui Farfuridi, Brînzovenescu și a celorlalți alegători, vin feciorii cu sticle de șampanie. Ghiță Pristanda, îndată ce sosește în scenă, face semn muziciei să tacă. Muzica tace. Se împart pahare de șampanie frunțașilor. Tipătescu, Zoe, Trahanache, Dandanache sunt în stînga.

FARFURIDI (*luînd un pahar de șampanie*): În sănătatea domnului Agamiță Dandanache, alesul nostru! Să trăiască! (*Urale și muzică, Pristanda ține cu mîna tactul uralelor. Toți ciocnesc și beau.*)

DANDANACHE (*îndemnat de Zoe și Tipătescu, trece în mijloc cu paharul în mînă*): În sănătatea alegătorilor... cari au probat patriotism și mi-au acordat (*nu nemerește*)... asta... cum să zic, de!... zi-i pe nume, de!... a! sufradzelelor; eu, care familia mea de la patuzsopt în Cameră, și eu ca rumânul, imparțial, care va să zică... cum am zîțe... în sfîrșit să trăiască! (*Urale și ciocniri.*)

TRAHANACHE (*cătră Catavencu, care a coborît spre el și Tipătescu*): Și așa zi, ai? d-ai noștri, stimabile? bravos! mă bucur.

CATAVENCU: Venerabile neică Zahario! în impjurări ca acestea (*mișcat*) micile pasiuni trebuie să dispară.

TRAHANACHE: Ei, aici mi-ai plăcut! bravos! să trăiești!

CATAVENCU: În sănătatea venerabilului și imparțialului nostru prezident, Trahanache! (*Urale și ciocniri.*)

(Zoe vede pe Cetățeanul turmentat în grămadă, ia un pahar și merge de i-l oferă.)

CETĂȚEANUL: În sănătatea coanii Joițichii! că e
(*sughite*) damă bună! (*Ciocnește cu ea: ea-i
strânge mîna din toată inima. Urale, ciocniri.*)

CATAVENCU (*lui Tipătescu încet*): Să mă ierți și
să mă iubești! (*expansiv*) pentru că toți ne
iubim țara, toți suntem români!... mai mult,
sau mai puțin onești! (*Tipătescu rîde.*) În
sănătatea iubitului nostru prefect! Să trăiască
pentru fericirea județului nostru! (*Urale, 'cioc-
niri.*)

TRAHANACHE (*luînd un pahar și trecînd în mijloc
foarte vesel*): Ei, aveți puținică răbdare!...
Nu cunosc prefect eu! eu n-am prefect! eu
am prietin! În sănătatea lui Fănică! Să tră-
iască pentru fericirea prietinelor lui! (*Sărută
pe Fănică, apoi pe Zoe. Fănică sărută mîna
Zoei.*)

(*Urale. Dandanache între alegători, cu Farfuridi și
Brînzovenescu, le povestește încet, făcînd gestul cu clo-
poțelii; la dreapta, în fund, Pristanda, Cetățeanul tur-
mentat, muzica și lume. În stînga Zoe, Tipătescu, Tra-
hanache cu alți alegători. În mijloc Cățavencu.*)

CATAVENCU (*foarte amețit, împleticindu-se-n limbă,
dar tot îngrășîndu-și silabele*): Fraților! (*Toți
se-ntorc și-l ascultă.*) După lupte seculare, care
au durat aproape treizeci de ani, iată visul
nostru realizat! Ce eram acum cîtva timp
înainte de Crimeea¹? Am luptat și am progre-
sat: ieri obscuritate, azi lumină! ieri bigotis-

¹ Conferința de la Paris (februarie 1856), prin care se
încheia războiul Crimeii (1853—1856), a luat act de dorința
maselor populare din Țările românești care cereau Unirea.

mul, azi liber-pansismul ieri întristarea, azi
veselia!... Iată avantajele progresului! Iată
binefacerile unui sistem constituțional!

PRISTANDA: Curat constituțional! Muzica! Muzica!

(Muzica atacă marșul cu mult brio. Urale tunătoare. Grupurile se mișcă. Toată lumea se sărută, gravitind în jurul lui Cațavencu și lui Dandanache, care se string în brațe, în mijloc. Dandanache face gestul cu clopoșei. Zoe și Tipătescu contemplă de la o parte mișcarea.

C o r t i n a cade repede asupra tabloului.)

D=ALE CARNAVALULUI

COMEDIE ÎN TREI ACTE
(1885)

PERSOANELE

NAE GIRIMEA, frizer și subchirurg

IANCU PAMPON

MACHE RAZACHESCU, ce-i mai zice și „CRĂCĂNEL“

UN CATINDAT DE LA PERCEȚIE

IORDACHE, calfă la Girimea

UN IPISTAT

DIDINA MAZU

MIȚA BASTON

UN CHELNER

O MASCA

MĂȘTI, PUBLIC, SERGENȚI DE NOAPTE

Într-un carnaval, în București

ACTUL I

Un salon de frizerie de mahala. Mobile de paie. Ușe și fereastră de prăvălie în fund. La dreapta, în planul întâi, o ușă; în planul al doilea un lavabo. Ambele planuri din dreapta sunt mascate de restul scenii printr-un „paravent“.

SCENA I

IORDACHE, apoi PAMPON

IORDACHE (*șade pe un scaun și dă un brici la piatră, fredonînd*): „Și mă cere, mamă, cere. — Cine dracul te mai cere? — Și mă cere d-un bărbier..“

PAMPON (*întrînd prin fund*): Aici este frizăria lui d. Nae Girimea?...

IORDACHE (*sculîndu-se politicos*): Da, poștiți...
Barba? părul?

PAMPON: Nimic...

IORDACHE: Atunci, poate, vă spălați la cap?

PAMPON: Eu nu mă spăl niciodată la cap, pentru că sufăr de...

IODACHE: De măsea? Știi cum ți-o scoți? O dată...
pac!

PAMPON: Ei, nu de măsea... sufăr de bătaii...

IODACHE: De bătaii?... Știi cum le...

PAMPON: Ei! Lasă-mă-n pace, omule; nu mă spăl
la cap pentru că sufăr de bătaii de inimă.
Înțelege odată că n-am venit pentru alișveriş.

IODACHE: Atunci, pentru ce?

POMPON: Am o trebuință cu d. Nae Girimeă...
Nu cumva ești d-ta?

IODACHE: Nu, eu sunt calfă...

PAMPON: D. Nae nu este aici?

IODACHE: Nu, domnule; îl aștept: trebuie să vie
foarte curînd...

PAMPON: Atunci îl aștept și eu... Se poate?

IODACHE: De ce nu? Poștiți... (*Îi dă un scaun.*)

PAMPON (*după o mică pauză*): Mă rog, la d-voastră
se fac și abonamente?

IODACHE: Da: 12 rasuri 3 franci, ceva a la „vivat
concurența!”. Să poștească oricare dacă ledă
mîna; glumești d-ta? vine un ras, ori un tuns
25 de santimuri, cu pudră, unt de migdale,
livantă... Pentru frezat, spălat, bătături,
se plătește supliment.

PAMPON: Și biletele de abonament le aveți cu o
pecetie, ca ăsta? (*Arată biletul, pe care-l
scoate din portofel.*)

IODACHE: Nu... ăsta este din ale vechi; gîndesc
că numai ăsta a mai rămas. (*Îl examinează.*)
Pesemne că d-ta ai luat biletul ăsta de mult
și ai plecat din București. Trebuie să vi-l
schimbăm; pe astea le-am tras din circulație.

PAMPON (*punînd biletul la loc*): Nu; e altceva cu
biletul ăsta...

IODACHE: Pină acu vreo trei luni le aveam așa,
pentru economie adică: puneam d. Nae pecetea

pe o bucată de hîrtie ori de mucava, și pe urmă la fiecare răsătură trăgeam cu cerneală o dungă, pînă se făcea douăsprece. Acu, pentru că ni s-a întîmplat o istorie cu un spițer, a hotărît d. Nae să dea la tipografie să i le facă cu numere: l-am ras? țac! i tai numărul.

PAMPON: Cu un spițer? Ce istorie?

IORDACHE: Al dracului spițerul! Închipuiește-ți d-ta! Lua un bilet. Îl rădeai, trăgeai o dungă. Să zicem că asta era marți; bun! Joi, iar o dungă; simbătă, alta: trei dungi. Marțea ailaltă, te uitai la bilet: numai o dungă. Peste asta mai trăgeam una; una și cu una două. Joi mai trăgeam una, care va să zică trei; bun! Marțea ailaltă... biletul alb.

PAMPON: Alb?

IORDACHE: De tot...

PAMPON: Cum asta?

IORDACHE: Așteaptă să vezi, că e frumoasă... A mers așa preț de vreo zece luni de zile pînă să băgăm noi de seamă... Mușterii mulți... l-ai ras, i-ai tras dunga, te culci pe urechea aia, și nu-i mai ții altă socoteală. Într-o simbătă seară, vine spițerul, și nu știu cum din vorbă — era lume multă în prăvălie — lui d. Nae i se pare că spițerul cere un bilet, și-mi zice: „Iordache, un bilet nou lui d. Frichinescu...” așa-l cheamă. Dar el... zice: „Eu bilet nou? n-am cerut; al meu e nenceput...” și scoate biletul alb ca laptele... Măi, ce dracul! Ne uităm noi lung, eu și d. Nae, la bilet... pe urmă ne uităm la spițerul, pe urmă unul la altul, și d. Nae zice: „Bine!” și-i trage o dungă. Pleacă spițerul... Zice d. Nae: „Iordache, biletul spițerului e cu scamatorie; ia să-l ținem noi de scurt: ori că ne-a luat

bilete, ori că ne-a furat pecetia, ori că și-a făcut el alta pe model, că prea se-ntinde abonamentul lui ca cașcavalul prăjit...”

PAMPON: Ei, în sfârșitul sfârșitului ce era?

IORDACHE: Stăi să vezi. Al dracului spițerul! Asta era într-o simbătă. Marți dimineața, altă dungă — dar acum le însemnam și cu tibișir pe pervazul ușii — două; joi alta, trei... simbătă alta...

PAMPON (*cum impacientat*): Patru...

IORDACHE: Joi...

PAMPON: Ei! spune odată, că n-am vreme de stat.

IORDACHE: Parcă ziceai că aștepti pe d. Nae.

PAMPON: Bine, îl aștept, dar spune odată.

IORDACHE: Dacă nu mă lași... Joi, un ras și un tuns, două dungii: cinci și cu două șapte; pe bilet șapte, pe ușe șapte. În sfârșit, simbătă îl raz iar; dau să scriu dunga: pe bilet erau patru și cu una acu cinci; pe ușe șapte și cu una opt. Spițerul nu știa că mijlocește contabilitate dublă. Marți, pe ușe opt și cu una nouă; pe bilet trei și cu una patru; și pe urmă joi, pindește când nu e d. Nae în prăvălie, și intră; după ce-l raz, zice: „Scrie una, că am luat bilet nou de la d. Nae...” Pe ușe nouă și cu una zece...

PAMPON: Ei? prin urmare...

IORDACHE: Ei! prin urmare, ștergea dungile cu doftorii, cu metaluri de-ale lor de la spițărie.

PAMPON: Și cum a rămas?

IORDACHE: N-a vrut d. Nae să facă scandal, măcar că era de un procuror ceva. D. Nae, știi, mai galant, i-a luat biletul și vreo cinci franci cîți i-avea în buzunar, i-a făcut un moral bun, din porc și din măgar nu l-a mai scos,

i-a tras vreo două palme și l-a dat pe ușe afară...

PAMPON: *(care a ascultat cu atenție, ca lovit de o inspirație):* A! ce idee mi-a venit! Parfumurile, odicoloanele, pomădurile, liubemurile Didinii!... Spițerul!... Da!... Zici că biletele astea le-ai tras din circulație de mai bine de trei luni?

IORDACHE: Da.

PAMPON: Zici că d. Nae a luat înapoi biletul cu scamatoria de la spițerul?...

IORDACHE: Da.

BAMBON: Ei? Spițerul în vreme de zece luni cât v-a tras pe sfoară, numai cu un bilet a lucrat?...

IORDACHE: Știi și eu?

BAMBON: Era peste putință. Atunci ai fi băgat de de seamă mai degrabă. La adu-ți aminte bine.

IORDACHE: De unde să-mi aduc aminte!... E de mult...

BAMBON: A! ce idee! să vedem! Mă duc... mă întorc numaidecît... spune-i lui d. Nae că am să-i vorbesc... Viu cît mai degrabă. *(Iese în fund. La ieșire se lovește cu Mița, care intră foarte agitată.)* A! pardon, madam!...

SCENA II

IORDACHE, MIȚA

MIȚA: Iordache! Unde e Nae?

IORDACHE: Nu știu; a plecat de azi-dimineață și pînă acuma nu s-a mai întors. Trebuie să vie, ca să mă pot duce și eu la masă.

MIȚA (*trîntindu-se pe un scaun*): Am să-l aștept și eu...

IODACHE: Dar dacă vine tirziu, eu ce să fac? să rabd de foame? Trebuie să închiz prăvălia și să mă duc la mîncare...

MIȚA: Nu știu, nu voi să știu de nimic...
(*Patetică:*) Iordache...\

IODACHE: Ce?

MIȚA: Iordache, sunt nenorocită...

IODACHE: A simțit Crăcănel ceva...

MIȚA: Aș! Crăcănel! îți spui că sunt nenorocită...

IODACHE: Pentru?

MIȚA: Nae! Nae, pe care l-am iubit, pe care l-am adorat pentru eternitate, pînă la nebunie...
Tu știi cît l-am iubit?

IODACHE: Ei! da. Ei! ce?

MIȚA (*montîndu-se treptat*): Nae mă traduce.

IODACHE: Aș!

MIȚA: Mă traduce la sigur.

IODACHE: Fugi de-acolo!

MIȚA: La sigur... De opt zile nu l-am văzut. Îi scriu: „Bibicule, Mangafaua pleacă mîine miercuri la Ploești, remii singură și ambetată; sunt foarte rău bolnavă; vino, să-i tragem un chef...” Și Năică nici nu-mi răspunde. Iubește pe alta, mi s-a făcut semn. În cărți cade mereu gînd la gînd cu bucurie, cu dragoste, cu temei, cu întîlnire pe drum de seară cu o damă de verde.

IODACHE: Aș! nu mai crede în mofturile cărților, frate...

MIȚA: Trebuie s-o știu, trebuie s-o aflu... și să vedem... O să fie un scandal... dar un scandal.. cum n-a mai fost pînă acuma în *Universul*.

IODACHE: Aș! nu-i nimica! ți-ai făcut spaimă de gelozie. (*Dînd din umeri, urcă pînă-n*

fund, unde dă piept în piept cu Catindatul de la percepție.)

MIȚA: Un mușteriu! poate mă cunoaște... Nu voi să mă compromentez. Trec să aștept în odaie.
(Iese pe după paravan în dreapta.)

SCENA III

IORDACHE, CATINDATUL, (legat cu o basma la fălci)

CATINDATUL: *(către public, coborînd)*: Pfiil al dracului mă doare!... dar știi cum?... lucru mare... Nu mai merge... M-am hotărît. Trebuie s-o încerc și p-asta...

IORDACHE *(care l-a urmărit, coborînd înaintea un scaun pînă în mijlocul scenei)*: Ia poftiți! poftiți!...

CATINDATUL *(hotărît)*: Știi s-o scoți? Scoate-mi-o!

IORDACHE: N-ai idee cum ți-o scot; pînă să clipești din ochi, odată, pac!... Ia poftiți! poftiți!...

CATINDATUL: Uf! mersi!

IORDACHE: Ia poftiți...

CATINDATUL: Ce n-am pus, domnule? Ce să-ți mai spui? Ce n-am pus? Mi-am tăbăcit gîn-giile... Ce n-am pus?

IORDACHE: Ce să-i pui, domnule? E odată vătămată, s-a isprăvit: picături de rădăcină de clește.

CATINDATUL: Ce n-am pus?... În sfîrșit, astăzi m-a învățat unul de la noi de la percepție...

IORDACHE: A! d-ta ești de la percepție?...

CATINDATUL: Da, catindez pînă la o vacanță. Nu e vorba, am cu ce trăi; am parte în boga-

sierie¹ la Ploești; îmi trimete parale nen-
lancu; dar știi, orișicât poți zice, trebuie pe-
tru ea să-ți faci o carieră ca tinăr...

IORDACHE: Mai e vorbă...

CATINDATUL: A! eu aș fi avut parale multe, da-
nu mă-ncurcam în tratație de amor pe vreme
războiului. O iubeam, o iubeam!... și ea m
traducea... cu un ofițer de itidenție.

IORDACHE: Ei, ș-acuma?

CATINDATUL: Acuma... nu-ți spui? catindez
percepție. (*Mîhnit:*) Dar catindez de mult.
Știi, catindezi azi, catindezi mîine, o lun-
două, trei, un an... Bine, pînă cînd? Nu z
să mă facă ajutor, ori reghistrat, domnu
dar măcar acolo ceva.

IORDACHE: Adică să te înainteze.

CATINDATUL: Măcar un copist de clasa a doua.

IORDACHE: Și acuma cită leafă primești în min

CATINDATUL: Nu ți-am spus că sunt catindă
Nimic, de doi ani de zile, nimic. (*Sade*

IORDACHE: Nimic?

CATINDATUL: Nimic...

IORDACHE: Dar... reținere nu vă face?

CATINDATUL: Asta, ce-i dreptul, nu...

IORDACHE: Tot e bine... Ei!... ia dezleagă-te

CATINDATUL: Pentru ce?

IORDACHE: Legat, nu poti...

CATINDATUL: Ce?

IORDACHE: Pentru că nu poți căsca gura.

CATINDATUL: Pentru ce să casc gura?

IORDACHE: Aminteri cum să ți-o scoti?

CATINDATUL: Ce să-mi scoti?

IORDACHE: Ei, asta-mi place! pentru te ai veni
aieea?... Măseaua...

CATINDATUL: Măseaua?

¹ Prăvălie cu articole de mode.

IORDACHE: Ei, da măseaua. (*Merge și scoate instrumentele dintr-o masă.*) Știi cum ți-o scot?... pină să clipești din ochi (*revine lângă Catindat*) odată... pac!

CATINDATUL (*care s-a sculat*): Uf!

IORDACHE: Șezi...

CATINDATUL: Mersi, am șezut destul...

IORDACHE: Trebuie să stai jos... ca să am loc în sus să trag... d-a-mpicioarele cum?

CATINDATUL: N-o mai scoț... mi-a trecut.

IORDACHE: Cum ți-a trecut?

CATINDATUL: Nu ți-am spus că m-a învățat unul de la noi de la percepție... zice c-a citit în cartea lui Matei.

IORDACHE: De la Matei citire?

CATINDATUL: Nu vanghelistul, ăsta e altul, e doftor de bățături în Italia și face și văpsea pentru păr...

IORDACHE: Ei?

CATINDATUL: Ei? să zicem că mă doare! întâi rabad cit pot... pe urmă, pui doftorii; pe urmă, dacă văz că nu mai merge, mă duc hotărît la bărbier să mi-o scoată... bun! Cum intru...

IORDACHE: Ei! prin urmare...

CATINDATUL: Cum intru, zic serios: știi s-o scoți? scoate-mi-o! De par exemplu, adineaori la d-ta... D-ta nici nu înțelegeai ce vreau eu... Și pe urmă, mă dau în vorbă, mai de una, mai de alta... Dar cînd intru, simț odată ca un cuțit (*arată la falcă*), cald, și pe urmă rece; pe urmă din vorbă-n vorbă, vii d-ta, subfirugul, cu cleștele: atunci deodată simț iar un cuțit... rece, și pe urmă numaidecît cald... și pe urmă nu mai simț nimic... Vezi d-ta, pesemne, nu știu cum devine care va să zică de este al naturii lucru ceva, că măseaua, în

interval de conversație, de frică trece... Ei...
al dracului italianul!

IODACHE (*care a ascultat cu multă atenție*):
Fugi, d-le, cu superstițiile italienești... Îmi
pare rău de d-ta, om tânăr!... Bine, d-ta nu
vezi cum e naturelul la toate, că trebuie să
aibă o bază, măcar cît de mică, dar să fie
bază. Ce nu are bază cum poate să fie naturel?
ori să-mi spui d-ta că Matei ăla al d-tale
— că eu nu-l cunosc — te-a învățat adică să
mergi prin ploaie fără umbrelă și să zici, nu-
mai așa la un capriț, că e soare... și să nu te
ude... Auzi d-ta mofturi italienești!

CATINDATUL: Așa e, decît n-are a face cu măseaua.
(*Face o grimasă în partea măselinei.*)

IODACHE: Ba prea are a face.

CATINDATUL: Ba nu. (*Altă grimasă.*)

IODACHE: Ba da, tot lucru naturel!...

CATINDATUL: Ba nu!... (*Altă grimasă.*) Hait!

IODACHE: Ce?

CATINDATUL: Iar m-a apucat (*începe să se pîimbe*),
dar rău... rău de tot...

IODACHE: Vezi... vorba mea... știu eu...

CATINDATUL (*oprindu-se în loc din umblet, și cu
un ton foarte hotărît*): Știi s-o scoți? scoa-
te-mi-o!

IODACHE: Șezi...

CATINDATUL (*hotărît*): Adu cleștele (*Șade.*)

IODACHE (*merge, ia cleștele și revine*): Zi că te-a
ciupit un purice... odată... pac!

CATINDATUL (*uitîndu-se țintă la clește și apoi scu-
lîndu-se*): Mi-a trecut. Ai văzut? vorba mea...
știu eu... Al dracului italianul!...

IODACHE (*plictisit*): A!

CATINDATUL (*foarte mulțumit*): Salutare, neică,
și mersi! (*Pleacă.*)

IORDACHE: Stai, domnule!...

CATINDATUL: Nu mai pot... e tirziu... am treabă la cantilerie, am o groază de avizuri de făcut... Salutare, neică, și mersi! (*Iese repede prin fund.*)

SCENA IV

IORDACHE, apoi MIȚA

IORDACHE: Așa haplea mai rar... Ce dracul face d. Nae de nu mai vine... Sunt aproape de douăsprece... Mă leșin de foame. (*Mița intră din dreapta.*) Mița? o uitasem!...

MIȚA: N-a venit Nae încă?

IORDACHE: Uite ce e, coană Mițo, d-ta tot zici că-l aștepti; eu mă repez aici aproape să-mbuc ceva și mă-ntorc numaidecît... nu-i așa? (*Își ia pălăria.*)

MIȚA: Poți să te duci.

IORDACHE: Da nu pleci? Să nu rămâie prăvălia singură...

MIȚA (*nervoasă*): Ți-am spus o dată: îl aștept pînă mîine, pînă poimîine, pînă o veni

IORDACHE: Atunci, mă duc... mă-ntorc la moment. (*Iese în fund.*)

SCENA V

MIȚA, apoi PAMPON

MIȚA: Să-l aștept, da, să-l aștept... Trebuie să vie... Să mă traducă pe mine Nae... și să nu-mi răzbun? Peste poatel

PAMPON (*care a intrat*): Mă rog, d. Nae n-a venit încă? (*Salută.*)

MIȚA (*aparte*): Un muștiriu... (*Tare:*) Nu, domnule, și eu îl aștept... Dacă poștiți și dv. să-l așteptați... vine ori dinsul, ori băiatul...

PAMPON: Mersi, madam. (*Șade, aparte*): Curățică. (*Tare, după o pauză:*) D-voastră sunteți rudă, ori consoarta dumnealui...

MIȚA (*tristă*): Nici rudă, nici consoartă, d-le... i sunt... adică i-am fost... amică... Am venit pentru o mică afacere.

PAMPON: Ca și mine...

MIȚA (*oftînd*): La d-ta... nu poate fi ca la mine... La mine e chestiune de traducere.

PAMPON: În amor?

MIȚA (*asemenea*): Da, în amor...

PAMPON: Ca și la mine...

MIȚA: Ca și la d-ta?... Cum?

PAMPON: Mi se pare, adică nu mi se pare... sunt aproape sigur că sunt tradus.

MIȚA: Ca și mine...

PAMPON: Și numai d. Nae poate să mă puie pe urma aceluia care a devenit în chestiune... Al dar n-are să-mi scape... Sunt hotărit! Am să-i dau o curățenie spițerului, să mă pomenească!

MIȚA: E spițer?

PAMPON: Da, desigur, spițer. Aflasem adineaori cum îl cheamă de la băiatul de aici...

MIȚA: De la Iordache...

PAMPON: Da; îmi spusese cum îl cheamă, dar i-am uitat numele cu gândul la dovezi — pentru că am dovezi — niște hirtii pe care le-am găsit în odaie la Didina.

MIȚA: Didina...

PAMPON: Da, amanta mea, cel mai sacru amor, pentru care mi-am sacrificat cariera de militar, fiin'că pînă să nu o cunosc am fost tist¹ de vardiști la Ploești... Și sunt turbat de gelozie! Toată noaptea n-am dormit...

MIȚA: Ah! mie-mi spui ce-i gelozia?... Numai o noapten-ai dormit? Nu știi nimic! Cîtenopți!...

PAMPON: Nu, az-noapte nu a devenit din gelozie, pentru că nu începuse încă chestia... Am jucat la Podul Gîrliei conțina² cu niște papugii pînă la șase az-dimineată... I-am ras...

MIȚA: Să nu te bucuri... Și eu cîștig la conțină, dar ce folos! noroc la cărți, nenoroc la amor...

PAMPON: Aș! la mine nu e noroc, e știință: îi iau la sigur... poate'că să am o goană³ nebună, să pierz. Eu joc conțina oarbă cu fantele⁴, și am eu merchezul⁵ meu. Bunioară, cărțile le țin în stînga și joc cu dreapta; am bătut cu fantele, pui cărțile bătute jos, și fantele la loc în mina stîngă, pentru altă ocazie... Az-noapte i-am stins...

MIȚA (*plictisită*): Nu mai vine Nae...

PAMPON: Astfel dar az-dimineată, conța mea, pe la șase ceasuri, mă întorc acasă, la Didina; bat în ușe, se scoală somnoroasă și-mi deschide. Era încă întuneric; aprinz luminarea... Dar, cînd viu prea tirziu, e totdeauna supărată și-ncepe să mă certe... Acuma nu zice nimic: se-ntoarce, pardon, cu fața la perete și tace. Zic eu (*Mița plictisită s-a sculat și se plimbă*) în gîndul meu: e supărată... s-o las să doarmă;

¹ Ofițer.

² Joc de cărți.

³ Nenoroc, ghinion.

⁴ Valetul, la jocurile de cărți.

⁵ Tertip, șiretlic, truc.

cînd o vedea miine c-am cîștigat trei poli, îi trece... Dau să mă dezbrac și văz jos lîngă mescioară două hîrtiuțe. M-aplec — cum le-am văzut am simțit un fior rece — m-aplec, le iau: ce era? Un bilet de abonament la frizăria model a lui d. Nae Girimea...

MIȚA: Nae Girimea?... (*Se interesează.*)

PAMPON: Da, și un bilet de amor de la o damă către „Bibicul” ei...

MIȚA: „Bibicul”?

PAMPON : Da, către spițerul... Să vezi cum am aflat pe urmă că e spițer.

MIȚA (*aparte*): „Bibicul”! S-ar putea?

PAMPON: Cum am citit hîrtiuțele și am văzut pecetia pe bilet: „Frizăria model, Nae Girimea”, mi-am luat iar paltonul și bastonul și am ieșit binișor; Didina adormise iar. Mă duc la poliție, cercetez și aflu că aici e frizăria. Am venit; d. Nae nu era aici. Băiatul mi-a spus că bilete de astea...

MIȚA (*interesîndu-se, nerăbdătoare*): În sfîrșit?

PAMPON: În sfîrșit, ce mai să lungim vorba degeaba, conîța mea, spițerul este... După cîte mi-a spus băiatul, am fost cu biletul la o spițărie, am spus că aveam ceva scris pe el și s-a șters cu un fel de asenție, și că aș vrea să știu ce era scris... se poate? și spițerii nu știu ce-a făcut, ce-a turnat pe bilet — mirosea a spirt de țiperig — și-n două minute a ieșit iar dungile la loc...

MIȚA: Să fie cu putîntă?...

PAMPON: Le-am numărat: sunt cînzeci și cinci de dungii... Spițerul mișel! l-am prins mai rău decît d. Nae: o să-i dau o curățenie... să-i rup șalele!...

MIȚA (*aparte*): Să fie Nae? A! ce răzbunare ar fi!
(*Tare:*) Domnule, zici că biletul de amor este
către „Bibicul“?

PAMPON: Da!

MIȚA: Și este iscălit de cine?

PAMPON: „A ta adorantă, Mița...”

MIȚA: Mița! A! Dumnezeu!

PAMPON: Ce?

MIȚA: Domnule, ești sigur că e spițer?...

PAMPON: Firește... Mai sigur se poate? Biletul era
alb... spirt de țiperig și dodată cinzeci-
și-cinci de dungi... Le-am numărat... poftim
să le numeri și d-ta...

MIȚA: Și ai venit aici pentru ca să afli numele
omului cu chestia de traducere?

PAMPON: Da.

MIȚA: Eu am o presimțire...

PAMPON: Care?

MIȚA: Cum este amanta dumitale?

PAMPON: Cum să fie adică?

MIȚA: De roșu, de ghindă, de tobă, ori de verde?

PAMPON: De verde...

MIȚA: De verde?

PAMPON: Da.

MIȚA: Și ai la d-ta biletul cătră „Bibicul“, pe care
zici că l-ai găsit în odaia damii de verde?

PAMPON: Da.

MIȚA: A' să-l văz degrabă...

PAMPON (*dându-i biletul*): Iacătă-l.

MIȚA (*ia biletul, îl privește și face o mutră grozav de
disperată*): A! am să-mi răzbun!... (*Solemnă:*)
Domnule, nu te juca cu inima unei femei ne-
norocite... Spune drept: biletul ăsta l-ai găsit
în odaia amantii d-tale? Jură...

PAMPON (*grav*): Pe onoarea mea!

MIȚA: Uite-te la biletul ăsta... l-ai citit? (*Citind nervos:*) „Bibicule, Mangafaua pleacă mâine miercuri la Ploești, remii singură și ambetată; sunt foarte rău bolnavă: vino negreșit, am poștă să-i tragem un chef... A ta adorantă, Mița...” Ai văzut biletul?... Acuma uite-te la mine bine...

PAMPON: Ei? (*Îi ia înapoi biletul.*)

MIȚA: Ei! Eu, eu sunt nenorocita care am scris biletul ăsta...

PAMPON: Se poate?

MIȚA: Da, se poate... (*Dezolată:*) Și omul care a fost la Didina dumitale este amantul meu!...

PAMPON: Amantul dumitale? Spițerul?

MIȚA: Ce spițer? nu-i spițer... (*Frământându-se:*) A! trebuie să am o explicație... O să-mi răzbun... o răzbunare teribilă!

PAMPON (*același joc*): Amantul dumitale? trebuie să-l știu și eu, trebuie să-l văd. Eu nu mă mulțumesc pe răzbunarea dumitale... Trebuie ca să-mi răzbun .eu!... (*Se plimbă turbat.*)

MIȚA: Juri să ne răzbunăm împreună?

PAMPON: Jur!

SCENA VI

ACEIAȘI, IORDACHE

IORDACHE (*venind repede din fund*): Coană Mițo, ești aici? Vine.

MIȚA: Nae...

PAMPON: D. Nae.

IORDACHE (*dând pe Pampon la o parte și luînd pe Mița în partea cealaltă*): Pardon. (*Miții:*) Vine Crăcănel al d-tale. Viu într-un suflet

de la birt din colț... Crăcănel a intrat în birt, a întrebat de prăvălia lui d. Nae Girimea, și băiatul l-a îndreptat aici. Ascunde-te iute... vine, trebuie să fie la ușe.

MIȚA: Crăcănel! ce cauți?

IODACHE: Treci degrabă în odăiță. (*Mița pleacă spre dreapta pe după paravan.*)

PAMPON: Te duci?

MIȚA: Da... (*Lui Iordache:*) Când o pleca, dă-mi de veste... fă-i vînt degrabă...

PAMPON: Bine, da chestia noastră cum rămîne? (*O urmărește pînă la ușe.*)

MIȚA: Mai vorbim noi. (*Iese repede, în dreapta, închizînd ușa după ea.*)

PAMPON (*aparte*): Ciudat lucru! să fie vreo moftan-gioaică?... (*Lui Iordache:*) Mă rog, cine e persoana asta?

IODACHE: E o damă...

PAMPON: Bine, damă... O văz eu că e damă, dar cine e? (*Crăcănel intră.*)

IODACHE (*încet lui Pampon*): Lasă că-ți spui eu...

SCENA VII

ACEIAȘI, CRĂCĂNEL

CRĂCĂNEL: Mă rog, aici este d. Nae frizerul?

IODACHE: Aici este... da... nu-i acasă.

CRĂCĂNEL: Dar... mă rog, se-ntoarce?

PAMPON (*lui Iordache aparte*): Cine-i domnul ăsta?

IODACHE (*încet lui Pampon*): Lasă că-ți spui eu...

CRĂCĂNEL: Aud?

IODACHE: Nu crez să se întoarcă așa degrabă...

Dacă aveți trebuință chiar cu d-lui, atunci poștiți mai pe seară, poate să-l găsiți...

CRĂCĂNEL: În sfîrșit, eu tot mai pot aștepta;
poate să vie. (*Șade.*)

IODACHE: Așteptați degeaba, domnule, vine foarte
tîrziu...

CRĂCĂNEL: De unde știi? poate vine mai curînd..

IODACHE (*încet lui Pampon*): Cum dracul să-i fac
vînt?...

PAMPON: Dacă spune odată omul că vine deseară...

CRĂCĂNEL: Ei, poate să am noroc. Nu știi d-ta?

de cite ori pleci să stai un ceas și stai cinci...

Ei, de ce adică să nu pleci odată pentru șapte
și să stai numai unul?... (*Se gătește în fața
unei oglinzi, își piaptăneă barbetele și chelia, ia
o gazetă și se pune pe citit. Iordache și Pampon
dau din umeri. Pampon scoate o pereche de cărți
și-ncepe să se joace cu ele pe genuchi. Iordache
merge la ușa din dreapta.*)

MIȚA (*scoțînd capul pe ușă*): Fă-i vînt!

IODACHE: Nu e chip... Zice că vrea s-aștepte...

MIȚA: Ce dracul caută aici?

IODACHE: Știu eu... caută pe d. Nae.

MIȚA: Nu-nțeleg.

IODACHE: I-am spus că d. Nae vine deseară, și tot
zice că-l așteaptă... A! stăi, că îi am eu lea-
cul...

MIȚA: Domnul ălălalt s-a dus?

IODACHE: Nu, e aici...

MIȚA: Să m-aștepte... Bate-mi în ușe cînd l-ai
exoflisi¹ pe Crăcănel...

IODACHE: Îl exoflisesc acum, să vezi... (*Coboară
în scenă. Mița își retrage capul și închide ușa.
Lui Pampon:*) Dama a zis s-aștepți...

PAMPON (*încet*): Bine...

¹ A da afară; în limba veche, a achita complet o sumă
de bani.

IORDACHE (*către Crăcănel, care e cufundat în citirea jurnalului*): Ei, boierule, d. Nae nu mai vine... Eu trebuie să-nchiz prăvălia... am treabă să mă duc în târg...

CRĂCĂNEL (*lăsînd gazeta*): A! închizi?... Atunci, dacă închizi, trebuie să mă duc și eu...

PAMPON (*strîngîndu-și cărțile*): Firește că trebuie să te duci, nu o să te încuie aici.

CRĂCĂNEL: Dacă e așa... salutare... Mă-ntorc eu mai târziu... (*Iese în fund.*)

IORDACHE: Cu pleacăciune... S-a dus! uf! Al dracului dobitoc!... De ce mușterii am eu parte astăzi!

PAMPON: Mă rog, cine e negustorul ăsta?

ORDACHE: Urîtul ăsta? Este amantul damii de colo...

PAMPON (*sărimd*): Amantul damii de colo?...

IORDACHE: Da.

PAMPON: Care a vorbit cu mine adineaori?... Mița?

IORDACHE: Da, da!

PAMPON (*fioros*): Bibicul ei? Ăsta e Bibicul?

IORDACHE: Ei, da, frate, cînd îți spui odată; e amantul damii de colo... Ce te prinde mirarea?...

PAMPON (*care și-a luat pălăria și bastonul degrabă*): Am pus mîna pe Bibicul! Nu-l las nici mort! nici mort! (*Se repede și iese glonț pe ușa din fund.*)

SCENA VIII

IORDACHE, NAE, apoi MIȚA

IORDACHE: Ăsta este nițel cam țicnit... De ce mușterii am parte eu astăzi?... Frumos carna-

val! S-o scoț pe Mița. (*Nae intră.*) D. Nae,
în sfârșit! credeam că nu mai vii.

NAE: De ce?

IORDACHE: Te-a căutat doi inși...

NAE: Cine?

IORDACHE: Unul nu știu cum îl cheamă, ălălalt
era Crăcănel...

NAE: Crăcănel?...

IORDACHE: Da; și coana Mița... e aici.

NAE (*strîmbîndu-se*): Mița aici? Nu i-ai spus că nu
sunt acasă și că viu tirziu?

IORDACHE: I-am spus, da a zis că te așteaptă pînă
mîine, pînă poimîine... Am profitat de ocazie
și m-am dus la birt în colț să mănînc ceva.
N-apucasem să gust de două ori, și hop! Cră-
cănel vine-n birt și-ntreabă pe băiat unde e
frizăria model a lui d. Nae. Am alergat de-
grabă să dau de veste coanii Miții... Era aici
și negustorul ălălalt; zice că are un bilet de
abonament să-l schimbe, ori să te-ntrebe
ceva... în sfârșit nu știu bine...

NAE: Care va să zică Mița e aici?

MIȚA (*care a crăpat ușa mai dinainte și a auzit
ultimele vorbe ale lui Iordache, coborînd*):
Aici, Bibieule; ce, îți pare rău?

NAE (*făcîndu-se vesel*): Să-mi pară rău? cum să-mi
pară rău?... Se poate?

MIȚA (*trecînd pe lîngă Nae încet*): Trimete de-aici
pe Iordache. Am să-ți spun ceva între patru
ochi...

NAE (*făcîndu-se că n-aude*): Auz?

MIȚA: Iordache, dacă nu mai ai treabă, fii bun și
ne lasă; am să-i spui ceva lui d. Nae în secret...

IORDACHE: Mă duc... să-mi isprăvesc porția de
varză. (*Iese în fund.*)

SCENA IX

MIȚA, NAE. MIȚA merge și încuie ușa din fund.

NAE: Pentru ce încui ușă?

MIȚA (*în fund*): Poate să vie iar cineva să ne facă deranj... Am să-ți 'spui ceva în liniște... (*Pauză.*) Nae! (*Coboară încet, emoționată.*) Bibicule! nu mă mai iubești... (*Un pas, și se oprește.*)

NAE (*d-abia întorcându-se*): Ei, na! de unde ți-a mai venit ș-asta-n cap?

MIȚA (*încă un pas*): Pentru ce n-ai venit alaltăieri seara, când ți-am scris?

NAE (*același joc*): Eram bolnav alaltăieri...

MIȚA (*coborînd, cu energie*): Minți!... Ai primit biletul meu?

NAE: Da.

MIȚA: Unde mi-e biletul? Arată biletul...

NAE (*după ce se caută prin toate buzunarele*): Pesemne că l-am pierdut.

MIȚA: L-ai pierdut? Unde l-ai pierdut?

NAE: Știu eu unde l-am pierdut? dacă știam că-l pierz, firește că nu-l pierdeam...

MIȚA: Nu știi unde l-ai pierdut?

NAE: Nu...

MIȚA (*strașnică*): Bibicule! Bibicule!

NAE: Ei?...

MIȚA: Vezi tu sticluta asta? (*Scoate din buzunar o sticlută mică și i-o arată.*)

NAE: Ei, ce?

MIȚA: Știi ce are înăuntru?

NAE: Cerneală...

MIȚA: Nu cerneală, Năică... vitrion englezesc!

NAE (*dîndu-se înapoi*): Vitrion? ești nebună?

MIȚA: Da, vitrion! ți-e frică?

NAE: Firește că mi-e frică, na!

MIȚA: Pentru ce, dacă te știi curat?

NAE: Pentru că tu nu știi ce e vitrionul...

MIȚA: Ba da... e un fel de metal...

NAE: Nu știi ce poate face?

MIȚA: Ba da: pîrlește, Năică, arde, Bibicule, momentan tot, tot, și mai ales ochii!

NAE: Dă-mi sticluța...

MIȚA: Aș!

NAE: Pentru ce să ții asemenea lucruri? pentru ce?

MIȚA (*vrînd să izbucnească*): Pentru ce?... Îmi trebuie...

NAE: Pentru ce îți trebuie?

MIȚA (*izbucnînd*): Pentru ce? (*Cu un gest mare, care face pe Nae să-și acopere ochii, dîndu-se repede înapoi.*) Pentru dumneata! musiu Năică, și pentru Didina dumitale!...

NAE (*pălînd*): Care Didină? tu știi ce spui!

MIȚA: Știi și d-ta mai bine decît mine; nu umbla cu mofturi, șarlatane. Care Didină, ai? Didina, pentru care mă traduci pe mine; Didina, pe care o iubești; Didina, la care ai fost az-noapte, mizerabile!

NAE: Nu e adevărat, am stat acasă bolnav.

MIȚA: Minți! Adineaori spuneai că nu știi unde ai pierdut biletul... Să-ți spui eu: biletul meu l-a găsit în odaie la Didina d-tale respectivul ei.

NAE: Respectivul? Pampon?

MIȚA: Vezi! vezi! știi cum îl cheamă; da, unul înalt, bărbos, fioros, cu care o să ai a face chiar astăzi; pentru că s-a întîlnit cu mine aici, mi-a arătat biletul meu. și eu i-am declarat că omul cu traducerea este acela care mă traduce și pe mine (*Nae se plimbă agitat*), amantul meu, fidelul meu amant, căruia eu (*obidită*) i-am fost întotdeauna fidea.

NAE: Ce-ai făcut?

MIȚA: Pampon te caută să te omoare... Al dar pînă să-și răzbune el, am să vă omor eu, eu l pe Didina, pe tine, și pe mine!... (*Se trîntește pe un scaun desperată și isterică și-și ascunde capul în mîini.*)

NAE (*apropiindu-se binișor de ea și căutînd s-o mîngîie*): Mițo neică, vino-ți în fire...

MIȚA: Lasă-mă! (*Îl respinge.*)

NAE (*apucînd-o în brațe și căutîndu-i buzunarul*): Nu; nu te las, pentru că te iubesc... numai pe tine... te iubesc... numai... pe... tine... (*A găsit buzunarul, a luat sticluța, se ridică repede și schimbînd tonul:*) Înțelege că e încurcătură la mijloc. Mi-ai pus pe nebunul de Pampon în cap.

MIȚA: D-ta ți l-ai pus...

NAE: Vrei scandal cu orice preț?

MIȚA: Da (*ridicîndu-se*), vreau scandal, da .. pentru că m-ai uitat pe mine, le-ai uitat pe toate: ai uitat că sunt fiică din popor și sunt violentă; ai uitat că sunt republicană, că-n vinele mele curge singele martirilor de la 11 februarie (*formidabilă*): ai uitat că sunt ploșteancă — da, ploșteancă! Năică, și am să-ți torn o revoluție, da o revoluție... să mă pomenesti!...

NAE (*cam zîmbind*): Nu fi nebună!... Ce-o să faci?

MIȚA (*căutînd sticluța în buzunar*): Ce să fac? (*N-o găsește; se uită rătăcită împrejur... Nae i arată de departe, rîzînd, sticluța; ea dă un țipăt.*) A! mi-ai furat sticluța, scamatorul! (*Repezindu-se la el pe după mobile.*) Dă-mi sticluța, șarlatane, mizerabile, infame! (*Se aud bătăi tari în ușe.*)

NAE: Taci! bate cineva!

IODACHE (*de afară*) Deschideți! deschideți! **[degrabă!]**

MIȚA: Nu vei deschide, pînă nu-mi dai sticluța!
(*Se pune în dreptul ușii. Nae o dă în lături, trage ivărul și deschide. Iordache intră repede.*)

SCENA X

ACEIAȘI, IORDACHE

IODACHE: Vine Crăcănel turbat... S-a făcut scandal; l-a bătut ălălalt, care era aici... (*Miții:*) Ascunde-te... Vine!

MIȚA (*apelăpăsită*¹): Nu mai voi să știu de nimic... Să vie oricine... Voi scandal... voi să mor!... (*Se repede să ia un brici; Iordache se uită afară prin ușe.*)

NAE (*repezindu-se și smulgîndu-i briciul, o apucă de amîndouă mîinile și o tîrăște spre dreapta*): Aide dincolo, să-ți dau sticluța.

MIȚA: Nu.

IODACHE (*de la ușă*): Fugiți, iacă-tă-l, fugiți!...

NAE: Haidel! (*Tîrăște pe Mița cu mîltă luptă și iese cu ea în odaia din dreapta, pe după paravan.*)

SCENA XI

IODACHE, CRĂCĂNEL

CRĂCĂNEL (*fintrînd prin fund furios, cu pălăria strîcătă și tăcălită. Iordache se dă la o parte*):

¹ Turbată.

Al! asta nu, asta nu poate să rămîie jos!...

Ai mai pomenit d-ta una ca asta, d-le?

IORDACHE: Ce, d-le?

CRĂCĂNEL: D-le, adineaori ştii că am plecat de aici.

IORDACHE: Da.

CRĂCĂNEL: N-apuc s-ajung în colţ, şi auz pe urmele mele: „Pst! pst! Bibicule!“ Pe mine mă cheamă Telemac, Mache, nu mă cheamă Bibicul. Îmi văz de drum... Iar: „Pst! pst! Bibicule!“ Eu merg înainte... Cînd mă pomenesc că m-apucă cineva pe la spate de guler. Mă întorc. Zice: „Te faci că n-auzi, Bibicule, ai?“ Eu zic: „Nu mă cheamă Bibicul, d-le, mă cheamă Telemac, Mache“. — „Bibicule — zice el — deodată: eşti un mizerabil! ai făcut un abuz mare; ai înşelat o femeie, dar ai a face acuma cu un bărbat. De mult te caut. Avem să ne răfuim amîndoi. Acu nu-i vreme, dar pînă una alta, ca să ştii cu cine ai a face, poftim o arvună!... N-apuc să răspunz, domnule, şi şart! part! trosc! pleosc! patru palme: îmi turteşte pălăria şi mi-o aruncă cît colo. Pînă să mă plec s-o ridic, infamul se suie într-o trăsură şi pleacă... Chem sergentul... niminil... Al! dăr trebuie să ştiu cine este dobitocul ăsta smintit... trebuie să ştiu! Cum îl cheamă?

IORDACHE: Ştiu eu cine e ăla?

CRĂCĂNEL: Este mizerabilul care era adineaori aici cu d-ta, cînd am venit eu.

IORDACHE: Nu ştiu cum îl cheamă...

CRĂCĂNEL: Trebuie să ştii, trebuie să-mi spui: nu plec de aicea pînă nu aflu; chem poliţia, fac scandal!... (*Se plimbă făcînd gesturi exasperate.*)

SCENA XII

ACEIAȘI, CATINDATUL, NAE, apoi PAMPON

CATINDATUL (*Întră prin fund, cu mîna la falcă, văitîndu-se*): A! a! a! m-a apucat rău... (*Se trîntește pe un scaun.*)

IORDACHE: Și ai venit iar la doftoria lui Matei? nu mai merge, tinărule...

CRĂCĂNEL: D-le, înțelege odată și spune-mi...

NAE (*ieșind din odaie și coborînd*): Ce e? Ce e, domnule?

CRĂCĂNEL: Domnule! Un dobitoc, un infam, care eră adineaori aici, m-a insultat cu palme pe mine, Mache, ca drept Bibicul...

NAE (*aparte*): Pampon a fost! (*Cătră Iordache încet*.) Treci, dincolo, i-a venit rău nebunii. (*Iordache iese iute la dreapta.*)

CATINDATUL: A! a! a! (*Se zvîrcolește pe scaun.*)

NAE (*Catindatului*): Ce e? d-ta ce poștești?

CATINDATUL (*sculîndu-se și arătîndu-și falca, ho-tărît*): Știi s-o scoți? scoate-mi-o!

NAE: Șezi. (*Catindatul șade.*)

CRĂCĂNEL: Domnule, n-am vreme de stat. Spune-ți-mi cum îl cheamă...

NAE (*alegîndu-și instrumentele*): Nu știu, domnule, de unde vrei să știu eu numele la toți mușteriii! (*Cătră Catindat*.) A din fund de tot? (*Catindatul dă din cap că da.*) Dezleagă-te. (*Catindatul face fasoane. Nae îl apucă cu putere și-l dezleagă.*)

PAMPON (*apărînd în fund*): Aha! Bibicule. iar d-ta! (*Crăcănel se dă înapoi.*)

NAE (*cu un ochi la ce se petrece între Pampon și Crăcănel, și cu altul la Catindat, pe care îl ține cu putere, cercînd să-î vîre mîna în gură,*

și care se zbate și nu vrea să se lase): Numai s-o văz! n-o scoț!

CRĂCĂNEL (*înaintind un pas spre Pampon, făcându-și inimă și voind să-i dea fiori*): Domnule! mă cunoști d-ta pe mine?

PAMPON: Cum să nu, Bibicule! (*Se apropie binișor de Crăcănel, și vrea să-l apuce.*)

CRĂCĂNEL (*scăpînd și ocolind pe după mobile*): A! ajutor! poliție! vardist! (*Pampon îl urmărește neîmpăcat; Crăcănel vrea să iasă prin dreapta, pe după paravan, se întîlnește piept în piept cu Iordache, care intră, și care-l respinge.*)

NAE (*care după o luptă a reușit să vîre mîna în gura Catindatului*): Șezi binișor!

CATINDATUL (*gemînd cu gura înfundată și zvîrcolindu-se*): A! a! a!

IORDACHE (*care a venit de după paravan, încet lui Nae*): I-a venit pandaliile¹, era să-și taie gîtul cu briciul.

CRĂCĂNEL: E nebun! ajutor! poliție! vardisti! (*Iese în fuga mare prin fund.*)

PAMPON: Stăi, Bibicule! (*Iese furios după el.*)

NAE (*trăgînd cu putere*): Nu mișca! (*După ce a tras, iese repede în dreapta, urmărit de Iordache.*)

CATINDATUL (*văitîndu-se cu mîna la falcă*): A! a! a! Mi-a scos alta! Măsea nevinovată, domnule!...

(C o r t i n a)

¹ În edițiile îngrijite de Caragiale: *pandoliile*.

ACTUL II

O sală deoparte, a unui bufet, într-un bal mascat de mahala. Două uși în fund; cea din dreapta dînd în bal, cea din stînga, într-un coridor de lingă bal. La stînga, în planul din fund, o ușe a cabinetului de toaletă; la dreapta, planul întîi, o ușe dînd în sala principală a bufetului. În scenă, mese pentru mîncare, una în fund între cele două uși, două în față, una la dreapta, alta la stînga. La ridicarea cortinii, se aud măsurile din urmă ale unui valț, și se vede prin ușa din dreapta, în fund, mișcarea balului.

SCENA I

CATINDATUL, în costum și cu masca scoasă, șezînd la masa din stînga și bind rom cu un păhăruț, apoi
CHELNERUL

CATINDATUL (*bătînd în masă*): Chelner!...

CHELNERUL (*d-afară*): Vine!...

CATINDATUL: Am început să mă încălzesc... ori magnetismul... ori electricitatea lui Matei... nu știu ce e... dar lucrează. Am început să mă încălzesc. (*Bate în masă.*)

CHELNERUL (*din dreapta*): Vine, vine!

CATINDATUL: Unul de la noi de la percepție m-a învățat! „Vrei să-ți treacă? mănincă, bea, fă petreceri și magnetizează-te, dar magnetizează-te strașnic cu jamaică...” și... mă magnetizez. (*Bate în masă tare.*) Pfu! Cald!

CHELNERUL (*d-afară*): Vine, vine, vine!

CATINDATUL: Nenea Iancu, săracul, dacă ar ști cum mă magnetizez... și unde? (*Scoate de sub costum din sân o scrisoare și o citește cu chef:*) „Am aflat că umbli prin cafenele și pe la baluri; dacă mai aflu astfel de chestii, nu-ți mai trimit nici un gologan, viu să-ți lungesc urechile; te iau înapoi la prăvălie, și te pui la ipitropie, măgarule...” Mie adică îmi scrie nenea Iancu. (*Bate tare în masă.*)

CHELNERUL (*intrînd din dreapta*): Vine!...

CATINDATUL: Socoteala și-ncă un rom... ăsta e al patrulea...

CHELNERUL: Ba al cincilea...

CATINDATUL: Ba al patrulea...

CHELNERUL: Al patrulea l-ați băut... și cu unu, care îl comandați acuma, cinci...

CATINDATUL: Așa, cu ăl d-acuma?... da. (*Chelnerul iese în dreapta.*) Pfu! cald mi-e ... lucrează magnetismul... I-am dat de leac!... Vezi ce e cînd nu știe cineva?... Era aproape de mintea omului: durerea devine din măsă, măsăua devine din răceală, răceala devine din frig — din cald devine că nu mai e frig; dacă nu mai e frig, va să zică că răceala se duce și vine căldura; a venit căldura, a trecut durerea... (*Chelnerul vine:*) Par egzemplu... (*pune mîna pe falcă*) lucrează magnetismul... arde... foc... Pfu! cald mi-e! (*Chelnerul a pus pe masă romul.*) Un rom și ăla!

CHELNERUL: Cinci romuri: unu și cinzeci.

CATINDATUL (*dînd romul pe gît*): Șase...

CHELNERUL: Nu, cinci...

CATINDATUL: Ba șase... Cinci cu ăsta care l-am băut, și cu unul, care o să mi-l aduci acum, șase. (*Plătește.*) Lucrează strașnic magnetismul... Și am să tachinez astă-seară!... da, am să tachinez!... pe toate am să le tachinez! (*Merge cam șovăind la o oglindă în stînga să-și dreagă miza¹.*) Strașnic de cald!

SCENA II

CATINDATUL, DIDINA, apoi CHELNERUL

DIDINA (*intră prin fund de la stînga, coboară la masa din dreapta și șade; e în costum de polonez: cazacă cu brandeburguri, mîntăluță cu blană, pantaloni în cizme cu carimb; în cap căciulă poloneză cu un pompon mare, bătînd în masă*): Băietel! (*Își scoate masca și se șterge cu batista.*)

CHELNERUL (*intrînd cu romul*): Vine!

CATINDATUL (*întorcîndu-se și punîndu-și masca*): O mască... Am s-o tachinez... (*Chelnerul, după ce a lăsat romul pe masă la stînga, trece la dreapta lîngă Didina.*)

DIDINA: O bere.

CHELNERUL: Vine!

DIDINA (*care a observat pe Catindatul, se întoarce cam cu spatele ca să nu-i vadă fața. Catindatul bea rom, suflă mereu de căldură și se uită cînd pe o parte, cînd pe alta la Didina*): N-a venit Nae încă... (*Scoate o scrisorică și o citește*):

¹ Îmbrăcămintea.

„Preaiubita mea angelă, s-a întâmplat un caz de o comedie mare în chestia noastră prin respectivul tău Pampon și o individă!... Trebuie să ne vedem deseară ca să-ți spui cum curge în defavor toată intriga asupra romanțului nostru, să juri că devine ea la teatru, pentru care nu cumva să lipsești deseară de la bal cum ne-a fost vorba. Trime-te-l pe Pampon să joace conțina și vino negreșit... Al tău adorant până la moarte... Nae...” Douăsprece aproape, și nu mai vine. *(Chelnerul aduce berea, o pune pe masă la Didina și iese.)*

CATINDATUL: Pfuu! *(Didinii:)* Bonsoar, mască... *(Aparte:)* Am s-o tachinez... *(Tare:)* Ce mai faci?

DIDINA *(care îndată ce i-a vorbit Catindatul și-a pus masca):* Bine, mersi! Uite, beau o bere... Da d-ta ce faci?

CATINDATUL: Și eu bine, mersi; mă magnetizez cu jamaică.

DIDINA: Îmi pare bine.

CATINDATUL: Și mie nu mai puțin, parol! *(Aparte cu chef:)* Al dracului știu să le tachinez!

DIDINA *(bătând în masă și sculându-se):* Să-l mai caut în bal...

CATINDATUL *(bindu-și picătura din fund a paharului):* Ce, te duci, mască?

DIDINA: Da, mască, mă duc. *(Chelnerul vine din dreapta.)* O bere, o plătesc. *(Aruncă banii pe masă.)*

CATINDATUL *(către chelner):* Și mie o jamaică... *(Cătră Didina:)* Nu mai stai nițel? să mai beau un magnet, și pe urmă te joc.

DIDINA: Nu, mersi.

CATINDATUL: Să te joc o... conțină oarbă. *(Ride.)*

DIDINA (*aparte*): Conțina oarbă? să mă fi cunos-
cind ? (*Pleacă să iasă.*)

CATINDATUL: Pe două consumății și-o guriță mazu¹.
(*Ride.*) Strașnic tachinez... (*O urmărește
pînă la ușe.*)

DIDINA (*aparte*): Mazu? m-a cunoscut. (*Iese re-
pede, în fund, la dreapta: ieșind, pomponul
de la căciulă-i cade în scenă; chelnerul aduce încă
un rom și-l pune pe masă la stînga, așteptînd.*)

CATINDATUL (*întorcîndu-se de la ușe și coborînd*):
Strașnic am tachinat-o... (*Gustă din rom și-l
plătește.*) Și mi-e cald... mi-e cald... mi-e
foc de cald! (*Întorcîndu-se și zărînd pomponul
jos.*) Iacă! i-a căzut polinezului istoria de la
căciulă... (*Îa pomponul și și-l pune-n piept.*)
Haha! Acu să vezi cum ă tachinez. (*Trage
repede paharul de rom și iese înte după Didina.*)
Acu să vezi cum am s-o tachinez. (*Se aude
în bal polca.*)

SCENA III

CRĂCĂNEL, singur, în costum de bal, intrînd din
bufet, apoi CHELNERUL

CRĂCĂNEL (*coborînd și scoțîndu-și masca*): Îl cheamă
Iancu Pampon; i mai zice și „Conțina cu 5
fanți“; a fost tist de vardiști de noapte la
Ploești: acum face pe jucătorul de cărți;
e neinsurat, dar precontează² pe una Didina
Mazu, exmarșandă³. I-am luat urma acasă,
de acasă la cafenea, de la cafenea iar acasă,

¹ Adaos, supliment, relans, la jocul de cărți.

² Curtează.

³ Fostă negustoreasă.

și de acasă aici. Trebuie să fie aici... Am mințit pe Mița că mă duc la Ploești, și am venit... Mi-am pus costum ca să nu mă cunoască cineva și să afle Mița... cum e ea geloasă!... (*Bate-n masă: Chelnerul intră.*) Am zis o bere...

CHELNERUL: Vine!

CRĂCĂNEL: A! Asta nu poate rămâne jos... Eu, când îmi trage cineva palme... eu turbez!... cu dinții îl apuc, nu-l las nici mort pînă nu-mi spune pentru ce? pentru ce mi, le-a tras? să știu și eu: pentru ce?... Trebuie să-mi spuie mișelul numaidecît!... (*Chelnerul aduce berea, Crăcănel o bea și o plătește. Chelnerul ia paharul de bere și paharul de rom rămas pe masa din stînga și iese.*) Dacă o fi deschis, mă duc drept la el... Dar dacă o fi mascat?... (*Se gîndește.*) A! am găsit... Mă dau binișor pe lîngă toți bărbații și le zic la ureche: „Eu sunt Bibicul, nene Iancule, nu mai poștești?...“ Să poștească în bal să-mi tragă... nu! să poștească, mizerabilul! (*Își face o țigară și-o aprinde. Didina urmărită de Catindatul intră.*) Cineva! (*Își pune masca.*)

SCENA IV

CRĂCĂNEL, DIDINA, CATINDATUL

DIDINA (*intrînd*): S-a hotărît! nu pot să scap de dobitocul ăsta... mă cunoaște.

CATINDATUL (*urmărind-o pe pasul de polcă, șovăind puțin*): Mască, nu te las; trebuie să facem o polcă.

DIDINA (*plictisită*): Mersi, mască, nu joc; fii băiat cumsecade și nu te mai ține după mine...

DIDINA (*aparte*): Conțina oarbă? să mă fi cunos-
cind ? (*Pleacă să iasă.*)

CATINDATUL: Pe două consumății și-o guriță mazu¹.
(*Ride.*) Strașnic tachinez... (*O urmărește
pînă la ușe.*)

DIDINA (*aparte*): Mazu? m-a cunoscut. (*Iese re-
pede, în fund, la dreapta: ieșind, pomponul
de la căciulă-i cade în scenă; chelnerul aduce încă
un rom și-l pune pe masă la stînga, așteptînd.*)

CATINDATUL (*întorcîndu-se de la ușe și coborînd*):
Strașnic am tachinat-o... (*Gustă din rom și-l
plătește.*) Și mi-e cald... mi-e cald... mi-e
foc de cald! (*Întorcîndu-se și zărînd pomponul
jos.*) Iacă! i-a căzut polinezului istoria de la
căciulă... (*Îa pomponul și și-l pune-n piept.*)
Haha! Acu să vezi cum ă tachinez. (*Trage
repede paharul de rom și iese înte după Didina.*)
Acu să vezi cum am s-o tachinez. (*Se aude
în bal polca.*)

SCENA III

CRĂCĂNEL, singur, în costum de bal, intrînd din
bufet, apoi CHELNERUL

CRĂCĂNEL (*coborînd și scoțîndu-și masca*): Îl cheamă
Iancu Pampon; i mai zice și „Conțina cu 5
fanți“; a fost tist de vardiști de noapte la
Ploești: acumă face pe jucătorul de cărți;
e neinsurat, dar precontează² pe una Didina
Mazu, exmarșandă³. I-am luat urma acasă,
de acasă la cafenea, de la cafenea iar acasă,

¹ Adaos, supliment, relans, la jocul de cărți.

² Curtează.

³ Fostă negustoreasă.

și de acasă aici. Trebuie să fie aici... Am mințit pe Mița că mă duc la Ploești, și am venit... Mi-am pus costum ca să nu mă cunoască cineva și să afle Mița... cum e ea geloasă!... (*Bate-n masă: Chelnerul intră.*) Am zis o bere...

CHELNERUL: Vine!

CRĂCĂNEL: A! Asta nu poate rămâne jos... Eu, când îmi trage cineva palme... eu turbez!... cu dinții îl apuc, nu-l las nici mort pînă nu-mi spune pentru ce? pentru ce mi, le-a tras? să știu și eu: pentru ce?... Trebuie să-mi spuie mișelul numaidecît!... (*Chelnerul aduce berea, Crăcănel o bea și o plătește. Chelnerul ia paharul de bere și paharul de rom rămas pe masa din stînga și iese.*) Dacă o fi deschis, mă duc drept la el... Dar dacă o fi mascat?... (*Se gîndește.*) A! am găsit... Mă dau binișor pe lîngă toți bărbații și le zic la ureche: „Eu sunt Bibicul, nene Iancule, nu mai poștești?...“ Să poștească în bal să-mi tragă... nu! să poștească, mizerabilul! (*Își face o țigară și-o aprinde. Didina urmărită de Catindatul intră.*) Cineva! (*Își pune masca.*)

SCENA IV

CRĂCĂNEL, DIDINA, CATINDATUL

DIDINA (*intrînd*): S-a hotărît! nu pot să scap de dobitocul ăsta... mă cunoaște.

CATINDATUL (*urmărind-o pe pasul de polcă, șovăind puțin*): Mască, nu te las; trebuie să facem o polcă.

DIDINA (*plictisită*): Mersi, mască, nu joc; fii băiat cumsecade și nu te mai ține după mine...

SCENA V

*MIȚA, singură, în domino¹ albastru cu flori, apoi
CHELNERUL*

MIȚA (*intrînd, își scoate masca*): Nu e... N-a venit încă? Îl cunosc... are numai două costume: un cazac și un turc... N-a venit. Trebuie să se fi dus să-și ia pe individă! Trebuie să vie împreună! A! să vie! Dumnezeuule! Jur pe tot ce mi-a rămas mai scump, jur pe statua Libertății de la Ploești că are să fie o istorie!... (*Bate-n masă.*) A! gelozie! Am să-i omor!

CHELNERUL (*intrînd din dreapta*): Vine!

MIȚA: Un vermurt.

CHELNERUL: Vine. (*Iese.*)

MIȚA: Voi să beau, voi să beau (*cadentînd*), căci nu e-n lume altă durere decît durerea ce simțesc eu... (*Chelnerul aduce paharul. Se aude cadrilul. Mița bea paharul pe nerăsuflăte și plătêște. Chelnerul ia paharul și pleacă.*) Așa! să vie acuma. (*Își pune masca.*)

SCENA VI

*MIȚA, IORDACHE în costum de turc, apoi
CRĂCĂNEL*

IORDACHE (*vine suflînd la masa din stînga*): Uf! Am asudat... Trebuie să mă dau la o gargari-seală. (*Bate-n masă.*)

MIȚA (*se-ntoarce, îl vede și dă un țipăt*): Turcul! Nae! (*Se repede la el.*) Nae! Eu sunt, Mița. (*Își scoate masca.*)

¹ Costum de bal mascat, cu glugă.

IORDACHE: Mița! Coana Mița! Sunt eu, Iordache.
(Își scoate masca.)
 MIȚA: Nae a venit?
 IORDACHE: Nu... n-a venit...
 MIȚA: Minți! a venit! Al v-am dat de urmă. L-am
 căutat acasă și nu l-am găsit; vardistul mi-a
 spus că a plecat în costum de bal în birje.
 A venit... E aici... E cu ea... Spune: nu
 minți!
 IORDACHE: Ei, da, da! a venit, dar a venit și Cră-
 cănel... *(Își pune masca.)*
 MIȚA: Crăcănel! aicea Crăcănel?... *(Punîndu-și*
masca.) Nu-i adevărat! Mangafaua e la Ploe-
 ști.
 IORDACHE: Ba-i prea adevărat! *(Crăcănel intră.)*
 CRĂCĂNEL *(intră prin fund și vine țintă la Iordache):*
 Eu sunt Bibicul, nene Iancule, eu sunt Bi-
 bicul; nu mă cunoști?... Poftim de! ia mai
 poftim de!
 MIȚA *(aparte):* E Crăcănel! îmi cunoaște dominul,
 trebuie să mi-l schimb numaidecît *(Iese repede*
în fund la stînga.)
 CRĂCĂNEL: Nu răspunzi? nu poștești, nene Iancule?
 IORDACHE: Eu nu sunt nenea Iancu, eu sunt nenea
 Iordache... Pe nenea Iancu caută-l în bal...
 CRĂCĂNEL: În bal? *(Iese repede-n fund, dreapta.)*
 IORDACHE: Un nenea Iancu trebuie să găsești în
 tot balul. *(Își scoate masca.)*

SCENA VII

IORDACHE, NAE, în costum de cazac, apoi
 CATINDATUL

NAE *(din fund, dreapta):* Iordache... *(Își scoate*
masca.)

IORDACHE: Aha! bine că vii! Știi cine e în bal?
ia ghici...

NAE: Cine?

IORDACHE: Mița...

NAE: Mița!

IORDACHE: Și Crăcănel... ferește-te! Mița te caută...

NAE: Cum să scap de republicană asta?... Nu găsesc
pe Didina să plec...

CATINDATUL (*din fund*): Peste puțină să găsesc
alt costum: Bibicul ăla o să mă dea de gol
lui nenea Iancu... (*Își scoate masca.*)

NAE (*iși pune masca repede; lui Iordache*):
Pune-ți masca! (*Iordache își pune masca.*)

CATINDATUL: Uf! și m-am magnetizat!... Lucrează
magnetismul... Nu mai poci de cald!

NAE (*încet lui Iordache*): Îl cunoști?

IORDACHE (*asemenea*): Tinărul cu măseaua..

CATINDATUL (*văzîndu-i*): A! bună idee! (*Vine la ei
vesel.*) Mască, mă cunoașteți?

NAE: Nu...

CATINDATUL: Îmi pare rău, v-aș fi rugat ceva...

NAE: Ce?

IORDACHE (*încet lui Nae*): Să-i scoți iar măseaua...

NAE (*Catindatului, tare*): Cu plăcere, neică, dar
n-am ostromentele...

CATINDATUL: Ce ostromente?

IORDACHE: Pentru măsea...

CATINDATUL (*aparte*): Și ăștia sunt bărbieri...
(*Tare:*) Aș! măseaua nu o mai scoț; i-am dat
de leac: călduri cu magnetism de jamaică...

NAE: Ala-i bun...

CATINDATUL: Uite ce vream eu să vă rog: eu am
un frate mai mare în bal, și mă cunoaște, și
n-aș vrea să mă cunoască... Ce e de făcut?

NAE: Știu eu? și eu aș vrea să nu mă cunoască cineva
în bal; da dacă te cunoaște o dată...

IODACHE: Nu-i alta nimic de făcut decît să plecăm din bal...

CATINDATUL: Nu! nu voi să plec, voi să mai tachinez, voi să mă magnetizez bine! Am eu o idee...

NAE: Ce idee?

CATINDATUL: Costumurile d-voastră sunt de la grandiop, ori particulere?...

IODACHE: Particulere.

CATINDATUL: Și al meu tot particular. Haide să le schimbăm, și apoi să mai poștească Bibicul să mă puie față cu nenea Iancu...

NAE: Faină idee! Bravos! Haide!

IODACHE: Haide!

CATINDATUL: Haide la grandiop (*ies toți trei în fund, la stînga*), la cabinet de toaletă! (*Se aude mazurca în bal; Catindatul iese pe pasul de mazurcă.*)

SCENA VIII

PAMPON, în costum, intrînd din bal

PAMPON: Este adevărat că sunt tradus: Didina mă înșeală cu Bibicul, cu amantul femeii ăleia. Astă-seară, la cafenea, femeia aia mi-a lăsat un bilet; i-am cunoscut slova, e slova din biletul către Bibicul. Îmi scrie să viu aici, unde amantul ei are întîlnire cu Didina. Nu se poate, zic eu; Didina s-a dus la mătusiică-sa. Merg degrabă acasă, Didina nu e; la mătusiică-sa. Didina nu e. Mă-ntorc acasă, chem slujnica, îi trag două perechi ca la poliție și pe urmă o supun la intrigatoriu. Spune că conîța a plecat în costum polinez...

Aici în bal este! cu el!... cu Bibicul. Al Bibicule! ai scos o femeie din minți — femeie! ochi alunecoși, inimă zburdalnică!... astă dată n-ai să scapi... O să-ți rup șalele...
(*Bate în masă.*) O mastică! (*Își pune masca.*)
CHELNERUL (*d-afară*): Vine!

SCENA IX

PAMPON, CRĂCĂNEL

CRĂCĂNEL (*din fund, dreapta*): Nu pot să dau de nenea Iancu, și l-am pierdut și pe frate-său...
(*Văzînd pe Pampon:*) Pe ăsta nu l-am cercetat... Acuma îl văz întii. (*Pampon bate iar în masă; Crăcănel coborînd doi pași, tare și cu ton de sfidare melodramatică*): Eu sunt Bi-bi-cul...

PAMPON (*sărînd*): Bibicul!

CRĂCĂNEL: Da, Bibicul, nene Iancule! (*își scoate masca*) nu mai poștești?

PAMPON (*își scoate masca, fioros, gata să se repează*): Al care va să zică mă căutai, Bibicule?

CRĂCĂNEL (*potrivindu-se să-și ia vînt de scăpare*): Da, nene Iancule...

PAMPON (*același joc crescendo*): Și eu te căutam, Bibicule! (*Se repede.*)

CRĂCĂNEL (*dîndu-se pe după o masă*): Să nu dai! că fac scandal... Chem poliția... stai să ne deslușim!

PAMPON: Mișelule, să ne deslușim, ai? După ce mă ataci la sacrul meu amor, amăgești o ființă nevinovată... o femeie... femeie! ochi alunecoși, inimă zburdalnică!...

CRĂCĂNEL (*urmîndu-și jocul*): Eu? amăgesc o femeie?... Eu nu am amăgit nici o femeie; ele m-a amăgit pe mine... și multe; nu știu nimic la sufletul meu.

PAMPON: Minți!

CRĂCĂNEL: Nu minț... Nu da! nu da! că fac scandal. Să ne deslușim: e încurcătură la mijloc... Spune care femeie...

PAMPON: O știi bine, Didina...

CRĂCĂNEL: Nu cunosc nici o Didină. Pe amanta mea o cheamă Mița...

PAMPON: Da, pe amanta ta o cheamă Mița; dar, ca un mișel ce ești, nu te-ai mulțumit cu o amantă... Ai atacat și pe amanta mea, Didina... Ai nenorocit-o!

CRĂCĂNEL: Nu-i adevărat!

PAMPON: Am dovezi: ai uitat la Didina un bilet de abonament la frizerie.

CRĂCĂNEL: Nu-i adevărat! eu nu mă raz cu abonament, eu mă raz *à la carte*¹.

PAMPON: Și un bilet de la amanta ta...

CRĂCĂNEL: De la amanta mea? Îți spui eu că e încurcătură.

PAMPON: Nu e nici o încurcătură, mișelule! Amanta ta, Mița, îți scrisese de miercuri că te așteaptă, că Mangafaua pleacă la Ploești.

CRĂCĂNEL: Miercuri?... Ploești?... Mangafaua?...

PAMPON: Da, și tu, Bibicul, în loc să te duci la ea, o părăsești și te dai pe furiș la amanta mea, la Didina. (*Se repede.*) O să-ți rup oasele... Oasele am să ți le rup!

CRĂCĂNEL (*apărîndu-se*): Stail să nu dai, că fac scandal! Mi-e frică de o nenorocire!... (*Își pune mîna la inimă să o astîmpere.*)

¹ Contra plată (fr.).

PAMPON: Da! să-ți fie frică de o nenorocire; pentru că precum ai vrut tu să nenorocești pe Didina... o femeie! ochi alunecoși, inimă zburdalnică!... asemenea să știi că o să te nenorocesc eu pe tine. (*Se repede.*)

CRĂCĂNEL (*același joc*): Stăi! stăi, omule, pentru Dumnezeu!... Mița? miercuri? Ploești? Mangafaua?... Dumnezeule! am o bănuială... Arată-mi biletul... Eu am fost miercuri la Ploești...

PAMPON: La Ploești?

CRĂCĂNEL: Da, la Ploești... Să fie cu puțință?... Mița? a opta?... Arată biletul!

PAMPON: Iacătă-l biletul! (*Crăcănel se apropie să vază biletul; Pampon îl apucă cu mina stângă, și cu dreapta i-arată hîrtia.*) A! vrei să mă-nșeli? (*Îl zguduie.*)

CRĂCĂNEL (*sfîrșindu-se de la inimă, se moaie din balamale, și cade pe un scaun*): Mița! m-a tradus! apă! apă!... Mangafaua... eu... eu sunt!

PAMPON: Mangafaua?

CRĂCĂNEL: Da, Mangafaua!... eu... A opta oară tradus! (*Ridicînd mîinile la cer.*) Este cu puțință, domnule?

PAMPON: A opta oară? (*Șade lîngă el.*)

CRĂCĂNEL: (*dezolat*): Nu ți le mai spui p-alelalte, că sunt halimale, domnule, numai una să ți-o spui, al șaptelea caz de traducere... în vremea războiului¹...

PAMPON: Cu un muscal?

CRĂCĂNEL: (*plin de obidă*): Nu m-ar fi costisit atîta să fi fost cu un muscal, fiindcă eu eram de la început pentru convenție... știi, muscalii

¹ Războiul ruso-româno-turc din 1877—1878, în urma căruia România dobîndește independența națională.

luptau pentru cauza sfintă a eliberării popoarelor creștine de sub jugul semilunii barbare...
Dar cu un neamț, domnulel...

PAMPON: Cu un neamț?

CRĂCĂNEL: Fă-ți idee, domnule, ce traducere!

PAMPON: Ei și?

CRĂCĂNEL: (*plângînd*): Am plîns, cum plîng și acuma, căci eu știu mult la amor; am plîns și am iertat-o... pe urmă am prins-o iar, și iar am plîns, și iar am iertat-o; nu de multe ori, dar cam des... așa cam de vreo cincisase ori... Ce-mi ziceam eu? Vorba d-tale: femeie! ochi alunecoși...

PAMPON: Inimă zburdalnică!...

CRĂCĂNEL: Pînă cînd, într-o seară, mă duc, domnule, ca de obicei acasă; intru în sală, deschiz ușa iatacului... întunerec... „Te-ai culcat?” Nu răspunde nimini. Inima-ncepe să bată rău; aprinz lumînarea, și ce găsesc pe masă, domnule?

PAMPON: Ce?

CRĂCĂNEL: Un răvășel: „Mache, m-am plictisit să mai trăiesc cu o rublăștearsă ca dumneatale. Nu mă căuta; am trecut cu neamțul meu în Bulgaria...”

PAMPON: În Bulgaria? Ce căuta neamțul în Bulgaria?

CRĂCĂNEL (*dezolat*): Nu știi! Ei! ce te faci, Maché?... de desperare, ce am zis eu? dacă n-am avut parte de ce mi-a fost drag pe lume, încai să mă fac martir al independenței... și m-am înrolat de bunăvoie...

PAMPON: Volintir?...

CRĂCĂNEL: În garda națională... Știi, pentru ca să-mi mai uit focul... (*Plinge.*) Și închi-

puiește-ți d-ta acum și Mița! (*plînge*) și
garda națională s-a desființat!...

PAMPON: Care va să zică este un Bibicul...

CRĂCĂNEL: Se-nțelege; n-ai văzut biletul?

PAMPON; Care va să zică este un Bibicul, care de-
vine în chestie de traducere și pentru mine,
și pentru d-ta...

CRĂCĂNEL: Firește...

PAMPON (*cu tărie*): Nu mai plînge, nu șade frumos,
un volintir ca d-ta...

CRĂCĂNEL: Dacă nu pot să mă stăpinesc! mi-e
naturelul simțitor...

PAMPON: Trebuie să-l găsim! Nu plînge, nu-i fru-
mos! un volintir! Trebuie să-l regulăm pe
Bibicul... Auzi d-ta? două!

CRĂCĂNEL: Cum să-l găsim?

PAMPON: Îl găsesc eu, n-ai grije; eu știu politica
poliției. Nu plînge: ești volintir! Bibicul
nostru e aici în bal... Didina mea este aici
în bal...

CRĂCĂNEL: Poate și Mița mea...

PAMPON: Da...

CRĂCĂNEL: Da?

PAMPON (*repede*): Adică nu! În sfîrșit, ce-ți pasă!
vino cu mine... Nici o vorbă să nu zici. La-
să-mă pe mine, să vezi cum îl înhaț eu. Aide...
nu plînge: ești volintir! pune-ți masca, și
aide! (*Își pune masca.*)

CRĂCĂNEL: Mița? Mița?... (*Hotărit:*) Nu!... o
mai iert acum, dar dacă s-o mai întîmpla
încă o dată... hotărit mă însor! (*Își pune
masca.*)

PAMPON: Haide... nu, nu plînge, ești volintir!...
și nici un cuvînt! A! Bibicule! (*Ies amîndoi
în bal.*)

SCENA X

*MIȚA în costumul polonez al Didinii, apoi
în costumul de cazac al lui Nae*

MIȚA (*scoțându-și masca; vine din bufet*): Ce dracul caută Crăcănel aici? Mă mînte că se duce la Ploești... și vine la bal... Nu cumva Manga-faua sare garduri?... Ori a simțit ceva?... Mi-am schimbat costumul la grandiorop... Nici el, nici Iordache nu mă mai poate cunoaște... Dar Nae... Năică unde-i?... Unde e pîrlitul de Pampon? (*Iordache intră.*) Nae! Să vedem. (*Își pune masca și urcă în fund spre stînga.*)

IODACHE (*venind din fund dreapta și uitîndu-se în bal*): A dracului istorie o să iasă... Crăcănel aici, Pampon aici, Mița aici... Numai de-ar fi plecat Nae și Didina...

MIȚA (*coborînd*): Nae! (*Își scoate masca.*)

IODACHE: Ai! (*Se întoarce.*) Fugi, că mor! Mița? (*Vrea să plece.*)

MIȚA (*tăindu-i drumul*): Unde pleci, mizerabile?

IODACHE (*îi face semn că merge în bal să danseze*):

MIȚA: Nu vrei să mă cunoști, Năică, ai? Nu vrei să-mi vorbești? Fugi de mine, ai? (*Îl apucă.*)

IODACHE (*se smucește și vrea să plece*):

MIȚA (*sărîndu-i înaintea*): Mișelule, dacă mai faci un pas, dacă nu vorbești, te nenorocesc. Al mizerabile! ai gîndit că dacă mi-ai luat sticluta cu vitrionul, nu o să mă găsească altă! Ți-am făgăduit să-mi răzbun și...

IODACHE: Ei apoi, dacă o iei pe coarda vitrionului, nu-mi place. (*Mița face un pas înapoi, el își scoate masca.*) Nu sunt Nae; ce poștești? Sunt Iordache, na!

MIȚA: A! care va să zică v-ați schimbat costumul, ca să mă jucați pe degete!... Și a crezut domnul Nae că scapă cu atîta de mine?... Unde e Nae?

IODACHE: Trebuie să fi plecat de mult din bal; nu l-am mai văzut; și a plecat cu cheia; pe mine m-a lăsat pe dinafară. (*Pampon și Crăcănel se arată în fund și privesc scena.*)

MIȚA: A! mizerabilul! (*Se plimbă agitată.*) Mizerabilul! (*Vede pe cei din fund și-și pune iute masca; Iordache asemenea.*)

SCENA XI

ACEIAȘI, PAMPON și CRĂCĂNEL, scoțindu-și măștile

PAMPON (*lui Crăcănel*): Costumul polinez! E Didina cu Bibicul!

CRĂCĂNEL: Cu Bibicul...

PAMPON: Pe el! (*Iordache vrea să plece; Pampon îl apucă de o parte, Crăcănel de alta, și-l readuc tîrîș în scenă.*)

CRĂCĂNEL: Unde te duci, Bibicule?

PAMPON: Stai să te judec eu, Bibicule...

IODACHE (*zbătîndu-se între amîndoi*): Nu mă cheamă Bibicul, mă cheamă Iordache!...

MIȚA (*aparte*): Pampon! (*Trece repede lângă Pampon și-l trage cu putere deoparte; încet.*) Ești aici? (*Își arată figura la o parte și iar se maschează.*)

PAMPON: Persoana în chestie? Mița?

IODACHE (*luptînd să scape de Crăcănel, își scoate masca*): Lasă-mă, domnule!

CRĂCĂNEL (*ținîndu-l din răsputeri*): Stai aci! (*Se luptă amîndoi.*)

MIȚA (*lui Pampon repede și șoptit*): Nu e Bibicul, este Iordache; Bibicul, traducătorul, este îmbrăcat turc.

PAMPON (*sărind*): Ture! Turcul care ne-a tachinat adineaori?

IORDACHE: Înțelege odată, domnule, că nu sunt Bibicul! Ce, ești turbat? vrei scandal?

CRĂCĂNEL (*crud*): Da! vreau scandal...

PAMPON (*după ce a vorbit cu Mița încet, trecînd repede lângă Crăcănel, pe care îl apucă și-l trage de mină în față; Crăcănel, din smucitură scapă pe Iordache, care iese repede din bal dînd cu tifla înapoi*): Lasă-l! nu-i ăsta! am greșit. Bibicul e turcul, turcul care ne-a tachinat adineaori...

CRĂCĂNEL: Turcul? Aide după el... Dar dama asta cine e?

PAMPON: O damă...

CRĂCĂNEL: O damă? bine... Ai după turc. (*Pleacă, întii punîndu-și masca.*)

MIȚA (*încet lui Pampon*): Nu cumva să-i spui lui Crăcănel...

PAMPON (*asemenea*): N-ai grije. Ai după turc! (*Își pune masca.*)

CRĂCĂNEL: Aide după turc! (*Ies toți trei în bal.*)

SCENA XII

DIDINA în domino roșu, NAE în costumul de la început al Catindatului vin din bufet; apoi IORDACHE, apoi CATINDATUL și O MASCA tot din bufet

DIDINA: Da. (*Își scoate masca. Nae asemenea*). Cînd am venit adineaori în bal, m-a cunoscut unul. El trebuie să fi fost, Crăcănel al tău...

știe că mă cheamă Didina Mazu, știe de Pampon, știe că-i zice lui Pampon „Conțina cu 5 fanți“. În sfârșit, m-a cunoscut bine! d-aia mi-am schimbat costumul. Haide, haide, Nae, să mergem; mi-e frică... (*Se aude câdrilul.*)

NAE: Da, haide să mergem, e târziu.

IORDACHE (*intrînd din bal repede*): Tot aici sunteți? Plecați, plecați degrabă! Crăcănel, Pampon și Mița, toți trei, vă caută să facă scandal... Fugiți!

DIDINA: Aide (*Își pune masca.*)

NAE: Dacă am putea să ieșim fără să mai dăm prin bal... (*Își pune masca.*)

IORDACHE: Nu se poate, altă ieșire nu-i; haideți! (*Își pune și el masca.*)

CATINDATUL (*cu o Mască pe care o aduce cam cu d-a sila la braț; e cu chef, își scoate masca și vorbește tare de tot*): Așa sunt eu... Uite și prietenii.

NAE (*încet*): Dracul să te ia!

MASCA (*vrînd să-i scape de la braț*): Lasă-mă.

DIDINA: Cine-i ăsta? (*Nae, Iordache și Didina vorbesc încet deoparte.*)

CATINDATUL: Așa sunt eu; cînd mă magnetizez, mi-e cald... Pfu!... și cînd mi-e cald, pfu! tachinez... Trebuie să te fac un cadril. Iacă ne-am găsit vizaveaua...

DIDINA: Haide? (*Vor să plece.*)

CATINDATUL: Ce vă duceți? Nu se poate să vă duceți! (*Le taie drumul.*) Trebuie să facem un cadril.

NAE: Mersi, draguță, ne ducem acasă...

CATINDATUL: Acasă? cu costumul meu? nu se poate. (*Strigă tare:*) Dacă vă duceți, dă-mi înapoi

costumul, trebuie să-mi dai costumul, nu te las să pleci cu costumul...

NAE (*încet*): Ne mai întirzie dobitocul!

DIDINA (*încet*): Schimbă costumul, și pace!

IORDACHE (*încet*): Nu se poate, o să ieșim prin bal:

Mița cunoaște costumul...

NAE (*încet*): Ce e de făcut?

IORDACHE (*încet*): Spune-i că mai rămînem...

DIDINA (*încet*): Și ne strecurăm binișor și ieșim...

NAE (*tare*): Dacă-i așa, știi ce? ai să mai rămînem.

IORDACHE: Să mai rămînem...

DIDINA: Să mai rămînem...

CATINDATUL: Așa da! Ai să facem cadrilul...

IORDACHE: În bal?

NAE: Nu merg în bal.

CATINDATUL: Atunci aici; sunt magnetizat, am poftă de cadril, să-mi fac vînt. Unde e nenea Iancu să mă vază?!

IORDACHE (*încet lui Nae și Didinei*): Jucați-l o figură, două, pînă uită de costum, și pe urmă o ștergem. (*Vorbesc încet toți trei.*)

MASCA: Ți-am spus că mi-e frică să nu mă vază bărbatu-meu... (*Luptă să scape.*)

CATINDATUL: Ei! parcă mie nu mi-e frică de nenea Iancu... (*Masca se smucește, scapă și fuge; uitîndu-se după ea.*) Atîta pagubă! (*Merge și invită la danț pe Iordache.*) Ei, aide! Ce faceți? (*Își pune masca pentru danț.*)

NAE: Ei, haide, de! (*Se aude o figură a cadrilului. Nae dansează cu Didina, Catindatul cu Iordache ca damă. La a doua parte a figurii contradanțului, apar în fund Pampon, Crăcănel și Mița mascați.*)

SCENĂ XIII

CEI DE SUS, PAMPON, și CRĂCĂNEL, apoi
lume din bal

PAMPON: Iaca turcul! Al în sfârșit. (Toți trei coboară melodramatic în fața Catindatului; figura danțului se sparge; Didina, Nae și Iordache se retrag deoparte spre ușa din fund în stînga și ascultă; Mița mai la spatele lui Crăcănel și lui Pampon, care s-au oprit țintă în fața Catindatului înmărmurit; Mița a scos din buzunar sticluța și pîndește.)

DIDINA (încet): Pampon!

NAE (încet): Mița!

IORDACHE (încet): Crăcănel!

CRĂCĂNEL (fioros): Jos masca!

CATINDATUL (tremurînd): Pentru ce?

CRĂCĂNEL: Pînă aici ți-a fost, Bibicule! (Stau amîndoi gata să-l apuce.)

CATINDATUL: Iartă-mă, nene Iancule, nu mai fac!
(Pune mîna să-și scoată masca.)

MIȚA (care a pîndit momentul, n-apucă el să-și scoată masca, și-i aruncă sticluța în ochi): Na, mizerabile! (Fuge prin fund.)

CATINDATUL: A! Săriți! ajutor! (Vrea să fugă.)

(Pampon și Crăcănel îl înhață și încep să-l tragă; lume mascată și nemascată vine fuga din fund la dreapta; Didina, Nae și Iordache au și dispărut în fund la stînga.)

(C o r t i n a)

ACTUL III

Decorul actului întii întocmai. Un moment, scena goală. Se aude o birje oprindu-se din goana mare în fund, apoi plecând peste un moment înapoi. Pe urmă se aude zgomo-tul unei chei deschizînd broasca. Uşa se deschide de perete.

În scenă întuneric adînc.

SCENA I

DIDINA, NAE şi IORDACHE, în costumurile de la bal, mascaţi, intră gîfîind prin fund. Apoi PAMPON, CRĂCĂNEL şi CATINDATUL de-afară

NAE: În sfîrşit, am ajuns... Aprinde o lampă.

DIDINA: Ne urmăreşte, trebuie să ne urmărească.

(Iordache caută pe dibaiete chibriturile pe o masă din fund şi răstoarnă nişte sticlute.)

A! m-ai speriat! *(Iordache aprinde lampa; luminează în scenă.)* Uf! *(Îşi scoate masca; toţi şi le scot şi le aruncă fiecare pe cite-o masă.)*

NAE: Iordache, scoate cheia d-afară, şi-nouie de-grab' pe dinăuntru. *(Iordache execută ordi-nul.)*

DIDINA: Sunt sigură că s-au luat după noi... O să fie un scandal mare... sunt nenorocită.

NAE: Lasă-i să vie, n-ai grijă; orișicum, avem pe unde scăpa.

DIDINA (*lui Iordache, care coboară*): Zici c-ai văzut dumneata când i-a aruncat cu vitrion în ochi?

IORDACHE: Am văzut eu, firește. A strigat odată: „Na, mizerabile!“ și paf! (*face gestul*) și pe urmă a fugit pin lume.

NAE (*desperat*): Cum? Cum să scap de nebuna asta? Cum să mă cotorosesc de republicana? Vrea să mă bage în primejdie!

DIDINA: Ce scandal! O să mijlocească proces, poliție, procuror, și pe urmă la jurați... O să ne dea pin gazete! Să afle la sigur Pampon... Sunt compromentată... Mi-ai omorât viitorul, d-le Nae.

NAE: Bine, soro, vina mea este? păcatele mele!

DIDINA: Da, firește, vina d-tale... Dacă știai cu ce republicană apilpisită de Ploești ai de-a face, nu trebuia să mă-ncurci pe mine.

NAE: Bine, neică...

DIDINA: Nu trebuia să mă-ncurci pe mine.

IORDACHE (*care a stat în fund la ușe și a ascultat afară*): St! tăceți!

NAE: Ce?

DIDINA: Ai?

IORDACHE: Vine o birje... (*Se aude o birje.*)

DIDINA: Nu v-am spus că ne-a luat urma...

IORDACHE: Tăceți! (*Toți ascultă; birja se oprește afară în fund.*) S-a oprit aici...

NAE: Hait!

DIDINA: Ei sunt!

IORDACHE: Tăceți!

DIDINA: Să stingem lampa... (*Merge în vârful degetelor în fund.*)

NAE (lui Iordache): Scoate cheia din uşe! (Iordache scoate cheia. Se aud de afară glasul lui Pampon, al lui Crăcănel şi al Catindatului.)

PAMPON (d-afară): E lumină! sunt aici!

NAE, DIDINA ŞI IORDACHE (coborînd în vîrfurile degetelor, misterios): St!

CRĂCĂNEL (d-afară): Deşchideţi! (Bătăi tari în uşe; Didina stinge lampa; întunerec.)

CATINDATUL: Deşchideţi! (Bătăi mai tari.)

NAE: Binişor ! încet!

TOTI DE AFARĂ: Deşchideţi! (Bătăi tari.)

DIDINA (toţi trei au coborît în faţă de tot): Ce e de făcut?

NEA: Să ieşim în curte pe fereastra din odăiţă... St!

PAMPON (d-afară): Ori deşchideţi, ori sparg uşa!...

CRĂCĂNEL (d-afară): Deşchideţi!

CATINDATUL (d-afară): Ori spargem uşa! (Bătăi grozave.)

DIDINA (frîgîndu-şi mîinile): Sunt mulţi! sparg uşa; îmi vine rău; mor!

NAE: Să fugim.

IORDACHE: Aide degrabă; e minunat! (Avînd o inspiraţie:) Să poftească să spargă uşa... Tii! mare politică mi-a dat în cap... să poftească să spargă!...

NAE: Sunt turbaţi (Se aud lovituri grele în broasca uşii.)

IORDACHE: Lasă, că-i potolesc eu!...

DIDINA: Aide degrabă!

NAE (Toţi ies misterios şi degrabă prin uşa din dreapta.)

(Un moment scena goală; se aude lucrare la uşa din fund; uşa se cleatină, se zguduie şi în sfîrşit cedează.)

SCENA II

PAMPON, CRĂCĂNEL, CATINDATUL în costumurile de la bal, fără măști; Catindatul e plin de pete negre pe tot obrazul; intrare fierocă

PAMPON: A stins lampa!

CRĂCĂNEL: Cine are un chibrit?

CATINDATUL (*se deschie la costum și scoate dedesubt din jiletcă un chibrit de ceară; îl aprinde și îl ține în mână*): Aici este la bărbierul unde mi-a scos măseana nevinovată!... De-aia, adineaori, în bal, zicea să-mi mai scoată una...

PAMPON (*care, la lumina chibritului, a dat ocol cu ochii în scenă*): Nu mai încape vorbă, este aici. Aicea este Bibicul! (*Crud:*) Am să-l sfîșiu!

CRĂCĂNEL (*scrișnind dăin dinți și zguduind din cap*): Cu dinții! cu dinții am să-l rup! După ce e caz de traducere dublă, ne mai duce din încurcătură în încurcătură; își bate joc de noi... Cu dinții!

PAMPON (*arătînd pe Catindatul, care schimbă chibriturile, — cînd se stinge unul aprinde altul*): Toată încurcătura devine de la dumnealui...

CATINDATUL: De la mine?

CRĂCĂNEL: Da, de la dumneata...

CATINDATUL: Cum de la mine?

CRĂCĂNEL: Se înțelege...

PAMPON: Pentru ce ți-ai schimbat costumul? pentru ce ai luat costumul turcului!

CATINDATUL: Nu mi-ai spus d-ta că e nenea Iancu în bal... (*Schimbă chibritul.*)

PAMPON: Ei! ș-apoi?

CATINDATUL: Cum, ș-apoi? Dacă mă prindea nenea Iancu în bal, mă lua la Ploesti, îmi omora cariera de la percepție.

CRĂCĂNEL: Și cel puțin dacă am fi siguri, sigurisim! că-i aici!... (*către Catindatul*) pentru că d-ta ca un zevzec ce ești...

CATINDATUL: Pentru ce mă faci zevzec, d-le?

CRĂCĂNEL: Pentru că dacă nu tachinai, nu se-ntimpla ce s-a-ntimplat...

CATINDATUL: Ce să-ți fac? Nu ți-am spus că nu mă pot stăpîni? cînd mă magnetizez, eu tachinez strașnic... Și nenea Iancu tachinează cînd are magnet, toți ai noștri tachinează... da nu ca mine.

CRĂCĂNEL: Vezi! vezi că ești zevzec, cînd îți spun eu că ești zevzec...

CATINDATUL: Pentru ce mă faci zevzec, d-le?

PAMPON: Are dreptate... pentru că d-ta ți-ai schimbat costumul cu o mască, care nu știi măcar ce fel de persoană e.

CATINDATUL: Dacă nu și-a scos masca? Nu ți-am spus că vorbea de măsele?... era bărbier.

PAMPON: Eu vă spui că sunt aici. Nu ne-am ținut noi după birja lor? Birja lor nu s-a oprit aici? Nu s-a-ntors înapoi? N-am oprit noi birjarul care-i adusese? Nu s-a-ntors el cu noi și ne-a arătat că aici i-a lăsat, pe doi bărbați și o damă?

CRĂCĂNEL: Da!

PAMPON: Aici sunt, aici, ascunși. Trebuie să fie aici o luminare, o lampă... Cine a fost aici, pentru ce a fugit cînd am venit noi?... că a fost cineva aici.

CATINDATUL (*aprinzînd alt chibrit și mergînd la masa unde sunt două lămpi*): Aha! iacătă o lampă...

CRĂCĂNEL: Aprinde-o!

CATINDATUL (*pune mîna pe sticlă, o scoate și o aruncă jos*): Pfu! frige!

CRĂCĂNEL: Ai spart țilindrul!...

CATINDATUL: M-a fript!

PAMPON (*repede*): Vezi! vezi! e stinsă acuma de curînd: a stins-o adineaori cînd erăm noi la ușe...

CATINDATUL (*aprinde alt chibrit și apucă cu mîna învelită în pulpana hainei țilindrul de la o altă lampă, pe care o aprinde. Lumina în scenă. Vede o mască pe masă*): Iacătă o mască!

CRĂCĂNEL (*la altă masă*): Aici încă una!

PAMPON (*găsind a treia mască*): Încă una! Trei! Sunt aici! (*Examinînd masca.*) Este scoasă acum' de pe obraz... e caldă... e asudată! (*O miroase tare.*) Asta e masca Didinii! i cunosc mirosul... Să-i căutăm; aici sunt... (*Miroase încă o dată tare masca.*) A! a! data asta, Bi-bicule, nu mai scapi!

CRĂCĂNEL: Trebuie să punem mîna pe el!

CATINDATUL: Trebuie să-mi dea costumul meu!

PAMPON (*fioros*): Am să-l sfîșiiu.

CRĂCĂNEL (*scrișnind dinții*): Cu dinții am să-l rup!... cu dinții!...

CATINDATUL (*punînd mîna la falcă*): Eu nu pot să-l rup cu dinții, dar trebuie să-mi dea costumul meu! (*Toți caută în toate părțile, pe sub mobile, pe care le răstoarnă, pe după paravan.*)

PAMPON (*văzînd ușa din dreapta*): O ușă! p-aici! (*Dă cu piciorul tare în ușă, ușa se deschide, el se repede afară în odăiță, urmat de Crăcănel și Catindatul; se aude răsturnare de mobile în dreapta.*)

SCENA III

IORDACHE în costum de oraş, IPISTATUL, doi SERGENȚI DE NOAPTE, apoi PAMPON, CRĂCĂNEL și CATINDATUL

IORDACHE (*intrînd și oprindu-se în uşe, arată dezordinea din prăvălie Ipistatului: cu ton dezolat*):

Iacă, domnule, iacă în ce hal e prăvălia!...

IPISTATUL (*grav*): Nu-i niminea.

IORDACHE: Pesemne a fugit!... (*Se aude alt zgomot în odaie.*) Scotocesc în odaie! să nu fugă pe fereastră!...

IPISTATUL (*sergenților*): După ei degrab'! (*Sergenții, Ipistatul și Iordache se reped spre odaie; în momentul acesta intră Crăcănel și Pampon.*) Stați! Puneți mina pe ei! (*Sergenții înhață cu putere unul pe Pampon și altul pe Crăcănel.*)

CRĂCĂNEL: Poliția!

CATINDATUL (*care a scos și el capul pe uşe, să intre*): Poliția! (*Își trage repede capul înapoi; Iordache merge repede în odaie.*)

PAMPON (*zbătîndu-se în mîinile sergentului*): Pentru ce, domnule?

IPISTATUL (*bătînd din picior și din mîină, aspru*): Vorrrbă!... Ce căutați noapte în prăvăliile negustorilor?

CRĂCĂNEL: Căutăm o persoană...

PAMPON: Da, o persoană...

IPISTATUL (*același joc, mai aspru*): Vorrrbă! Ce persoană?

CRĂCĂNEL: Pe Bibicul.

PAMPON: Pe Bib...

IPISTATUL (*același joc, și mai aspru*): Vorrrbă!

IORDACHE (*intrînd repede din dreapta, cu gura mare*): Cum Bibicul, ce Bibicul, care Bibicul, domnule? Mofturi! Aici nu șade Bibicul... știe

d. subcomisar cine şade aicea. Ia-i, d-le subcomisar, sunt pungaşi!

PAMPON (*ţinut strâns de sergent*): Eu pungaş?

RĂCĂNEL: Noi pungaşi! Aşa umblă pungaşii imbrăcaţi?

IPISTATUL (*şi mai aspru, acelaşi joc crescendo*):
Vorrrbă!... Da oamenii de treabă aşa umblă?...
Pe unde aţi intrat?....

CRĂCĂNEL: Pe uşe.

PAMPON: Da, pe...

IPISTATUL (*foarte aspru*): Vor... vorrrbă!

IORDACHE: Da, pe uşe. Da întreabă-i d-ta cum a intrat pe uşe. A spart-o, d-le. Eu eram în odăiţă dincolo; am simţit că sparge cineva uşa: de frică să nu m-apuce în casă să mă omoare, am ieşit pe dincolo pe fereastră ca să dau de ştire la secţie...

CRĂCĂNEL: Nu-i adevărat!... noi...

PAMPON: Am văzut...

IPISTATUL (*aspru rău de tot*): Vor... vorrrbă!
(*Sergentilor*:-) Haidel luaţi-i la secţie! (*Sergentii împing pe Crăcănel şi Pampon.*)

CRĂCĂNEL: D-le subcomisar, îmi pare rău... (*Sergentul îl împinge.*) Nu! nu da brinci, domnule!

IPISTATUL (*grozav de aspru*): Vorrrbă! (*Sergentilor*:-)
Haide odată!

PAMPON (*împins de sergent*): Da, da nu scapă Bibicul cu asta. (*Sergentul îl împinge.*) Nul nu da brinci, domnule!

IPISTATUL (*scrişnind din dinţi*): Vorrrbă! La secţie!
(*Sergentii scot, prin fund, în brinci pe Pampon şi pe Crăcănel.*)

IPISTATUL (*merge după ei pînă la uşe; cum au ieşit, el se întoarce repede înapoi, şi cu tonul foarte dulce*): Iordache... ştii de ce venisem eu?

IODACHE: Cum să nu știu, dacă ți-am făcut denunțul să-i iei...

IPISTATUL: Nu, știi, așa vine vorba... Uite ce vream să te rog eu: am o listă de lotărie. (*Scoate o listă mare.*)

IODACHE: Iar?

IPISTATUL: Un franc numărul... mai sunt numai trei numere!...

IODACHE: Ce?

IPISTATUL: Un portabac cu muzică: are două cîntece. (*Scoate porttabacul și-l face să cînte.*)

IODACHE: Bine, ăsta parcă-l mai pusesesi o dată la lot; aveam și eu un număr.

IPISTATUL: Da, s-a și tras, la Anul Nou.

IODACHE: Ei?

IPISTATUL: Am cîștigat-o eu; oprisem și eu un număr... Acu o pun iar, voi să-mi mai încerc norocul... Mă rog ție, nu mă refuza, pune și tu unul... să le completăm odată...

IODACHE (*Îi dă un franc și scrie*): Iaca.

IPIETATUL (*strînge lista, o bagă în buzunar și pleacă*): Mersi, neică.

IODACHE (*după el*): Ia vezi, nu da drumul negustorilor ăloră pînă nu venim eu ori d. Nae; să vedem, să nu ne fi luat ceva din prăvălie...

IPISTATUL (*oprindu-se în ușe cu intenție foarte fină*): Vor... vorrrbă! las' pe mine, îi reglez eu... (*Iese învîrtindu-și muzica.*)

SCENA VI

IODACHE singur, apoi CATINDATUL

IODACHE: Haha! i-am lucrat. Să vedem cum are să prinză politica; eu i-am băgat, el să-i

scoață; eu i-am regulat, el să-i scape... Pină una, alta, să vedem de uritul de dincolo.

(*Merge la ușa din dreapta.*) Haide, vino!
CATINDATUL (*foarte sfios intră*): S-a dus?

IORDACHE: S-a dus...

CATINDATUL (*tremurînd*): Dacă mă ducea la poliție?! Să afle nenea Iancu că m-a dus la poliție!

IORDACHE: Care nenea Iancu?...

COTINDATUL: Nu ți-am spus? Nenea Iancu, bogasierul¹, din Ploești... Închipuiește-ți, domnule, să afle nenea Iancu că m-a dus la poliție!...

IORDACHE: Las-o asta; te mai doare obrazul?

CATINDATUL: De ce? de măsea? Aș! Am magnetizat-o!

IORDACHE: Nu de măsea, de vitrion...

CATINDATUL: Ce vitrion?

IORDACHE: Care ți l-a aruncat în ochi la bal.

CATINDATUL: Mi-a aruncat și cu vitrion? Cine mi-a aruncat cu vitrion?

IORDACHE: Dama, de! Uite, ești plin de pete...

CATINDATUL: Aș! aia a fost cerneală violentă, am cunoscut-o după miros; m-a' stropit și-n gură; îl cunosc gustul: cerneală violentă... Știi, la noi la percepție, cînd pic cerneală pe concept... odată cu limba! (*scoate limba și arată cum linge hîrtia*) o șterg... Da închipuiește-ți d-ta, domnule, să afle nenea Iancu că m-a dus la poliție!...

IORDACHE: Cine strică? d-ta. Ce cauți să te amesteci cu vagabonții, cu zamparagiii², cu pun-gășii... să spargi uși și să intri noaptea în prăvăliile oamenilor?

¹ Negustor.

² Cheflii, stricații. Zampara: castanietă; un fel de dans.

CATINDATUL: Zicea că să găsim pe Bibicul...

IODACHE: Mofturi!

CATINDATUL: Bibicul, care mi-a luat în bal costumul meu și mi l-a dat pe ăsta de ture... (*Dezolat*): Trebuie să-l gălesc, să-mi dea costumul meu; trebuie să mi-l dea... nu pot să plec fără costumul meu.

IODACHE: Stăi, domnule, ce poștești d-ta? Costumul? Ți-l gălesc eu, ți-l dau eu mine, poi-mine, îți dau eu garanție, să m-apuci pe mine, na! ce mai vrei?

CATINDATUL (*foarte dezolat*): Îmi trebuie acum... Cu costumul ăsta de ture nu mă pot duce să-mi iau hainele mele. Nenea Iancu m-a căutat la bal; o să mă caute, o să m-aștepte acasă... Cum să dau eu ochi cu nenea Iancu așa ture?... Mă ia la Ploești, îmi zdrobește cariera de la percepție.

IODACHE: Aș! vorbă!

CATINDATUL: Și nu-mi poti lua înapoi hainele nemțești, nu mă poti duce mine dimineață la canțilerie...

IODACHE: Ei, o să lipsești o zi, ce lucru mare! tot zici că nu primești leafă...

CATINDATUL: Mă destituie, nu se poate să lipsesc.

IODACHE: Ascultă-mă pe mine, măi omule; ai mai întâi să tragem clopoțelul la o spițărie; trebuie să-ți cureți obrazul; nu se poate să te duci în lume așa pirlit...

CATINDATUL: E rău de tot?

IODACHE: Ești ciuruit; numai în albul ochilor n-ai...

CATINDATUL: Îi închisesem de frica lui nenea Iancu... are palmă grea...

IODACHE: Vino degrabă cu mine; cunosc eu un spițer care scoate cerneala cum scoatem noi măselele, odată...

CATINDATUL: Aoleo!

IODACHE: Vino degrabă, nu mai sta; poate te așteaptă nenea Iancu. *(Sufală în lampă și-l ia pe Catindatul să plece cu el. Întunerec.)*

CATINDATUL: Aide... *(Ieșind.)* Dar fă-ți idee, domnule, să aștepte nenea Iancu că m-a dus la poliție!... *(Ies, închizând bine ușa.)*

SCENA V

MIȚA singură în costumul de la bal, apoi DIDINA asemenea

MIȚA *(venind din dreapta pe dibuite):* Am găsit fereastra din odăiță deschisă și am intrat... L-am nemerit? ori nu l-am nemerit? Da, trebuie să-l fi nemerit. Da, sunt o cremenală... *(Se retrage pe dibuite după paravan.)*

DIDINA: Mare istorie!... Am înghețat așteptând afară în frig: a trebuit să intru înapoi în fereastră. Nae trebuie să vie numaidecît cu Pampon. Trebuie să pindesc când or intra aici, să ies pe fereastră, și pe aici mi-e drumul... Să poștească pe urmă d. Pampon acasă în costum de bal... să-l judec eu...

MIȚA: Auz mișcând... e cineva...

DIDINA: S-aprinz o lampă... *(Merge pe dibuite la masa cu lămpile.)*

MIȚA: Desigur e cineva...

DIDINA *(a găsit chibriturile și aprinde lampa)*
Așa...

MIȚA: A! (*Aparte:*) O femeie! dama de verde!
(*Tare:*) A! în sfârșit!

DIDINA (*dînd un țipăt de surprindere, se întoarce*)
A! (*Aparte:*) O femeie! e republicană!

MIȚA (*fierbînd*): V-ați speriat? pardon! Mă recomand: Mița Baston.

DIDINA (*cu conțenă¹*) Mersi! și eu, Didina Mazu.

MIȚA (*jocul crescendo*): Ce cauți aici, madamo?

DIDINA (*cu un ton mai sus*): Da d-ta ce cauți aici, madamo?

MIȚA (*jocul crescendo*): Eu sunt la amantul meu!

DIDINA (*foarte de sus*): Și eu sunt la amantul meu!

MIȚA (*izbucînd*): La amantul d-tale?... Amantul d-tale... a fost... era... este... amantul meu! D-ta, ca o infamă, mi l-ai răpit! (*Luînd o poză de atac și cu tonul tragic:*) Una din noi două trebuie să moară!

DIDINA (*pregătindu-se de luptă*): Să vedem care... Poftim!

(*Mița se repede turbată la Didina, care se repede și ea și o întîmpină. Amîndouă țipă și se închețază, spumînd, una de alta.*)

SCENA VI

ACELEAȘI, NAE

NAE (*apărînd în fund, rămîne o clipă incremenit*): Să nu dați la oglinzi, că sunt eu chirie! (*Apoi, repezîndu-se între cele două femei, le descheștează și le împinge pe una într-o parte, pe alta într-alta.*)

DIDINA (*căzînd d-a-ndăratele pe un scaun și leșinînd*): A! a! a! (*Nervi.*)

¹ Stăpînire de sine.

MIȚA (*același joc*) A! al a (*Nervi.*)

NAE: Asta e curat ca la Norma¹... Acu-i acul...
(*Se repede și le zguduie când pe una, când pe cealaltă.*)

DIDINA (*deșteptându-se brusc*): Unde-i republicana?

MIȚA (*asemenca*).^{*} Unde-i infama? (*Se repede iar una spre alta.*)

NAE (*oprindu-le la mijloc*): Iar? Bre, femeilor, veniți-vă-n fire. Vine Pampon! vine Crăcănel!

DIDINA: Pampon?

MIȚA: Crăcănel?

NAE: Da, Pampon și Crăcănel. I-am scăpat eu de la secție, unde erau închiși! am pus la cale toate... Drept mulțumire, Pampon, Crăcănel și Ipistatul vin aici acum să facă cinste; s-a dus să cumpere vin și mezeluri. Nu mai e vreme de moțuri! (*Didinii:*) Vrei să te lase Pampon?

DIDINA (*repede*): Ba nu! (*Didina merge în fund și ascultă afară.*)

NAE (*Miții*): Vrei să-l lași pe Crăcănel?

MIȚA (*tristă*): Ah! l-aș lăsa pe Mangafaua pentru tine... dar nu pot; trebuie mai întâi să-mi fac o carieră...

NAE: Fă-ți-o!

MIȚA: Am fost să intru la telegraf.

NAE: Electrică ploșteancă! Ei, și?

MIȚA: Nu m-a primit...

NAE: Pentru ce?

MIȚA: Zice că n-am încă vîrsta... (*Didina coboară.*)

NAE: Vezi! apoi nu e mai bun Crăcănel, că nu mai întreabă de vîrstă? Aide, aide! fiți fete cuminte, că pe urmă mă supăr pe amîndouă...

¹ Operă în două acte de Bellini (1831).

MIȚA: Dar Crăcănel a aflat... Mangafaua știe tot...

NAE: Nu a aflat nimic, nu știe nimic.

MIȚA: A aflat de la Pampon.

NAE: Nimic!

DIDINA: Și Pampon știe bine...

NAE: Apoi dacă n-ascuțați... Trebuie să vă spun cum i-am liniștit, ca să știți și voi ce să spuneți, cum s-o potriviți... Aide, să nu dea peste noi aici... *(Le apucă pe amîndouă cu cite o mină și pornește cu ele spre dreapta; Iordache intră.)*

IORDACHE *(din fund)*: Vin! sunt la colț!

NAE: La colț? Aideți să punem odată la cale încheierea comediei ăștia... *(Nae, Didina și Mița ies, dreapta.)*

SCENA VII

IORDACHE, apoi PAMPON și CRĂCANEL, cu butelci, pachete de mezeluri și franzele la subsuoară, apoi NAE

IORDACHE *(căzînd obosit pe un scaun)*: De azi dimineată!... de azi-dimineată, asta merge într-una așa! Ce goană! Ce goană turbată! Doamne! Doamne, isprăvește odată istoria asta! sunt trei după douăsprezece și mă leșin de somn și d-a-mpicioarele!

PAMPON *(intrînd cu Crăcănel)*: Haha! domnule Iordache...

CRĂCANEL: Ei! domnule, ai văzut că nu suntem pungăși... Stăpinul d-tale, d. Nae, în persoană, ne-a scos de la secție.

IORDACHE: Da, domnule Crăcănel...

CRĂCĂNEL: Nu mă cheamă Crăcănel; mă cheamă Mache Razachescu. (*Pune ce a adus pe masă.*)

PAMPON (*același joc*): Foarte urît din partea d-tale să te porți astfel! noi venisem aici pentru Bibicul, nu pentru ce credeai d-ta: nu avem de un astfel harahterul...

IORDACHE: Măcar d-ta să fii ala, să găsești noaptea despre ziuă în prăvălia d-tale...

PAMPON: Eu n-am prăvălie, domnule: eu nu sunt cupeț¹, sunt particoler...

IORDACHE: Știu, da zi că ai... să găsești trei oameni necunoscuți...

CRĂCĂNEL: Așa e, bine zici, trei. Ce s-a făcut uritul ăla micul... pîrlitul... fratele lui nenea Iancu bogasierul? Pe el pentru ce nu l-a luat la secție?

PAMPON: Pesemne a fugit ca un laș...

CRĂCĂNEL: Iaca, mie nu-mi pare rău de ce s-a întîmplat, dacă oi cîștiga portabacul cu muzică.

IORDACHE (*repede*): Ați pus și d-voastră la lotăria ipistatului?

PAMPON: Mai era două numere: unul l-am pus eu, și unul amicul.

IORDACHE (*aparte*): S-a completat? A murit fruncul...

PAMPON: Domnul Nae unde este?

IORDACHE: Mi se pare că e dincolo în odaie, să vedem... (*Merge pe după paravan; către Nae, care intră din dreapta.*) Sunt aici, te așteaptă. Așa-i că a prins bine politica mea? Femeile s-au dus?

NAE: Da, dar, o să se întoarcă numaidecît; am regulat bine chestia.

¹ Negustor (regional).

IORDACHE: Cum?

NAE: Ai să vezi... treci la pod în față, și așteaptă-le...

(*Trece în scenă; Iordache iese repede în fund.*)

Ehei! Salutare, neică!

PAMPON (*vesel, strângându-i mîna*): Salutare și frățiel!

CRĂCĂNEL (*vesel, dar solemn, îl apucă de mîna*):
Mersi, neică, ești un bărbat, drept să-ți spun
nu că ești frizer, dar ești galant.

PAMPON: Da, foarte galant!

CRĂCĂNEL: Ne-ai făcut și mie și prietenului mare
bunătate: amindoi o să-ți rămînem foarte
recunoscători de cîte ai făcut pentru noi.
(*Îi strînge mîna călduros.*)

NAE: N-aveți de ce! îmi pare rău... datoria: se-n-
timplase la mine-n casă...

PAMPON: Aida de! nul ce-i drept e drept, neică, ai
făcut mult pentru noi...

CRĂCĂNEL (*vesel*): Și care va să zică Bibicul erai
d-ta, ai? bată-te să te bată!

NAE: Vezi bine!

CRĂCĂNEL: Și Mangafaua nu eram eu?

NAE: Aș! Mangafaua era unchiul fetii, epitropul...

CRĂCĂNEL: Bată-te să te bată. (*Rîde.*)

PAMPON: Și inchipuiește-ți, neică Năică, dacă te
întilneam azi-dimineață, cînd am venit întii
aici, îmi spuneai numaidecît cum a devenit
chestia de ai înfășurat borcănțelele cu pomadă,
care le-a cumpărat de aici Didina, în ale
două bilete... și ne lămuream, frate... Dar
eu, prost! Să nu-mi dea în gînd să întreb
măcar pe Didina... Bista Didina!...

CRĂCĂNEL (*aparte*): Auzi d-ta! și eu gîndeam că e
biletul Miții...

SCENA VIII

ACEIAȘI, IPISTATUL, apoi IORDACHE, apoi
DIDINA și MIȚA, amîndouă în haine de oraș

IPISTATUL (*intrînd repede din fund*): S-a tras lotul...
Acum l-am tras!...

PAMPON: Ei?

NAE: Știu cine l-a cîștigat.

IPISTATUL (*cu multă naivitate*): Iar eu, domnule,
închipuiește-ți noroc!

NAE (*aparte*): A murit francull!

PAMPON: Ti! păcat!

CRĂCĂNEL: Rău îmi pare. (*Se aude uruitul unei
birji, care se oprește în fund.*)

NAE: St! tăce!i, mi se pare că s-a oprit aici o
birjă...

PAMPON: Da...

IORDACHE (*venind repede din fund*): Două dame,
vin două dame.

NAE (*naiv*): Două dame? Ce să caute la mine două
dame?

CRĂCĂNEL: Două dame?

PAMPON: Nu cumva?

DIDINA (*intrînd furioasă prin fund*): A! d-le Ian-
cule, în sfîrșit! (*Iordache, Ipistatul și Nae
la o parte vorbesc încet.*)

PAMPON: Didina! (*Mița intră furioasă și se oprește
cu brațele încrucișate în fund.*)

CRĂCĂNEL: Mița? (*Caută să se ascundă undeva.*)

MIȚA (*coborînd la el*): Nu te-ascunde, bibiloiule!
gindeai că nu o să te prinz, ai? De cînd te
pasc, gindești? Aici e la Plocești, ai? În cos-
tum de bal, ai? (*Mița lingă Crăcănel îl judecă
încet și-l zguduie; Nae după paravan; Iordache
și Ipistatul cară mezelurile și butelcile în odaia
din dreapta.*)

DIDINA: De azi-dimineață de cînd ai plecat de acasă, cîte ceasuri sunt? știi?

PAMPON: Îți spui eu acasă ce a fost...

CRĂCĂNEL: Mișo, Mișo, îți spui acasă...

MIȚA: Nici un cuvînt mai mult! aide!

DIDINA: Aide acasă!

PAMPON: Frate, a fost încurcătură, înțelege.

CRĂCĂNEL: Da, o încurcătură...

NAE (*ieșind de după paravan*): Se înțelege c-a fost o încurcătură, cum se-ntîmplă totdeauna în carnaval... Ei! d-ale carnavalului! Să-mi dați voie, coconițelor, să vă isplac eu încurcătura pe larg la masă. (*Crăcănel și Pampon foarte mulțumiți.*)

FEMEILE: La masă?

NAE: Da, la masă. Noi, între bărbați, pusesem de gînd să îmbucăm ceva aicea la noi... Dincolo e cald, masa pusă așteaptă... Crez că nu o să capăt un refuz.

MIȚA (*cu tonul de refuz, înțepată*): Mersi, musiu, de invitație.

CRĂCĂNEL (*stăruitor*): Mișo, să mă vezi cu ghetе de brunel cu bizeț¹ pe catafalc!... (*Încet:*) Frizer, frizer, da nu știi ce băiat galant e.

PAMPON (*Didinii*): Dacă mă iubești...

SCENA IX

ACEIAȘI, CATINDATUL, curat la față, tot în costumul de turc

CATINDATUL (*intrînd din fund triumfător*): M-a curățat spițerul!

¹ Ghetе de lux; bucată de piele (adesea cu găurele), pusă îndeosebi la vîrfurile ghetelor, ca ornament.

DIDINA (*incet*): Cine-i ăsta?

PAMPON (*tot așa*): Lasă că-ți spui eu... (*Didina rîde.*)

CRĂCĂNEL (*Miții*): Ăstuia i-a dat o nebună la bal cu o stieluță cu doftorii în ochi!

MIȚA (*repede*): Și nu l-a ars?

CRĂCĂNEL: Aș! era un fel de cerneală violentă... (*Didina trece lângă Nae; Mița și toți ceilalți se grupează în jurul Catindatului și-l examinează.*) Le-a scos toate?

CATINDATUL: Toate, uite-te. Îți dau un franc pe una...

MIȚA (*aparte*): M-a-nșelat spîterul... mai bine!

NAE (*incet Didinii*): Miine seară la cinci.

DIDINA (*asemenea*): Bine!

NAE (*asemenea*): Nu bine, negreșit! (*Didina trece și ea să examineze pe Catindatul.*)

PAMPON: Nu se mai cunoaște de loc...

IORDACHE: Da de loc. (*Trece în odaia din dreapta.*)

CATINDATUL: Închipuiește-ți să mă fi văzut nenea Iancu în halul ăla... (*Toți îl examinează.*)

MIȚA (*incet lui Nae*): Ați șoptit? Ce ți-a șoptit? Ce i-ai șoptit?

NAE (*asemenea*): Ești nebună? iar începi?... Așteaptă-mă miine la opt seara...

MIȚA: Da... (*Se duc amîndoi și ei lângă Catindatul.*)

CRĂCĂNEL (*uitîndu-se în ceafa Catindatului*): Aha! iaca una a rămas în ceafă: adu francul...

CATINDATUL: Las-o aia; aia e de la noi de la percepție; știi, am obicei, după ce scriu, șterg condeiul; îl dau pîn pîn. (*Face gestul la ceafă; toți rîd.*)

IORDACHE (*venind din dreapta*): Daca poștiți, masa e gata.

CATINDATUL: Masa? Care va să zică (*lui Nae*) ne-neurcăm iar?

NAE: Cu plăcere, neică.

PAMPON: Aida la masă.

CRĂCĂNEL: Aida! *(Toți au pornit spre dreapta; Didina cu Pampon, Mița cu Crăcănel, Nae cu Catindatul, Iordache cu Ipistatul.)*

CATINDATUL *(punând repede mîna la falcă, dă un tipăt)*: Ail *(Se oprește și se întoarce în loc; toți fac asemenea.)*

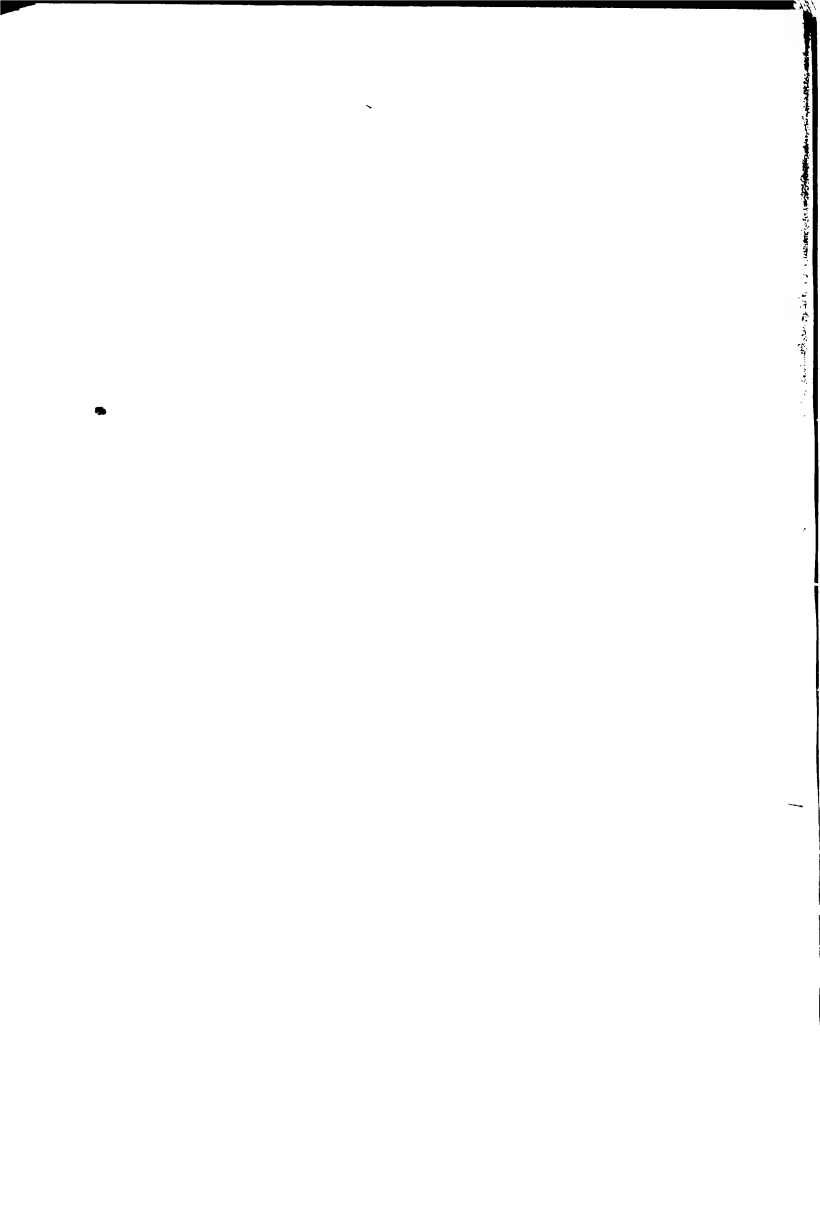
TOȚI: Ce e?

CATINDATUL *(umblînd agitat)*: Pfu! Pfu! Pfu! Iar m-a apucat; dar rău, rău de tot! *(Cătră Iordache, hotărît:)* Știi s-o scoți? Scoate-o. *(Toți privesc pe loc.)*

IODACHE: Lasă că-i știu eu leacul ei; eu i sunt popa... de la Matei citire... *(Se repede la masa din fund, ia o pereche de foarfecă mari și vine cu ele încruntat, clănțănindu-le ca la tuns; Catindatului:)* Șezi! *(Catindatul șade; Iordache cu foarfecile clănțănind îl amenință să i le bage pe gît.)*

CATINDATUL *(ridicîndu-se înseninat)*: Mersi, neică, mi-a trecut! *(Toți pornesc veseli și rîzînd spre dreapta.)*

(C o r t i n a)

NĂPASTA

DRAMĂ ÎN DOUĂ ACTE

(1890)

PERSOANELE

DRAGOMIR, circiunar

GHEORGHE, învâțătorul satului

ION, ocnăș

ANCA, soția lui Dragomir

CÎȚIVA OAMENI

Intr-un sat de munte

ACTUL I

Interiorul unei circiume, clădire cu grinzi de lemn. În fund, la mijloc, ușa de intrare; la stînga, fereastră mare de prăvălie cu oblon; lîngă fereastră, taraba. La stînga, planul întîi și al doilea, două uși cari dau în două odăi. La dreapta, planul întîi, chepengul beciului și o ușă care dă în cîsar. La stînga, în față, o masă de lemn și scaune rustice. Lămpi pe lîngă pereți.

SCENA I

DRAGOMIR, GHEORGHE și ANCA

Toți trei stau împrejurul mesii pe care arde o lampă mică cu petrol. Gheorghe ține o gazetă în mînă. Anca lucrează la o cămașă.

GHEORGHE: ...E greu să scape, firește... dar se-ntîmplă... așa fac mai toți cîți scapă: dintru-ntîi s-arată pocăiți, se prefac proști, se dau tot cu binișorul, și odată, cînd le vine bine, p-aici ți-e drumul...

DRAGOMIR: Adică și ăsta era șiret... se prefăcea...
(Zîbind:) Am înțeles!

GHEORGHE: Știu eu?

DRAGOMIR: Fugi, mă, d-acolo!

GHEORGHE: De ce să nu crezi că s-a prefăcut?

ANCA: Asta e! nouă ani de zile!... Cine se prefăce atîta vreme așa, și să nu fi fost nebun, tot acolo ajunge... pînă la urmă tot nebunește.

DRAGOMIR: Dacă a fost ticălos, prostul! L-a găsit cu cămașa plină de sînge, a văzut la el luleaua, tutunul și amnarul mortului... Dacă s-a bucurat să fure niște nimicuri de la un mort pe care l-a găsit în pădure, eu stric?... Era tîmpit... cînd i-a citit osînda, rîdea...

ANCA (*cu mult interes*): Cum?... de unde ai văzut tu cînd i-a citit osînda?

DRAGOMIR: Am fost la judecată.

GHEORGHE: Ai fost?

ANCA (*din ce în ce mai interesată*): La care judecată?

DRAGOMIR (*contrariat*): La jurați, cînd l-a osîndit.

ANCA: Ai fost tu la jurați!... și mie atîția ani de zile să nu-mi spui!

DRAGOMIR: Ți-am spus...

ANCA: Ba nu.

DRAGOMIR (*supărat*): Ei! așa e, nu, firește. La ce?... Să-ncepi iar să-mi bocеști pe răposatul?

ANCA (*clătînînd din cap*): Dragomire! (*Se scoală și trece la tarabă.*)

DRAGOMIR (*după ce s-a uitat urît la ea, către Gheorghe*): Ia citește, mă, înainte, să vedem ce s-a făcut nebunul.

GHEORGHE (*căutînd șirul în ziar, apoi urmînd citirea*): „...precum și toate cercetările au fost zadarnice. Soldatul mărturisește că de multe ori a mers cu nebunul la apă, că-l lăsa la fin-tină singur și el se ducea să-și vază amanta. Nebunul venea cu donițele pline și-l chema să se întoarcă împreună la temniță. Tot tim-

pul, nebunul a fost ca și liber, în orice caz foarte puțin păzit. Era bun și foarte simpatizat tuturor — afară de accesurile acute în care-l apuca mania persecuției. După cum afirmă soldatul, nebunul ar fi căzut în ocnă a veche, care e părăsită de pe vremuri...”

DRAGOMIR (*cu interes*): Care va să zică... a murit?...

GHEORGHE: Ba bine că nu.

DRAGOMIR (*aparte*): A murit!...

GHEORGHE: Ia spune, Dragomire, ce fel de om era... Eu n-am văzut de cînd sunt o judecată la jurați... Aș vrea să văz și eu odată... Ce face, ce zice omul pe care-l judecă?

DRAGOMIR: Ce să facă?... Stă și el între puști și așteaptă să se isprăvească mai degrabă...

ANCA (*la tarabă*): Dar tu, Dragomire, ai mers așa din întîmplare ori dinadins?

DRAGOMIR (*întorcîndu-se spre ea*): Dinadins?... Ce, nu ți-e bine?... De ce să merg dinadins? (*Lui Gheorghe:*) S-a nemerit să fiu în oraș... mă dusesem să vînz niște lînă. (*Răstit, către Anca, care șade rezemată cu coatele pe tarabă:*) Ce faci acolo?

ANCA: Nimic... Ascult.

DRAGOMIR: Asculți! (*Din ce în ce mai aspru:*) Nu-ncepi iar să bocești pe răposatul? că iar am vorbit de el... Aida de! începe... jelește-l!... (*Anca trece binîșor și iese în stînga; către Gheorghe:*) Eu zic că nebunul nu era vinovat; degeaba l-a băgat douăzeci de ani la ocnă!

GHEORGHE: Știi c-ar fi ciudat — că s-a mai întîmplat așa lucru... să te pomenști că prinde vreun tilhar și ala spune: tot eu am făcut acu cîtiva ani omorul din pădurea Corbenilor... Uite de ce și uite cum... Ai?

DRAGOMIR: Se prea poate.

GHEORGHE: Ce te faci atuncea cu nebunul?...

DRAGOMIR: Care?

GHEORGHE: Care a fost osîndit degeaba.

DRAGOMIR: Ai zis c-a murit.

GHEORGHE: Să zicem că trăiește...

DRAGOMIR: Cum să trăiască?... a căzut în oena părăsită...

GHEORGHE: Nu... să zicem că n-a căzut, să zicem c-a fugit și pun mîna pe el... Cine-i plătește atîția ani de necaz?

DRAGOMIR: Dumnezeu... (*Pauză.*) Mă, Gheorghe, tu cam știi legile...

GHEORGHE: Așa ș-așa... (*Anca intră și se oprește în ușe.*)

DRAGOMIR: Nu-i așa că un om care a făcut o faptă... un omor... nu-i așa că dacă vine singur peste zece ani și se mărturisește, nu mai are nici o pedeapsă?...

GHEORGHE: Cît e nu știu sigur, dar știu că e un termen: dacă trece ala, s-a isprăvit...

ANGA (*care a ascultat din pragul ușii, coboară; e plînsă*): Cum adică? la zece ani un ucigaș poate veni să spuie singur ce-a făcut și lumea îl lasă în pace.

DRAGOMIR: Așa e legea...

ANCA: Bună lege, zău! (*Se șterge la ochi.*)

DRAGOMIR: De ce nu te pui tu să faci alta mai bună? (*Fixînd-o:*) Iar ai venit! (*Lui Gheorghe:*) Vezi de ce nu i-am spus... pentru că de cîte ori vine vorba de răposatul, ori își aduce aminte de el cît de departe, îmi urlă toată ziua. (*Cătră ea:*) Mergi d-aici, și nu mai mă boci pe cap, cobe!... Știu că dacă m-ar omori pe mine, mi-ai juca hora la soroace în loc să-mi faci pomană... (*Pauză; Anca se retrage.*) Dacă era să bocești toată viața pe bărbatu-tău

Al dîntii, de ce te-ai măritat a doua oară?...

Aide... mergi!

ANCA: De ce nu ești mai blind, Dragomir?

DRAGOMIR: Pleacă odată!...

ANCA: Mă duc. (*Iese în fund.*)

SCENA II

DRAGOMIR, GHEORGHE

DRAGOMIR: Du-te la păcatele! (*Se scoală supărat.*)

GHEORGHE (*după o pauză*): Fie, măi vere, prea aspru ești cu muiera.

DRAGOMIR: Ia lasă-mă-n pace și tu... Știi tu cum trăiesc eu?... știi tu ce am făcut eu pentru femeia asta?... că mai bine îmi frîngeam gîtul pînă să n-o fi întîlnit...! Dacă nu era femeia asta îndărătnică, eu eram astăzi altfel de om! Tu nu știi ce s-a petrecut între mine și ea.

GHEORGHE: Da, da văz ce se petrece, Vă canoniți unul pe altul degeaba: nici tu nu ești de ea, nici ea de tine.

DRAGOMIR: Ea m-a luat ca să aibă cine să-i ție soroacele de sufletul răposatului. Din ziua întîia a cununiei și pînă astăzi, o dată n-am văzut-o zîbind; de atunci și pînă astăzi cu trupul e aicea, pe lumea asta, și cu gîndul e la Dumitru, pe lumea aialaltă.

GHEORGHE: O fi fost cu ea mai bun ca tine.

DRAGOMIR: Mai bun!... De unde știa ca din ziua întîia că n-o să fiu și eu poate mai bun decît el? Eu n-o iubeam?... că dacă n-aș fi iubit-ol...
...Și mai în sfîrșit înțeleg să plîngă o femeie pe bărbat dacă e văduvă... da dacă s-a măritat

odată cu altul... Care-i ala să rabde asta?...
Atunci de ce s-a mai măritat?

GHEORGHE: Ei!

DRAGOMIR: Da; de ce... dacă nu se poate despărți de umbra răposatului? Ba zi că e o femeie nebună, care mi-a stricat mintea și mie. Eu sunt sănătos, crezi, de când am luat-o?... Uf! m-am săturat! De opt ani de zile, Dumitru, și iar Dumitru; pe el îl auz când vorbește ea, când mă uit la ea, îl văz pe el... Eu trăiesc în casă, măninc la masă, dorm la un loc cu stafia lui... Așa! asta n-o să mai meargă mult! (*Anca intră din fund încetinel, se oprește în ușă și ascultă; Gheorghe o vede și face o mișcare; Dragomir, atras de mișcarea lui Gheorghe, se întoarce și o vede.*) Uite-o! Uite-l! El e.. Dumitru! (*Cătră ea:*) Ieși! ieși! fugi, să nu te văz! (*Anca stă locului cu ochii pironiți asupra lui.*) Te duci? or mă duc eu... Să nu te văz! (*Pornește spre ea, ea înaintează spre el; el se repede, o apucă de mină și-o aduce hotărît în față.*) Ce vrei?... Ce te uiți așa la mine?... Ce gîndești?... Eu l-am omorît?... Da? Spune! (*O smucește.*)

ANCA (*hotărît*): Dragomire, ești nebun... (*Își face cruce.*)

DRAGOMIR: Nebun?... Spune... (*O smucește iar.*)

GHEORGHE: Dragomire!

ANCA: O!... nebun!

DRAGOMIR: Nu, să spui... Din două una: or crezi că l-am omorît eu...

ANCA: Poftim! asta-i vorbă de vorbit!

DRAGOMIR: Da... și atunci de ce mai trăiești cu mine... or nu crezi, și atunci de ce mă chinuiești pe mine?... ce ai cu mine? Lasă-mă în pace pe mine cu Dumitru al tău! (*O îm-*

pinge de mână și suie; ea vrea să facă un pas spre el.) Lasă-mă în pace! (Același joc.) Lasă-mă în pace! (Iese foarte turburat prin fund, trântind ușa.)

SCENA III

ANCA, GHEORGHE

GHEORGHE (*suie pînă în fund*): Dragomire! Dragomire!... S-a dus!

ANCA (*coborînd la stînga, aparte*): Se duce la circiuma Popii... acasă n-are ce bea.

GHEORGHE (*din fund*): Anco! (*Coboară încet.*)

ANCA: Tot aici ești?... Gheorghe, de ce nu-ți schimbi tu gîndurile, mă băieto, și vrei să mi le schimbi pe ale mele? Îmi pare rău de tine!... Așa necăjită cum sunt, de ce nu mă lași tu necazului meu și mai mă turburi și tu?

GHEORGHE: Pentru că...

ANCA: Pentru că mă iubești... Asta o știi...

GHEORGHE: Da, pentru că te iubesc...

ANCA: Lasă-mă păcatelor mele, Gheorghe, și du-te. Ești tînăr... mergi de-ți caută norocul aiurea... Așa cum mă iubești tu pe mine eu nu te poti iubi...

GHEORGHE: Tu nu poți iubi?

ANCA: Ba... oi fi iubit și eu odată... dar n-am avut parte. Acu la mine a trecut vremea iubirii... D-aia Gheorghe, îți mai spui o dată, caută-ți norocul în altă parte...

GHEORGHE: În altă parte?... Bine...

ANCA: ...De ce să-ți încurci tu o viață tînără cu pățeli trecute, să iei o femeie cu gînduri vechi?... Și-apoi chiar așa... cum să mă iei?

GHEORGHE: Ți-am spus...

ANCA: Să mă despart eu acum de Dragomir?... nu se poate.

GHEORGHE: Zici că ți-e negru să-l vezi.

ANCA: Da... da mie Dumnezeu mi l-a trimis pe el; și Dumnezeu știe ce face... eu trebuie să fac voia lui...

GHEORGHE: Bine, Anco, fă cum vrei, trăiește cum îți vine... Eu m-am hotărât să plec din satul ăsta...

ANCA (*repede*): Să pleci?

GHEORGHE: Da... Eu te iubesc, tu nu mă poți iubi... ce ar semăna să mai stau aici degeaba?

ANCA (*tristă*): Pleci!

GHEORGHE: Da... Lumea a cam simțit... eu să mă stăpinesc nu poci... și nu voi să mă fac de batjocură, să mă țiiu de urmele tale ca un nătărău. (*Anca stă pe gânduri.*) Nu mai merge... să fiu prieten cu bărbatu-tău, care nu-i om de felul meu, numai ca să te poci vedea mai des!... Ești o femeie... nu știu cum să-ți zic... Ți-e drag să trăiești cu un om care se poartă cu tine ca cu un cîine, și mă gonești pe mine, care te iubesc... Bine... Atunci mai bine să nu te mai văz de loc.

ANCA: Care va să zică, pleci?... adevărat?

GHEORGHE: Da...

ANCA: Cînd?

GHEORGHE: Cît s-ar putea mai curînd... peste cîteva zile.

ANCA: Rău îmi pare.

GHEORGHE: De ce?

ANCA: De ce, de ne-ce, îmi pare rău...

GHEORGHE: Dacă nu mă iubești...

ANCA: Ce copil ești!... Eu nu te iubesc pe tine, dar tu mă iubești pe mine: nu înțelegi tu că mai

dor o să-mi fie mai la urmă mie de tine decât
ție de mine...

GHEORGHE: Atuncea...

ANCA: Ce?

GHEORGHE: Vino cu mine.

ANCA: Nu se poate.

GHEORGHE: Prin urmare, eu ce să fac?

ANCA: Tu... tu să te duci, Gheorghe, cu Dumnezeu
de dorul meu să nu-ți pese... (*Plinge.*)

GHEORGHE: Anco, plîngi?

ANCA: Da.

GHEORGHE: Pentru ce?

ANCA: De prisos să-ți spui.

GHEORGHE: Dacă plîngi...

ANCA: Să-ți vorbesc drept, Gheorghe: eu îți sunt
cu mult datoră ție... Multă putere mi-a dat
prieteșugul tău și gîndul că un om așa de
voinic ca tine mă inbeste... Gîndul că tu ai
fi în stare să faci odată și-odată o jertfă mare
pentru mine era sprijinul sufletului meu amă-
rit... Dacă tu te duci, cum rămîi eu?

GHEORGHE: Ce jertfă? s-o fac.

ANCA: Nu poți acum... nu știu... n-am ce să-ți
spui. (*Stă un minut la gînduri.*) Gheorghe,
dacă mă inbești mult... mult (*schimbînd repe-
de tonul*)... du-te acum de dormi liniștit și
vino mîine dimineață aici: Dragomir pleacă
la tirg, putem sta mai mult de vorbă... Du-te...
Noapte bună!

GHEORGHE: Noapte bună. Anco. (*Pleacă spre fund.*)

ANCA (*aparte*): Pleacă. (*El dă să iasă; cu glasul
jumătate:*) Gheorghe!

GHEORGHE (*întorcîndu-se*): M-ai chemat?

ANCA: Nu... (*El o privește lung, apoi crează să plece.*)
Ba da! (*El se întoarce iar și coboară cu aerul
întrebător.*)

GHEORGHE: De ce?

ANCA: Nu pricepi?

GHEORGHE: Nu.

ANCA (*cu multă intenție*): ...Tu n-ai simțit, n-ai priceput de loc că și eu te iubesc?

GHEORGHE: Tu... pe mine?... adevărat?

ANCA: Adevărat... Trebuie să-ți spui, că nu mai poci. (*Foarte volubil:*) Gheorghe, Dragomir o să vie acum beat... Cînd se-ntoarce beat, mă-njură și se culcă și doarme dus de poți tăia lemne pe el... Vîno! De la tine din deal se vede fereastra asta... oblonul este închis... Pîndește: cînd ăi vedea lampa la ochiul oblonului, vîno degrabă... te aștept!

GHEORGHE: Mă iubești?

ANCA: Da, da să nu uiți că sunt nevasta lui Dragomir... dacă moare el sunt a ta!... Gheorghe, m-am jurat: cînd o cădea a dîntii lopată de pămînt pe coșciugul lui, eu să fiu în brațele tale... Ai priceput?...

GHEORGHE: S-aștept o viață întreagă...

ANCA (*scurt*): Ești un prost! M-ai fi iubind tu, da nu mă-nțelegi... Gîndește-te mai bine la ce am vorbit... Cum vezi lumina, vîno, să nu te aștept... Du-te...

GHEORGHE (*transportat*): Mă duc... viu... Mă iubești?

ANCA: Da, da, te iubesc. (*Îl strînge în brațe cu putere, apoi îi face vînt prin fund și închie.*)

SCENA IV

ANCA (*singură, privind spre fund*): Gheorghe, Gheorghe, ce păcat te mină pe tine!... (*Co-boară încetinel la masă.*) O fi în stare băiatul

ăsta ușurel de câte se laudă? să vedem...
Unde o fi ciinele? la cârciuma Popii... joacă
cărți și bea... Să vie iar beat, să mă înjure
și să mă amenințe!... Aș vrea să știu cât o
să mai ție asta!... Mult nu crezi!... (*Ascultă.*)
Haha! vine... el este... (*Își ia lucrul și stă
la masă. O bătaie în ușe. Anca se ridică și stă
un moment.*) Am încuiat... (*Încă o bătaie.*)
Anca merge la ușe.) Acuș-acuș! (*Descuie.*)

SCENA V

ANCA, ION

ION (*foarte obosit și cam tremurînd*): Bună vremea,
nevastă.

ANCA: Mulțumim duminale, om bun... Ce poștești?

ION: Îmi dai demîncare?

ANCA (*aparte*): Țsta nu-i din sat... e străin. (*Tare:*)
N-avem demîncare, omule... pleacă.

ION: Da... mă lași să dorm?... lasă-mă să dorm...

ANCA (*aparte*): E un om rău, e beat, or ce? (*Tare:*)
Caută-ți de drum, creștine (*cam aspru*); aide!

ION (*sfios și apărîndu-se ca de o lovitură la cap*):
Mă duc... să nu mă bați... să nu dai!

ANCA: Dec! de ce să te bat?... du-te sănătos.

ION (*vrea să plece, își pierde puterile și se reazimă de
ușe*): Nu mai poci... (*Rugîndu-se frumos:*)
Dă-mi ceva să mănînc, fă-ți pomană... mi-e
foame. (*Se lasă binișor pe lavița din stînga
ușii.*)

ANCA: Ai fi bolnav?

ION: Nu.

ANCA: Da ce ai?

ION: Mi-e foame... sunt ostenit...

ANCA: Da... de unde vii dumneata?

ION: Hehe, de departe... tocma de la munte.

ANCA: Și ce vînt te-a bătut pe la noi?

ION: M-am rătăcit.

ANCA: Da-necotro mergeai?

ION: Nu știu...

ANCA: Cum să nu știi unde mergeai?

ION (*încet și confidențial*): Vezi că eu... sunt nebun...

ANCA: Nebun?!

ION: Hăhă!... Da nu m-apucă totdeauna... Și cînd mă chinuiește necuratul, numa vine Maica domnului de mă scapă... Necuratul mi-a poruncit de două ori să-mi fac seama singur... ca să-mi ia sufletul...

ANCA: Sărmane, cine știe ce păcate!...

ION: Da Maica Domnului nu m-a lăsat. (*Se închină.*)

ANCA: Și din ce ți-a venit?

ION: Din bătaie... Și cînd mă speriu m-apucă, fie pe pustii locuri! și, cînd e să m-apuce, îmi vine întii cu grije, și cu scîrbă, și pe urmă cu spaimă... și mă arde. (*Arată moalele capului.*) Eu am o bubă aici înăuntru... Da-mi dai?

ANCA: Ce?

ION: Demincare...

ANCA: A! uitasem, uita-te-ar relele! (*Merge la tarabă, taie un codru de pine și i-l dă.*) Na, omule.

ION: Bodaproste!

ANCA: Vrei ș-un rachiu?

ION: Dacă-mi dai...

ANCA (*îi dă un țoi de rachiu*): Da cum s-a întîmplat să-ți vie?... E de mult?

ION: Vreo zece ani...

ANCA: Zece ani... Și cine te-a bătut?... de ce?

ION: Degeaba... Eu eram pădurar la Corbeni...

ANCA (*aparte*): Pădurar la Corbeni!... (*Tare:*)
Cine te-a bătut?

ION: La judecată... că nu vream să spui.

ANCA (*cu nerăbdare*): Ce?

ION: Că de ce l-am omorît...

ANCA: Omorît! (*Aparte:*) Doamne Isuse Christoa-
se! cine e omul ăsta? (*Cu teamă c-a aflat*
adevărul:) Te cheamă... Ion...

ION (*dînd din cap*): Ion mă cheamă.

ANCA: Și zice c-ai omorît pe...

ION: ...Pe Dumitru Cirezarul...

ANCA (*aparte*): Cum a ajuns omul ăsta aici?...
Tu, Maica domnului! i-ai fost călăuză; tu
l-ai purtat pe căi necunoscute și mi l-ai tri-
mes aici ca să ridice din calea hotărîrii mele
îndoiala...

ION (*motăind*): Acu mi-e somn... (*Ascultă ca de*
departe.) De ce urlă ciinele?

ANCA: Nu urlă nici un ciine.

ION: Ascultă...

ANCA (*aparte*): Aiurează. (*Tare:*) Ioane, vrei să
te culci?

ION: Da.

ANCA: Scoală. (*Îl ajută să se ridice.*) Vino cu mine...
Aide p-aici. (*Îl duce de mîini încetinel spre*
stînga, planul întîi.)

ION: Cînd urlă ciinele, moare cineva... (*Șovăie,*
ea îl sprijinește.)

ANCA: Încetinel...

ION: Tu știi cine o să moară... O să moară Ion?...
Dacă Ion moare, scapă de dracul?... (*Se*
oprește, face o grimasă de durere și pune mîna
la cap.) Mă doare! (*Amîndoi ies încet.*)

SCENA VI

GHEORGHE, ANCA

GHEORGHE (*intră repede din fund*): Anco! (*Venind spre stînga.*) Anco!

ANCA (*venind din stînga*): Gheorghe! (*Repede:*) Ce cauți? ce vrei? Nu ți-am spus să nu vii pînă nu ți-oi face semn? Ți-am făcut semn? Vrei să dea Dragomir peste tine aici?... Pleacă, du-te și nu mai veni pînă nu te chem...

GHEORGHE: Stai să-ți spui... Am venit să-ți aduc o veste bună...

ANCA: Ce veste bună?

GHEORGHE: Viu de la cîrciuma Popii... Dragomir e tot acolo... E băut... A jucat cărți, a pierdut și-a făcut cinste la toți... E acolo popa, notarul, primarul, sunt toți în odaie...

ANCA: Asta ți-e vestea a bună?

GHEORGHE: Stai... Dragomir pleacă pînă-n ziuă.

ANCA: Ei! merge la tîrg.

GHEORGHE: Nu... pleacă, nu se mai întoarce.

ANCA: Ce?

GHEORGHE: Te lasă... se duce în lume!

ANCA: Cum? (*Aparte:*) Nu crez eu asta

GHEORGHE: Anco...

ANCA: Aida-de! mai sunt și eu p-aici.

GHEORGHE: Nu-ți pare bine? N-ai zis că mă iubesti?

ANCA: Ei da! ș-apoi... dacă te iubesc?

GHEORGHE: Cînd bărbatul își părăsește nevasta, ea are drept, după lege, să se despartă de el și să ia pe cine-i place.

ANCA (*impacientată*): Ce vorbești prostii... Cum o să plece Dragomir? Unde să plece?

GHEORGHE: N-a spus unde, dar își ia ziua bună de la toți... zău! pînă în ziuă se pornește...

ANCA: Om vedea... (*Aparte:*) Așa? (*Stă pe gânduri.*)

GHEORGHE: La ce te gîndești?

ANCA: Gheorghe, uite-te la mine bine! ești tu bărbat în toată firea, ori ești un om ușurel?... Mă poi eu încrede în tine? Faci ce ți-oi zice eu?

GHEORGHE: Fac.

ANCA: Dar dacă nu faci?

GHEORGHE: Spune ce, să fac!

ANCA: Bine... Să vedem ce-ți poate dragostea: du-te și orice s-ar întîmpla, pînă nu vezi semnul, nu te mișca. (*Gheorghe face o mișcare.*) Fără vorbă multă, pleacă. (*Îl împinge spre fund.*)

GHEORGHE: Anco!

ANCA: Du-te.

GHEORGHE: Mă iubești?

ANCA (*foarte impacientată*): Da, da du-te. (*Îl împinge afară.*) Să nu te întîlnești cu el... ia seama. (*Închide.*)

SCENA VII

ANCA (*singură, coboară la ușa din stînga și ascultă; o deschide binișor și se uită înăuntru; trece apoi și șade la masă*): Vrea să plece... Ce să fac?... Să mă duc și să strig în gura mare... să dau pe vinovatul adevărat pe mîna judecătorilor și să scap pe nevinovat... Dar dovada? Bănuiala mea. Dar ce dovadă o să fie asta dacă el o tăgădui?... Ia stai... Care va să zică el mai are un an să o ducă cu frica în sin... anul ăsta o să umble fugar, și peste un an își poate spune singur fapta, și... s-a isprăvit... Să rămîie nepedepsit... Așa e legea, bine; dar eu poi

să-l las așa?... Nu... nu se poate. (*Pauză.*) Nebunul ăsta tot e osîndit o dată... Pentru un păcat, două ori zece, un om tot cu o viață plătește... Și fără altă vină nouă, nebunul tot are să fie prins pînă la urmă și întors acolo de unde a fugit... (*Pauză.*) Și dacă e vorba, ce este mai bine pentru un nebun? să-și tirasească viața pribeag și chinuit, fără adăpost, fără o zdreanță pe el, fără hrană, ori să trăiască la închisoare îmbrăcat, hrănit și îngrijit la vreme și adăpostit?... Să fie slobod e mai bine? să se bucure de lumina soarelui în bunăvoie?... Dar e nebun... Mai are nebunul bunăvoie?... Lumina soarelui fără lumina minții... O să-i ție lumina soarelui singură iarna de cald, ori de foame vara? O să găsească ori nu un suflet de creștin să-l miluiască cu o fărîmă de pîine... o să degere,* or o să se coacă toată ziua, nemîncat, gonit de lipsa lui de voie, și seara o să adoarmă de foame pe pămîntul gol... Așa-așa... locul lui e la ocnă... Dumnezeu, cine știe pentru ce păcate, l-a aruncat în prăpastie, dar a fost și bun și i-a luat mîntea cu care să-și judece ticăloșia: i-a dat greutatea... dar i-a luat cumpăna! (*Stă pe gînduri.*)

SCENA VIII

ANCA, DRAGOMIR

DRAGOMIR (*intră și se oprește în prag, e palid și cam amețit*): Anco!... Anco!

ANCA (*tresărind*): Ai venit? (*Se scoală.*)

DRAGOMIR: Da... îți pare rău? Dacă îți pare rău...
mă duc iar... (*Șovăie.*)

ANCA: Nu-mi pare rău c-ai venit, îmi pare rău c-ai
venit iar beat.

DRAGOMIR: Așa așa e... sunt... ce e drept sunt
cam beat... Am băut... dar de necaz am băut
(*Oftează.*) Da, să știi tu... numai de necazul
tău!

ANCA: De ce ai băut nu știu, știu că ești beat...
culcă-te...

DRAGOMIR: Nu voi să mă culc... Am de vorbă cu
tine...

ANCA: Las' că mai vorbim mâine-dimineață, acuma
nu poți vorbi...

DRAGOMIR: Ba poci... Dă-mi să beau.

ANCA: Tot mai vrei?

DRAGOMIR: Tot mai vreau... Adu vin și să stai aici,
că am să vorbesc cu tine. (*El stă la masă, ea
îi aduce o cană cu vin.*)

ANCA: Na... să-ți treacă necazul.

DRAGOMIR (*ridică la gură cana și se oprește*): Tu!
(*rânjește la ea*) tu, n-auzi?... De ce vrei tu să
mă otrăvești pe mine?

ANCA: Ești nebun, vai de capul tău! Da de ce să
te otrăvesc?

DRAGOMIR: Ca să scapi de mine, știu eu!... și să
trăiești cu altul... Poate că ai pus ochii pe
Gheorghe, învățătorul... Am cam mirosit eu
ceva... (*Rînjind.*) Vai de voi!... vă pui capul
la amândoi! (*Aduce cana la gură și iar se
oprește.*)

ANCA: Vorbești aiurea...

DRAGOMIR: Să mă otrăvești, ai? (*Îi dă cana și
aspru:*) Na ici! bea tu întâi... să te văz eu
că bei.

ANCA (*ia cana, bea și i-o dă înapoi*): Na.

DRAGOMIR: Tu, Anco, spune drept, ce gindești tu de mine?

ANCA (*luîndu-și lucrul*): Bine gîndesc.

DRAGOMIR: Bine?... Bine să fie... Las-o încurcată...
(*Pauză.*)

ANCA: Aba, Dragomire, cînd pleci tu?

DRAGOMIR: Unde să plec?

ANCA: În lume... știu eu unde? Am auzit că vrei să mă lași și să te duci încotro ai vedea cu ochii...

DRAGOMIR: Cine ți-a spus?

ANCA: Ce-ți pasă... De ce, Dragomire?...

DRAGOMIR: Pentru că nu trăiesc bine cu tine... nu mă iubești... tu nu-mi ești nevastă, îmi ești vrăjmaș... pentru că tu m-ai nenorocit pe mine...

ANCA: Eu? aș vrea să știu și eu cum.

DRAGOMIR: Da, tu... Dacă nu te cunoșteam pe tine, eu era să fiu altfel de om... (*Bea și oftează.*) Hehe! ce om era să fiu eu. Dar s-a dus... acu e degeaba... las-o încurcată!

ANCA: Și vrei să mă lași?

DRAGOMIR: Da, numai cîtăva vreme... să vezi cum îți este și fără mine... (*Bea.*) Ascultă ici la mine... unde ți-e gîndul?... Eu am o daraveră departe... trebuie se plec mîine dimineață... Tu... fii cuminte... stai acasă și m-așteaptă. Să nu dea dracul!... că te tai!...

ANCA: O să zăbovești mult?

DRAGOMIR: O lună, două, trei, mai mult... un an, nu știu...

ANCA: Dar ai să vii înapoi?

DRAGOMIR: Firește că viu... Tu ai să iei cu înseris de la Popa — să-mi aduci aminte să-ți dau înserisul — cinci sute de lei... Hanul poți să-l dai cu chirie; tot Popa vrea să-l ia... Șița

de sub șură poți s-o vinzi... Scindurile de la deal o să le aducă peste câteva zile... mai ai să mai plătești vreo treizeci și cinci de lei... să le vinzi; poți apuca pe ele pină (la o sută de lei).

ANCA (după ce l-a ascultat cu răbdare, clătînind mereu din cap): Aoleu, Dragomire!

DRAGOMIR: Ce?

ANCA: Să mai crez eu că ai să te întorci? Eu nu văz că-ți faci adiata? (Se scoală.) Dragomire, tu n-ai să pleci... Cum se poate una ca asta! Să-ți lași tu casa ta și să fugi așa în lume... De ce? Ai scăpătat și mergi să slugărești unde nu te cunoaște nimeni?

DRAGOMIR: Aș!

ANCA: Ori te-a ars focul și mergi să cauți adăpost în altă parte?

DRAGOMIR: Nu!

ANCA: Atunci ai făcut poate vreo faptă rea și ți-e teamă de răspundere, de pleci așa în străinătăți de la tine și de la ai tăi...

DRAGOMIR: Dee!

ANCA: Că cine fuge așa? cine își părăsește așa casa și locul, tamnisam, și-și ia lumea în cap?.. Doar oamenii deznădăjduiți, or făcătorii de rele, or... nebunii.

DRAGOMIR (bea și rânjește): Nebunii...

ANCA: Deznădăjduit n-ai de ce să fii, că slava domnului, ai după ce bea apă... Fapte rele zici că n-ai făcut, că tu știi și Dumnezeu ce stă pe cugetul tău... Atunci, doamne iartă-mă, ai fi nebun!

DRAGOMIR (același joc): Mai știi? Oi fi...

ANCA: De asta să nu rizi... ești tu nițel cam ticnit... adică, ce nițel! ești bine de tot; de mult ți-ai pierdut sărita... (Dragomir ascultă nervos.)

Noaptea visezi urît și sai din somn mereu...
Ți-e frică să dormi cu lampa stinsă... Mai-nainte, unde se întîmpla la tine să te îmbetîi...
acuma îți bei mințile dintr-un țoi de rachiu...
Mai-nainte mă sileai tu să fac pomană și să
țin soroacele de sufletul lui Dumitru (*Drago-
mir mișcare*) — ba că ți-a fost prieten bun, ba
că e păcat că s-a prăpădit așa om de omenie!
Ajunsesem să mă mir eu te tine, cum tu,
bărbatul meu, să nu mă lași o clipă măcar
să-mi uit de bărbatu-meu al' dintîi... De la
o vreme încoace, alta ș-alta: dacă pomenesc
cît de rar de el, te-apucă alte alea... Tu n-ai
băgat de seamă ce-ai făcut adineaori?

DRAGOMIR: Cînd adineaori?

ANCA: Adineaori, cînd citea Gheorghe.

DRAGOMIR: Ei?

ANCA: Vorbești niște vorbe... de nu te-ar cunoaște
omul, ar crede...

DRAGOMIR: Ce vorbe? Ce-am zis?

ANCA: Ce nu se cade să vorbești... Încai la băutură,
calea-valea... e omul cu mintea împăienje-
nită... Dar erai treaz...

DRAGOMIR: Ei! ce-am vorbit?

ANCA: Mi-ai zis să-ți spui ce crez eu de tine, că tu
ai omorît pe Dumitru... și Gheorghe era de
față...

DRAGOMIR: Și tu ce-ai răspuns?

ANCA: Ți-am răspuns ca totdeauna... că ești nebun.

DRAGOMIR (*incruntat*): Nebun!...

ANCA: Uite, vezi... am luat seama că nu-ți place
de loc s-auzi vorba asta. Ce să fie cu tine,

Dragomire? Eu gîndesc c-o fi vreun păcat...
Să te spovedești... să te grijești...

DRAGOMIR: Ce, am să mor?

ANCA: Nu se spovedește omul numai cînd are să
moară...

DRAGOMIR (*indispus*): M-oi spovedi altă dată, n-am
vreme acum.

ANCA: Cînd?

DRAGOMIR: Cînd m-oi întoarce...

ANCA: Dacă t-ei mai întoarce...

DRAGOMIR: Ei, așa! dacă m-oi mai întoarce (*se
ridică amețit*)... m-oi spovedi... Ei, ș-apoi
ce? Așa e viața omului! Pe toți dracul îi înca-
lecă... toți o să moară, toți! Și eu o să mor...
și tu o să mori, și Gheorghe, și toți... pe rînd,
pe rînd, ca la moară. (*Se uită lung unul la
altul.*) Tu, femeie, tu ești ispita... Anco! Anco!
(*Îi face șovăind semn să vie după el.*) Aide!...
Aide, tu, n-auzi?... Mîine dimineată plec...
Tu! de ce nu mă iubești tu pe mine? (*O apucă.*)

ANCA (*vrînd să-l depărteze*): Lasă-mă...

DRAGOMIR: Nu te las... (*O ține cu d-a sila.*)

ANCA (*fixîndu-l*): Aba, Dragomire, ții tu minte
alaltăieri la pomană — că uitai să te întreb
— cînd a venit rezervistul ăla, de ce ai fugit?

DRAGOMIR (*o lasă și o împinge ușor încolo*): Care
rezervist?

ANCA: Ăla de semăna grozav cu Dumitru...

DRAGOMIR: Tu știi care e ăla. (*Se întoarce spre
masă.*)

ANCA (*după o pauză*): Zici că pleci dis-de-dimineată?

DRAGOMIR (*posomorît*): Da... plec...

ANCA: Atunci, culcă-te... ai și băut... e aproape
miezul nopții...

DRAGOMIR (*bea ce a mai rămas în cană*): Mă duc!
(*Plecă spre ușa odăii lui, la stînga, planul
al doilea.*) Sunt beat...

ANCA: Crez... (*Urmîndu-l încet:*) Du-te de te odih-
nește... (*subliniind*) și...

DRAGOMIR (*din pragul ușii*): Și... ce?

ANCA: Închină-te... să nu mai visezi urît.

DRAGOMIR: Bine! (*Iese în stînga. Anca se uită din
ușe în odaie.*)

ANCA: Așa... Dormi acuma. (*Închide ușa și ascultă,
trece apoi și ascultă la ușa cealaltă, apoi coboa-
ră.*) Închină-te, Dragomire, că se apropie
ceasul!

(C o r t i n a)

ACTUL II

SCENA I

ANCA (*singură la masă*): Să chem pe Gheorghe și să-l pui să-i sfărime capul... să stau să mă spovedesc lui Gheorghe cu de-amănuntul... Am eu vreme de asta acuma?... Poci să-i arăt lui așa descurt și în pripă cum s-a strecurat și s-a înșirat îndelung, încet-încet, bănuială cu bănuială în sufletul meu, pînă să se înrădăcineze credința asta.. că Dragomir e vinovat?... Să-mi pierz noaptea cu vorbe... Dar Gheorghe poate să nu vrea, or să nu fie în stare să facă așa faptă... Cum e băiatul ușurel, m-oi căi că i-o fi spus... (*Pauză.*) Nu... N-am nevoie de ajutor... Să mă gîndesc mai bine... Cine n-o să creadă că tot nebunul fugit de la ocnă a omorît și pe Dragomir?... (*Pauză.*) Da de ce să-mi fac păcat și să mai străgănesc¹ pe nevinovat?... Așară, la circiumă, Dragomir le-a spus la toți că pleacă-n lume. Am destul răgaz pînă la ziuă să-l tirăse și să-l arunc în puț; a plecat,¹ s-a dus... nu mai vine azi, nu mai vine mîine, o lună, un an, nu mai vine de loc... M-a părăsit!... (*Pauză.*) S-a hotărît... (*Se*

¹ A întîrzia, a încurca.

scoală, merge la tarabă și ia o bardă, apoi coboară încet.) Adică să fie greu lucru?... Doarme beat. Un uriaș doarme... doarme și cugețul lui și puterea lui și voia lui; viața lui arde încet și domol, cum arde lumina fără să vrea să arză... O femeie slabă, un copil fraged, hotărîre numai să aibă, poate să sufle o dată... ș-o stinge... (Se joacă cu barda, ciopland binișor pe muchia mesii; în stînga s-aud gemetele nebunului; ea se trezește din gînduri și ascultă.) Nebunul... S-a deșteptat... o să-l deștepte și pe el... Ce să fac? să-l trăsesc în somn!... Să moară fără să știe că moare, fără să vadă că eu îl lovesc, fără să-și aducă aminte de Dumitru... Dacă n-o vezi că vine, aia nu mai e moarte! Nu, nu vreau în somn: atunci ar fi parcă ar dormi mereu... Da... să-l deștept întîi: să știe că-i vine moartea, de la cine și de ce... (Pune barda pe tarabă și pornește spre ușa lui Dragomir, face cîțiva pași și se oprește; ușa de la Dragomir se deschide, el apare foarte turburat.)

SCENA II

ANCA, DRAGOMIR

DRAGOMIR (*speriat*): Anco!

ANCA (*aparte*): El!

DRAGOMIR: Anco, am visat urît... mă doare mină!

ANCA: Aiurezi... te doare mina din vis...

DRAGOMIR: Mă înjunghie unde am semnul de mușcătură.

ANCA: Șezi jos... tremuri. (*El șade.*) De unde ai tu mușcătura aia la mină, Dragomire?

DRAGOMIR: De mult.

ANCA: Bine, de mult; dar de unde?... N-auzi?

DRAGOMIR: M-a bătut când eram copil și m-a mușcat unul pe care îl trîntisem...

ANCA: De ce nu vrei tu să-mi spui ce ai pe suflet? Eu văz că tu nu ești în toate ale tale... Tu ai un ghimpe în cugetul tău... Destăinuiește-te mie.

DRAGOMIR: Ție?

ANCA: Da, mie (*Dragomir mișcă din cap negativ*). spune și te ușurează; dacă ai duce-o mult așa, o să înnebunești...

DRAGOMIR: Să înnebunesc!

ANCA: Da... Ce ai visat?

DRAGOMIR: Un cap de mort... cu dinții mari... vrea să mă mușce... mă doare...

ANCA: Te doare că nu vrei să spui, te doare că nu te hotărăști să spargi buba și s-arunci răutatea afară... (*Pauză — se apropie binișor de el și-l apucă de după gît.*) Ia ascultă, Dragomire... adică ce ar fi, cum stăm noi aici amîndoi, să te pomenești cu Dumitru (*el face o mișcare*) că intră binișor pe ușe... uite pe colo (*arată în fund*)... să-l vezi că vine, cum era el înalt și voinic, și se așează frumos coala la masă în fața ta: „Ei, bună seara, frate Dragomire... Ce mai faci? Mai îți aduci tu aminte de mine?... (*Dragomir se zgîrcește pe scaun și s-apucă de masă; ea îi ia repede capul în mîini și cearcă să i-l întoarcă cu d-a sila spre fund.*) Ia uite colo... colo... Iacătă-l... iacătă-l!... Vino, vino, Dumitre!... (*Vrea să-l întoarcă cu toată puterea.*) Ci uite-te!...

DRAGOMIR (*smucindu-se*): Lasă-mă!... (*Se scoală; s-aude țipînd nebunul; Dragomir se întoarce spre stînga; alt țipet.*)

ANCA: Ascultă... (*Dragomir își întoarce privirile de la stînga, ea se repede aproape de el și, jucînd spaîma, șoptit:*) Dragomire! (*Îl smucește și-l întoarce în loc cu fața spre stînga: el dă cu ochii de nebun, scoate un strigăt înecat și rămîne încremenit.*) Uite-l... Știi cine e? E nebunul care a scăpat de la ocnă...

DRAGOMIR: Ion! (*Cade zdrobit pe scaun.*)

ANCA: Ei!

SCENA III

DRAGOMIR, ANCA, ION

ION (*coboară tremurînd*): Mi-e foame... Îmi dai să mănînc?

ANCA (*lui Dragomir încet*): Trebuie să-l oprim aici pînă mîine... (*Merge la tarabă, ia pîine, o cană de rachiu și țiguri și le aduce pe masă.*) Șezi colea, Ioane...

ION: Șez. (*Șade sfios în fața lui Dragomir, care se dă înapoi cu scaunul.*)

ANCA (*dîndu-i să bea*): Cum e la ocnă, Ioane?

ION: Bodaproste... e bine. (*La întrebările ei, Ion răspunde lui Dragomir.*)

ANCA: Și cum ai fugit de acolo?

ION (*ca iluminat*): Vezi că s-a pogorît Maica Domnului la mine și zice: pe cum că, Ioane, cînd ai ajunge la fîntînă sub deal, o să-ți iasă înainte cine să te aducă la mine, și să vii negreșit... să vii, că eu te scap de toți dușmanii tăi, și o să-ți fie bine, că eu, Maica Domnului, o să pui stavilă între tine și rele: relele să nu mai poată trece la tine, și nici

tu să nu mai poți trece la ele... (*Simplu:*)
Așa...

ANCA: Ei?...

ION: Pe urmă, vere, m-am dus la fântâna de sub deal și am pus donițele jos... Ei! era frumos și cald... și era pădurea singură... doar într-o tufă fluiera de departe o mierlă... Numa, dinspre partea dealului, iacătă că-mi iese înainte o veveriță — vezi, o trimisese Maica Domnului! — sta în fața mea în două labe și se uita la mine drept cu ochii ei mititei și galbeni. Eu am dat s-o prinz, când colo ea... tușt! a sărit p-o cracă subțire de alun: acu se încovoia craca și s-apleca cu ea pînă la pămînt, acu se ridica, acu se ridica, acu se apleca. Eu după ea, ea iar înaintea mea, în două labe, se uita la mine... Îi sclikea ochii, vere, de parcă era două schintei și mă chema iac-asa... (*Face gestul.*) Am umblat o zi întreagă: la urmă a pierit și am rămas rătăcit...
Da acuma o să mă duc înapoi acasă.

ANCA: Unde acasă?

ION: La ocnă.

DRAGOMIR: Ai scăpat și vrei să te duci singur înapoi?

ANCA: Da de ce te-a închis pe tine, Ioane?

ION: Pentru că am omorît pe Dumitru.

DRAGOMIR: Da tu l-ai omorît?

ION: Eu.

ANCA: Ba nu tu.

ION: Ba eu... Luleaua și tutunul și amnarul lui era la mine.

DRAGOMIR: Ei, ș-apoi? Dacă s-o găsi luleaua și tutunul și amnarul tău la mine, se cheamă că te-am omorît, ai?

ION (*neînțelegînd bine*): E!...

ANCA: Ascultă-l pe el, Ioane, tu stai degeaba închis.

ION (*dă din cap*): Hăhă!

DRAGOMIR: Și o să scapi curînd de acolo... Peste un an... (*Se oprește privind bănuitor la Anca; ea face o mișcare de inteligență, trece la tarabă, d-acolo în celar și ascultă prin ușe, pe care a lăsat-o crăpată.*)

ION: Mai am unsprece ani.

DRAGOMIR: Ba unul.

ION: Ba unsprece...

DRAGOMIR (*impacientat s-apropie de Ion și confidențial, după ce a aruncat o căutătură de jur împrejur*): Dacă mîine-poimîine o ieși un om ș-o zice: dați-i drumul lui Ion, că nu este el vinovat, e altcineva...

ION: Altcineva... Ei! Așa a făcut unul de la noi de la ocnă... om milos, vere, Dumnezeu să-l miluiască...

DRAGOMIR (*urmîndu-și jocul*): Lasă-mă să-ți spui... E altcineva: Ion a fost un prost, i-a luat din buzunar luleaua și tutunul; dar cînd i le-a luat, Dumitru era mort...

ION: Ba nu...

DRAGOMIR: Ba era mort... cu fața la pămînt...

ION: Ba nu, era trîntit pe spate (*Anca mișcare*) și a deschis ochii la mine...

DRAGOMIR: Cel!

ANCA (*coboară repede la masă*): Ș-apoi?

ION: Apoi l-a podidit singele pe nas și pe gură ș-a murit... (*Mîncîcă. Anca își șterge ochii și se uită la Dragomir.*)

DRAGOMIR (*răstit la ea*): Ce te uiți la mine așa? (*Ea apleacă privirile; el mai aspru:*) Uite-te la mine! (*Bate cu pumnul în masă; Ion tresare; foarte animat, către Ion:*) Cînd l-ai găsit în pădure?

ION (*se scoală speriat și începe să tremure*): Spui, să nu mă lovești, să nu mă bați!...

DRAGOMIR: Cine te bate?... șezi jos... (*Ion șade înfricoșat.*) Pentru ce să te bat?

ION: Pentru că am omorît pe Dumitru...

ANCA (*coborînd*): Creștinul lui Dumnezeu, înțelege că nu tu.

ION (*cătră Dragomir*): Nu eu... da cine? (*Dragomir țifnește.*)

ANCA: Spune cine, Dragomire.

DRAGOMIR (*fierbînd*): Nu te-amesteca tu în vorbă!... Lasă-ne-n pace!... Nu știu... (*Bea cu sete.*)

ANCA (*foarte simplu*): Vrei să-ți spui eu, Ioane?... Uite cine. (*Arată pe Dragomir; acesta face o mișcare violentă.*) Uite, Ioane, vezi tu? ăsta a omorît pe Dumitru. (*Lui Dragomir:*) Zi tu că nu-i așa!... (*Ion se scoală, începe să ridă pe-nfundate și să ochască pe Dragomir.*)

DRAGOMIR (*bea pînă-n fund, trîntește pe masă cana, care se face țandări, și se scoală*): Sunt prost eu că stau la vorbă cu doi nebuni!...

ANCA: Doi nebuni!

DRAGOMIR (*amenințător*): Tu, femeie!... (*Încrunțat, pornește spre ea, care s-a retras la tarabă.*)

ION (*dă un răcnet și se năpustește asupra lui Dragomir, tăindu-i drumul; îl apucă de gît și-l învîrtește în loc*): Stai aci!... De ce l-ai ucis; mă, pe creștin? (*Anca din fund urmărește cu tot interesul jocul lor.*)

DRAGOMIR (*luptînd, înecat*): Lasă-mă, nebunule!

ION (*crescendo*): Atunci, dacă l-ai omorît tu, pe mine de ce m-a închis, mă?... de ce m-a chinuit? de ce m-a lovit în cap? de ce? (*Îl zguduie și-l împinge departe în față lîngă masă; Dragomir palid cade gîfiind pe un scaun...*) Dacă tu ești vinovat (*obidindu-se treptat și*

arătându-și moalele capului) de ce mi-a făcut mie bubă aici înăuntru? *(Se vaită:)* Mă doare!. Mă doare!...

DRAGOMIR *(se ridică pe furiș de pe scaun și face un pas):* Cum să scap?

ION *(oprindu-se din plîns și repezindu-se):* Stai aici! *(Îl apucă de git.)*

DRAGOMIR: Anco, mi-a stins puterile!

ION *(crescendo):* Tu... ești dracul!... Dacă tu ești dracul, de ce nu te duci să stai în balta unde te-a gonit Maica Domnului?... or de ce nu mergi pe pustii locuri? or de ce nu te întorci în fundul iadului?... de ce? *(Îl pune în genunchi.)*

DRAGOMIR: M-a răpus!

ION: De ce să mă chiniești tu pe mine? *(Îl lasă un moment și-l privește rînjind sălbatic.)* Măi!... este la noi o ocnă părăsită... În fund e o baltă neagră... Dacă arunci o piatră-n fund, numa, de departe, din inima pămîntului, începe să auie, și auie tot mereu, și tocm-a doua zi tace, cînd zice Maica Domnului: destul!... Acolo trebuie să vii tu cu mine... să te iau de git *(il înhață)*, să te ridie și să te arunc în fundul bălții... așa!... Haide. *(Urlînd:)* Haide!... *(Îl tirăște; Dragomir se zbate.)*

ANCA *(aparte):* Îl omoară... nu trebuie!... *(Pune mîna pe bardă.)*

DRAGOMIR: Săi, Anco!

ION *(il tirăște):* Haide! nu urla, ciîne!

ANCA *(alergînd în fața lui Ion, cu barda ridicată):* Nebunule! îți crăp capul!

ION *(tresare, lasă pe Dragomir și se dă la o parte sfîos):* Nu el?... N-ai zis tu?... Tu ai zis. *(Se retrage spre fund.)*

ANCA *(ajutînd pe Dragomir să se ridice):* Secoală!...

ION (*depărtându-se*): Atunci, mă duc. (*Iese repede în fund.*)

ANCA (*după ce a ridicat pe Dragomir, care se așază obosit la masă și uitându-se în toate părțile*): Dragomire, s-a dus!

DRAGOMIR: S-a dus?

ANCA: Se duce-n sat... Trebuie să-l întoarcem înapoi și să-l ținem aci pînă vedem ce e de făcut... Aide după el!

DRAGOMIR: Nu merg...

ANCA: Fuge! n-o să-l mai ajungem...

DRAGOMIR: Du-te tu.

ANCA (*suie și privind către el, aparte*): Așteaptă tu! d-abia a-nceput!... (*Iese în fugă prin fund.*)

SCENA IV

DRAGOMIR singur, apoi ION

DRAGOMIR: N-o să-l mai poată ajunge... și chiar să-l ajungă, ce folos! Parc-o să aibă ea destulă putere să se lupte cu nebunul... A putut femeia să mă vînză... acu ar vrea să mă scape, dar n-o să poată... Ion o să spuie... Încă un an... Pentru un an, să pierz viața întreagă!... pentru un an! A! cînd n-are omul noroc! (*Își apucă cu mîinile capul. Ion a apărut la corbele din urmă, coboară și pune mîna pe umărul lui Dragomir; acesta se scoală și rămîne ca trăsnit.*) Anco!

ION: A trecut pe lingă mine acuma... eram pe la viță; s-a dus încolo la vale... Mi-e foame, dă-mi să mănînc. (*Șade.*) Șezi și tu. (*Bea.*) (*Dragomir se supune; după o pauză lungă:*)

E unul la noi la ocnă... Ce om bun, vere! cum mă miluiește el pe mine: mănîncă numai cîte o fărîmiță și tainul lui mi-l dă miel! *Ăla a fost ucis pe tată-său, și-l băgase pe frate-său la ocnă... Pe urmă, vezi ce l-a învățat pe el Maica Domnului, să vie la ocnă și să spuie: eu am răpus pe taica, lui neica să-i dați drumul, că nu e vinovat... (Simplu:) Iac-așa.*

DRAGOMIR (*din ce în ce mai mișcat*): Și...

ION: Și i-a dat drumul lui frățini-său și l-a închis pe el.

DRAGOMIR: Pe el...

ION: D-apăi!... Într-un tirziu după aia, a aflat el că frățini-său umblă să moară, și s-a rugat să-l lase de la ocnă să meargă acasă cu soldați numai pentru trei zile, că zice că: ce-am avut eu cu taica aia a fost altă socoteală; dar nu voi să plece alde neica pînă nu m-o ierta...

DRAGOMIR: Și l-a iertat?

ION: Da de unde!...

DRAGOMIR: Nu l-a iertat?

ION: Nu, n-a vrut să-l lase de la ocnă să meargă...

DRAGOMIR: Și frate-său a murit așa?

ION (*dă din cap că da, bea, apoi se uită lung la Dragomir*): Mă Dragomire, tu ești sănătos și cu mintea întreagă și o să trăiești bine... și eu (*zîbind trist*)... o să mor așa... necăjit, bătut și nebun! (*Se ridică.*)

DRAGOMIR (*foarte pătruns*): Ioane!...

ION: Vezi... Tu la ce n-ai venit să spui pe cum că Ion nu-i vinovat... Pe Ion l-ai bătut în cap degeaba... Luați-mă pe mine. Ce-am avut eu cu Dumitru e altă socoteală, dar pe Ion lăsați-l, săracul (*cu obidă adîncă*) și Ion s-ar fi rugat la Maica Domnului buna pentru păcatele tale... Vezil... vezi. (*Plînge liniștit.*)

DRAGOMIR (*plinge înfundat*): Ioane, eu caut să te scap pe tine... Tu să nu mai mergi, nu mai trebuie să mergi înapoi la ocnă...

ION: Da unde o să mă duc eu?

DRAGOMIR (*iute*): Tu o să stai aci cu noi. (*Anca intră prin fund și se oprește în ușa să asculte.*) Or nu; mai bine să plecăm... Vino cu mine... scăpăm amîndoi. Îți cumpăr haine nouă, pălărie, cizme nouă... De mîncare, de băutură... tot... îți dau eu ce-ți trebuie. (*Anca se retrage afară și închide ușa; Dragomir pleacă amețit spre dreapta și se întoarce înapoi.*) Or nu... vino și tu cu mine...

ION: Unde?

DRAGOMIR: Colea în beci... să scoatem banii (*ia lampa*) și să plecăm... Aide... (*Dragomir pleacă cu lampa înainte spre chepengul beciului; Ion îl urmează. Dragomir deschide și pornește să scoboare. Ion se retrage.*) Aide!

ION (*retrăgîndu-se cu frică*): Nu, nu intru...

DRAGOMIR: Da să nu pleci!

ION: Nu.

DRAGOMIR: Or nu... stăi. (*Iese din beci, aleargă la ușa din fund, o încuie și ia cheia; o pune în buzunar și coboară iar în beci.*) Viu acuș...

ION (*trece la masă și bea, fredonează un cîntec haiducesc, apoi se oprește ascultînd*): A început iar... Cînd urlă cîinele, moare cineva...

DRAGOMIR (*iese din beci cu lampa și cu o ulcică în mînă; închide chepengul la loc; vine la masă, scoate o basma din sîn și toarnă în ea banii din ulcică; înnoadă basmaua și o pune în sîn*): Gata, Ioane!

ION (*apucat de un fior*): Mi-e frig! (*Dragomir, mereu pripit, se repede în stînga și vine îndată cu o zeghe, pe care o aruncă pe umerii lui Ion,*

și cu două pălării, una i-o pune lui Ion și alta o pune el pe cap.)

DRAGOMIR: Acu plecăm... Tu să nu vorbești nimic pe drum... să mă lași pe mine. Aide...

ION: Aide! (*Alt fior. Pornesc amîndoi... Ușa e încuiată.*)

DRAGOMIR: Ne-a închis pe dinafară! (*Stă un moment, cantă cu gîndul și aducîndu-și aminte:*) A! (*Se caută nervos în buzunare... găsește cheia și deschide. Anca le vine în față, ei se dau înapoi; ea intră și închide ușa.*)

SCENA V

DRAGOMIR, ION, ANCA

ANCA: Da încotro, Dragomire?... încotro, neică Ioane?

DRAGOMIR: Ascultă, Anco...

ANCA (*coborînd cu Dragomir*): Nu mai spune, că știu; eram la ușe. (*Ion se-ncelește în zeghe, se trîntește pe o laviță și se culcă.*) Vezi Dragomire, cînd zie eu că tu ești mai nebun decît... (*Arată cu ochii pe Ion.*) Să fugi în lume cu el!... Pe unde o să umbli? pînă pustii? O să vă întîlniți cu oameni... O să-l cunoască cineva... E scăpat de la ocnă... Și chiar să nu-l cunoască nimeni, poți tu să-i stăpînești mintea? Da cînd l-o apuca iar turba ca adineaori?

DRAGOMIR (*demoralizat*): Atunci?...

ANCA: Ce copil o să auză asta și n-o să priceapă ce legătură e între oamenii ăștia doi, de pribegesc în lume, fără să poată spune de unde vin, fără să știe unde se duc?

DRAGOMIR (*descurajat de tot*): Dar ce să fac?

ANCA: Să rămii aici și să-l ținem și pe el pină ne-om gândi la altceva mai cuminte.

DRAGOMIR: Dacă n-o vrea... dacă nu-l putem ține...
(*Ion geme și se zbuciumă în somn: Dragomir se sperie și se îndeasă spre Anca.*)

ANCA: Trebuie să putem... Cît o fi aici, îl iau eu pe seamă. (*Merge la Ion, care se muncеște rău în somn și zguduindu-l foarte brusc.*) Ioane! Ioane!

ION (*săre din somn; e cu totul apucat*): Da! eu sunt vinovat... Maica Domnului mi-a zis să spui, ea să nu mă loviți... Bateți-l!... Dați-i la cap!... Se preface că e nebun... (*Înduișat către Dragomir:*) Uite cum îl bate! uite cum îi dă la cap lui Ion! (*Țipînd de groază:*) A!... nu!... nu!... nu dați! (*În culmea spaimii:*) O să-i spargă oasele, îi turtește țeasta capului... O să-l omoare!... (*Își acopere ochii.*)

ANCA: Ioane!

ION (*crescendo*): De ce-l mai bate pe Ion dacă a murit? (*Dă cu piciorul ca cum ar vrea să înlăture ceva.*) Să-l ia de aici... e plin de sînge... (*Mai dă o dată.*) Nu mai mișcă... (*Iar.*) A murit... (*Pornește spre fund.*)

DRAGOMIR: Pleacă! (*Amîndoi se reped după el și vor să-l apuce.*)

ION (*țipînd*): Nu puneți mina!... Să nu dați... Ion a murit! (*Se smucește și le scapă; se repede la tarabă, ia un cuțit mare și ridicîndu-l în sus măreț:*) Nu puneți mina!... Ion merge la Maica Domnului. (*Se precipită în odaia din stînga.*)

ANCA: După el!

DRAGOMIR (*oprind-o*): A luat cuțitul!

ANCA: Nu e nimic!... după el, să-l liniștim! Dacă răcnește așa, aude cineva de pe drum. (*Vrea să meargă spre stînga; Ion, cu figura radioasă, reapare ținînd în sus cuțitul plin de sînge; face doi pași și se prăbușește; amîndoi se reped la el și-l ridică.*)

DRAGOMIR: S-a înjunghiat! (*Îl așază pe o laviță lîngă masă.*)

ANCA: Înjunghiat aiei!... în casa noastră! (*Stă pe gînduri; pe chipul ei strălucește o inspirație.*)

DRAGOMIR (*dezolat*): Ce-ai făcut, Ioane?

ION (*deschizînd ochii*): Dă-mi apă... mi-e sete!

ANCA (*cu o bărdacă de apă*): Ține, Ioane.

ION (*bea*): Bodaproste... Maica Domnului mi-a zis: scoate-ți măruntaiele cînd intră necuratul, și aruncă-le cîinelui...

ANCA: Ascultă, Dragomire.

ION: ...Că eu, Maica Domnului, o să pui stavilă între tine și rele... ș-o să dormi... o să dormi... Dă-mi apă... mă arde... (*Anca îi dă.*)

DRAGOMIR: Ioane!

ION (*dînd cu mîna într-o parte bărdaca*): Scoate-mi măruntaiele și dă-le cîinelui să nu mai urle!... Caută-mă la picior, din jos de genunchi... am un chimir... Să te duci la ocnă și să-l dai de la mine ăluia de a omorît pe tată-său...

ANCA (*scoate chimirul și-l bagă în buzunarul lui Dragomir*): Ține... (*Aparte:*) Nu moare odată... o să ne apuce ziua.

ION (*iluminat*): Uite veverița!... colo sus... pe cracă!... uite-o! (*Vrea să se închine și-i cade mîna; în extazul suprem:*) Maica Domnului!... tu ești?... tu mă chemi?... stai, că viu... iacă-tă-mă, viu!... (*Expiră.*)

ANCA (*inclinându-se foarte pătrunsă*): S-a isprăvit!... Dumnezeu să te ierte, omule. (*Dragomir e zdrobit; ea, schimbând tonul dodată:*) Acui acu, Dragomire... acu ce ne facem?...

DRAGOMIR: Să dăm de știre...

ANCA: Vrei să intri, or să mă bagi pe mine în fundul ocni! Să zică că l-am omorît noi!... Nu. Pînă acuma nu știe nimeni c-a venit aici: să-l aruncăm în puțul ăl părăsit. Miine om astupa puțul, și atit... Aide! nu e vreme de pierdut! se luminează de ziuă; rămînem cu mortu-n casă pînă miine noaptea... A! să sting lumina... trece cineva pe drum și ne vede ieșind așa... (*Stinge lampa.*) Pune mîna... (*Amîndoi iau pe Ion și pornesc spre fund; se aud în depărtare clopotele de la biserică... Ei se opresc s-asculte.*) Toacă de utrenie... Ai avut încăi noroc la moarte, Ioane: îți trage clopotele ca la toți creștinii!... La alții nici măcar atîta!... (*Ies prin fund...*) Pauză, în timp ce clopotele urmează. Amîndoi reintră. Anca aprinde lampa ș-o aduce pe masă. Dragomir foarte deprimat șade; cămașa îi e mînjită puțin de sînge.)

SCENA VI

ANCA, DRAGOMIR

ANCA: Acu, ce stai? trebuie să te gătești de plecare.

DRAGOMIR: De plecare...

ANCA: Firește.

DRAGOMIR: De ce să mai plec?

ANCA: Ca să scapi și tu și să mă scapi și pe mine. Dacă se află, și ești tot aici, și eu am tăcut, se cheamă că amîndoi l-am omorît... Eu... sunt vinovată și nu vreau să cază vina pe mine. Dacă vrei să stai, eu caută să mă duc în sat și să spui tot, tot, tot... Dacă pleci, mă fac că găsesse pe Ion în puț și dau de știre... N-ai grije; îți las eu vreme destulă s-ajungi departe... Tu ești fugarul, tu vinovatul... ș-am scăpat amîndoi...

DRAGOMIR: Vino și tu.

ANCA: Dacă fug și eu, cade vina pe mine; nu poci asta... *(Suie; după o pauză mare, coborînd la el cu brațele încrucișate.)* Nu ți-e rușine! nu ți-a fost milă și păcat de Dumnezeu!... Creștin ești tu?... om ești tu? Vine un biet păcătos în casa ta, îți cere o bucatică de pîine la masa ta, e obosit și te roagă de adăpost sub acoperemintul tău, îți spune taina lui, și tu, fiară fără de lege, pui mîna pe cuțit și spinteci omul! *(Dragomir face niște ochi foarte mirați.)* Cu ce-ți greșise bietul nebun?... ce piedică ți-era el în lumea asta largă, unde e loc pentru toți? *(Cu toată energia.)* De ce ai omorît pe Ion?

DRAGOMIR: Eu... pe Ion!...

ANCA: Pe Ion.

DRAGOMIR: Eu... am omorît... pe Ion! *(Rîde febril.)*

ANCA: Rîzi? Nu tu, da cine? *(El se uită la ea lung; ea îi înfruntă căutătura; merge la el și-l apucă de pieptul cămășii.)* Asta ce e? singele ăsta al cui e? Nu-i singele lui Ion?...

DRAGOMIR *(își încheie repede mînteanul la piept):*
Fugi d-aici!

ANCA: Nu te-ncheia, Dragomire; pe cămașe e puțin; în odaie dincolo e mult; uite, ici e plin... Du-te în curte, e stropit peste tot; mergi de scoate o găleată din puț, să vezi apa roșie... Tu, ucigașule, tu! O să te gunoiești de vin între pereții de sare umezi până o să socoti Dumnezeu că-a venit ceasul să te cheme ca să te judece el mai bine...

DRAGOMIR: Pentru ce?

ANCA: Pentru că ai ridicat viața altuia...

DRAGOMIR: A cui?

ANCA: A lui Ion.

DRAGOMIR (*stă un moment și se șterge la ochi*): Femeie! Dacă te-ar întreba cineva pe tine de asta, ce-ai spune?...

ANCA: Ce-am văzut.

DRAGOMIR (*ciudat din ce în ce*): Ce?

ANCA (*simțu*): Că Dragomir a răpus pe Ion nu știu de ce!...

DRAGOMIR: Tu?

ANCA (*ia lampa și o pune la oblon; apoi coboară*): Măcar că tu ai fost rău cu mine, mie tot mi-e milă de tine, Dragomire; am să-ți dau o povață... Dacă s-o întâmpla și n-ai avea noroc să scapi până la urmă; dacă or pune mina pe tine, nu fi prost și te-apuca să tăgăduiești, cum faci cu mine, că acolo nu te joci ca aicea: te-or pune la chinuri, vai de viața ta!... o să-ți rupă carnea, să-ți smulgă dinții și unghiile, să-ți descheie țeasta capului... Ascultă-mă pe mine, eu îți vorbesc de binele tău. (*Se uită cu neastîmpăr în fund.*)

DRAGOMIR: Care va să zică...

ANCA: Faci ce-ți spui eu: mărturisești c-ai ucis pe Ion și te alegi numai cu pedeapsa; încai scapi de chinuri.

DRAGOMIR (*revoltat, bătînd cu pumnul în masă*): Da dacă nu l-am ucis eu?

ANCA: Asta e! începem iar; ba nu, ba da, ba da, ba nu.

DRAGOMIR (*fierbind*): Lasă-mă! (*Își vîră capu-n mîini, astupîndu-și urechile.*)

SCENA VII

ACEIAȘI, GHEORGHE

GHEORGHE (*intră repede, vede pe Dragomir și vrea să se retragă*): Dragomir!

ANCA (*suind la Gheorghe; foarte repede și șoptit*): Mergi în sat, ia pe primar și oricîți oameni găsești, spune că te-am trimes eu pentru un omor... și vino cu ei...

GHEORGHE: Ce e?

ANCA: Mergi, îți spui... o să vezi... Vino iute! (*Îl mină afară.*)

SCENA VIII

ANCA, DRAGOMIR

ANCA (*vine cu pasul grav la Dragomir, care stă pe un scaun cu capul în mîini*): Scoală, Dragomire, c-a sosit ceasul!

DRAGOMIR (*se scoală*): Ceasul!

ANCA: Ceasul socotelii. Stăi drept... adună-ți mințile cîte le mai ai și răspunde la ce te-oi întreba... Pentru ce l-ai omorît?

DRAGOMIR (*încet de ciudă pînă la lacrimi*): Nu! nu l-am omorît eu!... N-ai fost tu aicea? N-ai văzut tu?

ANCA: Nu pe Ion... pe Ion lasă-l... De altcineva îți vorbesc eu acuma...

DRAGOMIR (*pălind, încet*): De cine?...

ANCA: Știi de cine, nu te mai preface... Tu vrei să pleci, tu caută să pleci. (*El face trist din cap că da; ea, aspru:*) Ei!... nu faci un pas de-aici pînă nu-i zici pe nume... (*Privindu-l cu toată puterea:*) Zi-i odată pe nume!

DRAGOMIR (*încet de tot*): Du...mi..tru!

ANCA (*răsuflînd din adînc*): Ai văzut? Așa! Du-mi-tru! (*Șade jos; el stă în picioare.*) Pentru ce l-ai ucis...

DRAGOMIR: Pentru tine...

ANCA: Pentru mine...

DRAGOMIR: Ca să te iau eu...

ANCA: Cum l-ai ucis? spune. (*Își pune coatele pe masă și bărbia în palme și ascultă nemișcată; el stă drept, se-ncheie cu îngrijire la mintean și povestește simplu.*)

DRAGOMIR: Mă tot goneai... Odată, cînd ai ieșit de la biserică la vinerea mare, seara — ți-ai duci aminte — m-am dat pe lingă tine și ți-am zis încet: „Ancol de ce n-ai vrut să mă iei pe mine? Eu tot te iubesc... Lasă-l pe Dumitru și vino!...” Ți-ai duci aminte?

ANCA: Da, mi-aduc.

DRAGOMIR: Tu mi-ai răspuns: „Am bărbat, lasă-mă-n pace!...”

ANCA: Și tu?

DRAGOMIR: Eu am plecat acasă, n-am dormit
toată noaptea și dimineața... m-am hotărît.

ANCA: Cum ai făcut?

DRAGOMIR: Știam când se-ntoarce de la deal pînă
pădure... și l-am așteptat... Venea șuierînd...
Ne-am întîlnit, ne-am dat în vorbă... i-am
arătat o plută înaltă; el a ridicat ochii în sus...
Am tras cuțitul, și pînă s-aplece iar ochii...
(*Se oprește, stingîndu-i-se glasul.*)

ANCA (*își acopere fața — un moment — apoi și-o
descoperă și-l privește așteptînd*): Ei?... înainte.

DRAGOMIR: Ce să-ți mai spui?

ANCA: El ce-a făcut?

DRAGOMIR: A țipat și-a căzut în genuchi... a dat
să scoată cuțitul... da m-am repezit și l-am
lovit peste mîină și la beregată... cînd m-am
aplecat la el, m-a mușcat de mîină.

ANCA: De la el era mușcătura! (*Îi face semn să
urmeze.*)

DRAGOMIR: Pe urmă, l-am întors cu fața în jos,
am mers la fîntînă de m-am spălat și m-am
dus acasă să mă cule, că nu mai puteam, că-
deam d-a-n picioarele de ostenit... Ion l-a
găsit acolo... Pe urmă... știi...

ANCA (*sculîndu-se*): Știu... La un an ai venit și
mi-ai zis: „Anco, nu-ți mai trăiește bărbatul,
mă iei?” Vorba ta și glasul cum mi-ai spus-o
mi-au dat un junghi pînă în inimă; nici nu te
luam altfel, că mi-erai urît; de-aia te-am luat,
ca să te aduc în sfîrșit aici. De la început
te-am bănuît. Tot ce-ai făcut pe urmă, întîi
grija de sufletul răposatului, apoi spaima și
turba ta cînd îți pomeneam de el, vorbele tale

fără șir tot de omoritori și de termenele pînă cînd încape pedeapsa, și visurile tale cu capete de morți, care te mușca, și cîte altele puneau mai mult temei bănuielii mele. Mai întîi, mă hotărisem să te curăț — ba era să bag și alt suflet în păcat! — pe urmă am stat să mă gîndesc mai bine. Adineaori credeam că o să te sugrume nebunul; era să las să te socotești cu el, dar aveam și eu cu tine o răfuială mai mare: nu te puteam lăsa să treci dincolo așa nejudecat aicea. (*Pauză.*) Te-am judecat, te-ai mărturisit, trebuie să-ți dau acuma pedeapsa ce ți se cade c-ai răpus pe omul ce mi-era drag ca lumina ochilor, tu, care mi-ai fost urît totdeauna... (*Suie și-l lasă-n urmă.*)

DRAGOMIR: Eu te-am iubit... și...

ANCA: Și?...

DRAGOMIR: Și... da acu e degeaba... Eu trebuie să plec în lume; tu... poate să iei pe Gheorghe (*îneecat și foarte încet*)... dar să știi că tot te iubesc...

ANCA: Da? (*Ride.*) Așteaptă să vezi tu acuma cum o să-ți plătesc eu ție dragostea. (*Pauză.*)

DRAGOMIR: Anco, eu plec... să mă ierți!

ANCA: Să te iert! D-aia te-am răbdat eu lingă mine, d-aia am umblat eu atîta vreme să te aduc aici, ca să te iert? (*Ride. Se aud pași și glasuri afară.*)

DRAGOMIR: Tac!... Anco, vine cineva...

ANCA: Da, vine Gheorghe, cu oameni... vin să te ridice că ai omorît pe Ion.

DRAGOMIR: Pe Ion! (*Izbucnind:*) Tu m-ai vindut... cu Gheorghe...

ANCA: D-apoi cine?

DRAGOMIR (*îngrozit, căutînd în toate părțile*):
Femeie! vreau să scap... Nu vreau să puie mîna
pe mine!... Mi-e frică!... vreau să scap!

ANCA: Nu se mai poate! (*S-aude glasul lui Gheorghe.*)

GHEORGHE (*d-afară*): Haide toți!

DRAGOMIR (*răcnînd*): A! (*Țintește pe Anca și se
precipită la ea s-o strîngă de gît.*)

ANCA (*îipînd și fugînd spre ușe*): Săriți, fiara! (*ușa
se deschide; Gheorghe și alți oameni năvălesc
înăuntru*) mă omoară și pe mine!

SCENA IX

DRAGOMIR, ANCA, GHEORGHE, mai mulți
oameni

DRAGOMIR (*coboară aiurit și se înțepenește în față;
Gheorghe și alți doi oameni coboară la el și-l
apucă de amîndouă brațele; el se uită la ei
pierdut și tremurînd*): Merg... merg eu... să
nu mă bateți, merg! (*Rugător către Gheorghe:*)
Nu mă strînge așa tare de-acolo... Ți-am spus
că mă doare!

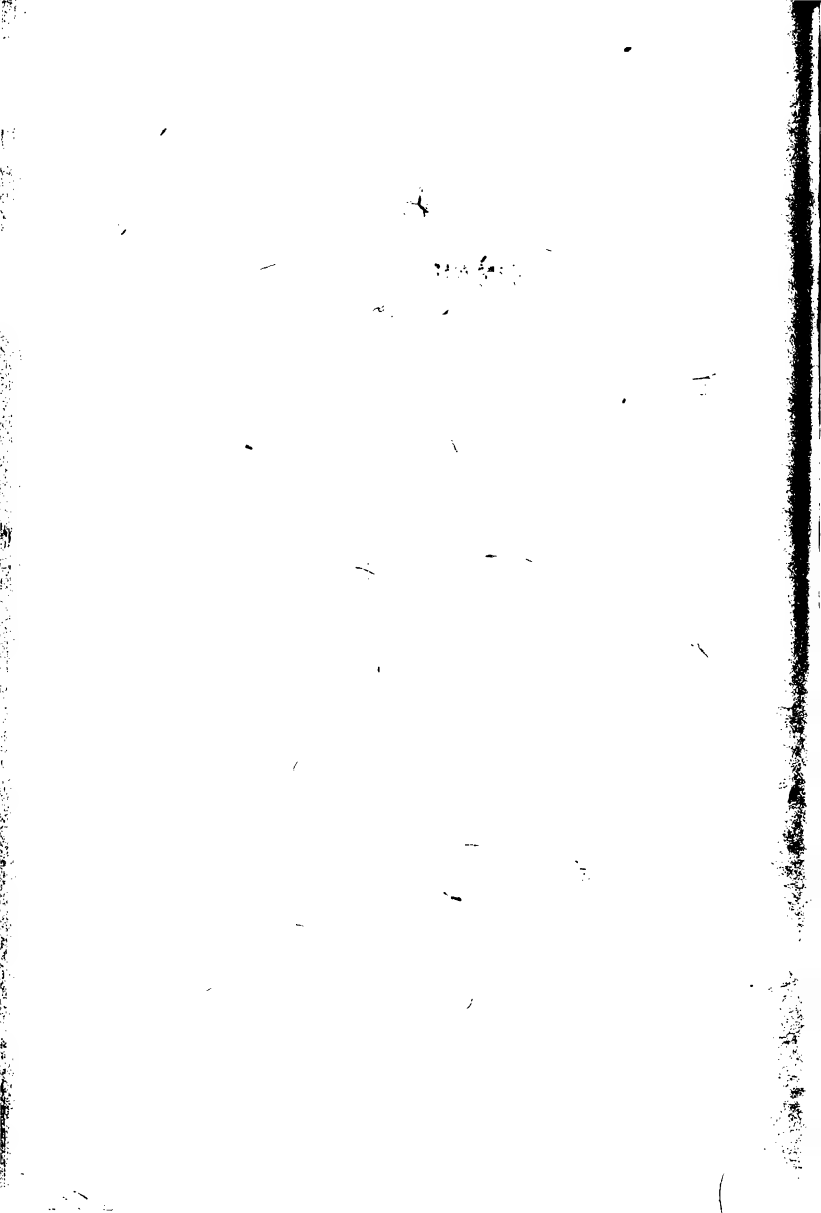
ANCA: Oameni buni... a tras aseară la noi în gazdă
un biet drumet; nu știu de unde venea, nici
unde se ducea... L-a ucis bărbatu-meu! În
odaie și coala, uitați-vă, e lac de sînge!...
Căutați în puțul ăl părăsit de lingă grădină...
Avea nenorocitul de el un chimir la picior...
acu e la Dragomir în buzunar. (*Dragomir pune
machinal mîna, scoate chimirul și-l dă rîzînd
prostește unuia din oameni.*)

UN OM (*cu o frînghie în mînă*): De ce omoriși creș-
tinul, mă? (*Îl leagă.*)

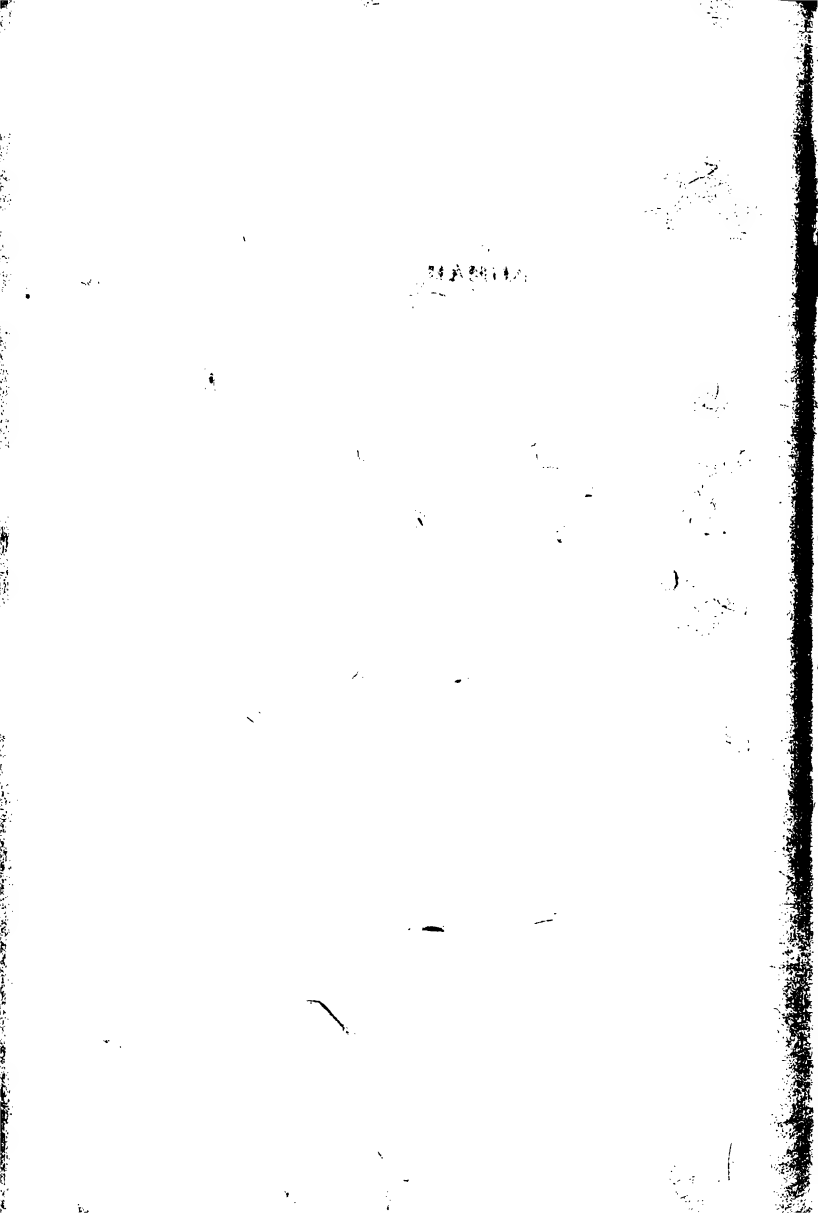
ALT OM: Luați-l!... la primărie...

ANCA: Oameni buni... eu v-am descoperit fapta; dar omul ăsta e bărbatul meu... O să mi-l luați de tot... rămii singură. Trebuie să mă lăsați să-i spui și eu o vorbă... (*Oamenii se dau cu respect în lături; ea s-apropie de Dragomir, care stă nemișcat, și răspicat îi șoptește:*) Dragomire, uite-te la mine (*el o privește*): pentru faptă răsplată și năpastă pentru năpastă!

(C o r t i n a)

SUMAR

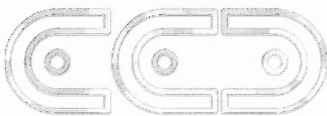
<i>Prefață</i>	- V
<i>Tabel cronologic</i>	XXI
O noapte furtunoasă	1
Conu Leonida față cu reacțiunea	61
O scrisoare pierdută	77
D-ale carnavalului	181
Năpasta	255

Lector : TIBERIU AVRAMESCU
Tehnoredactor : TRAIAN ARGETOIANU

Apărut 1971. . Hîrtie ziar. 50 g/m². Format
700×920/32. Coli ed. 12,43. Coli tipar 11. C.Z.
pentru bibliotecile mari și mici 859—2.

Tiparul executat sub comanda nr. 684
la Combinatul Poligrafic „Casa Scin-
teii”, Piața Scintei nr. 1, București,
Republica Socialistă România

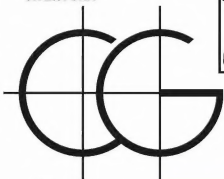
Scanare și prelucrare digitală

EM

de
Anonim

și
CAT Graur

Antwerpen
2025

